
3 1761 08820517 4

СРПСКЕ

НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ

СКУПИО ИХ

ВУК СТЕФ. КАРАЏИЋ

КЊИГА СЕДМА

У КОЈОЈ СУ ПЈЕСМЕ ЈУНАЧКЕ СРЕДЊИЈЕХ ВРЕМЕНА

(ДРЖАВНО ИЗДАЊЕ)

БИОГРАД
ШТАМПАРИЈА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ
1900

ПРЕГЛЕД

СТРАНА

1. Комнен барјактар и Крајинић Мујо · · · · · 1
2. Женидба Томе барјактара (са четири варијанта) 14
3. Женидба Максима барјактара (са два варијанта) 29
4. Женидба Цмиљанић-Илије · · · · · · · · · · · 46
5. Сестрић Миловап и сестра Глумца Осман-аге · 52
6. Женидба Сењанин-Тадије · · · · · · · · · · · 60
7. Краљевић Милован и Чекме Асан ага (с једним варијантом) · · · · · · · · · · · · · · · · · 75
8. Сестрић Стојан и сека Чекмен-Асан-аге · · · 86
9. Женидба Тоше-барјактара · · · · · · · · · · · 91
10. Женидба Петра Ришњанина · · · · · · · · · · 99
11. Женидба Сењанина Ива (са два варијанта) · · 106
12. Женидба сина Ива Сењанина (с једним варијантом) · 113
13. Опет то исто (с једним варијантом) · · · · · 132
14. Женидба Антуна Поповића · · · · · · · · · · 142
15. Женидба Бановић-Секула (с једним варијантом) 156
16. Женидба Комнен-барјактара (са два варијанта) 173
17. Гојени Алил под Уџбаром · · · · · · · · · · · 184
18. Мушкет капетан и Удбински диздар · · · · · 196
19. Женидба Бокчевић-Шћепана · · · · · · · · · · 206
20. Женидба Грбљичића Зана · · · · · · · · · · · 233
21. Брђанин Вук и Пећки везир (са пет варијаната) 241
22. Женидба бана Дрињанина · · · · · · · · · · · 260
23. Женидба бега Љубовића · · · · · · · · · · · · 273
24. Сестра Селима везира · · · · · · · · · · · · · 283
25. Женидба Мата Дуждевића · · · · · · · · · · · 287

СТРАНА

26. Сватови Дуждева Стјепана 289
27. Несуђена женидба Марка Баларића 292
28. Невјера љубе Поповић-Стојана (са два варијанта) 297
29. Новљанин Алија и Милош чобанин 301
30. Дијете Јован и мати му (с једним варијантом) . 312
31. Даничић Ђуро и Покрајчић Павле 329
32. Смрт Даничића Ђура 341
33. Са шта Новак оде у хајдуке (с једним варијантом) 345
34. Са шта Пивљанин Бајо оде у ускоке 351
35. Јунаштво Старине Новака 352
36. Погибија око дјевојке (с једним варијантом) . 354
37. Смрт Томића Мијата 365
38. Опет то исто 371
39. Јовљевић Видак и од Задра Тодор 378
40. Млади Маријан (с једним варијантом) 389
41. Стојко Митровић 393
42. Арамбаша Плавша и Врчић Ибрахим 400
43. Ливљанин кадија и Михат харамбаша (са два варијанта) 408
44. Свађа и несрећа 417
45. Харамбаша Ђаче и Осман барјактар 425
46. Хајдук Малкета и везир из Травника 436
47. Бајо Пивљанин и Але Новљанин 448
48. Чета Пивљанина Баја 453
49. Пивљанин Бајо и Ферат-капетан 455
50. Смрт Росница Стефана 457
51. Бој на Вртијељци 461
52. Лазарић војвода и Осман капетан 465
53. Нико Поповић и Оцињани 466
54. Виде Маричић и Токовић Осман 468
55. Харамбаша Ђаче и брат му Милован 475
56. Бој под Озијом 484
57. Цар Отмановић и Московска царица 489
58. Женидба од Бића Ал-аге 499

ПРЕДГОВОР

Као што је у предговору к VI књизи *Народних песама* напоменуто, издају се овде јуначке песме *средњих времена* из Вуковиһ рукописа који су које овде које у петроградској царској библиотеци.

Од ових песама само су у препису у београдским рукописима: бр. 10 и 19, и варијанат уз бр. 15, а у петроградским бр. 12, 21, 41, 43 и први варијанат уз бр. 43. Само у оригиналу у београдским: бр. 3, 9, 15, 29, 31, 45, 46, 48, 49, 50, 52—54 и 57, и варијанти уз бр. 2 (други, трећи и четврти), 3 (други), 7, 11 (оба), 12, 16 (први), 21 (први), 28 (оба), 30, 33, 40, 43 (други); у петроградским: бр. 2, 4, 5, 7, 27, 28, 33 и 58 и варијанти уз бр. 2 (први), 3 (први), 13, 21 (трећи, четврти и пети). И у оригиналу и у препису у београдским рукописима: бр. 17, 22, 23, 30, 36, 39, 44 (два оригинала), 51; у петроградским: бр. 1, 6, 8, 11, 13, 16, 20, 25, 26, 32, 34, 35, 37, 47, и варијанти уз бр. 16 (други), 21 (други) и 36. Оригинал у београдским рукописима, а препис у петроградским, или обратно: бр. 14, 18, 24 (два преписа), 38, 40, 42, 55 и 56.

Сами скупљачи дали су натписе песмама под бр. 2—4, 7, 9, 15, 19, 20, 22—24, 27, 29, 31, 32, 39, 41, 45—47 и 58. Вуковом руком написани су натписи у песмама под бр. 10, 17, 36 и 44. Осталима сам ја дао, или скупљачев изменио (у бр. 12 било: Антун Сењанин и Будимка ђевојка; бр. 13 Женидба сина Ива Сењанина; бр. 14 Несретна женидба Анта Котаранина; бр. 18 Женидба Мушкет-капетана; бр. 38 Смрт ајдука Мијата; и бр. 51 Пјесма од Селимовић-Ибра).

У колико се досад могло сазнати, од ових песама послали су Вуку:

М. Шкрљић песме под бр. 1, 5, 6, 8, 11, 21, 33—35, 37 и 55, и варијанте уз бр. 36 и 43.

В. Врчевић песме под бр. 3, 9, 15, 22, 23, 29, 31, 39, 45 и 46 и други варијанат уз бр. 3.

Поп *Вук Мирковић* песме под бр. 14, 16, 18, 19, 24, 40—44, 47, 41—53, 56 и 57, и други варијанат уз бр. 43.

Марко Утвић песме под бр. 25 и 28.

Ђ. К. Стефановић варијанат уз бр. 28.

Исидор Ј. Павловић песму под бр. 54 с напоменом: „Певала једна слепица из Врањева, а из њени уста преписао — —“.

Уз песму под бр. 12 забележено је Вуковом руком: „в. в. (од Ђ. С.)“; уз варијанат песме под бр. 15: „од Ст. Цуце“; уз бр. 17: „Од Стојана преписао Милан“; уз први вар. од бр. 16 скупљач је забележио: „Преписата од Г. Попа Алексе изъ Іошеве среза Ядранскогъ окръ. Подринскогъ кою є одъ младости знао пѣвати“; уз песму бр. 30 скупљач је забележио „Завиша Іовановъ Никче-

вићъ“, а Вук додао: „дао ми А. С. Цуца“. Уз песму бр. 26 забележено је: „Из Notizie istorico-critiche од Appendini из II Тома стр. 259“. Од песме под бр. 51 штампан је један готово истоветан варијанат у Летопису М. Српске 68, стр. 147.

Из Црне Горе су песме под бр. 48, 49, 50, и варијанти уз бр. 2 (други), 3 (други), 7, 11 (оба), 12, 21 (први), 28 (други), 30.

Од осталих се скупљачи не знају.

Вуковом руком на́писана је цела песма под бр. 7. Више преписа ових песама Вук је прегледао и обично стављао сву интерпункцију или је поправљао, дометао је чешће *х*, и чинио ортографске измене (стављао или брисао *ј*, претварао мукле у јасне сугласнике и обратно итд.). Врло ретко где исправио је какву граматичку погрешку или променио једну реч место друге. Најзнатнија је промена у песми под бр. 10, где је додао стихове 21—28, место којих су били само:

Носи главу према господару,
Пјену баца преко господара.

И додао је стих 127. Од ове песме нема оригинала, те се не може знати је ли Вук исправио погрешку преписачеву или је те стихове сам додао. Исто тако додао је у песми под бр. 44 стихове 93 и 94, којих у оригиналу нема.

Издање ово приређено је исто онако као и VI-те књиге, како је тамо у предговору казано.

О Ђурђеву дне 1900
Београд.

Љуб. Стојановић

ПЈЕСМЕ ЈУНАЧКЕ
СРЕДЊИЈЕХ ВРЕМЕНА

1.

Комнен барјактар и Крајинић Мујо.

Вино пије Иван капетане
Усред Сења града бијелога
А на своју од ћемера кулу,
До Ивана Тоша буљубаша,
А около тридесет Сењана,
Удно совре Комнен барјактаре.
Сви Сењани рујно вино пију,
Ал' не пије Комнен барјактаре;
Шути Комнен, ништа не бесједи.
Питају га Сењани јунаци:
„О Комнене, сенски барјактаре,
„Ко је тебе жао учинио,
„Те не пијеш лозовину вино?“
Онда Комнен ријеч бесједио:
„Браћо моја, тридесет Сењана!
„Досади ми Иван капетане
„И са њиме Тоша буљубаша,
„Досадише јутром и вечером,
„Често коре, овако говоре:
„„Ни си јунак, ни си од јунака,
„„Кад не оде у турску Удбину,
„„Не доведе роба од Турака,

„„Нити мртве од Турчина главе.““
Па устаде на ноге лагане,
Капу скида, до земље се свија,
И моли се Иван-капетану:
„Дај ми, Иво, неколика друга,
„Оћу ићи у турску Удбину,
„Не би ли ми Бог и срећа дала,
„Да доведем роба ја робињу,
„Али добру од Турчина главу.“
А кад зачу Иван капетане,
Онда Иван бесједи Комнену:
„О Комнене, сенски барјактару!
„Ви'ш, јуначе, да те луда нађо!
„Да ти дадем неколико друга,
„Да отидеш у турску Удбину,
„Не би дошо, ни донио главу,
„Ни довео друга ђавољега,
„А камо ли роба ил' робињу.“
Разљути се Комнен барјактару,
Па срдито отиде низ кулу,
Право иде удно од чаршије
До дућана кујунџије Павла,
Па је Павлу Комнен бесједио:
„Сакуј мени једне токе златне,
„А у њима два турска имена,
„Једно Фата а друго Мустафа,
„И сакуј ми два зећир-прстена,
„А у њима два турска имена,
„Док отидем на бијелу кулу
„Да опремим себе и ђогина.“
Оде Комнен кули и авлији.
Како дође, повика на слуге

Да опреме витеза ђогина.
Нама слуге ђога опремише,
Изведоше у мермер-авлију.
А какав је ђого од мегдана,
Баш би реко и би се заклео
На њему су соколова крила,
Сав у срми и у чисту злату.
Опреми се Комнен барјактару:
На се удри дибу и кадифу,
Па по чохи и срму и злато,
Окити се што боље могаше,
А за појас двије златке мале,
Ни ковате ни чекичовате,
Но у златан калуп изљевате,
Саме вреде хиљаду дуката;
А припаса сабљу демискију,
Па ето га низ ћемарли-кулу
До ђогата коња од мегдана,
Па за дизгин увати ђогата;
Комнен ода, а ђогата вода.
Докле дође кујунџији Павлу,
Дотле Павле токе сатопио,
Сатопио токе и прстење,
А у њима два турска имена,
Једно Фата а друго Мустафа.
Узе Комнен токе и прстење,
Пак помену Бога истинога,
А посједе витеза ђогина,
Па отиде земљом по ћенару.
Он пријеђе поља и планине,
Пак се спусти пољу удбинскому
До Чатрње до воде студене

И до куле Рудан-Амет-аге
И његова брата Сали-аге.
Доцкан Комнен бјеше задоцнио,
Неко доба ноћи преминуло,
Пак код куле одсједну ђогина,
И тури му дизгин на јабуку,
Оде Комнен уводити кулу.
Нешто му се даде погледати
На чардаке наврх б'јеле куле,
Тамо виђе да неко имаде.
Све мислио, на једно смислио,
Па се натраг Комнен повратио
До првога дрвља зеленога,
Па потеже сабљу демискију,
А ос'јече розгу чапорасту,
На њој има млого чапорака;
Донесе је на раме јуначко,
Па прислони уз бијелу кулу,
Те се розги пење у вр̂ове,
Док изиђе на танка чардака,
И погледа у шикли одају.
У одаји нико не бијаше
Само једна љепота ђевојка,
А Фатија шинула је гуја,
Сједи млада, ђерђев претурила.
Када виђе Комнен барјактаре,
У јунаку ср̂це заиграло,
На прсима токе позвекташе,
Пак се јави на демирли пенџер:
„Душо Фато, отвори ми врата.“
А ђевојка на ноге ђипила,
Примаче се на демирли пенџер.

Кад сагледа Комнен-барјактара,
Онда Фата бесједи Комнену:
„Бре одлази, Комнен-барјактаре,
„Које су те донијеле виле,
„О Комнене, у турску Удбину?!
„А тако ми дина и амана!
„Ако викнем браћу моју милу,
„Ти да имаш соколова крила,
„Не б' ти перје унијело меса,
„А камо ли да би утекао.“
Тад Комнене поче бесједити:
„О Фатијо, душо моја драга!
„Не крсти ме, ти се покрстила!
„Ја нијесам Комнен барјактару,
„Него Турчин од турске Крајине,
„А на име Крајинићу Мујо.
„Зар ти ниси упамтила, Фато,
„Кад сам тебе испросио младу,
„Још малену од седам година?
„Знаш ли, Фато, јади те не знали!
„Кад ме твоја браћа дароваше?
„Дадоше ми два зеќир-прстена,
„А и токе од сувога злата,
„И у њима два турска имена,
„Једно Фата а друго Мустафа.
„Ако ли ми не вјерујеш, Фато,
„Ево тока на прсима Мују,
„А прстења на десници руци.“
Онда Фата бесједи Комнену:
„Кад нијеси Комнен барјактару,
„Но се кажеш Крајинићу Мујо,
„Протури ми токе и прстење.

„Кунем ти се, а вјеру ти дајем,
„Ако будеш Комнен барјактару,
„Опет ћу ти токе протурити,
„Пак ти бјежи низ бијелу кулу;
„Ако будеш Крајинићу Мујо,
„Заиста ћу отворити врата.“
Комнен узе токе и прстење,
Па протури кроз демирли пенџер.
Узе Фата токе и прстење,
А Фатија турски научила,
И добро је књигу изучила,
Па проучи два турска имена,
Виђе Фата да ј' одиста Мујо.
Оде Фата да отвори врата,
Оде Комнен розги низ чапорке,
Саставе се у мермер-авлију,
Узеше се за бијеле руке,
Па одоше на ћемерли кулу.
Љуби Комнен Фатиму ђевојку,
Докленоћца пола претурила,
Онда Комнен Фати бесједио:
„Душо Фато, срце из њедара,
„Причувај ми више главе стражу,
„Оћу лећи санак боравити.
„Док питоме тице запјевају,
„Пробуди ме, срце из њедара,
„Мене ваља ићи у Крајину;
„Чувамо се Сења крвавога,
„Бојимо се Иван-капетана,
„И Комнена млада барјактара.“
Заспа Комнен на крило ђевојци.
А Фатија наслонила главу

На Комнена млада барјактара,
Ту заспало једно код другога.
Кад се прену Комнен барјактару,
А свануло и сунце грануло.
Препаде се Комнен барјактару,
Па ђевојци бесједи Комнене:
„Зашто, Фато, шинула те гуја!
„Што не чува више главе стражу,
„Зар не видиш да сам погинуо?“
А ђевојка бесједи Комнену:
„А не бој се, Крајинићу Мујо!
„Крила бих те читав мјесец дана,
„А камо ли један данак бијел.“
Онда Комнен срдито јој рече:
„Зар се мене данас тако стече?
„Лако би ме сакривала млада,
„А како ћеш сакрити ђогина,
„Који стоји у мермер-авлију,
„Куд ли розгу уз бијелу кулу?
„Но ако ћеш мене послушати,
„Ајде са мном низ бијелу кулу,
„Да бјежимо у нашу Крајину.
„Ако са мном на ђогата пођеш,
„Вољећу те него очи црне;
„Останеш ли на бијелу кулу,
„Кунем ти се мојом вјером тврдом,
„Ја се никад повратити нећу
„Да те узмем за вјерену љубу.“
Онда Фата на једно смислила.
Узеше се за бијеле руке,
Па одоше низ бијелу кулу
До ђогата коња у авлију.

Ал' се Фата препанула љуто,
А бесједи Комнен барјактаре:
„А не бој се, Фатија ђевојко!
„Док узјашем с тобом на ђогина,
„Што не лети и не носи крила,
„Ни ђогата стиже ни престиже!“
Па ђогата коња посједоше.
А да видиш Комнен-барјактара!
Пусти Комнен витеза ђогата
Преко равна поља удбинскога
До Кунаре високе планине.
А кад Комнен на Кунару дође,
Ђено јесу млоге раскрснице,
(Ђе је срећа ту је и несрећа)
Ту сусрете доброга јунака
На ђогату коњу од мегдана,
А на име Крајинића Мујa.
Како срете, турски селам виче,
А Турчин му боље приватио:
„Да си здраво, Комнен-барјактару!“
Срдито му Комнен говораше:
„А Турчине, Крајинићу Мујо!
„Ђе си био, ђе си пролазио,
„Чију ли си порушио кулу,
„Чију ли си обљубио сеју?“
Турчин лаже, а куне се криво:
„Ја сам био Сењу каурскоме
„До бијеле Комненове куле;
„Комненову порушио кулу,
„Комненову сестру обљубио.“
Онда Мујо говори Комнену:
„Каурину, Комнен-барјактару!

„Ђе си био пољу удбинскому,
„Је си л' чију зацрнио кулу,
„Је си л' чију сестру обљубио?"
А Комнен му по истини каза
Да је био пољу удбинскому
До бијеле Руданове куле,
Руданову оцрнио кулу,
Руданову обљубио сестру:
„Њину сестру, твоју заручницу. . .
„Ако ми се, Туре, не вјерујеш,
„А ево је за ме на ђогата."
Окрену се с десна на лијево,
Устури јој дувак и мараме,
Указа се ђевојчино лице,
Сину лице како јарко сунце,
А гр̂оце како мјесечина.
Када виђе Крајинићу Мујо,
У Турчину срце заиграло,
На прсима токе затрепташе.
Два ђогата коња наћераше,
Пак се коњи прсим' ударише,
А јунаци оштријем сабљама.
Од добрије коња одсједоше,
За б'јела се грла уфатише,
Пак се носе по зеленој трави.
Ту Комнену добра срећа била,
Обори га на земљицу црну,
Пак му веже руке наопако,
Заведе га украј друма пута,
Па га веже за јелу зелену,
Пак се натраг до ђевојке врати.
Таман дође ђогу и ђевојци,

Ал ето ти Рудан-Сали-аге
На зекану ка на горску вилу.
Грлом виче, грло га бољело!
„Стани, курво, Комнен-барјактару!
„Није Фата соја орјацкога
„Да је водиш ноћу по мјесецу
„Без сватова и енђија була.
„Да с', кауре, јуче побјегнуо,
„Данас би те стиго на зекану."
А Комнен му не кте ни бјежати,
Но готова засједе ђогата,
Пак сусрете Рудан-Сали-агу.
Ту се коњи прсим' ударише,
А јунаци оштријем сабљама.
Од добрије коња одсједоше,
За б'јела се грла уфатише,
Пак се носе по зеленој трави.
Турчину се ноге измакоше,
Притисне га Комнен-барјактару,
Па му б'јеле завезује руке,
Заведе га у јелово грање,
А свеза га за јелу зелену,
А врати се друму и ђогату.
А ето ви Рудан-Амет-аге,
На његову ату четвртаку,
И он грлом бијелијем виче:
„Стани, курво, Комнен-барјактару!
„Није Фата соја орјацкога
„Да је ноћи водиш по мјесецу
„Без сватова и енђија була.
„Ти да имаш соколова крила,
„Не б' ти перје меса унијело,

„А камо ли да би побјегао.“
Одма Комнен засједе ђогата,
И ту добре коње наћераше,
Те се коњи прсим’ ударише,
А јунаци оштријем сабљама.
Доке своје сабље обломише,
Од добрије коња одсједоше,
За јуначке прси уфатише,
Још се носе по зеленој трави.
У то доба сустигоше Турци,
Сустиже им тридес и четири,
И са њима четрдес,
Па Комнену савезаше руке.
Онда Амет бесједи Фатији:
„Сестро Фато, шинула те гуја!
„Погибе ли брате Сали-ага,
„Је л’ му влаше главу погубило?“
А Фата му истину каза.
Онда Турци пуштише керове,
Па нађоше Муја и Салија
Свезаније руку наопако,
Пак им б’јеле опростише руке,
Изидоше на друма широка,
Па сједоше те се одмориpermanently,
А Комнена за јелу свезаше.
Онда уста Крајинићу Мујо,
Па довати плетену камџију,
А удара Комнен-барјактара:
„Ти си мене, влаше, преварио,
„Те си моје завезао руке.“
А говори Рудан-Амет-ага:
„Сјед’, Турчине, Крајинићу Мујо!

„Знаш ли, Мујо, није давно било,
„Кад сам тебе сестру поклонио,
„Онда си се затекао, Мујо,
„Да ти сретнеш Комнен-барјактара,
„Он с оружјем, а ти без оружја,
„Да би њему савезао руке,
„Па те данас деси у Кунару,
„Код оружја и ђогата твога
„Савеза ти руке наопако,
„А свеза те за јелу зелену.“
Турчин лаже, а куне се криво:
„Превари ме Комнен-барјактару,
„Пак ми свеза руке наопако.“
Онда Турци макул направише,
Да по̀рву Мујa и Комнена.
Што рекоше, то су учинили,
Ту пустише Комнен-барјактара,
По̀рваше Мујa и Комнена,
Наоколо стражу поставише,
А да не би Комнен побјегао.
Узеше се два добра јунака,
Па се носе по зеленој трави.
Виђе Комнен да ће погинути,
Нешто му се даде погледати,
Погледати с обадвије стране,
Близу себе виђе Амет-агу.
Сједи Турчин, ноге прекрстио,
Преко крила сабљу претурио,
А Комнен је срцу одољео,
Па високо Мујa подигао,
Удри са њим Рудан-Амет-агу.
Мујо паде, претури Амета,

Аметова сабља испанула,
Уграби је Комнен-барјактару,
Обојици посијече главе.
Када Турци то чудо виђеше,
Од страха се многи препадоше.
А да видиш српска барјактара
Није шала ко је за барјака!
Комнен сину као муња жива,
Неколике посијече главе,
Оно друго у гору побјеже,
Сам остаде Рудан-Сали-ага.
Не би њему глава останула,
Но га сестра Фата одмолила:
„Не, за Бога, Комнен-барјактару,
„Не остави сестру без заклетве!“
Ту јој Комнен брата поклонио,
Даде њему руо и оружје,
И на молбу Аметову главу,
Пак га посла двору бијеломе.
Узе Комнен Мустафину главу,
Па је тури ђогу у зобницу.
И Мујова уфати ђогата,
Па га даје Фатији ђевојци,
А ђевојка бесједи Комнену:
„О Комнене, срце из њедара,
„Баш и да је у животу Мујо,
„Вољела би тебе барјактара.
„Но Турчина Крајинића Мујa.
„Ајд', Комнене, Сењу да идемо,
„Кад си таки јунак за мегдана.“
Па витезе коње посједоше,
И одоше Сењу бијеломе

На бијелу Комненову кулу.
То зачуо Иван капетану,
И зачуше Сењани јунаци,
Па велики плотун опалише,
Честитају Комнен-барјактару.
Одведоше у цркву ђевојку,
Покрстише и знаменоваше
Агапијом име изђенуше,
А Ружица млада госпођица.
То је било, не знам је ли било,
Већ велимо да се веселимо.

[Упор. III[4], 18.]

2.
Женидба Томе барјактара.

Вино пију тридесет Сењана
У лијепу Сењу на Крајини
У дворове Сењанина Ива.
Кад се ладна напојише вина,
И од вина ћеиф уватише,
Тадар рече неко у дружини:
„Фала Богу да је јединоме!
„Који има најбољег јунака?“
Кад Сењани ријеч саслушаше,
Стаде сваки својега фалити:
Неки фали брата рођенога,
Неко сина, неко братучеда,
Неки мила побратима свога.
Ма не фали Сењанине Иво,
Но подоцне Иво бесједио:
„И ја имам сестрића мојега,

„По имену Тома барјактара.
„Колико је у години дана,
„Толико је добио мегдана.
„Још се није дите оженио,
„Текер су га брци промакнули,
„Али ћу га оженит' занаго.“
То зачуо Томо барјактаре,
Па ујаку своме бесједио:
„Мој ујаче, Сењанине Иво,
„Ја се јунак оженити нећу
„Ни ђевојком нити удовицом,
„Ни са женом иза жива мужа.
„Но сам чуо давно ђе причају
„Да је једна лијепа ђевојка
„У Удбињу граду бијеломе,
„Мила шћерца од Удбиње Мујa,
„Вјереница Грличић-Мустафе,
„Шњом се, рече, оћу оженити,
„Али шњоме, али ниједноме.“
Ријеч рече, на ноге устаде,
Господи се дивно поклонио,
И отиде на своје дворове.
На се метну одијело дивно,
На се врже од злата кошуљу,
Врх кошуље зелену доламу
Врх доламе двоје-троје токе,
Опаса се пасом и коланом,
За појасом двије пушке мале,
Нит' су лите, нит' чекићем бите,
Но у Млетке од злате салите,
А у лијеп калуп слијеване,
У њих гвожђа ни дрвета нема,

Потље чекић који ватру даје;
Међу њима сребрна анџара,
А о бедри ђодру оковану,
А на раме бистра џеведара.
Којега је накрцао дивно:
Два фишека, дванаест балота
За курвића Грличић-Мустафу,
Ако би се ђегод удесио
Да му пушку саспе у њедрима.
И окрочи суру бедевију,
Пак се тури сила на бијеса,
И одлеће планином зеленом
Као зв'језда поћу про небеса.
Ал' Турчину долећеше гласи
Да му Томо преузе ђевојку,
И кад зачу, мило му не било,
И он добра коња доватио,
И за Томом у поћеру пође.
Када дође украј воде Саве,
Ту наоди Тому барјактара,
Ђе је момче трудно починуло,
Божју помоћ Тому називао:
„Божја помоћ, Томо барјактару!“
Божју њему помоћ прифатио,
Па Турчину ријеч бесједио:
„Куда тако, Грличић-Мустафа?“
Мустафа му право казиваше:
„Идем право у Удбињу граду
„У дворове од Удбиње Мујa.
„Ђевојку сам скоро испросио,
„Па сад идем да је водим двору,
„Јере си се зафалио, курво,

„Да ћеш ми је уграбит' запаго.
„Но уклони суру бедевију
„Да проженем зекана мојега.“
Но бесједи Томо барјактаре:
„Прођи ми се, Грличић-Мустафа,
„Е тако ми Бога и Јована,
„Ако бих се момче расрдило,
„По тебе ми добро бити неће,
„Свезаћу ти руке наопако.“
Но кад виђе Грличић Мустафа,
Туре викну, бедевија рикну,
А два мрка завијају вука,
Не би ли се момче препануло.
За то Томо ни абера нема,
Но окрочи суру бедевију,
Томо викну, бедевија рикну,
Стоји звизга сивога сокола,
Који Тому бјеше на рамена,
А с лијева змију змаја љутог,
Пак удари перним буздованом,
Те погоди Грличић-Мустафу.
Турчин паде, а Тома допаде,
Те му б'јеле савезао руке.
Обрће се тамо и овамо,
Ђе ће наћи суврљаву јелу.
Када нађе суврљаву јелу,
Веже Мују јели у расове,
И узе му од злата канџију,
Што је њему цура даровала,
Па одлеће друмом зеленијем.
Када дође у Удбињу града,
Па уљезе кули у авлији,

Сред авлије копље забусао,
А за копље сveза бедевију,
Па ушета у танану кулу,
Наклони се камари на врата.
Кад унутра три добра Турчина
Ђено мрко испијају вино:
Једно ми је од Удбиње Мујо,
А друго је гојени Алиле,
А треће је будалина Тале;
Пију вино разговарају се.
Ријеч рече будалина Тале:
„Фала Богу, оба побратима!
„Ко је више глава изгубио?“
Ал' бесједи гојени Алиле:
„Ја сам, браћо, пет стотин' посјеко,
„Рањенијех ни броја се не зна.“
Онда рече од Удбиње Мујо:
„И ја тако, драги побратиме!“
Но бесједи будалина Тале:
„О Богу ви, оба побратима,
„Луди ли сте, да вас Бог убије!
„Ја обидох земље и градове,
„И изгубих глава неколико,
„А не виђех бољега јунака,
„Што једнога млада Сењанина,
„По имену Тома барјактара,
„А сестрића Ива Сењанина.
„Више но је у години дана
„Он је јунак добио мегдана.“
Кад то чуо гојени Алиле,
Он је њему ријеч бесједио:
„Не будали, будалина Тале,

„Немој вазда лудо говорити,
„Видим да си права будалина.
„Ја ћу поћи, да се опкладимо,
„До вечера у Котаре равне,
„И од Тома донијети главу.“
Ма не рече Туре: ако Бог да,
Нити рече, нити му помага.
Они мисле нико их не чује,
А то Томо и слуша и гледа.
Иде право цури на камари,
Покуцује алком на вратима,
Да га не би опазили Турци.
Одговара лијепа ђевојка:
„Ко то цука алком на вратима,
„У живо му срце ударило!
„Како ће му данас ударити,
„Ево пију три Турчина вино.
„Но ако си Томо барјактаре,
„Бјежи натраг, жељела те мајка!
„Немој данас погинути лудо.“
Али Томо цури проговара:
„Муч’, ђевојко, не говорила га!
„Није ово Томо барјактаре,
„Нег’ је ово Грличић Мустафа.
„Ако ми се млада не верујеш,
„Онда сиђи у мермер-авлију,
„Да погледаш од злата канџију
„Што си мени млада даровала,
„А ја тебе прстен по закону.“
Када зачу лијепа ђевојка,
Мудра била, пак се преварила,
Превари се, увједе је гуја,

Пак је Тому отворила врата.
Кад сагледа Тома барјактара,
Врисну цура до неба се чује,
(Камо л' неће у камари Турци)
Ћаше Тому да затвори врата,
Али не да Томо барјактаре,
Но ј' увати за бијелу руку,
Пак је баци-за се на коњица.
Кад је виђе Томо барјактаре,
Томо викну, бедевија рикну,
Врисну змаје, а врисну соколе.
То зачуше Удбињани Турци,
Те за Томом у поћеру по'ше,
Ал' га никад стићи не могоше.
Бјежи Томо гором и планином,
Када дође накрај воде Саве,
Пак погледа тамо и овамо,
Ђе ће наћи јелу суврљаву.
По биљегу Туре наодио,
Код њега је шатор разапео,
Под шатором пије вино ладно,
Пије вино, а љуби ђевојку
На срамоту Грличић-Мустафе.
Па погледа преко воде Саве,
И угледа голема јунака
На зелена коња као трава,
Ал' га Томо одма упознаде
Да је оно гојени Алија,
Који му се био зафалио
Да ће њему украбити главу.
Овако му Але проговара:
„Стани, курво, Томо барјактаре,

„Да си мени јучер одбјегнуо,
„Данас бих те Туре уфатио.“
Кад то зачу Томо барјактаре,
Он окрочи суру бедевију,
Томо викну, бедевија рикну,
Стоји звизга сивога сокола,
А проклету змаја змију љуту,
У планини завијају вуци.
За Турчином буздован турио,
Те Алију с мјеста погодио.
Туре паде низ коња зелена,
Туре паде, а Томо допаде,
Те му б’јеле савезао руке,
Па га води Грличић-Мустафи,
Веже оба један крај другога.
А кад му је савезао руке,
Опет поче пити рујно вино,
Пије вино, а љуби ђевојку
На очима ђе гледају Турци.
Па погледа преко воде Саве,
Те угледа другога јунака.
Оно бјеше од Удбиње Мујо,
Ђе за Томом иде у поћеру.
Кад га виђе Томо барјактару,
Он окрочи суру бедевију,
Томо викну, бедевија рикну,
Звизга стоји сивога сокола,
И проклета змаја змију љуту,
Мрки вуче у гори завија.
Томо шчепа перна буздована,
Пак заљуља покрај себе шњиме,
Те га справи хитро на Турчина,

Хитро пође, не прође на празно,
Но Турчина дивно погодио.
Мујо паде, а Томо припаде,
Савеза му и ноге и руке,
Пак га Томо веже код оније.
Опет Томо под шатора пође,
Пије вино, а љуби ђевојку
На очима ђе гледају Турци.
Па погледа преко воде Саве
И угледа голема јунака,
Упознао будалину Тала.
Кад га виђе Томо барјактаре,
Препаде се, родила га курва,
Нити пије, ни љуби ђевојку.
Рече ријеч будалина Тале:
„Стани, курво, Томо барјактару,
„Лако ти се с ђецом преметати,
„Али није са starijem Талом.“
Кад то чуо Томо барјактару,
Он окрочи суру бедевију,
Томо викну, бедевија рикну,
На близу се они састадоше,
Коњи им се прсим' ударише,
Те оскочи јунак од јунака
Као сиви соко од сокола,
На британке се сабље удариše,
Британке им се сабље саломише;
На бојна се копља удараху,
Бојна им се копља саломише;
Те с добрије коња одјахаше,
За б'јела се грла доватише,
Ту се носе љетни дан до подне.

Будалину пјене попануле,
Тома бјеху мутне и крваве.
Турчин се јачи наодио,
Па је Тома земљом саставио,
Па му веза руке наопако,
Те га меће Тале до Турака.
Тадар рече будалина Тале:
„Побратиме, Гојени Алиле,
„Зла ти фала а још гора тала!
„Знаш ли, кучку, јеси л' запазио,
„Када бјесмо у Удбињу граду
„У дворове од Удбиње Муја.
„Ту имаше пива и јестива,
„Ти се онда пјано фалијаше
„Да ћеш поћи у Котаре равне,
„И од Тома донијети главе.
„Зла ти фала, а горе јунаштво!“
Ондар Тале Тому бесједио:
„Моли Бога, од Котара Томо,
„Да си живе Турке оставио,
„И ниједног ниси погубио.
„Ја ћу тебе ослободит' руке,
„Ти слободи Турке Удбињане,
„А на дар ти лијепа ђевојка,
„Тебе цура, мене Удбињани.“
Пође Тале натраг у Удбињу,
Томо с цуром у равне Котаре,
Покрсти је и венча је за се,
Пак је грли од жрака до мрака.

У другој једној песми од стиха 278 до краја пева се овако:

Па Турцима под шатором пође,
Овако је њима бесједио:
„Авај Турци, Божји сулудници,
„Синоћ бјесмо софри за трпезом,
„Фалисте се у кули бијелој,
„А да ћете Тома изгубити.“
А бесједи Мујо и Алија:
„Ах за Бога, Тале будалина,
„Нас је Томо куче преварило,
„Па поспасмо под јелом зеленом,
„Па је нама савезао руке.“
А кад виђе Томо барјактаре,
Он ми јадан свезан проговара:
„Што лажете, црн ви образ био!
„Но за Бога, Тале будалина,
„Оди пушти обадва Турчина,
„Ослободи моје б’јеле руке,
„Пушт’ их к мене на трави зеленој,
„Ако би ми савезали руке,
„Мани сабљом, пос’јеци ми главу.
„А ако ми Бог и срећа даде,
„Да бих њима савезао руке,
„Подај мене на ђинђер ђевојку,
„Да је водим Сењу бијеломе.“
А кад оно Тале разумио,
Ослободи обадва Турчина
И сокола Тома барјактара,
Пак их пушти на трави зеленој.
А да ти је стати па гледати,
И да видиш три добра јунака,
Ћерају се тамо и овамо,
Ма се Томо јачи наођаше,
Обадва је земљи саставио,
Обојици савезао руке.
А кад виђе Тале будалина,
Обдари му лијепу ђевојку,
Цуру дава, овако говори:

„Ајде с Богом, Томо барјактаре,
„Ајде с Богом, и сретна ти била,
„Јуначки си на мејдан добио.“
Здраво двору бијеломе пођe,
И покрсти лијепу ђевојку,
И узе је за вјерну љубовцу.
То је било када се чинило,
Све су лажи, а Бог је истина.

Од ове песме има још један варијанат:

Бан Задранин пије вино са тридесет Задрана. Кад су се напили, зове Комнен да се играју игре свакојаке. Бан му вели: остави се игре, јер ће сад доћи дели-Руде мали, и свакога ће надиграти, па ћеш заметнути кавгу. Остали га Задрани прекоре:

Не бестија', Комнен-барјактару,
Да си с тога (стига?) игру заметнути,
Ти би игру дома заметнуо,
Но ти младост у нерадост прође.

Љутит Комнен врати се дома, па узме брашњеника у торбицу седамдесет ока, баци је на плећа, и оде планином. Кад дође накрај поља Удбинскога, повади нацак и сасече јелу, па је понесе, и прислони уз бедем, те уђе у Удбињу. Дође до куле Танковића, и види да седе петнаест Турака: у прочељу Ковачина Рамо, па Танковић Осман, па од Удбине Мујо, па Гојковић Алија, па Елечковић Ибро. Рамо прича како је Комнен брз, јер га је терао два сахата, он на коњу а Ком. пешке, па му није могао ни прамове видети. Мујо вели: како се пресилио, страх ме је узеће ми Хајку. Комнен потрчи Мујовој кули, и нађе коло девојака; играле па почивају. Он причека док оду дома, па закуца на врата, и Алијиним гласом зовне Хајку да му отвори. Она вели да му не сме отворити од бесног Комнена, већ нека зове „буле и орфане“. —

Ја не могу, секо, буле будит',
Буле доје њину ђецу луду,
А орфане попадале трудне.

Отвори му, а он је докопа, и нагне низ Удбињу, и даље пољем. Сутра дан дозивље Мујагина љуба Хајку да мете одају и простире ћилиме

Са' ће доћи Мујо и Алија,
И довести на завио(!) Турке.

Кад уђе у одају, и види да је нема, узме канџију, и потрчи Танковића кули, па стане туђи Турке:

Диг' се, Мујо, главе не дигнуо!
Е ти Комнен поведе Хајкуну.

Скоче и потрче. Надно поља нађу Комнена где уморан пије вино. Први долети Танковић Осман; Комнен га удари наџаком, претури с коња, и веже за јелу.

Редом доходе Турци Удбињани,
Он их бије, свакојега веже,
Све уједно за јелу зелену.
Но говори будалина Тале,
Још ме ово находило није.

Доцкан стигне Мујо, и ударе се наџацима, па сабљама, и пошто их поломе, ухвате се за грла. Мујо повиче у помоћ вилу, а Комнен се обрне да види одакле ће вила ударити, и у томе га Мујо обали, и веже, а пусти Удбињане. Гојковић Алија, вереник Хајкин, загна се да посече Комнена. Али му не да Мујо:

Био му посјећ' главу прије,
Но ви хоте судом да зборимо.
Да Комнену опростимо руке,
Да му дамо Талова кулина
И његову оковану ђорду
Да се обиде с Гојковић-Алијом:
Ко добије ето му ђевојке.

Тако и учине.

Удрише се два добра јунака,
Прије Комнен изгуби Турчина,
Но да би га опалила муња.
Ка' то виђе од Удбиње Мујо,
Алији је сину говорио:
Бјеж', Алија, зло ти јутро било,

Турци нагну бежати, а Комнен за њима и посече двадесет и пет глава, а пет утеку. Комнен се врати дома и покрсти и венча девојку. (156 стихова).

Са сличним мотивом варања девојке имају још две, од ове доста различне, али слабије песме.

Котарски сердари пију вино више Задра на зеленој трави, и разговарају о свачему, а највише о јунаштву. Јанковић Стојан ћути, а пита га Иван капетан која му му је невоља, те је тако „нујан и зловољан?“ Он одговара да је већ три године, како му је доба да се жени, па му није дала мајка. Али сад ће да се жени, и то само ћерком Ветли-беговића из Удбине, и ко му је доведе, даће му стотину дуката и сестру за љубовцу. Иван скочи, и тражи му кључе од тамнице, да изведе два сужња, да их пита „за дивојку Ветли-беговића“. Сужњи му кажу:

Лијепа је, љепша се не море,
А висока, да је више нејма:
Обрвице двије пијавице,
Двије очи, двије трњинице,
Два образа, два ђула румена,
Двије дојке, питоме јабуке;
Кад говори лијепа дивојка,
Кад говори, канда росу труни,
И на њој су виовите ресе,
Кад год иде, земљица се тресе.

Још их пита Иван, има ли каквог „ашигџије“, а они му кажу да има арамбашу Наџаковић-Мују из града Бунића. Он их још упита, какве носи Мујо „ћисиеје(?)“. Они му кажу да носи скерлетне чакшире, копче позлаћене, скерлетне ђечерме, и на њима токе и илике, зелему доламу и на њој пуца са обадве стране, свилен појас и за појасом два џевердана(!), и међу њима сребрна гадара(!), капу касајлију и на њој три златне челенке. Иван спреми тако рухо, покупи Которане, и пође у Удбину. Кад је био „на Кук на планину“, остави друштво, а са Смиљанић-Илијом оде под град удбински. Дођу у мрак под прозор, и виде девојку где

Сузе рони, а сама говори:
Ај Турчине, Нацаковић-Мујо,
Давор, Мујо, велика жалости,
Ево има три пуна мјесеца,
Ка' те није к мени на љубљење.
Али си се болом разболио?
Ал' си добре коње изгубио?

Иван јој се јави да је оболио. Она га тера, јер по гласу познаје да није Мујо. Он јој вели да је морао грло променити, јер за три месеца није ништа јео, ни воде пио, већ нека му погледа „ђесиеје.“ Она га пусти, и стану се грлити. Иван јој рече доста је грљења, већ нека смотава рухо да иду Бунићу. Она се спреми, и пођу уз поље весућко у Кук у планину. Ту их дочека дружина, и крену даље. Кад је свануло, рече му Туркиња, да они не иду Бунићу већ Котару. Иван јој се јави ко је, и за кога је води. Она стаде да цичи, и да се по земљи од јада ваља, а Смиљанић је теши да ће јој даровати три прстена златна. Доведу је, покрсте и венчају за Стојана, а Иван узме сестру му Јелицу. (189 стихова).

Друга:

Огласила се у Мостару лепа девојка, и просило је триста просилаца, и сам паша од Мостара, и сам цар за свога везира, али она неће ни једнога, већ би хтела за царева сина, коме је тек седам година. Чуо то Сењанин Иван, па поткује коња у две ноге сребром, а у две златом. и „о себи је сребро поковао“ и скерлет покројио, па оде Мостару. Кад дође, назове Турцима пред градом селам. и паша га отпозорави са „незнана делијо.“ Он му одговори да није незнана делија, већ царев точи-баша (тобџи-баша?) Мујо. Паша му опет вели, да је залуду коња потрудио, јер га Мостарка неће хтети ни гледати, а камо ли да би пошла за њ. Иван пита за њене дворе, и паша му каже да су насред Мостара, и покривени лимом, а пенџери сребром преплетени, и на њима јабука од злата са два драга камена. Иван пође, и кад је био двору на по-

гледу, угледа га девојка и зовне мајку, па јој каже да јој смотава рухо, јер од свих просилаца само ће за овога поћи. Кад Иван дође пред дворе, дочека га мајка девојачка. и он јој вели:

Саламалећ, дјевојачка мајко,
Дај дјевојку оваком јунаку.

Приме му коња, и одведу у подрум, а њега горе у чардак, угосте га „лаганим обедима,“

И даде му слатке малвазије
И лијепе жежене ракије.

Када су се понапили, мајка смота рухо, и седну на коње. Кад су били кроз Мостар, паша рече да је чуо да само Сењанин Иван има онако добра коња. Тако су ишли три дана, а нису клањали, ни Бога молили, нити абдес узимали. Четврто јутро рече му девојка:

Вај Турчине, точибаша Мујо!
Пријеђосмо земљу и градове,
Нит' клањамо, нит' Бога молимо,
Нити турски абдес узимамо,
Вира моја, покаурили смо се.

Он јој вели да ће клањати кад дођу дома. Кад су били више Сења, угледала их мајка, и сусрела:

Вај Иване, драго јање моје,
Јеси ли ми здраво и весело,
Водиш ли ми милу снаху моју?

Кад то чује девојка, крикне као змија, и потражи ножа да се удари у срце, али је спречи мајка Иванова. Покрсти је и венча. (142 стиха).

3.

Женидба Максима барјактара

Везак везло тридест ђевојака
У Удбињи у турској Крајини
На чардаку по бијелу платну

А на кули старца Ћевај-аге,
Везак везле у јеглен се дале,
Свака фали заручника свога,
Али шути Златија ђевојка,
Мила ћерка старца Ћевај-аге.
Говоре јој тридест ђевојака:
„О Златијо, лијепа ђевојко!
„Што ти шутиш, ништа не говориш,
„Што не фалиш твога заручника?“
Насмија се лијепа Златија,
Те говори другарицам' својим:
„Што ћу фалит', кад и саме знате
„Да бољега не има јунака
„На Крајини нити у Удбињи,
„Што Турчина мога заручника,
„По имену Арнаут-Османа,
„Који носи свилен алај-барјак.“
У ријечи у којој бијаше,
У то дође Осман барјактаре,
Угледа га Златија ђевојка,
Крај себе му мјесто начинила,
Мрку њему каву приставила,
А шарени чибук принијела:
„О Османе, дражи од очију,
„Попиј кафу, попуши дувана,
„Па ти ајде мојему бабајку,
„Те се њему моли уз кољено,
„Нек ти даде свилена барјака,
„Изнеси га на росну ливаду,
„И поби га копљем у ледину,
„Ти под барјак покупи јунаке,
„Све младиће ни јошт ожењене,

„Који може стићи и утећи,
„На запету пушку ударити,
„И рањена друга унијети,
„На страшљиву мјесту дочекати,
„А на кршну кланцу причекати,
„И поведи тридест ђевојака,
„Да идемо под Отрес-планину
„Под јелике у поље зелено
„Да пјевамо и теферичимо.“
Али Осман Златији бесједи:
„Срце, душо, Златија ђевојко,
„Од како нам Накић погинуо
„Од ајдука Максим-барјактара,
„Ми нијесмо на теферич били,
„Бојимо се љуто од каура,
„Те четују по Отрес-планини.“
А Златија њему одговара:
„Да ја знадем, Арнаут-Османе,
„Да се бојиш влаха иједнога
„Бирдем бих ти прстен повратила,
„А тражила према себи драгог.“
Ту Османа изједе срамота,
Па Златији тијо проговара:
„Чуј, Златија, тако ми имама,
„И тридесет дана рамазана,
„Не бојим се влаха ниједнога.“
Па од земље на ноге скочио,
Па ето га старцу у одају,
Те му турски Осман селам виче.
Љепше њему старац приватио,
Крај себе му мјесто начинио.
Рече Осман: „Чуј ме, Ћевај-аго!

„Дај ти мене зелена барјака,
„Да га носим доље у чаршију,
„Да под барјак сакупим јунаке,
„Све биране момке нежењене,
„Од зла оца, а од горе мајке,
„Који може стићи и утећи,
„На запету пушку ударити,
„И на тврду кланцу причекати,
„И рањена унијети друга,
„А од ране јаукнути неће,
„Шњима поћи под Отрес-планину,
„И повести тридест ђевојака,
„На ливади потеферичити.“
Вели њему старац Ћевај-ага:
„Пројђ' с', Османе, теферичовања
„И шелмука под Отрес-планину,
„Она пуста није никад сама
„Без влашкога којега ајдука.
„Од како нам Накић погинуо,
„Ми теферич батал учинисмо,
„Бојећи се влаха под планину,
„Него прођ' се врага и ђавола.“
Вели Осман старцу Ћевај-аги:
„Не бој ми се, старче, од ајдука,
„Док је моја на рамену глава,
„И док су ми Турци Удбињани.“
Кад то зачу стари Ћевај-ага,
Даде њему свилена барјака,
Изнесе га Осман на ливаду,
Удара му темер у ледину,
Па истури двије пушке мале,
Скупи му се тридесет јунака,

Све момчади бољи од бољега,
И пред њима шупљеглави Тале,
Ту ми добре коње појахаше,
Поведоше тридест ђевојака.
Кад дођоше под Отрес планину,
У пољу су коње разјахали,
А ђевојке коло уватиле,
Турци сједе, испијају вино
И бистрицу лозову ракију,
Ко не пије, та пуши дувана,
Те слушају коло и ђевојке.
Мало било, за дуго не било,
Напокон им то весеље било,
А сад ћете чути, ако Бог да.
Намјера је била намјерила
Само сама Максим-барјактара
У Отресу у нећељу свету,
Те сеири поља удбинскога
Не би л' каква меса уловио
За печење, ал' за миловање.
Кад под Отрес опази ђевојке,
Привуче се на коњу зекану,
Па кад сиђе пољу под Отресом,
Ошину га пакленом канџијом,
Да долети брже међ' ђевојке,
Љуто Максим на цуре поклапан.
Турци сједе, испијају вино,
Нешто им се даде погледати,
Ђе се прамен магле уфатио
Испод горе Отреса планине,
А из магле јунак испануо
На зекану коњу од мегдана;

Колико је коња помамио,
Све му коњиц на колаче скаче
У витаоц небу у висине,
А збандачке по три укопаја,
Б'јеле пјене преко себе баца,
Рекао би јато голубова
Да с' јунаку око главе вију,
Господара пјеном премашује.
Тако гони до кола зекана.
Кад огрезну изненад' у Турке,
Препаде се, чудит' му се није.
Но је Максим мудар и паметан,
Он зна варат' Турке на премаху.
С коња сиђе, међу Турке дође,
По турски им селам изручио,
Они му га боље приватили.
Кад згледаше коња и јунака,
И Максиму очи сагледаше,
Склонише се један до другога,
Давају му тридест чаша вина
Ожђелдија и добродошлица.
Попи Максо, а не маче брком.
Ал' га пита буљубаша Мујо:
„О Богу ти, незнани јуначе!
„Од куда си, од земље које си,
„Којега си рода и племена,
„Како л' тебе по имену вичу?"
Максим лаже, те право не каже:
„Ја сам јунак отуд од Коњица,
„По имену Кочић Ибраиме,
„Па сам јунак кола пожелио,
„И сишао међу ђевојкама

„Да искалим моје срце јадно
„За Накићем Богом побратимом.
„Од како ми Накић погинуо,
„Нијесам га, браћо, запјевао.
„Је ли тестир, Турци ефендије,
„Да отидем доље међ' ђевојке?“
Вели њему старац Ћевај-ага:
„Тестир ти је, Кочић-Ибраиме,
„Тестир ти је, зашто не би био.
„Ти отиди колу и ђевојкам',
„Па с' увати до моје Златије,
„Те окрени коло наоколо.“
То је Максим једва дочекао,
Па потрча међу ђевојкама.
На Златију коло растргнуо,
Све окреће коло наоколо,
Бијелом је руком поштипљује,
А чизмом јој ногу почепљује,
А деснијем оком намигује.
Бесједи му Златија ђевојка:
„Шједи с миром, мрка потурицо,
„К себе руке, обје ти опале!
„Лакше ногом, ти их изгубио!
„Мање оком, данас ти испало!
„Ако сада ја из кола викнем,
„Турци ћете ножим' истрзати,
„А мој Осман срце изнијети,
„Јер ја н'јесам лице одгоила,
„Да га љубе мртве потурице,
„Нит' сам зенђил рухо приправила,
„Да га дерем уз турске катане;
„Нег' сам моје одгојила лице

„За Максима влаха барјактара.
„Ја га тајно у мом срцу носим.“
Када Максим зачу лакрдију,
Тијо шапће на уши Златији:
„Казуј, Златка, јес' ли вјере тврде?“
Она му се куне и преклиње:
„Тврда вјера, турско момче младо.“
Тада Максим измаче јој руку,
Те распуча пуце под гроце,
Засјаше се токе на Максиму,
Сјајне токе Накића Мустафе.
Чим га виђе лијепа Златија,
Чим га виђе, одма га познаде,
Па говори Максим-барјактару:
„Покри токе, шинула те гуја!
„Овђена је сестра Накићева,
„Ако види токе Мустафине,
„И завиче тридест Удбињана,
„Да имадеш соколова крила,
„Да одлетиш између ждраљева,
„Не би перје изнијело месо.“
Они мисле нико их не чује,
Ал' то чула сеја Накићева,
И виђела црнијем очима,
Па завика што јој грла дава:
„Ђе сте, Турци, црн вам образ био!
„Није ово Кочић Ибраиме,
„Него главом Максим барјактаре,
„На њему су токе позлаћене
„Мустафаге мила брата мога.“
Када чуше Турци лакрдију,
Поскочише на ноге лагане,

Азурају пусат и парипе.
Но ни Максим не стоји залуду,
Но допаде до коња зекана,
Баци му се јунак на рамена,
А Златију за се на зекана.
Нема каде да ј' утеже пасом,
Погна зека, Златији говори:
„О Златијо, и срце и душо,
„Држ' се добро за свилену пасу!"
Па зекана по трбуху туче,
А прибија чизмом и мамузом.
Да је коме стати па гледати,
Како лети зекан по ћенару,
Како носи соко препелицу,
За њиме се поточ отиснула,
Зорни коњи а бијесни Турци.
Докле Турци коње појахали,
Максим сиђе до по поља равна;
Када Турци у по поља сишли,
А Максим се ватио планине;
Када Турци сишли под планину,
Међу собом говор учинили:
„Је ли мајка родила јунака,
„Да изиђе врху на планину,
„Сад је Максим на језера ладна
„Починуо, те но пије вино,
„Да одмара себе и зекана,
„Он се неће лако одмакнути."
То зачуо Арнаут Османе,
Па поћера коња уз планину.
Када дође на језера ладна,
На језера упази Максима,

Ђе он пије црвенику вино,
Златија му на крило шједаше.
Колико јој Максим мио био,
Десном га је руком загрлила,
А лијеву у њедра турила.
Па завика Осман са кулаша:
„Стани, курво, Максим-барјактаре,
„Чију водиш силом заручницу?“
Па потеже мача пламенога
Да Максиму одас’јече главу.
Али Максим хитар на ногама,
Па потеже лака шестоперца,
Пустимице Осма ударио,
Пустимице ама смртимичке,
Од добра га коња раставио,
Па му б’јеле савезао руке,
И привеза за дебелу јелу;
Максим веже, Златија притеже,
Па сједоше опет код језера.
У то доба Рњичина Мујо,
Па кад Мујо опази Максима,
Он повика грлом и авазом:
„Стани, влашче, Максим-барјактаре,
„Чију водиш на силу сестрицу?“
Па окрену кратку гарабину,
На Максима огањ попустио.
Али њему Бог и срећа даде,
Ни мале му ране не зададе,
Јер се врзну као соко сиви,
Те Турчину ватру уграбио.
Максим узе лака шестоперца;
Трипут му се Турчин преметнуо,

Док је с коња на земљи пануо,
Па му свеза руке наопако,
И привеза року за јелику.
Максим веже, Златка попритеже.
Тек што Максим сједе на земљицу,
У то доба Гојашан Алиле,
Гојно Туре вранца ознојило,
Па кад виђе Максим-барјактара,
Он потеже сабљу од појаса,
На Максима јуриш учинио:
„Стан', копиле, влашче барјактаре,
„Чију оћеш водити ђевојку?“
Али Максим не да насртати,
Но привати златна шестоперца,
Те Алију у прси згодио;
Два пут му се на коња преметну,
А и трећом на земљицу црну,
Те Алилу савезао руке,
Те га веже при јелики тврдо,
Максим веже, Златка попритеже.
Тек што Максим сио на земљици,
И пригнуо из чутуре вино,
Ал' ево ти Суља Одобаше,
Голу ђорду носи у десницу,
Ђога трче, а из грла виче:
„Стан', Максиме, од курве копиле,
„Окле мислиш грабити ђевојке?“
Ал' се Максу више додијало
Подизати, често устајати,
Но привати свога џевердана,
И састави нишан на Суљ-агу.
Ђе гледао, ту га погодио,

Међу очи, ђе обрве веже.
Турчин паде, пуст му коњ остаде.
Свеза коња трњу за кукрицу,
Па он сједе опет пити вино.
Златка му је на крило панула,
Па говори Максим-барјактару:
„О Максиме, срце у њедрима,
„Бјеж'мо даље, ако желиш здравље.
„Ако стигну други Удбињани,
„Лудо ћемо оба погинути.“ —
„Муч', Златијо, језик прекинула!
„Неће Турци на ме, ако Бог да,
„Давно су ме чули и познали,
„И добро ми име запамтили.“
У бесједи о којој збораху,
Кад се зачу јека кроз планину,
Сви остали трче Удбињани,
А пред њима на кулашу Тале,
И он носи балту оковану,
Па ми Тале виче иза гласа:
„Стан' причекај, курвићу Максиме,
„Ласно ти се с ђецом прематати,
„И грабити цуре из Удбиње,
„И носити токе Накићеве,
„Али није са старијем вуком.“
Скочи Максим ка' да се помами,
Те окрочи помамна зекана,
И узима лака шестоперца,
Те удари у перчину Тала,
Седам му се пута преметнуо;
Џеведару живу ватру даде,
И погуби на коњу Турчина;

Па извади двије кубурије,
Једна му је ватру прифатила,
И убила мулу Јусуф-агу,
А друга га ватром изневјери.
Обје пушке на земљи бацио,
Па потеже сабљу оковану,
Смртимичке у Турке ударио,
Те сијече сабљом без разлога,
Коњем гази мртве и рањене;
Ко погибе, у гори остаде,
Ко би страшив, Удбињи побјеже.
Обрну се Максим-Барјактаре
Да сијече савезане Турке,
А и Тале јошт у живот био,
Поче сјећи редом немилице.
Моли му се Златија ђевојка:
„О Максиме, драги господине,
„Немој сјећи све по реду Турке,
„Но повежи једног за другога,
„Те их спреми у турску Удбињу,
„Нека кажу како им је било,
„Ђе је један тридест савладао,
„А погуби Осман-барјактара,
„Што се мене подавно фаљаше,
„Заклињао дином и имамом,
„Да с' не боји влаха ниједнога.“
Максим Анђи атор учинио,
Те погуби свезана Османа,
Оне друге повеза им руке,
Па привеза једног за другога,
Скиде њима свијетло оружје
И онако Удбињи опреми.

Па узе им коње седланике,
На коњима шићар товарили,
А најбољег Анђи поклонио,
Добра ђога раметли Османа,
Златијина првог заручника
Обрѐчена али несуђена.
Па отале здраво отидоше,
Здраво сишли у равне Котаре,
Те набави и попа и кума,
Покрстише најприје Златију,
И дивно јој име нађенуше,
Прије Златка, а сад је Милица,
Привјенчаше Милу за Максима.
Кажу лијеп пород изродили,
Двије шћери и четири сина,
Прве ћери, потоње синове,
Да се прво ћери разудају,
А потоњи синови ожену,
Да се два зла у дом не састају,
Да не мрзи зава на јетрву,
А свекрва стара на обије.
Старе бабе не љубе невјесте,
Њих да Бог да љубила земљица
Прије вакта и прије земана!
А подржи момке и ђевојке,
Ђевојке нам рађају јунаке,
А док буде на свијет' јунака
Биће момак', бити ђевојака.
Амин, Боже, да би тако било!

[Упор. III[4] 23.]

Са сличним мотивом, грабљење девојке из кола, имају још две песме.

Дигла се чета од Сења, а пред њом Иван Сењанин, за њим Титор барјактар, а за њим тридесет Сењана. Кад су били у планини, пита Иван који ће се наћи, да се пење на јелу, и да дурбином разгледа нема ли где шићара каквога. Устаје Титор, и угледа под Олашем градом пред кулом Брадар-аге хоро девојака и међу њима ћерцу Брадар-агину, у руци јој златна канџија, па по гувну удара девојке. Сиђе и каже Сењанима да хоће да иде да је граби, и моли их, ако чују његова џевердара, да му притеку у помоћ. Кад је дошао девојкама, назове им Бога, побуса копље, и за њ веже коња,

Па уљезе у бијело гувно,
Па погледа оком по ђевојке,
Докле око до ђевојке дође,
Деснијем јој оком намигнуо,
А лијевим насмијао брком.
Па поигра у бијело гувно,
Поиграше тамо и овамо.
Када су се били наиграли,
Приступише један пут другога,
Пак је руком за руку стиснуо,
А ногом јој на ногу стануо,
На руке јој бурме поломио,
А на ноге погази папуче.

Девојка му виче да се не шали шалом, јер је она ћерка Брадар-агина, сестра Мује и Алила, а вереница од Олаша Муја. Опет поиграше, опет је хвата за руку, а она га опет опомиње. У игрању момак токе распучио, и указале се прси од јунака: „синуше му ка на гору сунце.“ Девојка га запита ко је, јер је диван да би она с њим век вековала без икаква пића и јестива. Титор тад узјаше на коња, и заигра га, али му спадне челенка, и замоли девојке да му је дохвате. Дохвати му је ћерка Брадар-агина, а он је ухвати за руку, баци за се на коња, и нагне бежати. Кад то види Брадар-ага, полети за њим, и брзо га стигне. Титор би га погубио, али му није дала девојка. Он се

врати и викне остале Турке. Они полете: прво Алил. Титор га убије малом пушком; тако и Грличић-Мустафу другом малом пушком, а од Олаша Мујa „џефаром“:

И погоди од Олаша Мујa,
На прси му прозор учинио,
А на плећи свиту оштетио.
Још му више чуда оградио:
Оштети му суру бедевију,
Од крај репа до врх кукотреса,
Да не ваља седлу ни самару.

У томе га опколе пет стотина Турака. Тада он да глас дружини у планини, и повиче: где сте сад? Сердари поваде сабље и јурише, и све исеку, само утече Брадар-ага на своме коњу. Дигну се у Сење, покрсте девојку и венчају за Титора. (227 стихова).

Друга:

Дигла се чета од Котара и пред њом Цмиљанић Илија. Кад су били у Удбињском лугу, Илија пита, има ли у чети јунака да оде у Удбињу, да уводи има ли каква шићара? Кад се нико не јави, пођe сам, а Котарани повичу:

Не, Илија, ако Бога знадеш!
Знаш, Илија, што је пријед било,
Ка' те Турци уфатише жива,
Бачише те у ледну тавницу,
Ту си стоја три године данах,
Па смо те ми благом откупили.

Он не слуша, већ иде. Кад је дошао на Удбинску лонџу, нађе коло девојака и међу њима Хајкуну, секу Мујовић-Алије. Он им назове Бога, и упита их, је ли у Удбини адет као у Крајини, да је „тестир коло распучити.“ Хајкуна му одговори да јесте, „теке, Туре, да прикупиш руке.“ Он распучи коло код Хајкуне, и стане с њом играти, и опучи јој ђердан испод грла. Она га виче зна ли он чија је она? У то дође старац Ћефан-ага

На његова коња големога,
Пала му је облуку брада,
Вјетар пуха, те му шогу лула,
У главу му зуба ђавољега.

Позна Илију, па рече:

А што си ту, Цмиљанић-Илија?
То ти није дадено, сердару,
Да се играш овђе с Туркињама,
Но да радиш около јунаштва,
Ја уграбиш од Турчина главу. —
Илија му ријеч говорио:
Јеси ли се, хаџо, помамио,
Што ме данас крстиш без невоље;
Ово није Цмиљанић Илија
Но је ово од Кладуше Ало. —
А Илији збори Ћефан-ага:
Проj' с', Илија, таквије пословах,
Што се данас турчиш без невоље?
Знаш, Илија, није давно било,
Када мене уфатисте жива,
Бачисте ме у ледну тавницу,
Ту ја стојах за седам годинах,
Док ме Турци благом откупише,
Тадер ме јадна извадисте,
Па ја сједох тамници пред врата.
Ти, Илија, испријека дође,
И донесе топуз у рукама,
Удари ме у десну вилицу,
Седам си ми поломио зуба,
Ако ли ми за то не вјерујеш,
Ну погледа' је л' ово истина
(Зину псето ка вук од планине).

Илија скочи из кола, а Ћефан-ага повиче:

Ко је Турчин, ако Бога знате!
На крмника Цмиљанић-Илију!

Илија дограби девојку, и нагне бежати, а Турци за њим. Први је био заручник јој диздар-барјактар, и Илија га смакне џеведаром. Хтео је и другога, Мујовић-Алију, али му није дала девојка. те му уби само коња. Јуре још тридест Удбињана, али их дочека чета, па пропусти Илију да прође, а кад наиђу Турци побију их, и покупе им главе и оружје. (154 стиха).

4.

Женидба Цмиљанић-Илије.

Кулу гради Цмиљанић Илија,
Кулу гради у Котаре равне,
А када је кулу оградио,
У кули је Србе сакупио,
Ту сакупи четири сердара
И двадесет и пет капетана;
Ту ми пише за неђељу вино.
Док неђеља пуна напуни се,
Тад бесједе четири сердара
И двадесет и пет капетана:
„Фала Богу на његову дару!
„Кад се данас овде састадосмо
„Ево овђе четири сердара
„И двадесет и пет капетана,
„Сви смо од нас данас ожењени
„До сокола Цмиљанић-сердара.
„Сваки од нас има по ђевојку,
„Бирај, Иво, коју тебе драго.“
Кад Илија р’јечи саслушао,
Поклања се до земљице црне:
„Фала вама, четири сердара,

„И остала браћо капетана,
„Фала вама на вашему дару,
„Али сам се, браћо, зарекао
„Да се никад оженити нећу
„Ни Туркињом ни Српкињом младом,
„Но с Фатимом из Удбиње града.“
Ријеч рече, на ноге скочио,
Па довати пуну чашу вина,
Вино попи, а чашу одбаци,
Ондар рече свој господи редом:
„Ој Богу ви, четири сердара
„И двадесет и пет капетана,
„Пијте вино, на ноге устајте,
„Е ћу ићи у Удбињу равну.“
Кад господа ријеч саслушали,
Вино пише, на ноге усташе,
Сваки пође своме б'јелу двору.
Кад то виђе Цмиљанић сердаре,
Оде право у коњске одаје,
И вранца је коња изводио,
Златнијем га седлом оседлао,
Притеже му четири колана,
А зафузда једном жицом златном,
Окити му киту до китица,
А прекри га суром међедином,
Да му гора свилу не умиче.
Отлен пође у б'јеле камаре,
Ођеде се што мога нађеше;
На се меће од злата кошуље,
Нит' је ткана нити је предена,
Већ у златни калуп слијевана;
Врх кошуље токе и јечерму,

А врх тока зелену доламу,
На којој су четрдесет пуца,
Свако пуце од по оке злата,
А што оно пуце под гр̑оце,
У оно има пуна ока злата,
И оно се на чекмек отвара,
У њем носи за јутра ракију,
Ђе почине трудан и уморан,
Да га не би жеђа уморила;
Опаса се свиленим појасом,
За појасом двије пушке мале,
Нит' су вите нит' чекићем бите,
Но у златни калуп слијеване,
У њу гвожђа ни дрвета нема,
Него чарка који ватру гради;
А на раме бистра џевердана,
Још како је јадан и сиротан,
О њем висе два гајтана златна,
О гајтану два камена драга.
Пак окрочи врана коња свога,
Окроји га плетеном канџијом,
Право пође зеленом планином,
Докле дође у Удбињи граду.
Ту наоди удбињску господу,
Ђе ми чини шенлук и весеље
И велику игру и појање,
Међу њима од Удбиње Мују.
Божју им је помоћ називао,
Они њему помоћ приватише:
„Добра срећа, делијо незнана!“
Дивно су му мјесто учинили,
Дивно мјесто уз кољено Муја.

Гледа Ил'ја сву господу редом,
Сва господа Цмиљанић-Илију.
Кад већ виђе Цмиљанић сердаре,
Ондар вели од Удбине Мују:
„О Бога ти, од Удбине Мујо,
„Је ли тестир играт' с ђевојкама?"
Одговара од Удбине Мујо:
„Јест ти тестир, а зашто ли није."
Кад то зачу Цмиљанић Илија,
На лаке је ноге устануо,
Заигра се трком јуначкијем
Пут Фатиме лијепе ђевојке,
За десну је руку уфатио.
Још како је лако насрнуо,
На руку јој прстен саломио,
Иштетио на ноге пашмаге.
Кад то виђе Фатима ђевојка,
Циче млада из грла свега:
„Јаох, рече, делијо незнана,
„Лакше мало, окаменио се!
„И пријед сам с делијом играла,
„Ал' ми није прстен саломио,
„Ни газио ноге ни папуче.
„А ја нисам лице узгојила
„Ни за каква другога јунака
„Но за оног Цмиљанић-сердара.
„Ево има пет година дана
„Да га чекам, жељела га мајка!
„Њега мајка, а он ђевојака!"
Кад то зачу Цмиљанић Илија,
Он упита Фатиму ђевојку:
„Ој Богу ти, млада госпођице,

„Да ти видиш Цмиљанић-Илију,
„Би л' га могла по чему познати?“
Сердар пусти, а Фата изусти:
„А како га не бих познавала?
„Кад је једном чета подизана
„Од Котара мјеста ајдучкога,
„Када чета у Удбини дође,
„Добар шићар они задобише,
„И убише града четобашу,
„И шњим бјеше мали Радоњица,
„И њега су посјекли Котарци,
„С Радоњице токе однијели,
„Те сердару старјешинство дали;
„Његове бих токе упознала.“
Кад делија р'јечи саслушао,
Ондар рече Фатими ђевојци:
„Ну погледај, очи ти испале!
„Јесу л' ово токе Радоњице?“
Кад Илија распучи доламу,
Виђе Фата токе на јунаку,
Теке виђе, одма их познаде,
Пак је њему ријеч бесједила:
„Авај токе, Цмиљанић-Илија!
„Авај токе, остале ти пусте!
„Ако види од Удбине Мујо,
„Или који други од Удбине,
„Пак да имаш соколова крила,
„Не би крила месо однијела,
„Него ајде у меану винску,
„У меану крчмарице Маре.
„Када ноћи у по ноћи дође,
„Чекај мене на меанска врата,

„Ја ћу сама доћи на сокаку.“
Препаде се Цмиљанић сердаре,
Он побјеже у меани винској.
Ту наоди крчмарицу Мару:
„Божја помоћ, крчмарице Маре!“
Она њему божју одговара:
„Бог дај буди, Цмиљанић-Илија!“
Срдито јој сердар проговара:
„Бре не лудуј, крчмарице Маре,
„Није овђен сердар Цмиљанићу,
„Него сам ја царева делија,
„Која купи по Босни араче.“
Па уљезе у меани винској.
Ту испија вино до по ноћи,
Често гледа испреда механе,
Кад ће доћи Фатима ђевојка.
Кад је ноћи пред по ноћи било,
Ал' ево ти Фатиме ђевојке,
Са њом иду три коњица врана:
На једнога свита некројена,
На другога блага небројена,
На трећега јахаше ђевојка.
На њојзи је чудо и зламење:
На ноге јој чизме и папуче,
На њојзи су друга чуда била,
На њојзи су гаће од велуда,
Уз кољено ђеца јаничари,
У сушјество вуци и бауци,
На ушкурук два пашина сина;
Још на Фату три кавада жута,
А на чело три дробна ђердана.
Цура дивна, а од'јело дивно,

Б'јело грло, а б'јели ђердани,
То ђевојку подносило дивно.
Колико је грло у ђевојке
Још би стала шака од јунака.
Кад је виђе Цмиљанић Илија,
Шњоме бјежи у Котаре равне,
Ошибује два коња товарна,
Здраво до'ше двору бијеломе,
Покрсти је, и вјенча је за се.

5.

Сестрић Милован и сестра Глумца Осман-аге.

Вино пије од Јанока бане,
Око бана двадес ценерала
И тридесет има капетана,
Међу њима Чоле капетане.
Одоше се хвалит' капетани
Ко је бољи јунак од којега,
Ко је више добио мегдана.
А што вели Чоле капетане:
„Браћо моја и дружино драга,
„Од како сам јунак постануо,
„Ја сам двије направио куле,
„И пуне сам напунио робља
„Од Турака из турске Удбине.
„Још ћу трећу начинити кулу,
„И отићи на дораћу моме,
„Браћо моја, у турску Удбину,
„Да заробим роба од Турака,
„Да напуним ону трећу кулу."
Кад то чуло двадес ценерала

И тридесет српски капетана,
Сва господа Чолу бесједише:
„Прођ' се тога, Чоле капетане,
„А ђавола и турске Удбине,
„Ти си, Чоле, јунак остарио,
„Дорат ти је добар за мејдана,
„Онакога у свијету нема.
„Већ ако ћеш наске послушати,
„А ти продај дора од мејдана,
„Узми за њег хиљаду дуката,
„Пак се рани и од зла брани,
„А прођи се врагали Удбине.“
Кад то чуо Чоле капетане,
То је њему врло мучно било,
Па бесједи Чоле капетане:
„Браћо моја и дружино драга,
„Оће васке Чоле послушати.
„Ја ћу продат' дора од мејдана,
„Ал' ми дорат млого требовао,
„Донио ми тридес челенака,
„И још добра много донио је.“
Па устаде Чоле капетане,
Оде Чоле на бијелу кулу,
Па на млађе срклет учинио,
Те дората коња тимарише,
У сунђер му воду покупише,
А дората окитише дивно.
Дође Чоле, сеири дорина,
Прође Чоле с обадвије стране,
Па га грозне сузе пропадоше,
Па дорату Чоле проговара:
„Ај дорате, соколово крило,

„Млого си ми, доро, требовао.“
Па дората даде на телала.
Телал виче по Јаноку граду:
„Ко ће дати хиљаду дуката
„За дората коња од мејдана!“
Ко имаше, онај не смијаше,
Ко смијаше, блага не имаше.
Враг нанесе и несрећа црна
А приморца од мора трговца,
Како виђе Чолова дорина,
Он потеже везену мараму,
У мараму хиљаду дуката,
Па их даје Чолу капетану.
А трговац посједе дорина,
Отиште га пољем јаночкијем.
А да видиш Чола капетана,
Он отвори срчали пенџера,
А узима срчали дурбина,
Чоле прати коња и трговца,
Ђе му дорат по три копја скаче,
Сузе рони, овако говори:
„Баш те никад заборавит' нећу.“
Таман Чоле у ријечи бјаше,
Док ето ти сестрић-Милована,
Капу скида, до земље се свија,
Љуби Чола у скут и у руку,
Па му сестрић поче бесједити:
„За што, дајо, продаде дорина,
„А даде га у туђинске руке,
„А не каза сестрићу твојему?
„Ја имадем моју очевину,
„Продао би луке и читлуке,

„Могао би дора откупити.“
Сузе рони, а проклиње Чола.
А старцу се Чолу сажалило,
Па извади од злата мараму,
У мараму хиљаду дуката,
Па их даде сестрић-Миловану:
„На, сестрићу, хиљаду дуката,
„Иди врати ако можеш дора,
„Теби ћу га дати за хиљаду,
„Чекаћу те три године дана.“
Узе сестрић хиљаду дуката,
Па отиде пољу уз приморје.
Кад Милован близу мора дође,
Тамо стиже од мора трговца,
Па извади везену мараму,
У мараму хиљаду дуката,
Па је даде од мора трговцу:
„На, трговче, врати ми дорина,
„Јербо ме је оправио Чоле,
„Да ми вратиш дора од мејдана.“
То трговац ни гледати неће:
„Не дам дора за живота свога,
„Да ми дадеш небројено благо.“
У томе се оба завадише.
А да видиш сестрић-Милована,
Он потеже перна буздована,
Па удара приморца трговца,
Колико га лако ударио,
Са земљом га црном саставио,
Па му узе дора од мејдана,
А даде му мараму од злата,
И остави хиљаду дуката.

Ту посједе Чолова дорина,
Право иде Чолу капетану.
Када дође у Чолову кулу,
Сусрете га Чоле капетане,
Па бесједи сестрићу своjему:
„Мој сестрићу, шта си наумио?“
Бесједи му сестрић Миловане:
„О чули ме, Чоле капетане,
„Ја ћу ићи у турску Удбину
„А до куле Глумца Осман-аге.
„Јесам чуо и људи ми кажу
„У Османа сестра на удају,
„Да је ’наке у Удбину нема.
„Рад сам, дајо, ићи у Удбину
„Да уводим Османову кулу,
„И окушам срећу у дорину.“
А вели му Чоле капетане:
„Чу ли мене, сестрић-Миловане,
„Ћерај дора у турску Удбину,
„Те окушај срећу у дорину.
„Што, сестрићу, саде задобијеш,
„Уврати ми на бијелу кулу,
„Чекаћу те за седам година.“
Па му даде, и честита дора:
„Здраво ишо, шићар задобио!“
Па сестрићу посједе дорина,
Ћера дора у турску Удбину.
Докле дође пољу удбинскоме,
Ту чобане нађе код оваца.
Чобанима божју помоћ дава.
Чобани му помоћ прифатише:
„Да си здраво, незнана делијо!“

А бесједи сестрић Миловане:
„О чобани, моја браћо драга,
„Знадете ли Глумца Осман-агу.
„Је л' код куће у турску Удбину?“
Чобани му тијо бесједили:
„А Бога ми, незнана делијо,
„Осман ти је јутрос поранио,
„Отишо је Лики и Крбави,
„Тамо жени сестрића својега,
„По имену ускок-Каримана.
„Код двора му није никог нема,
„Само сестра Менума ђевојка.“
А кад чуо сестрић Миловане,
То Милован једва дочекао,
Па окрете дора од мејдана,
Право иде Османовој кули.
У авлију ућера дорина,
А срете га Менума ђевојка.
Под јунаком коња прифатила,
Коња води у арове тије,
А јунака на бијелу кулу.
Бесједи јој сестрић Миловане:
„А Менума, кћери Османова,
„Мене Осман јесте оправио
„Да на свадбу идеш Кариману.“
А Менума поче бесједити:
„О јуначе, незнана делијо,
„Ја би сада млада највољела
„Да си сестрић Чола капетана,
„По имену млади Миловане.
„Јесам чула у нашу Удбину,
„Да је љепши од сваке ђевојке,

„Па сам Богу емин учинила,
„Да му пођем за вјерену љубу.
„Гледајући на твојему лицу,
„Ил' си сестрић, ил' си своје Чолу.
„Ти Османа ниси ни виђео.“
Кад то зачу сестрић Миловане,
То Милован једва дочекао,
Проказа се Менуми ђевојци
Да је сестрић Чола капетана.
Кад то чула Менума ђевојка,
Раширила обадвије руке,
Па загрли млада Милована.
Опрема се на танану кулу,
Узе блага колико јој драго,
Па сиђоше до коња дорина,
А Милован посједе дорина,
А ђевојку увати за руку,
Па је тури за се на дорина.
Што не лети и не носи крила,
Ни дората стиже, ни престиже,
Право дође у Јанока града.
Добро знаде сестрић Миловане
Шта је њему бесједио Чоле:
Шта добави прво у Удбину,
Да му даде на бијелу кулу.
И томе се сестрић обећао.
Све мислио на једно смислио:
Да се моли Чолу капетану,
Да не тражи шићар добијени,
Јер ђевојку прегорјет' не може.
Уврати се на Чолову кулу,
Честита му Чоле капетане:

„Здраво био, сестрић-Миловане,
„Здраво био, ђевојку љубио!
„Знаш, сестрићу, што смо утврдили?
„Први шићар долази ујаку,
„Оно друго теби што добијеш.
„Ил' остави на кули ђевојку,
„Ил' повади хиљаду дуката.“
Моли му се сестрић Миловане.
То сестрићу ништа не помаже.
Узмучи се сестрић Миловане,
Нема јунак хиљаду дуката,
А Менуму прегорјет' не може.
Све то гледа Менума ђевојка,
Сузе пушта низ бијело лице,
Не би ли се сажалио Чоле,
А Чоле се сажалити неће,
Већ Менуму оће уставити.
Менума се стаде премишљати,
Сада шта ће од живота свога.
Доцкан Мена к себи долазила,
Тури руке к себи у њедара,
Извади му хиљаду дуката,
Па их даде Чолу капетану.
Узе Чоле хиљаду дуката,
Ама Чолу мило не бијаше,
Тек му друга бити не могаше,
А Милован Менуму за руку,
Одведе је на бијелу кулу,
Покрсти је, и привјенча за се.
Нека му је, честита му била!

6.

Женидба Сењанин-Тадије.

Вино пије седам ђенерала
Усред Сења града бијелога,
Међу њима Иван капетану,
Служи вино дијете Тадија,
Брат рођени Иван-капетану,
Златном чашом и десницом руком.
Кад се рујна вина напојише,
Говори му седам ђенерала:
„О Иване, сенски капетане,
„Што Тадију не кте оженити,
„Њему младост у нерадост прође.
„Од нас овде седам ђенерала
„Ми имамо седам ђевојака,
„Нека бира коју њему драго.“
А Иван им поче бесједити:
„Хвала вама, седам ђенерала,
„На доброти и на ђевојкама,
„На ум имам оженит’ Тадију,
„Баш од васке једног ђенерала.“
Ту Тадија љуто иштетио,
Испред брата ријеч уграбио,
И пред свима ’вако бесједио:
„А тако ми моје вјере тврде,
„Ја се јесам Богом проклињао,
„И старој се мајци затекао
„Да се другом оженити нећу,
„Но Туркињом из турске Крајине,
„Милом секом Мује и Алије,
„Још Ајкуном лијепом ђевојком.

„Јали ћу се оженити њоме,
„Јали њоме, јали ниједноме.“
А кад чуо Иван капетану,
То Ивану врло мучно било,
Па увати дијете Тадију,
Па га вуче низ бијелу кулу
До тамнице у мермер-авлију,
Па га тури на дно у тамницу.
Ту тамнује три бијела дана,
Кад четврти данак освануо,
Док ето ти Иванове љубе,
Па дозива дијете Тадију:
„О ђевере, у ледну тамницу,
„Не могу те пуштит’ из тамнице.“
Бесједи јој дијете Тадија:
„Богом сестро, Иванова љубо,
„Ти укради од Ивана кључе,
„Пусти мене из ледне тамнице.
„Сестро мила, Иванова љубо,
„Ти Ивану мене не прокажи.
„Узми Иву свијетло оружје,
„Не остави пушку џевердара.“
То му снаја за Бога примила,
Па отиде на бијелу кулу,
Ивану се вије око врата,
Украде му од тамнице кључе,
И оружје за добра јунака,
Не остави пушку џевердара,
Па Тадију пушта из тамнице.
Узе Ташо свијетло оружје,
Оћеде се што боље могаше,
А припаса свијетло оружје,

Па Тадија оде у јарове,
Иванова изведе дорина,
Па помену Бога истинога,
А посједе претила дорина,
Оћера га земљом по ћенару,
Док Тадија на Кунару дође.
На Кунару караула тврда,
На њој има четерес стражара.
Од Кунаре до Удбине равне
Има равно тридест караула,
У свакој је по двадест стражара.
Ту Тадији добра срећа била,
Здраво сиђе у турску Удбину,
Ниједна га не опази стража,
Под Мујову пребијелу кулу.
У авлију ућера дорина,
Сретоше га Мујагине слуге,
Под Тадијом коња уватише,
И јунаку ријеч бесједише:
„Откуд јеси, од кога ли града,
„Што си тако јунак одоцнио,
„Те ти ноћи идеш по мјесецу?
„Овђе Муја и Алије нема,
„Отишли су у Отоке Талу.
„Свадбу прави од Отока Тале,
„Сина жени, а ћерку удаје,
„Код куле му нићее нико нема,
„Само једна Ајкуна ђевојка,
„И она се у Отоке спрема.“
А Тадија поче бесједити:
„Мујо ми је Богом побратиме,
„Ја сам гаваз Мусе капетана,

„Па ја моме побратиму дођо
„Да га чекам на бијелу кулу,
„Докле Мујо из Отока дође.
„Муса ме је њему оправио.“
То Тадија у ријечи бјаше,
Док се јави Ајкуна ђевојка,
Па гавазу поче бесједити:
„Ђела бери на бијелу кулу!“
То Тадија једва дочекао,
Па ето га на бијелу кулу,
Па јој јунак турски селам виче.
Ајкуна му селам приватила.
Кад Ајкуна момка сагледала,
На Ташу се ашик учинила,
Па јунаку Ајка бесједила:
„Ја би сада највољела млада
„Да си по чем од Сења бијела.
„Је л’ истина што говоре људи
„За Тадију брата Иванова,
„Да је добар јунак на мејдану,
„А љепши је од сваке ђевојке?“
То Тадија једва дочекао,
Па ђевојци ’вако бесједио:
„Ја сам чуо истину праву
„За Тадију брата Иванова
„Да је добар јунак на мејдану,
„А љепши је од сваке ђевојке.
„Но Ајкуно, сестро Мујагина,
„Би ли почем познала Тадију?“
Ђевојка му на то одговара:
„Ја би лако познала Тадију.
„Наша га је дочекала стража

„На Кунару високу планину,
„На њега је ватру оборила,
„У десну га руку обранила,
„Биљег има на десници руци.“
И да видиш Сењанин-Тадије,
Он узгрте рукав уз мишицу,
Указа се рана од оружја:
„Ја сам главом дијете Тадија,
„Мио братац Иван-капетана.“
Кад Ајкуна ријеч саслушала,
Руке шире у лице се љубе,
Узеше се за бијеле руке,
Па одоше у шикли одају,
Ту господску вечер’ вечераше,
Па легоше санак боравити.
Љуби Ташо Ајкуну ђевојку
До зорице и бијела дана.
Ту заспаше једно код другога,
Док огрија од истока сунце.
Ђе је срећа ту је и несрећа,
Док ето ти брза коњаника
Од Отока Кориман-ћеаја
За Ајкуну сестру Мујагину,
Да је води у Отоке Мују,
Јер је Мујо чудан санак снио,
Ђе му вода кулу понијела.
Одиста се Турчин препануо,
Па се боји Мујо од каура,
Да му сестру не заробе Ајку.
Како дође Кориман ћеаја
У Мујову мермерли авлију,
Нађе дора, стоји у авлију.

Па узима плетену канџију,
Бије ћаја дора Иванова,
Стоји писка дора од мејдана.
То зачуо дијете Тадија,
Па у сану на ноге скочио,
У авлију дору поитао.
Одиста се Ташо препануо,
Ђе га заста данак у Удбину.
Кад Тадија ћају сагледао,
Овако му ријеч бесједио:
„Не, Турчине, шинула те гуја!
„Не удри ми дора од мејдана,
„Дорат има свога господара.“
Па потрже златку од појаса,
На Турчина ватру оборио,
Обадве му ноге преломио,
Паде ћаја у мермер-авлију.
У том стиже Ајка са чардака,
Па претила посједоше дора.
Бесједи јој дијете Тадија:
„Држ’ се добро, сестро Мујагина,
„Да те вјетар не понесе младу
„Од Тадије и коња дорина.
„Шта не лети и не носи крила,
„Ништа дора састићи не море.“
Па побјеже низ турску Удбину.
Када Турци то чудо видјеше,
Припалише шибе и лубарде,
Абер оде на четири стране.
Чуо Турчин у Отоке Мујо,
Па се Турчин јаду досјетио.
То је чуло тридест караула,

На Кунари караула тврда,
Па стражари на ноге скочише,
Дочекаше од Сења Тадију,
На јунака ватру оборише.
Свака редом дочека га стража.
Докле прође тридест караула,
Осамнаест задобио рана,
На дорату двадест и шест рана.
Ни то Ташо ни абера нема,
Но, да видиш јада изненада,
Дочека га четерест стражара
Од Кунаре с карауле тврде,
Па на Ташу ватру оборише.
Ту Тадији лоша срећа била,
Четрдесет задобио рана,
Задобио рана од шишана;
На дорату шесет и четири.
Не би Ташо главу уносио,
Да га дорат није износио.
Када Турци чудо сагледаше,
Сакупи се серат и крајина.
У том стиже Мујо и Алија
И са њима од Отока Тале,
Па голему подигоше војску,
Подигоше с караула страже.
Сви су Турци макул учинили,
Да ћерају трагом за јунаком,
Јер га ране освојише грдне,
Да му русу посијеку главу.
А Тадију ране освојиле,
Па Ајкуни био бесједио:
„Душо моја, Ајкуна ђевојко,

„Мене ране освојиле грдне,
„Па не могу јати на дорату.
„Душо Ајко, лијепа ђевојко,
„Занеси ме украј друма пута.
„Од мене ти Богом просто било,
„Узми мога претила дорина,
„Па се врати у турску Удбину,
„Мујо ће те добро дочекати,
„Кад сагледа Ивова дорина.
„Кажи, душо, да си преварена,
„Никад тебе прекорети неће.“
Кад Ајкуна саслуша Тадију,
Проли сузе низ бијело лице,
Па Тадији поче бесједити:
„О Тадија, срце из њедара,
„Заиста те оставити нећу,
„Док ти чујем у костима душу.“
Па одсједе од коња дорина,
Узе Таша на бијеле руке,
Па га спушта на зелену траву.
Ту Тадија кости одморио,
Па ђевојци ријеч бесједио:
„О Ајкуно, моја драга душо,
„Узми дизгин од коња дорина,
„Затури му седлу на ункашу,
„Ошини га троструком канџијом,
„Нека иде Сењу бијеломе,
„Да дората не одведу Турци,
„Ране су ме освојиле грдно,
„Не могу се држат’ на дорину.
„Ако ћеш ме послушат’, ђевојко,
„Овђе знадем зелену ливаду,

„Крај ливаде камену пећину,
„Унеси ме у ледну пећину,
„Да ми Турци не сијеку главу.
„Докле дорат у Сење отиде,
„Турци оће стићи на ливаду,
„Траг ће наћи од Удбине Турци,
„Јер све крвца капље по камену.“
А ђевојка послуша Тадију,
Па дорату дизгин затурила,
А пусти га Сењу бијеломе.
Узе Таша на бијеле руке,
Па Тадију носи уз планину,
Док дођоше на росну ливаду,
Па с ливаде у ледну пећину.
Отпаса му мухадем појаса,
Извади му свијетло оружје,
Рас’рече му свилу и кадиву,
Утеже га што боље могаше.
Мало стало за дуго не било,
Док стигоше уз планину Турци,
Друмом гоне коња и јунака,
Млази крви стоје по камену;
Ђе је Ташо одјао дорина,
Ту је локва крви останула.
Многа стиже сила и ордија,
Удбина се листом подигнула.
Код локве се искупише Турци,
Па међу се вијећ’ вијећаше,
И овако Турци бесједише:
„Тадија је бели у планину,
„А дорат је Сењу отишао.
„Да би влаше конце затурило,

„Остало је у гору зелену,
„Но скочите да га потражимо.“
Нија шала сила и ордија,
По крви су наодили трага
До ливаде и ледне пећине,
Сви виђоше да је у пећину.
По ливади табор поставише,
Огањ ватре живе наложише,
Па уз ватре кафе приставише,
Па међу се макул учинише
Да оправе неколико друга
Да уводе камену пећину.
То рекоше, па се послушаше,
Кроз ордију пустише телала.
Телал виче и тамо и амо:
„Није л' мајка родила Турчина,
„Да уводи ледену пећину,
„И увати влаа у пећину,
„Али влау посијече главу,
„Даје Мујо стотину дуката,
„Све оружје што је код Тадије,
„И Ајкуну сестру за љубовцу.“
Ту се јунак наћи не могаше
Да отиде у ледну пећину,
И Тадији посијече главу.
Док ето ти четири Турчина,
Два Кодрића и два Атлагића,
Сва четири оће на пећину.
Аирли им дову изучише,
На пећину Турке оправише.
А то виђе Ајкуна ђевојка,
Па казује Сењанин-Тадији,

Који Турци иду на пећину.
А Тадија 'вако бесједио:
„О Ајкуна, шинула те гуја!
„Подигни ме на бијеле руке,
„И додај ми пушку џевердара.“
Кад ђевојка саслуша Тадију,
Диже Таша на бијеле руке,
Довати му пушку џевердара.
Тадији су саломљене руке,
А тежак му пушка џевердару,
Не може га држат' на рукама,
Па ђевојку сјетује Тадија,
Како ваља с пушком управљати:
„Ти се, душо, немој препанути,
„Сва четири оћеш погубити.“
Док Тадија у ријечи бјаше,
У томе се помолише Турци,
А ђевојка пушку намјестила,
Џевердару даде ватру живу.
Добра пушка ватру приватила,
Сва четири земљи оборила.
А ђевојка на аге скочила,
Свој четири уграби оружје,
И унесе у пећину Ташу.
Гласа даде на четири стране,
Она бере литру тученика
И четири зрна ливеника,
А сувише дванаест сачама,
Свака сачма по дванаест драма.
То су чуле четири планине,
Буковица и Ораовица,
Велебићу и Пролом планина,

И чуло се Сењу бијеломе.
Бјеше Иво на бијелу кулу,
Па познаде свога џевердара.
Скочи јунак на ноге лагане,
Па потрча на ледну тавницу.
Од тавнице отворена врата,
У тамницу нијђе нико нема.
Док дотрча вјерена љубовца,
Господару Иву проговара:
„Пуштила сам ђевера Тадију,
„Отишо је у турску Удбину.“
Кад то зачу Иван капетану,
Удари се руком по кољену,
Па запали зелену лубарду,
Абер даје по Сењу бијелу.
А Сењани од боја јунаци
Свакад држе коње оседлане,
Оседлане и наоружане,
Па готове коње посједоше,
У планину нагло поиташе,
Пред свијема Иван капетане,
За њим иде триста коњаника,
Док дората коња сусретоше.
А какав је дорат од мегдана,
Сав је дорат у крв огрезнуо
Са врх главе до зелене траве.
Узе Иван плетену канџију,
Па дората коња удараше,
И овако њему говораше:
„Ај дорате, пуст ми остануо!
„Да ми мјесто у планину кажеш,
„Ђе си брата оставио мога.“

Стаде вриска дора од мејдана.
Коњ бијаше ама знадијаше,
Па се натраг уз планину врати,
Докле мјесту у планину дође,
Ђе Тадију бјеше оставио.
Стаде дорат код крви јуначке.
Ту зелена трава поваљата,
По трави је крвца пошкропата.
Сви Сењани очима видјеше,
Да ј' изишла сила и ордија,
Траг је нашла Сењанин-Тадији,
И са трагом војска полазила.
Сви Сењани коње одсједоше,
Заведоше украј друма пута,
Свезаше их за јеле зелене.
На ливаду росну излазише,
Ту видјеше силу и ордију,
Ђе су Турци табор учинили,
Код пећине стражу поставили.
Кад то виђе Иван капетане,
Ту Сењане разреди јунаке.
Тад да ти је чудо сагледати,
Кад Сењани сложно ударише,
Па на Турке ватру оборише.
Одма дуге пушке потурише,
Потегоше пламене анџаре,
Нож сијева, крв се пролијева.
Боже мили, чуда великога!
Неки виче: куку мени, мајко!
Неки каже: јао мени, друже!
Неки брате уз долину струже.
Разгоне их од Сења Сењани

Баш ко вуци пребијеле јањце.
Од Турака жива ока нема
Да утече у турску Удбину.
Ту Сењани добро задобише,
Мало их бјеше рањеније,
Узеше им коње и оружје.
Па сједоше по зеленој трави,
Међу њима Иван капетане.
Поче Иван ријеч бесједити:
„Ко отиде у ледну пећину,
„Па ми брата у животу каже,
„Ево њему од злата челенка,
„И даћу му стотину дуката.“
А Тадија ране боловаше,
Па ђевојци ’вако говораше:
„А ђевојко, сестро Мујагина,
„Иди млада у росну ливаду
„Моме брату Иван-капетану,
„Па му јаде за Тадију кажи.
„Иван јесте срца милостива,
„Неће тебе нигда прекорети,
„Но те оће, душо, даривати.“
Ђевојка га итро послушала,
По отиде у росну ливаду
Баш Ивану сенску капетану,
Пред Ива се смјерно поклонила,
Па га љуби у скут и у руку.
А вели јој Иван капетане:
„О Ајкуно, лијепа ђевојко,
„Оћеш ли ми добре казат’ гласе
„За Тадију мила брата мога,
„Да ли су га погубили Турци?“

А Ајкуна Иву одговара:
„О Иване, сенски капетане,
„Зазор ми је у те и гледати,
„А деила с тобом бесједити.
„Ја те молим као капетана,
„Немој мене прекорети, Иво,
„Јер се оћу млада објесити,
„Или оћу у воду скочити.
„Тадија је мало у животу,
„Грдне ти је ране допануо.“
А Иван је руком загрлио:
„Ти се не бој, моја снао драга,
„Ако умре дијете Тадија,
„Кунем ти се Богом истинијем
„Никад тебе прекорети нећу,
„А оћу те, снао, удомити,
„А и ćретну тебе поставити.“
Па се маши у џепове руком,
Те извади два прстена златна,
На њима су два камена драга,
Баш ваљају два царева града.
Ђевојка се Иву поклонила,
У десну га руку пољубила,
Па му сједе у десно кољено,
Све му каза шта је и како је.
Онда Иво на ноге скочио,
Па одоше у ледну пећину,
На ливаду изнијеше Таша.
Бесједи му Иван капетане:
„О Тадија, брате од матере,
„Јесу ли ти ране за видање,
„Можеш ли ми, брате, преболети,

„Да добавим од мора ећима,
„Да ти видам твоје ране грдне?“
А Тадија брату проговара:
„Грдне су ме ране освојиле,
„Тек ми срце доватиле нису.
„Не могу ти ништа бесједити,
„Но добави од мора ећима.“
Кад то чуо Иван капетане,
Разапеше пребијело платно,
Па на платно турише Тадију,
Од Турака шићар покупише,
Па одоше Сењу бијеломе,
Добавише од мора ећима,
Па видају Сењанин Тадију.
Видаше га за годину дана,
Док извида Сењанин-Тадију.
Покрстише Ајкуну ђевојку,
Лијепо јој име нађенуше:
Од Ајкуне Милица ђевојка,
А Милица Ташу суђеница.

7.

Краљевић Милован и Чекме Асан ага.

Вино пије од Будима краље,
Служи му га сине Миловане.
Кад се краље напојио вина,
Онда вели сину Миловану:
„Пиј ми вина, сине Миловане,
„Пиј ми вина да ми растеш, сине,
„Да би тебе оженио бабо

„Ја Влаињом ја Латинком младом.“
Ал' бесједи Миловане луди:
„Нећу ти се оженити, бабо,
„Ни Влаињом ни Латинком младом,
„До Туркињом из турске Крајине.
„Јесам био скоро до Удбине,
„Виђео сам Чекменову љубу.
„Ако Бог да и суђено буде,
„Оћу с', бабо, оженити њоме.
„Дај ми, бабо, дора од мегдана,
„И дај мене сабљу димискију,
„Да ја идем у турску Крајину.“
Вели њему од Будима краље:
„Прођи ме се, сине Миловане,
„Не машај се присојкиње гује,
„Љута јесте, оће закинути.
„Ако могу тебе прегорети,
„Ја не могу прегорети дора,
„А ни моје сабље димискије.
„Турци ће ми заробити дора,
„А и моју сабљу димискију,
„Ђе сијеку Удбињани Турци
„А на коњу од Будима краља
„И његовом сабљом димискијом,
„С'јеку наске Турци по мегдану.“
А да видиш луда Милована,
Он на баба очи наоблачи,
Погледа га мрко попријеко.
Оде му се краље измицати,
Милован се ближе примицати,
Па извади од тавнице кључе,
Па и бабу у криоце баци:

„Не фала ти, да мој мили бабо.
„Док је мени од мегдана вранца,
„И мојега мача зеленога,
„Нећу теби ни искати дора,
„Нити твоје сабље димискије.
„Иди, бабо, доље у тамницу,
„Те ти види робље у тамници,
„Што сам јунак с вранцем задобио.“
Узе краље кључе од тамнице,
Па он оде проклетој тамници,
Од тамнице отворио врата.
Стаде писка робља из тамнице.
А кад виђе од Будима краље,
Ђе ј' тамница робљем окићена,
Он тамници затворио врата,
Пак пошета на танану кулу.
Када дође сину Миловану,
Баци њему од аара кључе.
Узе Мићо од аара кључе,
Пак одшета коњу и аару,
Те отвори аар коњушницу,
И отвори деветора врата,
И десету браву дубровачку,
Па изводи дора дебелога.
Па дорину тимар учинио,
Оседла га седлом сребрнијем,
Па га покри чоом до копита,
А по чоси пули рисовину,
Па претури двије агадаре,
Баци на њ'га суру међедину,
Па потеже четири колана,
Зауздa га уздом позлаћеном,

Па одшета на бијелу кулу.
Кад изиде на бијелу кулу,
На се удри дивно одијело:
Најнапријед ковче и чакшире,
На чакшире копче ердерлије,
А из њи су сиђани синџири,
Из синџира златне титреике,
Што их каде испод грла носе;
А на плећи зелену доламу,
И на њојзи тридесет путаца,
Свако пуце по од литре злата,
А што му је пуце под грoцем,
Оно тегли до три литре злата,
Па се оно на бурму отвара,
Кад Милован чаше не имаде,
Да он њиме ладно пије вино;
Па с' утеже мукадем појасом,
И за појас два чифта пушака,
Међу њима ножи и синџири,
Све у сребру и у суву злату;
По долами токе и јелеке,
Златне токе од четири оке,
А на главу калпак и челенке,
Па припаса сабљу димискију.
Па отиде великој одаји,
Од одаје отворио врата,
Свом се бабу смјерно поклонио,
Љуби њега у скут и у руку:
„С Богом остај, да мој мили бабо!“ —
„Ајде с Богом, луди Миловане!“
Оде д'јете, на авлију сиђе,
На авлији налазио мајку,

Стару мајку и милосну секу,
Мајку љуби у скут и у руку:
„Остај с Богом, моја стара мајко!“ —
„Ајд’ са здрављем, да мој мио сине!“
Па он оде дебелу дорину,
Приведе га бињакташ-камену,
И на себе крста ударио,
Па посједе дора од мегдана,
Наћера га граду на капију.
На капији сестрица Јелица,
Уватила за дизген дорина,
Те се с братом сеја пољубила.
„Остај с Богом, моја мила сејо!“ —
„Ајд’ са здрављем, брате Миловане!“
Отлен Мићо окрену дорина,
И отиде у турску Крајину.
Прешао је поља и равнине,
Фатио се брда и планина,
Па он сиде на воду Чатрњу,
На Чатрњи тридесет робиња,
Оне б’јеле оно танко платно.
Како дође луди Миловане,
А он њима божју помоћ даје.
Оне њему љепше прифатише.
Па говори луди Миловане:
„Ој Бога ви, тридесет робиња,
„Чије платно, чије л’ су робиње!“
Веле њему тридесет робиња:
„Ој Бога ми, незнана делијо,
„Робиње смо Чекме-Асан-аге,
„Платно јесте љубе Чекменове,
„Еда Бог да те га не издере!“

Онда рече луди Миловане:
„Ој Бога ви, танане робиње,
„Ђе је мене Богом побратиме,
„Побратиме Чекме Асан ага?“
Бесједе му танане робиње:
„Ој Бога ми, незнана делијо,
„Ено Чекме на бијелој кули
„И са шњиме тридест Удбињана,
„Спремили су коње и оружје,
„И они се у чету спремају.
„Ако л’ нама јунак не вјерујеш,
„Сад ће отуд љуба Чекменова,
„И она ће право казивати.“
У ријечи коју бесједили,
Ал’ ето ти Чекменове љубе.
Да каква је, шинула је гуја,
Око ње су четири робиње,
Двије држе скуте и рукаве,
Двије пред њом росу одбијају.
Колико је стасна и прикладна,
Толико јој руо одговара,
Све на њојзи свила и кадива.
Кад је виђе д’јете Миловане,
Дора гарну сјајном бакарлијом,
Све му доро на колаче скаче,
А гледа га Чекменова љуба,
Гледала га па је бесједила:
„Боже мили, чуда великога!
„Добра коња, а бољег јунака,
„Благо мајци која га родила,
„И љубовци која њега љуби.“
А Милован пријећера дорина,

Па он њојзи турски селам даје:
„Селам алећ, моја снао мила!“ —
„Алећ селам, незнани ђевере!“
Вели њојзи Миловане луди:
„Ђе је мени Богом побратиме,
„Побратиме Чекме Асан ага?“
Она њему тијо бесједила:
„Ој Бога ми, незнани ђевере,
„Ено Чекме на бијелој кули,
„Ладно пије са дружином вино,
„Спремили су коње и оружје,
„Они мисле у чету да иду.“
Онда рече луди Миловане:
„Снао моја, Чекменова љубо,
„Примакни се да се дарујемо,
„Јер ће мене опојити побро,
„Нећемо се моћи даривати.“
Примаче се љуба Чекменова,
А извади Миловане луди,
Он извади од злата јабуку,
Па јој пружи руку и јабуку.
Пружи руку љуба Чекменова,
Пружи руку да узме јабуку,
Милован јој не даде јабуке,
Већ ј' ували за бијелу руку,
Па је тури за се на дорина,
Утеже је мукадом појасом,
Три пута је пасом опасао,
А четвртом од сабље кајасом,
Да му булу вијор не укине,
Па побјеже пољем удбињскијем.
Глас допаде на бијелу кулу,

Глас допаде Чекме-Асан-аги.
Турци одма на ноге скочише,
На готове коње појааше,
Поћераше луда Милована.
Силни коњи, а бијесни Турци,
Удбињско ми поље прећераше,
Фатише се брда и планине.
Кад су били насреда планине,
Сви стадоше коњи и јунаци,
А не стаде Чекмен на путаљу.
Турчин силан, а коњ му бијесан,
Све он ћера луда Милована,
Доћера га пољу будимскоме.
Угледа их сестрица Јелица,
Па на граду отвори капију.
Кад улеће луди Миловане,
Те улеће граду у капију,
За њим сеја затворила врата.
Догони се Чекме Асан ага,
Догони се граду на капију,
Па потеже перна буздована,
Те удара на граду капију,
Буздовану пера полећела,
А капија ни абера нема.
Кад то виђе Чекме Асан ага,
Он дозива од Будима краља:
„Чујеш море, од Будима краље,
„У зо час си подранио сина,
„Будима ћу тебе раскопати,
„Тебе, краље, стара објесити,
„Милована луда погубити.“
То говори Чекме Асан ага,

А не вели Туре ако Бог да,
Како њему ни помоћи неће.
Докле рече луди Миловане:
„Курво једна, Чекме-Асан-ага,
„Ти не прети краљу ни Будиму,
„Сјаши твога дебела путаља,
„Ја ћу тебе оправити вина,
„Па одиста слободно се напиј.
„Чекај мене до зорице б'јеле,
„Докле сване и огрије сунце,
„(Јер сам ти се Богу затекао,
„Да обљубим твоју вјерну љубу),
„Ето мене тебе на мегдана.“
То је Чекме једва дочекао,
Те одсједе помамна путаља,
Милован му оправио вина.
Ал' је Туре од њег' срдовито,
Не шће њему ни гледати вино,
Веће сву ноћ по пољицу ода,
Сву ноћ ода, а путаља вода,
А Јелица по граду дорина.
А Милован на бијелој кули
Спава јунак с булом на душеку,
Кад се буди, он све булу љуби.
А кад свану и огрија сунце,
Скочи Мићо од земље на ноге,
Умио се, и Богу молио,
И припасо свијетло оружје,
Па он иде од Будима краљу:
„Опрости ме, да мој мили бабо,
„Чини ми се ваља умријети.“ —
„Да си просто, сине Миловане!“

Па отиде право на авлију,
На авлији налазио мајку:
„Опрости ме, моја мила мајко!“ —
„Да си просто, да мој мио сине!“
Па прискочи дебелу дорину,
Па посједе дора од мегдана,
Л'јевом руком дизген покупио,
А у десној копље коштуница,
Па наћера дора на капију.
На капији сестрица Јелица
Рони сузе низ бијело лице.
Рече њојзи луди Миловане:
„Остај с Богом, и опрости, секо!“
Па ишћера у поље дорина.
Кад га виђе Чекме Асан ага,
Једва Туре дочекало било,
Па посједе бијесна путаља.
Онда рече луди Миловане:
„Курво једна, Чекме-Асан-аго,
„Ти заоди дебела путаља,
„Твој је мегдан, твоје зазивање.“
Једва Туре ријеч дочекало,
Те заоди дебела путаља,
А побјеже Мићо на дорину.
За њим Чекме натури путаља,
Бојно копље Чекме положио
Баш путаљу између ушију,
Мића гледа у плећи јуначке.
Но залуду што је положио,
Коњ се доро боју научио,
На далеко копље опазио,
Те он паде на прва кољена,

Преко њега копље полећело.
Јунак бјеше луди Миловане,
Више себе копље уфатио,
Па га преби на двоје на троје.
Кад то виђе Чекме Асан ага,
Плећи даде, а бјежати стаде.
За њим Мићо натури дорина.
Одма доро пристиже путаља,
Бојно копље Мићо положио
Баш дорину између ушију,
Гледа Туре у плећи јуначке.
Ђе гледао, онђе погодио,
Из бојна га седла изгонио,
Прибоде га у зелену траву.
Турчин паде, Милован допаде,
Те Турчину посијече главу,
Па путаља за дорина веже,
А с Турчина ћеисију скида,
На путаља ћеисију веже,
У терћије Чекменову главу,
Па отиде у бијела града.
Како дође у бијела града,
На град тури Чекменову главу,
Па дозива свога мила бабу:
„Чујеш ли ме, да мој мио бабо,
„Не бој ми се Чекме-Асан-аге,
„Чекмен нам је добар пријатељу,
„Тебе, бабо, послао путаља,
„Мене, бабо, поклонио љубу,
„А он чува нашега Будима.“
Па отиде на бијелу кулу,
Те опреми бјелогрлу каду,

Па је њојзи тијо бесједио:
„Ајде, кадо, да се прекрстимо.“
Одведе је у бијелу цркву,
Крстише је и знаменоваше,
Лијепо јој име нађенуо,
Л'јепо име дилбер Анђелија,
Па је Мићо за се привјенчао,
Те је љуби, кад је њему драго.

Од ове песме има још један готово истоветан, само много краћи, варијанат. Краћи је разговор између оца и сина. Нема описа спреме Миловanове, нити опроштаја с оцем и мајком; само са сестром која му даје златну јабуку, да на њу премами кадуну. Нема описа кадуне, и краћи је међу њима разговор. Милован излази одмах на мегдан, а сестра му је пред полазак казала, ако му се сабља сломи да дотрчи до бедема, она ће му другу пустити гајтаном. Тако и буде. Обе сабље поломе и умало га Чекмен не ухвати, али га дорин донесе до бедема, те дохвати сабљу и погуби га. (124 стиха).

8.

Сестрић Стојан и сека Чекмен-Асан-аге.

Вино пије Милутине краљу
У Банскоме близу воде Таре,
Служи му га сестрићу Стојане
Златном чашом и десницом руком.
Бесједи му Милутине краљу:
„Расти брже, сестрићу Стојане,
„Ође тебе оженити краљу
„Од три вјере којом теби драго:
„Ал' Латинком лица бијелога,

„Ил' ћесарком љепотом ђевојком,
„Ил' Српкињом од српска кољена.“
Бесједи му сестрићу Стојане:
„Хвала, дајко, Милутине краљу,
„На вјерама и на ђевојкама,
„Ниједне ти отуд узет' нећу.
„Ја се јесам Богу затекао,
„Да се другом оженити нећу,
„Но Туркињом из турске Крајине,
„Милом секом Чекмен-Асан-аге.
„Или ћу се оженити њоме,
„Или другом нећу ниједноме.
„Већ те молим и руку ти љубим,
„Да ми дадеш косната путаља,
„Да отидем у турску Удбину
„До бијеле Чекменове куле,
„Не би ли ми срећа донијела,
„Да уграбим Чекменову секу.“
Бесједи му Милутине краљу:
„О сестрићу, изгубио главу!
„Није лако у Удбину сићи,
„А деила заробити роба.“
А да видиш сестрића Стојана,
Моли Стојан, док се умолио,
Краљ му даде косната путаља.
Опреми се сестрићу Стојане,
На се удри свилу и кадифу,
А по свили и срму и злато,
Па припаса свијетло оружје,
Па посједе косната путаља,
Оћера га пољу удбинскоме,
Докле дође до воде чатрње.

На чатрњи тридест ђевојака,
Платно б'јеле на воду чатрњу.
Њима Стојан божју помоћ виче,
Ђевојке му помоћ прифатиле:
„Да си здраво, незнана делијо!"
А бесједи сестрићу Стојане:
„О Бога ви, тридест ђевојака,
„Је ли туна Шаруна ђевојка,
„Мила сестра Чекмен-Асан-аге,
„Оно ми је Богом побратиме,
„Па ја итам, за здравље му питам,
„Рад сам виђет' мила побратима."
Ту Стојану добра срећа била,
Шаруна се близу придесила,
И Стојану близу примакнула,
Па му тијо ријеч бесједила:
„Ја сам сестра Чекмен-Асан-аге."
Кад је Стојан згледа са путаља,
У јунаку срце заиграло,
На прсима токе позвектале,
Па Стојане Шари бесједио:
„О Шаруно, мила сестро моја,
„Довати ми воде у маштраву,
„Јер сам јунак трудан и уморан,
„А путаљ ми одвише помаман,
„Па не могу одјати путаља,
„Кад одјашем, не могу узјати."
А ђевојка послуша Стојана,
Завати му воде у маштраву,
Пружи руку и маштраву златну.
А да видиш сестрића Стојана,
Неће Стојан воде ни маштраве,

Но Шаруну за бијелу руку,
Па је баци за се на путаља,
А побјеже пољем удбинскијем.
Кад то виђе тридест ђевојака,
Повикаше иза свега гласа.
У Турака добар адет кажу,
Свакад држе коње оседлане.
Нама британке сабље припасаше,
А на добре коње посједоше,
Па ето их пољем у потјеру.
Докле Турци дошли под Кунару,
Стојан бјеше наврх од Кунаре;
Докле Турци на Кунару бјагу,
Дотле Стојан на Дугу Пољану.
Отале се повратише Турци,
Ама неће Чекмен Асан ага,
Него Турчин 'вако бесједио:
„Тјераћу га и до Таре ладне.“
Кад Стојане дође на Пољану,
Мисли Стојан да је побјегао,
Па одсједе од коња путаља,
Љуби Стојан Шаруну ђевојку.
Нешто му се даде погледати
Низ Пољану пољу широкоме,
Док угледа коња и јунака.
Одиста се Стојан препануо,
Па Шаруни Стојан бесједио:
„Ко ће бити на коњу зекану
„Низ Пољану пољу широкоме?“
А Шаруна бесједи Стојану:
„О Стојане, срце из њедара,
„Оно ти је Чекмен Асан ага,

„Сад ће тебе погубити главу,
„А и мене добро бити неће.“
А кад зачу сестрићу Стојане,
Скочи Стојан на ноге лагане,
И посједе косната путаља,
Па одиста побјегнути ћаше,
Ал’ му жао Шаруне ђевојке,
Па укрути себе и дорина.
Стиже Чекмен на коњу зекану,
Па му ружну ријеч проговара:
„Стан’, Стојане, курвино копиле,
„Да си мене јуче побјегао,
„Данас би те Чекмен сустигао.“
А Стојан му не кте ни бјежати.
Ту јунаци коње натјераше,
Ама бритке сабље повадише,
Наглијем се сабљам’ удараше,
Стоји писка наглије сабаља.
Ту Стојану добра срећа била,
Имађаше сабљу демискију
Свога даје Милутина краља,
Она море посјећи јунака
Под оклопом и под панцијером,
Чекменову сабљу саломио
До балчака и до десне руке.
Кад то виђе Чекмен Асан ага,
Плећа даде, а бјежати стаде.
Ками мајци да би побјегао,
Сустиже га Стојан на путаљу,
Па му сабљом одсијече главу,
А узе му рухо и оружје,
И зекана коња од мејдана.

Шару води двору бијеломе,
А зекана краљу поклонио.

9.

Женидба Тоше капетана.

Вино пију тридесет Турака
У Удбињи у турској Крајини
А на кули Ћевајн-аге старца.
Када су се понапили пива,
Те им винце уљезе у лице,
А ракија јеглен отворила,
Проговори стари Ћевајн-ага:
„Ђецо моја, тридест Удбињана,
„Је ли мајка родила јунака,
„Али сестра брата узгојила
„На чистоме крилу ђевојачком
„На бијеле руке без бешике,
„Није ли га срећа догодила,
„Аге моје, међу нама овђе,
„Да он сиђе у влашке Котаре
„А до куле Цмиљанић-Илије,
„Да он види је л' дома Илија
„И сви редом тридесет сердара,
„Смијемо ли у Котаре сићи,
„Поробити све влашке Котаре,
„Поробити, огњем запалити,
„Заробити сестру Цмиљанића,
„Да ми буде у двору робиња,
„Дивним бих га даривао даром,
„Даровао коња и оружје?“
Све му аге ником поникоше,

Те гледају у зелену траву,
Како расте трава на завојке
Као дојке у добре ђевојке,
Ал' не гледа Накић Усејине,
Него агу међу очи црне,
Овако му Накић говорио:
„О Ћевајне, наша аго стара,
„Ево мене Турчина јунака,
„Ја ћу сићи у влашке Котаре
„И уводит' котарске сердаре."
Па отоле на ноге скочио,
Дорату се у седлу турио,
Окрену га низ Кунар-планину,
Ђе гођ ишо у Котаре сишо.
Кад се Накић поља доватио,
Ту га танка срећа послужила,
Све је поље магла притиснула,
Те кроз маглу путем и ћенаром
Он не дође кули Цмиљанића
Него кули Тоше капетана.
У авлију ућера дорина,
У авлију коња разјахао,
Па му баци дизген про јабуке,
И удари шамар по вилици,
Сам се дорат по авлији шета.
Гледао га Тоша капетане
Са чардака од бијеле куле,
Па је Тоша Усу говорио:
„Ајде, Усо, горје на чардаке,
„Да пијемо и јегленишемо."
Тада Накић у кулу уђе,
И по српски добро јутро зваше,

А Тоша му здравље приватио:
„Добро дошо, Накић-Усејине!“
Препаде се Накић Усејине,
Па овако Тоши говораше:
„Не турчи ме, Тоша капетане,
„У твом двору данас без невоље,
„Ја сам главом Јован барјактаре
„Са Загорја од бијеле куле.“
Опет Тоша њему проговара:
„Сједи доље, Накић-Усејине!
„Који су те донијели врази
„Море, Усо, у наше Котаре?
„Право кажи, али ми не лажи,
„Коме с', Усо, вјеру заложио
„Да ћеш мене одасјећи главу,
„Или моје дворе запалити?
„Знаш ли, Усо, јади те јадили!
„Заједно смо у Крајину расли,
„Твој ме био заробио бабо,
„Кад сам био од петнаест љета,
„Па и моју сестрицу Јелицу,
„Кад јој бјеше осам годиница.
„Кад би вама бајрам долазио,
„Кад би на те порезо аљине,
„На мене би исте порезао;
„Кад каваде Златији ђевојци,
„На моју би Јелу све једнаку.“
Онда Усо у страх проговара:
„Богом брате, Тоша капетане!
„Ја сам емин Богу учинио,
„Да ћу сићи у Котаре равне
„До бијеле куле Цмиљанића,

„Да ја видим је л' дома Илија
„И његово тридесет сердара,
„Смијемо ли у Котаре сићи,
„И поробит' кулу Цмиљанића,
„И заробит' Илину сестрицу,
„Дароват' је старцу Ћевајн-аги,
„Па ме лоше срећа послужила,
„Не погодих кули Цмиљанића,
„Но на твоју, Тоша капетане,
„Учувај ме, и не просочи ме."
Вели њему Тоша капетане:
„Пројђ' се, Усо, Цмиљанића куле
„И остали котарски сердара,
„По трипут су поробјене биле
„Од душмана Турак' Удбињана,
„Ту ти нема ћара ни шићара.
„Но ево ти богата шићара
„У Поткрају пребогате куле
„А код међе турске и каурске,
„До сад никад била поробјена,
„Силна кула старца Витковића.
„Ти пороби пребијелу кулу,
„И зароби дилбер-Симеуну,
„Доведи је мене у Котаре,
„Сву ћу ти је рушпам' премјерити.
„Јошт ме зачуј, Накић-Усејине,
„Кад бијелу заробите кулу,
„Немојте је почем запалити,
„Да вас љута не уједе гуја,
„Јер су на њој од боја топови,
„Па кад пукне дванаест топова,
„Даће абер низ земљу Латинску,

„И зачуће све тридест сердара,
„И зачуће девет Витковића,
„Те долећет' из земље њемачке,
„Па ће зачут' беглук Намидија,
„Гониће те, оставит' те неће,
„И ја исти гонићу те, Усо.“
Накић Усо тому каил био,
Па отиде у турску Крајину,
Те окупи тридест Крајичника,
Све по пушци и крвавој руци,
Ето ти га с четом у Котаре,
Околише Витковића кулу.
Ту Накићу срећа прискочила,
Мушке главе дома не бијаше,
Те бијелу поробише кулу,
Заробише младу Симеуну,
Заробише па је одведоше,
И из куле силновито благо.
Ал' Накићу прискочи несрећа,
Неко му се од дружине нађе,
Те бијелу кулу запалио,
Запуцаше на кули топови.
Обазре се Накић Усејине,
И кад виђе ђено гори кула,
Куне јунак, и резили друштво:
„Колико сам вама говорио
„Да у кули огањ не турате,
„Сад ће чути котарски сердари,
„И зачуће седам Витковића.
„Да имамо соколова крила,
„Куртарисат' неће пиличника.“
То изрече, пољем потекоше,

Ватише се горе и планине.
Зачу топе Тоша капетане,
Своме се је јаду досјетио,
Дорину се баци у рамена,
Па га Тоша пољем поиграва,
И кад виђе ђено гори кула,
Он отиде путем пријекијем,
У планину сустигнуо Турке,
Па говори Накић-Усејину:
„Усејине, куће не видио!
„Каконо је ни виђети нећеш,
„Колико сам тебе говорио,
„Да не палиш Витковића куле.“
То изрече, па натраг утече.
Сусријета старца Витковића.
Говорио Тоши капетану:
„Што 'во, Тоша, корили те људи!
„А ками се поуздао у те!
„Мислио сам, а варао сам се,
„Да ћеш моју сачувати кулу,
„Камено ми у те поуздање!
„Но ајдемо Турцим' у поћеру.“
Вели њему Тоша капетане:
„Врат' се натраг, Витковићу старче,
„Вратимо се, не гинимо лудо,
„Да имамо све бутум Котарце,
„Не бисмо им смјели ударити.
„Колико је све планине Виса,
„Што је у њој дрва и камена,
„За сваком се Туре наслонило,
„А пред очи пушку помолило,
„За гвожђе се руком доватило,

„Камо л' ћемо ми два ударити."
Неће старац да се натраг врати,
За Турцима оће у поћеру.
Жалије му миле ћерце било
Него куле и што је у кулу.
Када виђе Тоша капетане,
Препаде се части и поштењу,
Па проћера коња покрај старца,
Обрну се с десне на лијеву,
Удри старца с тешком топузином,
Паде старац у земљу на траву,
Па завика Тоша са ђогина:
„Витковићу, покојна ти душа!"
Па проћера својега ђогата
Низ планину бјежећ' пут Котара.
Те сусрете Витковића Пера,
Уморио себе и кулаша
За Турцима трчећ' уз планину.
Момче Тошу плаховито пита:
„Што је, Тоша, ако Бога знадеш!
„Јесу л' Турци давно умакнули?"
Тоша њему страховито каже:
„Врат' се натраг, Витковићу Перо,
„Колико је Вис-горе планине,
„И у њему дрва и камена,
„За свакијем по десет Турака;
„Из кланца су пушке помолили,
„А за живо гвожђе приватили;
„Да сви дођу Котарци јунаци
„Жива ока не би остануло."
Не шће Перо послушати Тоша,
Но проћера покрај Тоша дора.

Обрну се Тоша капетане,
На Пера је топуз отурио,
Уд'ри Пера у плећи јуначке,
Пера паде, Тоша ријеч рече:
„Прост' да си ми, Витковићу Перо,
„Мили Боже, опрости ми гр'јее!“
Па проћера коња низ планину,
Те сусрете до шест Витковића
На шест коња као шест сокола,
А за њима беглук Намидија,
За Турцима трче у поћеру,
Коњи су им у пјену огрезли
А јунаци знојем убрљани.
Вели њима Тоша са ђогина:
„Натраг, браћо, ако Бога знате,
„Док нијесте лудо изгинули.“
Све им каже, а право не каже.
Јоште Тоша браћи говораше:
„У планину кад боја бијасмо
„Погибе вам остарали бабо,
„И погибе мио братац Перо,
„И ја сам се љуто обранио,
„Него бјеж'мо, ако Бога знате!“
Када Срби чуше лакрдију,
Вратише се дому кукајући,
Тоша оде двору бијеломе.
Када сиђе на бијелу кулу,
Ту наоди Накић-Усејина,
Довео му младу Симеуну.
Тоша дава благо обећано,
Премјери је рушпам' и дукатом,
Те је вјенча себе за љубовцу.

Оде Усо своме вилајету.
Тоша гради у двору весеље,
И сагради у Котаре цркву,
И намјести старца калуђера,
Да се моли Богу по закону,
Не би ли му опростио гр'јехе,
Што погуби и таста и шуру.

10.

Женидба Петра Ришњанина.

Пошетала сестра Бушатлијна
А од Скадра града бијелога,
Она сиђе на воду Бојану,
А уза њу четири робиње,
Носе њојзи скуте и рукаве,
Скуте носе да се не обросе,
А рукаве да се не отрује.
А кад цура на Бојану сиђе,
Истом платно бјеше потопила
У Бојани у води студеној,
Враг нанесе Петра Ришњанина
На његову вилену ђогату,
Вас у срми и у суву злату,
На њему су крила и челенке,
Крила му се на чекрк окрећу
У сахату пута четрнаест,
Те му чува лице од сунашца
И приморског вјетра жестокога.
Када дође на воду Бојану,
Под њиме се ђогат помамио,

Па он често узмахује главом,
Господара све у прси гађа,
Преко њега б'јелу пјену баца,
Б'јелу пјену и пола крваву,
Она пада коњу по сапима.
Који јунак из далека гледа,
Рекао би да су голубови,
Играју се коњу по сапима.
Туркиња га угледа ђевојка,
Па овако она бесјеђаше:
„Мили Боже, да чудна јунака!
„Благо мајци која га имаде,
„А ђевојци којој буде суђен.
„Пуч' у мене моје срце живо.
„А тако ми моје вјере тврде!
„Да ми море у срећу панути
„Вољела би нег' царево благо!“
Па завика четири робиње:
„Извадите моје пусто платно,
„Понесите двору бијеломе.“
Онда пошле четири робиње,
Те јој скуте носе и рукаве.
Када дође Скадру бијеломе,
Па изиђе на бијелу кулу,
Паде цура по меку душеку
И златноме брусали јастуку.
Онда јој је долазила мајка,
Па Ајкуни бесједи ђевојци:
„О Ајкуна, моја шћери драга!
„Јеси л', душо, платно бијелила?“
Вели њојзи Ајкуна ђевојка:
„Прођи ме се, моја мила мајко!

„Истом бијах платно поквасила,
„А удари Петар Ришњанине
„На његову вилену ђогату,
„Вас у срми и у злату суву;
„Па чујеш ли, мила моја мајко!
„Кад ја вићех коња и јунака,
„Пуч' у мени моје срце живо,
„Чини ми се прибољети нећу.“
Кад то чула млада пашиница,
Одмах праву довикује слугу:
„Боље хајде, моја вјерна слуго,
„Па узмиде коња најбољега,
„А ја хоћу књигу накитити,
„Ђегођ стигнеш Петра Ришњанина,
„Нек се врати Скадру бијеломе,
„Јер га паша зове Бушатлија.“
Док је она књигу накитила,
Слуга спреми широка ђогата,
И он Петра стиже Ришњанина,
И ситну му књигу извадио.
Када виђе Петре Ришњанину,
Кад он виђе што му књига каже,
Да се врати Скадру бијеломе,
Ни мало му мило не бијаше.
И он мисли на коњу ђогату:
Али бих се натраг повратио,
Ал' се натраг повратио не бих?
Све мислио, на једно смислио,
Па широка поврати ђогата
Па он оде Скадру на Бојану
До сараја паше Бушатлије.
Пашине га слуге дочекаше,

И добра му узеше ђогата.
Кад изиђе на горње чардаке,
Узеше му свијетло оруже,
Па униђе у одају златну,
Ђено паша има Бушатлија.
Кад униђе Петар Ришњанине,
Али паше Бушатлије нема,
Већ бијаше млада пашинаца,
И пред њим се смјерно поклонила;
Па су одмах софру поставили,
Стадоше му служит' вино рујно.
Ал' да видиш младе пашинице!
Носи купу од сувога злата,
Па је даде Петру Ришњанину:
„Чујеш мене, Петре Ришњанине,
„На част тебе ова купа златна,
„И на част ти моја шћерца мила,
„А Ајкуна лијепа ђевојка,
„Што је паша у кафезу рани."
И то Петру не бијаше драго,
Али су му коња уапсили,
Одузето свијетло оруже,
Око њега врата затворена.
Кад се Петре виђе на невољи,
Он извади хиљаду дуката,
Па их метну на златну трпезу,
Пашиници ријеч беседаше:
„Чујеш мене, млада пашинице!
„Истом тебе дајем обиљеже;
„Ако Бог да те ти опет дођем
„Од мојега Рисна широкога,
„И доведем кићене сватове,

„Онда ћу те теке даровати.“
Онда скочи млада пашиница,
Донесе му златна бошчалука,
Штоно вреди благо небројено.
А кад пође Петар Ришњанине,
Ал' изишла два пашина сина
И извела вранца коснатога
Покривена зеленом кадифом,
И о њему сабља објешена,
Што су на њој два балчака златна
И у њима два камена драга,
Ваља сабља два царева града.
Па кад пође Петар Ришњанине,
Око њега све пашине слуге,
Прате Петра на коњу ђогату,
Изиђоше на градску капију,
Па га прате до воде Бојане.
Ондале се натраг повратиле,
Петар здраво Рисну долазио.
За тим стаде дана по године,
Нит' га има, нит' купи сватове.
Богм' од паше књига долазила
На кољену Петру Ришњанину:
„Чујеш, Петре, мене, Ришњанине!
„Што ти цуру држиш испрошену
„Ево данас по године дана?“
Књигу учи Петре Ришњанине,
Књигу учи и врло се мучи:
„Ја нијесам цуре испросио,
„Већ су ми је наметнули Турци,
„Што ће мене Турска наметница?
„Ако л' цуре ја узети нећу,

„Хоће паша дићи силну војску
„И Рисна ће похарати мога.“
Све мислио на једно смислио,
Па је паши књигу откитио:
„Чујеш мене, пашо Бушатлија!
„Причекај ме за петнаест дана
„Док покупим кићене сватове,
„Ето мене Скадру бијеломе
„Са мојијех хиљаду Ришњана.“
Онда Петар покупи сватове,
Све по избор коње и јунаке,
Који море стићи и утећи
И на страшну мјесту постајати,
И рањена изнијети друга;
Он сакупи хиљаду сватова,
Па од Рисна полазио свога,
Здраво Скадру на Бојану сиђе.
Вриједно их паша дочекао,
Добре коње у доње подруме,
А јунаке на горње чардаке.
Придржа их три бијела дана,
Док се добри коњи одморише,
А јунаци напојише вина.
Кад четврто освануло јутро,
Повикаше кићени чауши,
А куцнуше јасни даулбаси:
„Азарула, хиљада сватова,
„Кратки данци а дуги конаци,
„Хоће нам се дома застарати.“
Док се диже хиљаду сватова,
Ондај паша стаде Скадранине,
Те дарује изредом сватове:

На једеке чоху нерезану,
На барјаке од злата јабуке,
Чаушима од злата наџаке,
Сегменима спензу небројену,
Док дарова хиљаду сватова;
Па изнесе Петру Ришњанину,
Изнесе му од злата синију
А око ње оплетена гуја,
Повисоко главу издигнула,
Камен драги држи у зубима
При коме се види вечерати
Усред ноћи како у по дана.
Па отале свате испратише,
И паша их прати Бушатлија,
Пратио их до првог конака,
Пак се паша Скадру повратио.
Петар оде Рисну бијеломе,
И одведе Туркињу ђевојку.
Па је води у бијелу цркву,
У цркви је цуру покрстио,
Лијепо јој име изадио,
Л'јепо име кафазли-Ружица,
Штоно ми је у кафезу расла
Код честитог паше Скадранина.
И ту Петре шенлук учинио,
Шенлук чини за петнаест дана
Ђе ј' од паше довео ђевојку.

11.

Женидба Сењанина Ива.

Запросио Сењанину Иво
На далеко љепоту ђевојку
У приморју покрај мора сињег
У некога дужда млетачкога,
Иван проси, и дужде је даје.
Докле Иво испроси ђевојку,
И пореза ченг на ђевојку,
Три товара потрошио блага,
Кака блага све жута дуката.
Па се Иво Сењу повратио
Да покупи кићене сватове.
У путу га књига сустигнула
Од пунице и од зарочнице,
Да се љута натурила гуја,
Љута гуја од Бишћа Алија
Препросити љепоту ђевојку:
„Већ ако си јунак од мегдана,
„Ти сакупи од Сења Сењане,
„Па их води у Кунар-планину,
„Отми, Иво, љепоту ђевојку.“
Кад Ивану така књига дође,
Би вољео да је погинуо.
Оде Иво Сењу бијеломе,
Све казује шта је и како је,
Па по Сењу покупи Сењане
Ђе гођ кога побољега знаде,
Мало много пет стотин’ јунака,
И пред њима Комнен-барјактаре.
Право иду у Кунар-планину,
Те чекају од Бишћа Алију.

Докле дану било око подне,
Стаде јека горе и планине
Од турскије силније сватова.
Ал' бесједи Иван-капетану:
„О Гавране, мили побратиме,
„Дед се пењи јели у врове,
„Сад ће Турци у Дугу Пољану.
„Ти си често био у Удбину,
„Млоге знадеш и познајеш, побро,
„Уводићеш силу и сватове,
„Да видимо, мили побратиме,
„Смијемо ли њима ударити.“
А да видиш Гавран-барјактара,
Он се пење уз јелу зелену,
Гледа јунак на Дугу Пољану.
Прва сила изби у Пољану,
Кад сагледа силу и ордију,
Одиста се јунак препануо,
Па ето га на земљицу црну,
Те казује Иван-капетану:
„О Иване, сењски капетане,
„Најпрви је од Бишћа Алија,
„За Алијом Танковић Османе,
„За Османом будалина Тале,
„А за Талом Ковачина Рамо,
„А за Рамом оџа на каћуну,
„А за оџом Дрнда на путаљу,
„За Дрндом је Рњавина Мујо,
„Мујо води ђога под ђевојком,
„Според њега гојени Алиле,
„И остали кићени сватови.
„О Иване, сењски капетану,

„Шта ћу теби лакрдију дуљит',
„Што је силе у четири града,
„Све Алији пошло у сватове,
„Данас ће нас погазити Турци.“
Кад то зачу Иван капетане,
Скочи Иво, узе џевердара,
Па окрете бјежат' уз планину.
Сењанима Иво бесједио:
„Бјеж'те, браћо, од Сења Сењани,
„Ми оћемо лудо изгинути
„Око једне љепоте ђевојке.“
Сви Сењани пушке доватише,
За Иваном пошли уз планину,
Ал' не оће Комнен барјактару,
Но срдито бесједи Комнене:
„О Иване, једна страшивицо,
„Зашто пушта љепоту ђевојку,
„Осрамоти Сење и Котаре?
„А да чудна Сењу капетана!
„Ни си јунак, ни си од јунака,
„А нијеси ни за капетана.
„Бјеж'те, браћо, црн вам образ био!
„А тако ми моје вјере тврде,
„Оћу засјест' у друма широка,
„И убити данас најпрвога,
„Па утећи здраво и весело.
„Куд ће ваша покор и срамота?“
Па узима пушку џевердара,
А засједа на друма широка,
Па је јели одсјекао грану,
Поби грану усред друма пута.
А наслони пушку џевердара.

Кад то виђе Иван-капетане,
Капетана изједе срамота,
Натраг себе и дружину врати,
Па засједе и нареди друштво
Око друма с обадвије стране.
Док ето ти силе и сватова:
Напријед су аге и бегови,
Пред свима је од Бишћа Алија
На дорату коњу од мејдана,
За Алијом Танковић Османе,
За Османом будалина Тале,
За Талом је Ковачина Рамо,
А за Рамом оџа на каћуну,
А за оџом Дрнда на путаљу,
За Дрндом је Рњавина Мујо,
Мујо води ђога под ђевојком,
Поред Муја гојени Алиле,
За њим сила иде и сватови.
Кад се Турци примакоше близу,
Под Алијом дорат се помами,
Напријед му ни крочити неће.
Гурака га од Бишћа Алија:
„Дур, дорате, пуст ми остануо!
„Ил' за мојом ил' за твојом главом!“
Говори му Кариман ћехаја:
„Немој тако, од Бишћа Алија,
„Ја се бојим данас од Сењана.“
Бесједи му Бишћанин Алија:
„А да Бог да и Мухамед светац!
„Да изиду од Сења Сењани,
„Да их ћерам на дорату моме,
„Каримане, уз Кунар-планину.“

А Кариман бесједи Алији:
„Још ти не знаш Сењане јунаке,
„То нијесу од Сења Сењани,
„Него мрки од горице вуци.“
А то Комнен и слуша и гледа,
Па зарати пушку џевердара,
И погоди од Бишћа Алију,
Кроз Алију Кариман-ћехају,
Кроз ћехају будалину Тала,
А кроз Тала оџу на каћуна,
А кроз оџу Дрнду на путаљу,
У Дрнди се куршум уставио.
Тад остале пушке запуцаше,
Нека бије, а нека рањава,
Тек ни једна не пуца залуду.
Кад Сењани пушке изметоше,
За голо се гвожђе уфатише,
У сватове јуриш учинише.
Мили Боже, на свему ти хвала!
Паде тама од неба до земље,
Ту брат брата познат' не могаше,
А камо ли Турчин каурина.
Бога моли Иван капетане:
„Дај ми, Боже, вијар са планине,
„Те оћерај маглу по Кунари,
„Да ја виђу ко је задобио.“
Бог му даде вјетар од облака,
Па му разби маглу по Кунари.
Виђе Иван ко је задобио:
Од Турака жива ока нема
Ни да каже каконо је било,
Леш до леша, Турчин до Турчина.

Нешто му се даде погледати
Низ Кунару високу планину,
Ал' угледа Мујова ђогина,
На ђогату љепота ђевојка,
Бјежи ђогат у турску Удбину,
А гони га Комнен барјактару.
Виче Комнен Латинку ђевојку:
„Ој Бога ти, Латинка ђевојко,
„Ал' не можеш уставит' ђогата,
„Или ти је мило у Удбину?“
А ђевојка бесједи Комнену:
„Није мени мило у Удбину,
„Но не могу уставит' ђогата.“
Онда Комнен пушку напунио,
Па га пушком џевердаром гађа,
Прес'јече му четири колана,
Паде ђогат у зелену траву,
И притиште Латинку ђевојку.
Док дотрча Комнен барјактару,
Па извади љепоту ђевојку,
У та доба Иван капетану,
Па га десном загрлио руком:
„О Комнене, сењски барјактару,
„Ти освјетла образ Сењанима,
„Твоје име погинути неће
„Док је сунца и овије људи.“
Па искупи од Сења Сењане.
Задобише руо и оружје,
А сувише љепоту ђевојку,
Па одоше Сењу бијеломе,
Певајући и пушке мећући.

[Упор. III^{4}, 27.]

Од ове песме имају још два варијанта.

Први:

Почетак као у предњој. Хоће да иде и сестрић Ивов у Кунару, а Иво му вели.

Куј ти хоћеш, дијете Јоване?
О сестрићу, сједи на дворове.
Ако ће ти ујак погинути.
На поклон ти све његово благо.

А Јован њему:

О ујаче, ниједни јуначе,
Што ми благо и дворове кажеш.
Не би ти се у њих уставио
И да ми даш благо Јанковића.
Што ја ујну оком виђет' нећу.

Иду. и западају у метериз, а Иво на сред друма. Иво убија Ковачина Раму. а кроза њ Елечковић-Мујa. и Танковић Османа и Махмут-бега луда и старога Емин-агу,

Јоште зрно пробијат' хоћаше
Но је пашче кости укрутило.
Те с' у старе кости уставило.

Ударе и други. и од Турака само утече Лијевљанин Мујо са девојком. То је видио само Јован. и терао га док му нису „ноге окрачале“. па повиче Турчину да стане, и да му изиђе на мегдан. Он не би, али га укори девојка, те стане. скине и веже за јелу девојку, и сударе се. Тешко обрани Јована. а он њега нигде, јер имађаше панцијер. Девојка му повиче да положи сабљу по трави, не би ли му ноге укинуо. Тако и учини, и посече му главу. Девојка му завије ране. метне га преда се на коња. и пођу уз планину. Срету Ивана који га кука, па се врате у Сење и извидају Јована. (162 стиха).

Други:

Хрњавина Мујо пише Ивану капетану да ће у прву недељу доћи на сватовима по Анђушу. Овај му одговара

да је она већ испрошена за Мрчаревића Пера. Девојка одмах пише заручнику, да је не да. Он скупи пет стотина војника, доведе Сењу и западне у Букове Стране. Наиђу сватови, и Сењани их побију. а Кавга Радосав ухвати жива девера Алију без ране. Оду здраво у приморје, и однесу сто глава и доста блага. (52 стиха).

12.

Женидба сина Ива Сењанина.

Гради кулу сењски капетане
Насред Сења града бијелога
У дубину од тридест лаката,
У ширину од тридест табана,
У висину од девет тавана,
Куцало му пет стотин' чекића
И пет стотин' ђеце шегрчади,
Градио је за девет година;
Дувар зиђе, дукатима ниже,
Шиндру теше, у сребро је меће.
Пошто Иван начинио кулу,
Око куле камену авлију,
На авлију гвозденли капију,
На капију врата од челика,
Преко врата мандал од мазије.
Пошто све то пој градио Иво,
На кулу је Иван добавио,
Добавио тридест баљемеза,
Догнало их триста Сријемаца,
Допратило тридест Нијемаца,
Па намјести на кулу топове.
Пошто све то приградио Иво,

Иво плати гоге и мајсторе,
И мајсторску замедију плати,
Па се натраг у кулу поврати,
Тер ћордише своју грађевину,
Ћордисао и дегенисао.
Једну ноћцу у њој преноћио,
А у јутру рано уранио,
Па повикну иза свега гласа,
А на млађе ршум учинио:
„Извед' те ми јагазли гаврана
„Ораћена и опусаћена
„Покривена чоом до копита,
„А по чои пули рисовину,
„А на озгор мрку абајију,
„Порушена млетачком кадифом,
„Попуњена грошем и фижлином,
„Између њих злаћене јабуке,
„А на прси ресме позлаћене,
„Зауздајте ђемом маџарскијем.“
Па да видиш сењског капетана,
Он се свлачи па се преоблачи,
Удри на се од свиле кошуљу,
Врх кошуље три танке ђечерме.
Мор-ђечерме, токе по ђечерми,
Мор-доламу, пуца по долами,
Мор чакшире, копче на чакшире,
Утеже се злаћеном тканицом,
А затаче двије пушке мале,
Те се пушке у Ивана жуте
Као ноге у сокола сива,
Међу њима злаћена анџара,
Па припаса сабљу димишћију,

А на главу капу и челенку;
Ема што је дирек од челенке
Златне шипке пале на рамена,
Те Ивана, побро, куцукају
Насатице међу лопатице;
Па узима од ризнице кључе,
Па натрпа пуне џепе блага.
Па ми сиде низ бијелу кулу
У авлију јагазли гаврану,
Прекрсти се сједе на гаврана,
Оде Иван земљом и свијетом
Да он тражи лијепу ђевојку
За Антуна за својега сина.
Па кад дође у Будима града,
Пред механом одсједе гаврана.
Иван вранца за вериге свеза,
Он уљезе у пјану механу,
Те он пије вина изобила.
Док се Иван напојио вина,
У то акшам на земљи пануо.
Тада уста сењски капетане,
Па одреши од вериге вранца,
Па посједе вранца од мегдана,
Оде дурат' по Будиму граду,
Тражи Иван лијепу ђевојку.
Ива тражи, те нађе ђевојку.
Да каква је, јади је јадили!
Јесте танка као оморика,
А висока као танка јела,
А бијела као горска вила;
Ал' је вила, али је родила,
Друге виле и на свијет није.

Док је Иван цуру испросио,
Нешто мало блага потрошио,
Потрошио три стотине рушпа,
Свака рушпа, по триста цекина;
Док дарова свасти и пуницу,
И док метну прстен на ђевојку,
Он потроши стотину дуката.
Прстен ставља, а јабуку даје,
На јабуку свадбу уговара:
„Ова свадба не до много дана,
„До петнаест дана бијелије,
„До петнаест ил' до деветнаест,
„Док ја пођем Сењу зенђиломе,
„И покупим кићене сватове.“
Пак се Иво на трагове врати,
Оде здраво Сењу зенђиломе.
А кад дође Тиси води ладној,
Страга га је књига допанула
Од лијепе будимке ђевојке,
У књигу га цура поздравила,
И овако у њој говораше:
„Свекре мио, сењски капетане,
„Свекре мио, ако будеш суђен,
„Добро виђи што ти књига каже.
„Када дођеш Сењу бијеломе,
„Те ти станеш купити сватове,
„Немој водит' калабалук свата
„До хиљаду и седам стотина,
„Немој више водит' ђавољега,
„Јер сам млада остала сирота,
„Те ја немам ни оца ни мајке,
„Не могу их више даровати.“

А кад Иван књигу разгледао,
Много се је књиги зачудио.
Књигу сави, тури у џепове,
Па отиде Сењу бијеломе.
А кад Сењу бијеломе дође,
Далеко га Антун угледао,
Те он срете свога баба Ива,
Привати му вранца и оружје.
Оде Иво на високу кулу,
А слуге му чибук запалише,
И дугачки ћурак пригрнуше,
А шећерли кафу прињијеше.
Три четири кафе поарчио,
Док од себе одмор отурио.
Док му звекну алка на вратима,
Ал' ево ти Палче Латинина
На нози му седам прапораца,
Шапку скида, под пазуо тура,
Руке свија, у таван се згиба,
Па Ивану пољубио руку,
Пољуби му руку и кољено,
На кољено књигу оставио,
Пак с измиче, пак стаде дворити
Превитијех више њега руках.
Гледа књигу сењски капетане,
А кад виђе што му књига пише,
Бога ми му мила не бијаше.
А пита га дијете Антуне:
„О мој бабо, сењски капетане,
„Откле књига од кога ли града,
„Тер ти није мила николико?“
Иван сину по истини каже:

„Ах мој сине, дијете Антуне,
„Ова ме је књига допанула
„Од бијела Бишћа на Крајину,
„Од Турчина од Бишћа Ал-аге,
„У књизи ме Турчин поздравио,
„И овако у њој говорио:
„„Побратиме, сењски капетане,
„„Стари су нам побратими били,
„„И ми ћемо, Иво, ако Бог да,
„„Па сам чуо, драги побратиме,
„„Да си танку начинио кулу,
„„А око ње камену авлију,
„„Да Бог да ти сретна била грађа!
„„Још сам чуо, побратиме Иво,
„„Да си танку цуру испросио
„„У Будиму граду бијеломе
„„За Антуна за твојега сина,
„„Да Бог да ти сретна била, побро!
„„Но ме, побро, зови у сватове,
„„И да ми даш јагазли гаврана,
„„Да га јашем до Будима града,
„„И док с' опет од Будима вратим,
„„Да оставим зека на почину,
„„Неће ли ми добити кочију.“
То изрече на ноге скочио,
Побратиму књигу отписује:
„Побратиме, од Бишћа Ал-ага:
„Све ј' истина што ти људи кажу,
„Ја сам танку начинио кулу,
„И око ње камену авлију,
„И да јесам снаху испросио
„У Будиму граду бијеломе,

„И зовем те, побро, у сватове;
„Но не води калабалук свата,
„До стотину, више ђавољега.
„А што иштеш јагазли гаврана,
„Ја бих тебе коња поклонио,
„А камо ли дао у сватове.“
Па кад ову књигу начинио,
На мезиле књигу оправио.
Дође књига Бишћу бијеломе
На кољено од Бишћа Ал-аги.
Кад Ал-ага ситну књигу прими,
И кад виђе што му књига пише,
Млого му је књига мила била.
Ону гледа, а четири пише,
Прву шаље на турску Удбину
Побратиму аги Бешир-аги:
„Побратиме, аго Бешир-аго,
„Да си мени брже у сватове.
„Доведи ми пет стотина свата,
„Не остави Тала барјактара,
„Нек донесе тридест довурбаса,
„Да идемо Иву у сватове.“
Ону шаље, другу брже пише,
Посла књигу на турско Лијевно
Ахмет паши сиротињској мајци:
„Ахмет-пашо, сиротињска мајко,
„Молим ти се скуту и кољену,
„Пошљи мени четири пињаша
„И све твоје ситне накараде,
„И добоше чим идеш на војску,
„И топове чим рушиш градове,
„И за њима свата пет стотина,

„Ер ћу одит' Иву у сватове.“
Ону посла, а трећу написа,
Посла књигу од Дубице Пезу:
„Побратиме, од Дубице Пезо!
„Да си брже мени у сватове,
„Доведи ми свата три стотине,
„Не остави девет Куртачића,
„Девет брата девет барјактара,
„Нек донесу сви девет барјака.“
Ону шаље, а четврту пише,
Шаље књигу на врло Цетиње,
А на руке Куртачић-Нухану:
„Да си мене брже у сватове,
„Доведи ми свата три стотине
„Бескућника и безобразника
„Од зла оца а од горе мајке,
„Не остави Прилог-капетана,
„Црно бравче једно на колаче.“
Када ага књиге растурио,
Те агама на оџак падоше,
Сваки виђе шта му књига пише,
Сератлије на ноге скочише,
Из подрума коње изведоше,
А на силу свате сакупише,
Отидоше Бишћу бијеломе.
Кад дођоше Бишћу бијеломе,
Колико је поља широкога
Испод Бишћа града бијелога,
Турски су га свати притиснули.
Поглавице на бијелу кулу,
Баш на кулу од Бишћа Ал-аге.
Ал' му вели ага Бешир ага:

„Зло ти јутро, од Бишћа Ал-ага,
„Ти да продаш Бишћа бијелога,
„Не би дао сватовима ручак,
„Колико си свата сакупио.“
Али збори од Бишћа Ал-ага:
„Бога ми га ни давати нећу,
„Водићу их Сењу зенђиломе,
„Да им дава сењски капетане,
„Да им дава ручак и вечеру.“
То изрече на ноге скочио,
У сватове пустише телара,
Чауш викну, куцну данбурана:
„Азурај се, сила и сватови!“
Отидоше Сењу бијеломе,
Нада им се сењски капетане,
Нада им се, ал’ мнозини не, не.
Чест’ излази на прозор од куле,
И доваћа срчали дурбина,
Наслони га на прозор од куле,
Намјести му дванаест очника,
Па погледа пољем широкијем.
Док почеше хрти пропадати,
Браћо моја, хрти ишљедници,
На њима су чохани покровци,
А о врату злаћени литарци,
А на главу златни перишани.
Крајичници љути убојници,
Пак се гоне Турци на џилита.
А кад Иван силу угледао,
Виђе Иван силу и сватове,
Бога ми се Иво препануо,
Ал’ му друга бити не могаше,

Већ он сиде низ бијелу кулу,
Те он срете агу побратима.
Руке криле у лице се љубе,
Питају се за мир и за здравље,
И рекоше да су здраво били.
Пак га Иво на кулу позивље,
А Ал-ага зове Бешир-агу,
Бешир-ага будалину Тала,
Тале зове од Дубице Пеза,
Пезо зове Куртачић-Нухана,
Све одоше турске поглавице
На бијелу кулу Иванову.
За готову софру посједаше,
Те ми пију вино и ракију,
И залажу сваку ђаконију.
Мало стаде, млого не трајало,
Док почеше пушке попуциват',
Ал' ево ти Закари-сердара,
Сердар води хиљаду сватова.
Ал' изиде сењски капетане,
Те он срете Закари-сердара,
Руке шире у лице се љубе,
Питају се за мир и за здравље,
И рекоше да су здраво били.
Пак га Иво позивље на кулу
У одају међу поглавице.
Он Турцима божју помоћ виче,
Турци њему Бога прифатише,
Пак с' измиче један до другога,
И сердару мјесто учинише,
Пак му дају ожђелдију вина,
Ожђелдије и добродошлице.

Мало стаде, млого не трајало,
Док почеше пушке запуциват',
Браћо моја, пушке и лубарде,
Ал' ево ти Обор-капетана,
И он води хиљаду сватова.
А изиде сењски капетане,
Те Обора срета побратима,
Руке криле у лице се љубе,
Питају се за мир и за здравље,
И рекоше да су здраво били.
Ал' му рече Обор-капетане:
„Побратиме, Иво Сењанине,
„Ти у зли час кулу начинио,
„А у девет снаху испросио,
„Што ће тебе око куле Турци,
„Зар оћемо рата заметати,
„И исклати сву нашу крајину?“
Ал' му вели Сењанине Иво:
„А не бој се, мио побратиме,
„Ми нећемо рата заметати,
„Но су Турци дошли у сватове.“
Пак га Иво позивље на кулу,
А на кулу међу поглавице.
Он Турцима божју помоћ даје,
Турци њему Бога прифатили:
„Здраво да си, Обор-капетане!“
Пак с' узмиче један до другога,
Капетану мјесто направили,
И вино му ожђелдије дају,
Ожђелдије и добродошлице.
А када се свати прикупили,
Онда рече од Бишћа Ал-ага:

„Побратиме, Иво капетане,
„Изведи ми јагазли гаврана,
„Да га јашем до Будима града,
„И да с' опет од Будима вратим,
„Да оставим зека на почину,
„Неће ли ми добити кочију.“
Ал' му вели Иво капетане:
„Да луд ли 'си, мио побратиме,
„Ја бих теби коња поклонио,
„А камо ли дао у сватове.“
А то слуша дијете Антуне,
Антоније ријеч проговара:
„Не дам вранца, прије своју главу,
„И ја хоћу ходит' у сватове,
„И ја нећу јахат' сеисану,
„До нашега јагазли гаврана.“
Разљути се Иво капетане,
Антонију сину проговара:
„Ах давори, дијете Антуне,
„Ах да Бог да и сви божиј' свеци!
„Кад дођете Тиси води ладној,
„Сви сватови Тису пребродили,
„Тебе Тиса вода однијела!“
У томе се узбунише Турци,
Али вели од Бишћа Ал-ага:
„Ха на ноге, кићени сватови,
„Да ранимо, да не примрчемо,
„Да је нама љевше на конаку,
„По двојицу и по четворицу,
„Да не куне свате сиротиња.“
Али рече Захари-сердаре:
„Сједи доље, од Бишћа Ал-аго,

„Ја ти тамо ни макнути нећу,
„А док божју вјеру ухватимо,
„Да у путу кавге не имамо.“
Ту су божју вјеру ухватили,
Те једанак на ноге скочише,
У сватове пуштише телала:
„Ха на ноге, кићени сватови!“
А кад сила на поље изиђе,
Крајичници љути убојници,
Пак се сташе гонит' на џилита.
Ал' да видиш од Бишћа Ал-аге,
Он доћера коња до Антуна,
Пак Антуну ријеч проговара:
„О Антуне, мање те у мајке!
„Нудер бјежи на гаврана твога,
„Да те ћерам на зекала мога.“
У то дође Захара сердаре,
Те Турчину ријеч проговара:
„О Турчине, јад те задесио!
„Што ти данас ни манкати неће,
„Ти се прођи једне аџамије,
„Но ти бјежи на зекала твога,
„Да те ћерам на ђогата мога.“
У томе се и свадит' оћаху,
Но их други свати растиснули.
Отолен се свати подигнули,
Здраво дошли Тиси води ладној.
Кад сватови Тиси води били,
Али рече од Бишћа Ал-ага:
„О Антуне, мање те у мајке!
„Ну облази Тису воду ладну,
„Има л' Тиса брода за сватове,

„Ал' дај мене јагазли гаврана.“
Антун мучи, ништа не говори,
Но спомену Бога милоснога,
Па наћера у безбрође вранца,
И он пређе Тису воду ладну,
И он брода за сватове нађе.
Сви сватови Тису пребродили,
Здраво дошли бијелу Будиму.
Ту су свате дивно дочекали,
Разредили свате на конаке
По двојицу и по четворицу;
Придржаше три четири дана,
Док с' одморе коњи и јунаци.
Кад четврто јутро освануло,
Чауш викну даворија рикну:
„А на ноге, кићени сватови,
„Вријеме је дома путовати.“
Тада свате дариват' стадоше:
Коњицима златне бокчалуке,
На барјаке од злата јабуке,
Пјешацима везене јаглуке.
Ал' Антуна добро дароваше,
Дадоше му ата четвртака,
Вас у срми и сувоме злату,
Што држаше четири солдата,
А на њему будимку ђевојку.
Отоле се свати повратили.
У путу им лоша срећа била,
Тер је свате киша поквасила,
А живе ми воде устадоше.
Кад сватови Тиси води били,
Ал' је пуста Тиса устанула,

Ударила вода у брегове,
Вода носи борје и јаворје,
Страшно ли је очима гледати,
А за газа ни спомена нема.
Ал' да видиш од Бишћа Ал-аге,
Па ми Турчин неће сиђет' с миром,
Но доћера коња до Антуна,
Па Антуну ријеч проговара:
„О Антуне, мање те у мајке!
„Ну облази Тису воду ладну,
„Има л' Тиса брода за сватове,
„Ал' дај мене јагазли гаврана,
„Да ја брода за сватове тражим.“
Антун мучи, ништа не говори,
Но разљути вранца од мегдана,
Да уљезе Тиси води ладној.
У мало му Боже не поможе,
Он вишњега Бога не спомену,
А наћера у безбрође вранца,
Да он брода за сватове тражи.
А кад био Тиси у пучину,
Враг нанесе и несрећа црна,
Враг нанесе цио бор с гранама,
Тер Антуна прићерао грдно,
С добријем га коњем раставио,
Са Тисом га водом саставио,
Те га брза вода однијела.
Ал' Антуну лоша срећа била,
Брата нема, братучеда нема,
Стрица нема, сестричића нема,
Којега би срце забољело,
И из Тисе њега извадило,

Кад то вићe од Бишћа Ал-ага,
Он је британку сабљу извадио,
Па се куне свачим на свијету,
А најпосле постом рамазаном:
„Ко извади дијете Антуна,
„Мојом сабљом осјећ' ћу му главу.“
То слушала Будимка ђевојка,
Те претила хата ударила
А отисну четири солдата,
А мараму са главе скинула,
Тер је хату под ногама баци,
Па овако бесједи Будимка:
„Боже мили, тебе да је фала!
„Ал' утопи мене и Антуна,
„Ал' избави мене и Антуна.“
Па удари ата четвртака,
У Тису га воду угонила.
У Антуна добра срећа била,
Антун није но један у мајке,
У Антуна сестре милостиве,
Тер су њему перчин узгојиле.
Од њега се ништа не виђаше,
Разма само два бича перчина,
За перчин га цура ухватила.
Ал' из воде Антун проговара:
„А давори, рибо шестокрила,
„Брзо ли си мене угледала,
„А још брже мене ухватила,
„Оћеш моје да нагрдиш лице.“
А бесједи Будимка ђевојка:
„О Антуне, мање те у мајке!
„Ово није риба шестокрила,

„Но будимка твоја заручница,
„Но ако си јунак од јунака,
„Пружи мене обје твоје руке,
„Држ' се хату главе и перчина,
„Неће ли нас истурит' на суво."
Ал' је Антун јунак од јунака,
Те он пружа обадвије руке,
Ухвати се гриве и перчина,
А ђевојка ата циликнула,
И на суво оба истурила.
На обалу наодише вранца,
Добрије се коња доватише,
Здраво пошли Сењу бијеломе.
А отолен несретњи сватови
Ето, брате, наоколо по'ше
На некаку камену ћуприју,
Седми данак у Сењу дођоше
Без ђевојке и без ђувегије.
Ал' изиде Иво капетане,
Те он срете турске поглавице,
Па их води на бијелу кулу,
Уведе их у нову ходају
Баш ђе сједи Антун са ђевојком,
За готову софру засједоше,
Навалише вино и ракију,
И осталу сваку ђаконију.
Кад се Турци напојише вина,
Ал' да видиш од Бишћа Ал-аге,
Кад му ђаво не да сиђет' с миром,
Но Антуну ријеч проговара:
„Моли Бога, дијете Антуне,
„Моли Бога за ђавола твога,

„Да ми није рад ајтер' Ивовог,
„Сад би тебе осјекао главу.“
Антун мучи, ништа не говори.
Проговори будимка ђевојка:
„Ој Антуне, женска страшивице,
„Ну ти узми моју опрежину,
„А дај мени твоју остру ђорду
„Да погубим твога баба Ива.“
Кад то зачу дијете Антуне
Ђе га кори будимка ђевојка,
Изједе га укор и срамота,
Пак се стаде узмицати зиду,
Стаде у њег' срце појекиват',
А на прса токе позвекиват',
Десну руку на сабљу турио.
Кад то виђе Иво капетане,
Бога ми се препануо Иво,
Из одаје Иво избјежао,
А за собом притворио врата.
Антун бритку сабљу извадио,
С њом ис'јече турске поглавице,
Па главњицу огња дохватио,
Па истрча на бијелу кулу,
Па припали тридесет топова,
У турске их свате окренуо,
А покличе Обор-капетане,
И сокола Захара сердара:
„Ха сад, браћо, ако Бога знате!“
Кад то зачу Обор-капетане
Са соколом Захари-сердаром,
На турске су свате ударили,
Не пушташе жива ђавољега

Ни да кажу како им је било,
Но утече на кулашу Тале.
А ни Тале утећ' не оћаше,
Но га коњске ноге унијеше,
Он ће казат' како им је било.
Немојте се рашта срдит', Турци,
Што је шћело толико сватова?

Од ове песме има још један краћи варијанат. Почетак сличан са предњом.

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
Преко врата мандал од мазије,
Насред врата гвоздену капију,
У капију халку заковану,
Ко дође на врата од куле,
Да не вика Ива капетана,
Но да цука халком у капију,

и даље слично предњој. Само нема писма од девојке да не води много свата, већ је углавио да доведе пет хиљада сватова. Чим је дошао, зове Бишћанин-Алију да му доведе хиљаду сватова, другом књигом зове Јанковић-Стојана, и трећом Закалић-сердара. Кад дођу сватови, Јанковић му пребаци, што је звао Турке. Даље као у предњој Антун не да коња, већ скочи на њ, а Иван га прокуне:

Хај Антуне, Бог ти наредио!
Остала ти саморана мајка!
А сестре црне кукавице!
Остала ти удовица љуба!
Дâ би ју побратиму моме!

Даље као у предњој само мало краће. . . .

За перчин га уфати ђевојка,
А Антуну ријеч говорила:
Антуне, Бог т' убио мајку?
Што ти хоте у свате душмани?

Је л' у тебе руке ал' живота?
Држ' се моме коњу за облуку.

Испливају и дођу дома, па му девојка рече:

Ја изгуби Ива капетана
Ја његова Ала побратима,
Ал' ти никад љуба бити нећу.

Трећи дан у подне стигну сватови, и Јанковић рече Алији:

Море чу ли, Бишћанин-Алија,
Кад дођемо Иву под дворове,
Одвој твоју хиљаду Тураках.
Нека сједу Турци у авлију.
Е ћемо ви вишу стиму градит'.

Тако и учине, и побију их из куле и са табљи. (214 стихова).

13.

Опет то исто.

Књигу пише царе од Стамбола,
А шаље је Сењанину Иву,
У књизи га дивно поздрављаше,
Овако му царе бесједио:
„Здрав да си ми, Сењанине Иво,
„Тек што примиш ову посланицу,
„Итај к мени одма у Стамболу,
„Јере си ми за потребу тешку.“
Кад је Иво књигу сагледао,
Књиге гледа, а сузе прољева,
Не зна Иво што ће јал како ће.
Све мислио на једно смислио,
Ваља поћи, ако и доћ' нећу.
Пак је своје слуге дозивао,
И овако њима говорио:

„Слуге моје, коње ми седлајте,
„И вадите најљепше оћело,
„Ево ме је књига допанула
„Од силнога цара од Стамбола,
„Ере сам му нешто за потребу:
„Бог да знаде шта је и како је.“
Листо су га слуге послушале,
Оседлаше коња големога,
Сву потребу што је за јунака.
Обуче се што мога нањеше,
Најпре меће од свиле кошуљу,
Сврх кошуље токе и јечерме,
А сврх тока зелена долама,
На доламу седамдесет пуца,
Што су пуца под б’јело грлоце,
Оно ми се на чекрк отвара,
У чем носи за јутра ракију,
Када би га вођа уфатила,
Ил’ јунака жеђа присвојила.
Опаса се свиленим појасом,
За појасом двије срмајлије,
Ни су вите, ни чекићем бите,
Но у златни калуп слијевате.
О појасу сабљу демишкињу,
А на раме бистра џевердара,
Пак на главу капу коларину,
О којој су до три крила златна,
У свакоме перо од пауна,
А у њима три зуба од змаја:
Из једнога ладна вода лади,
Из другога студен вјетар ћури,
Из трећега зелени пламови.

Па примаче коња бињикташу,
Те се сила баци на бијеса,
Оде право Иво пут Стамбола.
Када Иво пред Стамболу дође,
Цареве га уставише слуге,
Пак ми цару по'ше на дивану,
Те су цару право кажевали:
„Султан-царе, драги господаре,
„Колико те књига допадало,
„За књигама влаха долазило,
„Не виђосмо оваког јунака,
„Који оће тебе на дивану,
„Ево ти га пред твоје дворове.
„Чудан јунак, чудније ођело,
„Под њим коњиц попријеко скаче,
„Испод нога скаче ватра жива.
„Из ноздара зелен пламен суче.“
Осјети се царе од Стамбола,
Пак слугама одма заповједи:
„Пуштите га к мене у дворове.
„То је јунак Сењанине Иво,
„За њега сам давно поручио.“
По'ше слуге, доведоше Ива.
Када Иво цара угледао,
Поклања се до земљице црне,
Љуби цара у скут и у руку,
А цар Иву божју помоћ прими:
„Бог дај буди, Сењанине Иво!“
Ондар Иво стидно проговара:
„Казуј, царе, тако ти ћитапа,
„Што сам тебе тако за потребу?“
Тадар царе Иву бесједио:

„Сједи, Иво, за моје кољено
„Да ми штогођ од старије кажеш.“
Сједе Иво не би николико.
Рече ријеч царе од Стамбола:
„Слуго моја, Сењанине Иво,
„Је л’ истина што причају људи,
„Да си б’јелу кулу саградио,
„Б’јелу кулу чудну грађевину,
„Подументу од гвожђа жестога,
„До покрива од мермер камена,
„А покрио тешкијем оловом,
„Пожикао жицом од тетиве,
„Кажу, Иво, на седам тавана?“
Рече Иво: „царе, истина је.“ —
„А је л’ истин’, Сењанине Иво,
„Да си кулу дивно околио,
„Околио мермерли авлијом,
„У авлији жутица наранџа,
„Уз наранџу јабука од злата?“ —
„Истина је, царе господаре,
„Људи кажу, ништа ти не лажу.“ —
„Је л’ истина, Сењанине Иво,
„Да ти имаш куну сву од злата,
„А пред куном два голуба златна?“ —
„Истина је, царе господаре.“
Опет царе запитује Ива:
„Је л’ истина, моја слуго Иво,
„Да ти имаш гувно уз авлију
„Помједено па посребрњено,
„Усред гувна вода изведена,
„А код воде Ајкуна ђевојка,
„Ту се учи ситан везак вести?“ —

„Истина је, царе господаре.“ —
„Је л’ истина, Сењанине Иво,
„Под гувном је зелена ливада,
„На ливади девет пауница,
„А уз њих су девет паунова,
„Те чувају коње и волове?“ —
„Истина је, драги господаре.“
Када зачу царе од Стамбола,
Куцну Ива по љевом рамену:
„Бе аферим, моја слуго Иво,
„Бе аферим, кад ми право кажеш.“
Дарова му стотину дуката.
Онда рече Сењанине Иво:
„Је ли тестир, мој честити царе,
„Је ли тестир ријеч бесједити?“ —
„Тестир ти је, а зашто ли није.“
Рече ријеч Сењанин Иво:
„Што ме, царе, ти за кулу питаш,
„Истина је да сам оградио,
„А што људи за куну говоре,
„И пред куном два голуба златна,
„То је моја вјерена љубовца,
„Два голуба два близанца сина.
„За авлију што ти људи кажу,
„Истина је, ал’ није остало.
„Наранџа је моја стара мајка,
„Под наранџом јабука од злата,
„То је моја шћерца јединица.
„Што ме питаш за мједено гувно,
„На сред гувна вода изведена,
„То је моја сеја Анђелија.
„Што ти кажу зелену ливаду,

„На ливади девет паунова,
„Уз пауне девет пауница,
„То су моји девет братучеда,
„Сва су девет млади ожењени,
„Надзиру ми коње и волове.“
Пусти Иво, а прифати царе:
„Ја сам чуо, Сењанине Иво,
„Да ти имаш цвијет од јунака,
„А ја имам цвијет ђевојака,
„Ајде, Иво, да их састанемо.“
То је Иво једва дочекао.
Иво проси, а цар му их даје,
Свадбу главе до мјесеца дана,
Углавише три хиљаде свата.
Отлен Иво на дворове пође,
Па је ситну књигу накитио,
Пак је шаље у Новоме граду,
А на име паши од Новога:
„Здрав да си ми, пашо побратиме,
„Ти сакупи хиљаду сватова,
„Шњима ајде Сењу бијеломе,
„Женим сина у прву неђељу.“
Другу шаље Задранину бану,
У књизи га Иво поздрављаше:
„Побратиме, Задранине бане,
„Ти сакупи хиљаду сватова,
„Шњима ајде Сењу бијеломе,
„Женим сина у прву неђељу.“
Ону шаље, а трећу начиња,
Те је шаље од Крајине Мују:
„Побратиме, од Крајине Мујо,
„Брже купи хиљаду сватова,

„Хитај к мени у прву неђељу,
„Женим сина лудог Маријана.“
Када књиге бани разумјеше,
Сваки скупи по хиљаду свата,
Сви једанак у Сењ приспједоше
У дворове Сењанина Ива.
Иво скупи по Сењу делије,
Нек је више у свате сватова.
Отоле се свати подигоше,
Право иду цару у Стамболу,
За њим’ иде млади Маријане,
Окрочио дора косматога.
Када свати путем отидоше,
И на Тису воду нагазише,
Кад ми Тиса вода устанула,
Од страха се гледат’ не могаше.
Када виђе од Крајине Мујо,
Пак дозива лудог Маријана,
Овако му Мујо говораше:
„Подај, синко, мене коња твога,
„Да ја први у воду нагазим,
„Да сватима ја учиним пута.“
Тад се д’јете на невољу нађе:
Да му даде, годи му се стидно,
Да угази, страх га обузео.
Ал’ му инако бити не могаше,
Но у Тису воду угазио.
За ђететом Иво насрнуо,
А за Ивом сви редом сватови,
Прегазише воду с оне стране,
Здраво до’ше у Стамболу граду.
Дивно их је царе дочекао,

Придржа их за неђељу дана.
Кад неђеља на пунано дође,
Даре носи, изводи ђевојку.
Све сватове редом даровао,
Ђеверима коња и ђевојку.
Отолен се свати подигоше,
И одоше зеленом планином,
Док дођоше Тиси води ладној.
Али да милом Богу фала,
Три пут виша пуста устанула,
Од страха се гледат' не могаше.
Ондар рече од Крајине Мујо:
„О дијете, луди Маријане,
„Подај мене твога коња врана
„Да бих Тису воду прегазио."
Да му га да, стиди се дијете,
А да гази, газити не може.
Ал' му инако бити не могаше,
Но загази у води крвавој.
Ришћанским се крстом прекрстио,
Тиса га је вода занијела.
Заигра се бане Задранине,
Жао бану младог Маријана,
Не би ли га како уграбио.
Ал' му не да од Крајине Мујо:
„Побратиме, бане Задранине,
„Не фатај ми лудог Маријана,
„Нек за мене остане ђевојка."
Када зачу лијепа ђевојка,
Пак заврну од злата мараму,
И угледа свога господара,
Ђе га вали там' и амо вуку,

У ђевојку срце пропукнуло.
Шину коња злаћеном канџијом:
„Дура, доро, пуст му остануо!
„Зашто сам те залуд узгојила,
„Него да ми ваљаш у невољу.“
У Тису га воду утиснула,
Маријана зове и заклиње
Да је чека, докле је дочека.
Обојица на коња сједоше,
И на ону страну прегазише,
Докле до'ше Сењу бијеломе.
А сватови онђе остадоше,
Три дана су пута заминули,
Док су пусту воду заколили,
Без ђевојке сваки дома дође,
А Сењанин Иво Сењанима,
Кукајући и лелекајући,
Ђе изгуби снаху и свог сина.
Када у двор Иво долазио,
Виђе снаху, виђе Маријана,
Од радости сузе просипао,
Сузе рони, и њима се љуби,
Виче јунак грлом бијелијем:
„Благо мени јутрос и довијек!“
Одведе их у бијелу цркву,
Те их вјенча онђе по закону,
И весеље превелико гради.
Милостиње гради на све стране,
А црквама дарива прилоге,
Завјетова црквам' Маријана.

У четвртом варијанту ове песме пева се овако:
Од Удбине краљ пије вино са Ивом, и гледа га:

Љепши Иво од сваке ђевојке.
А на Ива чудно одијело:
Вас у срми и у чисту злату.
Иво лијеп, а оружје дивно,
Врло дивно подносило Ива,

па га пита, да ли он има кулу

Три тавана, тридесет прозора,
А под кулом четири тамнице,
У њих раниш робје свакојако,

да ли има агазију вранца и сина Антонију? Он има ћерку Розанду, па да их саставе. Иво пристаје, даје прстен и уговори свадбу за месец дана, а краљ га дарује својом кабаницом. Иво зове у сватове од Удбине Муја, Јанковић Стојана и од Орашца Тала. Уз пут се Мујо загледа у коња Антонијина, и нуди га да се мењају, и даје му прида сјајна џевердара. Овај неће ни да чује. Кад су се вратили са девојком из Будима(!) и дошли на воду Ситницу(!) али она устанула:

Носи вода јеле и борове,
Камо л' неће коње и јунаке.
Стаде јека, стадоше сватови.
Да загазе, препливат' је неће,
Да се врате, куда ће срамота.

Мујо тражи коња од Антоније, па да први наплива. Овај не да, већ наплива сам, али

Занесе га тијек воде ладне,
Шњим премеће тамо и овамо.

Иво куми, има ли ко да му спасе сина, али се нико не јавља.

А Росанда и слуша и гледа,
У ђевојке пуче срце живо.
Викну гласом, а јекну јауком,
Шину коња троструком канџијом,
Нагони га води на Ситници,
Коња бије, овако говори:

Дура, доро, пуст ми остануо,
Зашто сам те залуд узгојила,
И на сваке сколе научила,
Него да ми ваљаш у невољу.
Ваљај данас, али никадаре.
А да Бог да и Богородица,
Ако жива затечем Антона,
Коваћу ти седла сребрнога,
У јабуке седло позлатити,
Бисером ти гриву нажикати.

Спасе га, и исплива на другу страну, и оду у Сење. Трећи дан дође Иво са сватовима сетни невесели, и кад их угледа, гради велико весеље, и венчају их. Изродио три детића и једну девојку. (176 стихова).

14.

Женидба Антуна Поповића.

Вино пију три котарска бана,
Три сердара сва три од Котара
На бијелој кули Поповића,
Једно ми је Поповић Стојане,
А друго је Цмиљанић сердаре,
А треће је Мандушићу Вуче;
Шњима пије седам капетана
И двадесет и три барјактара,
Служи вино дијете Антуне,
Мили сине Поповић-Стојана.
Кад се Срби вина искитили,
Те им винце разабрало лице,
А ракија јеглен заметнула,
Па пођоше Срби бесидити
О добријем коњма и јунацим'

И о старом вакту и земану.
А да рече Поповић Стојане:
„Ха банови, моја браћо драга,
„Морете ли знати, запазити,
„Кад ми бјеше тридесет година,
„Јесам доста јада учинио.
„Добио сам тридесет мејдана
„Све добрије из Удбине глава,
„А изнио седам ђевојака
„Из Канице из турске Удбине,
„Ижeнио котарске сердаре,
„Шест продао, седму оставио,
„Те је узех себи са љубовцу.
„Шњом сам рђав пород породио:
„Три ђевојке и једнога сина.
„Сад остарих, моја браћо драга,
„Не могу се држати ђогина.
„Већ не жалим ђе сам остарио,
„Него жалим, моја браћо драга,
„Ђе не могу оженити сина
„Анта мога окле мене драго.“
Тада рече тридесет Србова:
„Поповићу, од Котара главо,
„Ево ођe тридесет Србова,
„Све главара од влашког Котара,
„У свакога има по ђевојка,
„Неког сеја, неког мила шћерца,
„Сад обирај у ког тебе драго,
„Сваки ће је тебе поклонити,
„Даће ти је, понијет' се неће.“
А кад чуо Поповић Стојане,
Па им слатку ријеч бесједио:

„Фала вама, моја браћо драга,
„Фала вама на ваше ђевојке.
„Ма Србови, моја браћо драга,
„Ја се јесам Богу заклињао,
„Да Антуна оженити нећу
„Ни Српкињом лијепом ђевојком,
„Ни невјестом иза жива мужа,
„Ни тананом задарском Латинком,
„Но Антуна мислим оженити
„Тамо оздол из турске Удбине
„Милом сејом буљубаше Мујa.
„Јесам чуо, кажују ми људи,
„Да је таке у Турћију нема,
„Да јој пара до ћесара нема,
„А љепоте у све седам краља,
„И до осмог цара веститога.
„Кад јој бјеше седам годиница,
„Тада Ајка у кавез панула,
„И од девет косу запуштила.
„Сад Ајкуни двадесет година,
„Па ђевојци просци кидисали,
„Те је просе су четири стране
„Све бирани крајичници Турци,
„А ђевојка неће ниједнога,
„То се чудо по свијету чуло.
„Ајку младу просе три везира:
„Мемед паша са града Травника,
„Алил-паша са сред Надолије,
„Осман паша са дно Румелије,
„А ђевојка неће ниједнога,
„Но се нада шинула је муња,
„Да ће бити царска султанија.

„Но Србови, моја браћо драга,
„Није л' мајка родила јунака,
„Ал' сестрица брата рођенога
„На чистоме ђевојачком скуту,
„Мушкијем га опасала пасом,
„Јуначкијем подвикнула гласом,
„А са мном га придружила ође,
„Да он пође у Турску Удбину
„Билој кули буљубаше Муја,
„Да запроси у Муја Ајкуну
„За Антуна за мојега сина,
„Добро ћу га даривати даром:
„Билу ћу му начинити кулу
„На обалу крајем мора слана,
„А под кулу читлук и баштину,
„И на читлук намјестити овце
„Да му иде масло са кесима,
„И волове рајске ранитеље,
„И сувише лозу винограда,
„Ђе му копа стотину мотика,
„И даћу му хиљаду цекина,
„И сувише двије пушке мале,
„Све у срму и у суво злато,
„И ако се није оженио,
„Даћу њему Анђелију шћерцу,
„Да је таке у Котаре нема."
А кад чуло тридесет Србова,
Све у земљу црну погледало.
Неки гледа у врх од опанка,
Неки броји пуца низ доламу.
А не оће Виде барјактаре,
Но Стојану међу очи црне.

Па му тадар ријеч бесједио:
„Је л' истина, силни Поповићу,
„Да ћеш дати што си обећао.
„Ја ћу поћи просити ђевојку
„У Турчина буљубаше Мујa,
„Ја ћу поћи да ни доћи нећу."
А вели му силан Поповићу:
„Све ћу дати, мој соколе сиви,
„У те сам се богме и уздао."
Тада Видак на ноге скочио,
Поповићу пољубио руку,
А он њему ријеч за ђевојку
Све у жуто стотину цекина,
Зећир прстен вас од сува злата,
А у њему алем камен драги,
Он му ваља стотину цекина,
И сувише од злата јабуку,
Чим ће просит' на фалу Ајкуну.
А кад Видак приватио благо,
Па отоле ђипи на дорина
Оракћена и опусаћена,
А припаса свијетло оружје,
Па поћера сентом по ћенару,
Пољем вучки, а гором ајдучки,
Докле сиђе у турску Удбину
У Кладушу под Мујову кулу.
У лијепо доба долазио,
Тек на небо акшам и звијезда,
Угна коња у мермер-авлију,
Па завика грлом бијелијем:
„Отвор' кулу, буљубаша Мујо!"
А вели му гојени Алиле:

„Који ноћас буљубашу вичеш?
„Ође нема буљубаше Мујa,
„Но ето га на високој лонџи
„А ђе пије вино и ракију
„Су тридесет ага удбинскије,
„Ајде тамо, силан сератлија,
„Да с' напијеш вина без динара,
„Сад ћу и ја тамо вама доћи.“
А кад чуо Виде барјактаре,
Он обрну својега дорина,
Док доћера пред камену лонџу,
Ту о себе разјао дорина,
Па га веза за слатку наранџу,
А он пођe на високу лонџу,
Те Турцима акшам вече викну.
Турци су му здрављем приватили:
„Да си здраво, влашки барјактаре!“
Помаче се јунак до јунака,
И Видаку мјесто начинише
Уз Турчина Муја буљубашу,
Дадоше му чашу ожђелдију.
Ту стадоше ладно пити вино,
Тада рече Виде барјактаре:
„Чулите ме, аге Удбињани,
„Ја не кажем, ви ме не питате,
„Ја нијесам дојахао овђе
„Да испијам по Удбини вина,
„Но сам чуо, кажују нам људи,
„Да је добра у Муја ђевојка,
„Да је таке у крајини нема,
„Па сам дошо просити ђевојку
„У Турчина буљубаше Муја

„А за сина Поповић-Стојана,
„За његова за Антуна сина.
„Оба добра из двије крајине,
„И с благом се могу ударити,
„А бољи ви неће запанути.“
Па се погла један на другога,
Та им ријеч мила не бијаше.
Но шта рече буљубаша Мујо:
„Муч’, Видаче, пси му ј . . . . мајку!
„Кунем ти се Богом јединијем
„И мојијем постом рамазаном,
„Ноћас ћу ти посијећи главу.“
А вели му Видак барјактаре:
„Мучи, Мујо, немој јести г . . . .,
„Док те молим, поклони ми Ајку
„За Антуна Стојанова сина,
„Ако ми је добро дати нећеш,
„Бога ми те ни питати нећу.“
Тада дође гојени Алиле,
Те Турцима акшам вече викну.
Све му аге здрављем одазвале,
И Алилу мјесто учинили
До влашића Вида барјактара,
Дадоше му ожђелдију вина.
Кад се Але накитио вина,
Узе турски бесидити с Мујом,
Питаше се за Видака Але.
Све му Видак турски разумије:
„А Бога ми, гојени Алиле,
„Дошао сам у турску Удбину,
„Да ми Але ђевојака дате,
„До тебе се јесам потежио,

„И до твоје Ајкуне ђевојке.“
Кад Алија ријеч разумио,
И овако Виду бесидио:
„А Видаче, силан каурине,
„Не може ми вјера поднијети,
„Да ђевојке у кауре давам.
„Већ ако ћеш дат’ ми вјеру тврду,
„Да ми Ајку покрстити нећеш
„Пре нег’ дође у ваше Котаре,
„Па доведи ђевојака тридест
„За енђије по моју Ајкуну,
„И Анђушу Поповић-Стојана,
„Сна заови ни јатора нема,
„Нека буде енђибаша Ајки.“
А кад зачу Виде барјактаре,
Ту с Алилом вјеру уватио
Да Ајкуну покрстити неће
Пре нег’ дође у влашке Котаре.
Тада Видак извади јабуку,
Она пуста сва од сува злата,
И уза њу зећир прстен златан,
И у жуто стотину цекина,
Па испроси Ајку у Алила.
Шњим углави свата пет стотина
Да му дођу до петнаест дана.
То рекоше, свадбу углавише,
Господским се даром дароваше:
Своме зету дијете Антуну
Даде Але срмајли јаглука,
И сувише двије пушке мале,
Све у срму и у суво злато,
И Видаку гаће од мелеза.

Тада Видак на ноге скочио,
Те поклопи готова дорина,
А Турци га дивно испратили.
А кад Видак у Котаре дође,
Све главаре на дворове нађе,
Свијем Видак божју помоћ викну,
Србови му здрављем одазвали,
И чашу му ожђелдију дали,
Питају га тамо за ђевојку.
Све им Видак по истини каже,
Даде Анту удбињске дарове.
И по томе свате окупили,
Таман, браћо, свата пет стотина:
За прв'јенца стара Радивоја,
Барјактара Јанивић-Комлена,
Старог свата Цмиљанић-Илију,
А војводу малог Мачивуна.
За ђевера Вида барјактара,
Да назори тридесет енђија.
И Антуна води у сватове.
Па отоле свати одлазише,
Пуцајући и лубардајући,
Докле здраво у Удбину сишли
У Кладушу под Мујову кулу.
Ту их Турци дочекаше дивно,
Примише им коње и оружје,
Добре коње у топле подруме,
А сватове на нове арове,
А енђије и младе сердаре
Поведоше на кулу Мујову.
Ту сватовим' на конаку дивно,
Доста вина и доста дувана,

Парипима јечма и сијена.
Ту су били док ограну сунце.
А кад свану и ограну сунце,
Па завика гојени Алиле:
„А Видаче, драги пријатељу,
„Камо теби тридесет енђија,
„Нек улазе у кавез Ајкуни,
„Да јој шију свилене мараме.“
Тада уста тридест ђевојака,
А пред њима гојени Алиле
У одају Ајкуни ђевојки.
На ноге их млада дочекала,
Анђи ми се смјерно поклонила,
А Анђа је к себи приватила,
Па је десном руком прекрстила.
Уплете јој триста маџарлија,
И три крста од сувога злата.
То Алилу добро жао било,
Па Анђуши ријеч бесидио:
„Крсти, Анђо, и како ти драго,
„Ја ћу данас тебе потурчити,
„Од Бога ти тврду вјеру давам.“
Па отоле у сватове пођe,
Па Видаку ријеч бесидио:
„Црн ти образ, Виде барјактаре,
„Камо вјера, вјера га убила!
„Што покрсти Ајкуну ђевојку?“
То му рече, ђипи на малина,
Па отиште доље низ Удбину,
Док доћера у Орашје равно
А до куле будалине Тала,
Па ујака по имену викну:

„А ђе си ми, будалина стари,
„Покупи ми триста Орашана,
„Шњима ајде у удбинске луге,
„Да испратиш свате Поповића.“
То му рече, отиште малина,
Докле дође у Коваче тврде
Б’јелој кули Ковачине Рама,
Те кажује побратиму Раму:
„Ајде тамо, драги побратиме,
„Покупи ми три стотин’ Турака
„По Ковачу и око Ковача,
„Ајде шњима удбинскоме лугу,
„Да испратиш свате Поповића.“
То му рече, обрну малина,
Билој кули Ограшић-Алила,
Па Алила побратима викну,
Све му с прве до потоње каже:
„Но покупи триста Удбињана,
„Ајде шњима лугу удбинскоме,
„Да испратиш свате Поповића.“
Па отоле обрну малина,
Докле дође кули у Кладушу,
Кад кренуло свата пет стотина
И узело господске дарове,
И повели Ајкуну ђевојку.
Ту их Алил дивно испратио.
Док сватови уз лужину били,
Кад ево ти из пријека Тала
На његову претилу кулашу,
Догна коња Виду барјактару,
Па му ријеч бесједио Тале:
„Дивна ћурка, љепше кабанице,

„С ћурка бих ти изгубио главу,
„С кабанице заметнуо кавгу.“
А рече му Виде барјактаре:
„Ајд отоле, вси му ј . . . . мајку,
„Данас ћу ти посијећи главу.“
А кад чуо будалина Тале,
Он поћера његова кулаша,
До прв'јенца Радивоја старца,
Па староме бесидио Раду:
„Дивна ћурка, љепше кабанице,
„С тога бих ти изгубио главу.“
Стари Раде ништа не збораше,
Док на Раду нестануло главе,
Уграби му ћурак и калпаке.
Ала банда заврже се кавга,
Турско пуче хиљада пушака,
Ту погуби три стотин' сватова,
Он' остало гором рашћераше.
Побише се праом и оловом,
Тама паде по удбинском лугу,
Не види се коња ни јунака,
Ту друг друга познат' не могаше.
А побјеже Анто на пријеко,
Док у Турке момак огрезнуо,
Ту познаде гојена Алила,
Држи барјак Комлен-барјактара,
На барјаку Комленову главу,
А код њега ђевојака тридест
И његова несретна Ајкуна,
Грли Анђу Стојанову шћерцу.
А кад виђе дијете Антуне,
Момак викну, а ђогата тикну,

А пламену потегао ђорду,
Ту посјече четрест Турака,
А Алила уватио жива,
Сveза њему наопако руке,
Привеза га за ђогина свога,
И поведе тридест ђевојака,
И утече у Козар планину.
Ту остави свезана Алиља,
И код њега тридест ђевојака,
И Ајкуну сеју Муставину,
Па отиде Анто низ планину,
Докле сиђе на удорац први,
Кад ту нађе свата три стотине,
На ђавољем русе главе нема.
Ту Антуна сузе пропануле,
А пођера напријед ђогина,
Док сусрете Цмиљанић-Илију,
Носи главу седлу на јабуку,
Бијаху га ране допануле,
О коњу му седамнаест глава,
Он утече горе уз планину.
И шњим Анто ни зборити не шће,
Но поћера доље по напријед,
Кад ево ти три млада сердара,
Ђе но иду један за другијем,
Понајпрви Мандушићу Вуче,
А за њиме млади Мачивуне,
А за њиме Вука Цмиљанића,
Свакога су ране допануле,
Сваки носи на јабуку главу,
На свакоме по петнаест рана,
Собом носе шездесет турскије,

И одоше горе уз планину.
Анто пођe пољем удбинскијем,
Док опази коња и јунака,
Ђе преһера пољем зеленијем,
То бијаше Виде барјактаре,
Док доћера у турске таборе,
Тада викну, а дората тикну,
А пламену потегао ђорду,
У Турке је јуриш учинио,
Ту стотину глава посијече,
Па побјеже преко поља Виде,
И срете га дијете Антуне.
Ту дебеле коње одсједоше,
Пита Видак Анта за сватове,
И он му је ријеч бесидио:
„Нема, Виде, свата ђавољега.“
У ту ријеч коју бесиђаху,
Док завика Костреш арамбаша:
„А ђе сте ми, котарски сердари!“
За Кострешом четерест ајдука,
Па једнако Турцим’ ударише,
Ту их, браћо, триста посјекоше.
И утече Виде и Антуне,
Доведоше ђевојака тридест,
И Ајкуну лијепу ђевојку,
А Алила дома опремише.
Кад изађе Виде и Антуне
На зелену на Козар планину,
Ту нађоше две стотине свата,
И у њима рањене сердаре.
Кад виђоше Вида и Антуна
А ђе воде ђевојака тридест,

И Ајкуну буљубаше Мујa,
И сувише триста турских глава,
Толико их мртво остануло,
Ту су свати шенлук учинили,
И велике пјесме запјевали,
И одоше Поповића кули,
Покрстише Ајкуну ђевојку,
Име су јој изабрали дивно,
Од Ајкуне Антунова Анђа,
Привјенчаше врага за ђавола.
Тешко томе кога дома нема.

15.

Женидба Бановић-Секула.

Од како је свијет постануо
И почеле рађати ђевојке,
Није љеша процвала ружица,
Што је сада у нову земану
У Гребићу граду у приморје
У некаква Леовића бана
По имену а и по чувењу
Млада Ана Латинка ђевојка,
Љепоте јој на далеко нема
У све седам свјецки краљевина
Ни Туркиње ни младе влаиње.
Чудновато цура уздигнута:
До крштења у бумбаку спала,
Од крштења свили и кадиви,
Јастуци јој златом подшикани,
А душеци свилом извезани,

Бешика јој од сувога злата,
А јорганчић постављен цвијећем,
Виле су јој на крштење биле,
Дивно виле цуру даровале,
Даровале стасом и висином,
Па бјелило и јошт руменило,
Љеше лице него горски лијер.
За удају приспјела ђевојка,
Цура млада а одвећ лијепа,
Јединица у оца зенђила,
Просили је просци од свакуди:
Њу ми просе бани и бегови,
И без броја с мора зенерали,
Гојна цура неће ниједнога.
Ал' јој старац бабо проговара:
„Удаји се, моја ћери драга,
„Бирај, ћерце, кога теби драго.
„Што имасмо у стогове с'јена,
„А у амбар бијеле шенице,
„Просјачки нам коњи поарчише,
„Попише нам вино и ракију.
„Док си ружа, свак те бегенише,
„Кад увенеш, нико и не гледа.“
Вели Ана својему бабајку:
„Нећу, бабо, стара ни зенђила,
„Већ на коњу угледна јунака.
„Но дај гласе на четири стране,
„Нека чује серат и Крајина,
„И све бутум земље и градови,
„Тури мене, бабо, у кочији,
„Изведи ме пољу на угледу,
„А у њедра хиљаду дуката,

„Нек се момци пољем утркују.
„Ко ми први у криоце пане,
„И извади из њедра дуката,
„Онога ћу бити заручница.“
Кад је бане саслушао р'јечи,
Он разасла књиге по свијету,
По чаршијам' растури телале,
Да испаде цура на кочији,
Мила Ана Леовића бана,
Код ђевојке хиљаду цекина;
Који први до кочије дође,
Нека носи цуру и дукате.
То се чудо по свијету чуло,
Сваки свога тимари парипа,
Зоб му мeће бјелицу шеницу,
А напаја изобила вином,
Свак се спрема како боље може.
То зачуо Бановић Секуле,
Па дозива своју стару мајку:
„О старице, моја мила мајко,
„Опремај ми лаке брашњенике,
„А ја одох опремат' вранчића.“
То изрече, низ кулу утече,
Ето ти га у топле подруме.
Чудан тимар удри на вранчића:
Умива га водом и ракијом,
Па најпосле и ракли сапуном,
На сунђер му воду покупио,
Па на њ удри седло венедиско,
А заузда уздом из Стамбола,
Преко седла чула јагњетине,
А пр'о чула свилом и кадифом,

Пала свила коњу до китица,
А злаћене ките до копита,
Па му тури дизген пр'о јабуке,
Сам се врапчић по авлији вода.
Секул пође себе азурават',
Ођеде се што мога нађеше:
Вас у свили и у чисту злату,
А о пасу свијетло оружје,
А на главу калпак од самура,
За калпаком чудесну челенку,
Којано се на чекрк окреће
Сваког сата по четири пута,
Те јунака од сунашца брани,
И каже му који вјетар пуше;
Сва се засја кула од јунака.
Да је коме погледат' Секула,
Љеши Секул од сваке ђевојке,
Лијеп јунак, љеше одијело,
Сјаје му се на глави челенка
Као сунце дању око подне,
Благо мајци која га родила,
И ђевојци којој буде суђен.
Пак кад сиђе доље у авлију,
Када врапчић опази Секула,
Стаде копат' с првијем ногама,
Ушим' стриже, а пр'о узде рже.
Па кад му се Секул примакао,
Поклече му на прва кољена,
Окрочи га, и друмом окрену,
Скаче врапчић зечки и збандачки,
Секула су забољеле руке
Устежући помамна врапчића,

Види Секул на своме вранчићу
Да је његов мегдан и ђевојка.
Ал' говори својему вранчићу:
„Лакше, вранче, моје десно крило,
„Биће шјутра трке на претеку,
„Шјутра ћу ти срећу окушати.“
Па опучи пољем и ћенаром,
Ватио се горе и планине,
И планину здраво прегазио.
Кад је био близу спрам Гребића,
Бачи очи пољу око града,
Чудио се те је говорио:
„Шта се оно у пољу бијели?
„Да су овце, више би их било;
„Да је снијег, није му земана;
„Већ су оно бијели чадори,
„Скупио се серат и крајина
„Са сви страна од свије земаља,
„Тено добре коње одмарају.“
Препаде се Бановић Секуле:
„Авај њему до Бога милога,
„Сад ће брзо на трку јунаци,
„А мој вранчић трудан и уморан!“
То зборећи под кулу пануо.
А под кулом Леовића бана
С коња сиђе, на земљу скочио,
Преметну му дизген пр'о јабуке,
А попушти на седлу колане,
Сам се вранчић по равници вада.
Секул уђе у пјану механу
Те пригиње црвенику вино
Са буретом од дванаест ока,

Пола пије, пола вранцу дава.
Гледала га Леовића Ана
Са пенџера од бијеле куле,
На Секула јашик учинила,
Бирдем виђе, забоље је глава,
Те дозива танану робињу:
„Робињице, по Богу сестрице!
„Ти изиђи авлији пред врата,
„Те завичи грлом и авазом:
„„Саибија од коња вранчића!
„„Поздрав тебе Леовића Ана
„„Зове тебе на бијелу кулу,
„„Има с тобом нешто говорити.““
Робињица Ану послушала,
Па истрча авлији пред врата,
И завика што јој грло дава:
„Саибија од коња вранчића,
„Зове тебе Леовића Ана
„Да изиђеш на танчици кула,
„Има с тобом нешто говорити.“
За то Секул не окреће главу,
Него пије, и вранчићу дава.
Кад то виђе танана робиња
Кули иде, те госпођи каже.
Опет цура говори робињи:
„Робињице, по Богу сестрице!
„Опет трчи пред авлинска врата,
„Узми моју злаћену мараму,
„И изнеси седефли налуне,
„Покажи му нек види обоје,
„Да не мисли да је пријевара,
„Нека дође мене у одају.

„Умријех ти од срца и главе."
Робињица за Бога примила,
Па привати злаћену мараму,
И привати седефли налуне,
Те истрча авлији пред врата:
„Мор' делијо, вранца саибијо!
„Поздрав ти је од моје госпоје,
„Ево тебе од ње два биљега,
„Марамица чим отире лице,
„И налуне кад одају шеће,
„Немој рећи да је пријевара,
„Него ајде к њојзи у одају,
„Ја ћу твога причувати вранца."
Кад то зачу Бановић Секуле,
Он утрча у бијелу кулу.
На кули су деветоро врата,
А десета од сувога злата,
И на њој је брава дубровачка,
Отвара се на тајне чекрке;
Деветоро врата отворио,
А десета кад је отворио,
Када цура шједи на душеку.
У одају чудо и знамење:
С десне стране ђе шједи ђевојка
Два ајдука са голим ножима,
А с лијеве крвави џелате,
Крвава му сабља у десници,
Виш' ђевојке шаровита гуја,
Из уста јој живи огањ сипа;
Два ајдука мичу ножевима,
Џелат оба ока избечио,
Гуја с' вија да очи избија.

Препаде се дијете Секуле,
И промисли да је пријевара,
Па побјеже, и невоља му је.
За њим цура трком затрчала,
Те Секула за пас уватила:
„Стан', делијо, незнани јуначе,
„Страшљив ти си, жалосна ти мајка!
„Није ово ође ништа живо,
„Него мртво на чекрк сагнато.
„То је мене бабо направио,
„Ако би се јунак усудио,
„Да уљезе у моју одају,
„Да с' препане, мене не науди.“
Поврати се Бановић Секуле,
Тено с цуром уђе у одаји,
Па шједоше на меке јастуке.
Ђевојка га руком загрлила,
Гледала га, па му говорила:
„О Бога ти, незнана делијо,
„Оклен ли си, од којега града,
„Како ли се зовеш по имену?“
Секул јој се по истини каже:
„Ја сам момче из града Сибиња,
„По имену Бановић Секула,
„Пак сам чуо за тебе, ђевојко,
„Да си дивна и да си прикладна,
„И ево ме очи не варају,
„Пак сам дошо и ја на тркију.
„Ако мене Бог и срећа даде,
„И ако ми ти будеш суђена,
„Водићу те, и вјенчати за се.
„Ако ли ми не будеш суђена,

„Ја ћу другу, а ти ћеш другога."
Циче цура као гуја љута:
„Не Секуле, и срце и душо,
„Него ајде саде да бјежимо,
„Ја се бојим и страшим се љуто,
„Има доље на нашој ливади
„Добри коња преко пет стотина,
„Добра хата прије нејахана,
„И виткије сури бедевија,
„Утећ' ће ти трки на кочију,
„Допанућу горему од тебе,
„Него ајде да брже бјежимо." —
„Нећу, рече Бановић Секуле,
„Срамота је и моја и твоја
„Да бјежимо с јуначког мегдана.
„А ја с' уздам у Бога једнога,
„Па у себе и у вранца мога,
„Да ћу утећ', први к тебе доћи."
То изрече на ноге скочио,
За њим цура трчи сустопице,
Те га грли и у лице љуби,
Па се врати у шикли одају,
Бирдем ушла, бирдем је панула
Од болести од јашиковања.
Кад је јутро било освануло,
Завикаше са града телали:
„Азур свати, азур је кочија,
„Уз ђевојку хиљаду дуката,
„Уз кочију два банова сина,
„Да не буде какве пријеваре,
„Или кавге између тркаша."
Кад зачуше силни коњаници,

Сваки свога коња азурава,
И притеже четворо колане.
Те запеше свилене гајтане,
За гајтане коње повезаше,
Нареди се пет стотин' коњика,
Коње љуте, а мамузом туку.
Док топ пуче са Гребића града,
Сваки пусти дизгене својему,
Попуцаше свилени гајтани.
Вала Богу, вала јединоме!
Да је коме чути и гледати,
Како стаде вриска коњаника,
Како јечи земља од коњица,
Кад се диже магла од прашине,
Рекао би, и заклео би се,
Да се ведро небо проломило,
Да се земља од страха потресе.
То гледала будимска краљица
Са врх куле граду на Гребићу,
Бога моли, овако говори:
„Дај ми, Боже, тијана вијорца,
„Да разагна у пољу прашину,
„Да ја видим сина Маријана
„На његовој танкој бедевији."
Бога моли, и умолила га,
Пуну вјетар с горе и планине,
Па довати биљурли дурбина,
И угледа два добра јунака,
Одвојили од другије коња
Не би дуга пушка дотурила,
Не би мања ни аваза дала;
Први бјеше д'јете Маријане,

А за њиме Бановић Секуле,
Далеко му д'јете одмакнуло
На његовој брзој бедевији.
Но да видиш дијете Секула,
Када виђе да је изгубио,
Удри вранца чизмом и мамузом,
Ошину га пакленом канџијом
По сапима с десне и с лијеве.
Да је коме виђети вранчића
Кад се слеже по земљици црној,
Закл'о би се, и окладио се,
Да су вранцу крила подметнута,
Те достиже млада Маријана,
И ђе стиже, ту га и престиже.
Кад то виђе д'јете Маријане,
Жао образ, а жао ђевојке,
Па Секула иза гласа виче:
„О јуначе, на помамну вранцу,
„Видиш болан да си погинуо,
„Попуцаше на седлу колани,
„Уз колане ибришим-каница;
„Чувај главу, биће ђевојака.“
Тад Секуле приустави вранца,
Кад истина што Маријан каже.
Он припучи на вранцу колане,
Пак се њему у седло турио,
Одмаче му млади Маријане,
Не би дуга пушка дотурила,
А кубура ни аваза дала.
Опет Секул нагони вранчића,
Канџија га са обадве стране,
Те достиже младог Маријана,

Ђе достиже, ту га и простиже.
Опет виче д'јете Маријане:
„Саибија, на коњу вранчићу,
„Не изгуби такога вранчића,
„Пале су му све плоче четири,
„Из копита жива крвца сипа,
„Чувај коња, биће ђевојака.“
За то Секул ни абера нема,
Но са коња говори Мар'јану:
„Здраво моја на рамену глава,
„Ја ћу опет коња добавити.“
У ријечи у којој бијаху,
До кочије долеће Секуле,
Са вранчића на земљи скочио,
А ђевојку руком загрлио.
Виче с коња млади Маријане:
„Амо, курво, незнана катано,
„Да на мегдан цуру дијелимо,
„Успоред смо дошли до ђевојке.“
Али веле два банова сина:
„Стан', делијо, куд си насрнуо,
„Ко ђевојци, његова ђевојка,
„Тако га је срећа послужила,
„А тако је од Бога суђено,
„Но се прођи кавге и белаја.“
Неће д'јете да с' окани кавге,
Него трже сабљу о појасу
Да Секулу одас'јече главу.
Ал' да видиш госпође ђевојке,
Како момче заклања рукама,
Па на браћу оком намигнула,
Ускочише цури у кочију,

Ошинуше коње под кочијом,
И Секула поведоше двору.
У то доба под кулом јунаци
На честито бану долазили,
И на селам Бановић-Секулу.
Ал' да видиш Бановић-Секула,
Мудро момче соја госпоцкога,
Он испаде међу јунацима,
Капу скида, овако говори:
„Чујте мене, браћо и дружино!
„Бог ми даде, а срећа донесе,
„Те задобих цуру и дукате.
„Немој, браћо, ко зажалит' на ме,
„Ја вас свијех зовем у сватове,
„Кума кумим млада Маријана.
„Да идемо моме б'јелу двору,
„Да водимо Ану међ' сватове,
„Дивно ћу вас, браћо, дочекати,
„И свакога даром даривати."
Сви јунаци тому каил били,
Не пристаде будимска краљица
Но Секулу ријеч проговори:
„Води цуру, и сретња ти била!
„Мој Маријан неће кумовати,
„Ти му узе цуру на пр'јевару."
Вала Богу и вјенчаном кумству,
Од страха се потресе земљица,
Ђе се Србин кумства одрекао.
Препаде се будимска краљица,
Ријеч рече, на кољена клече:
„Прости, Боже, лудој женској глави,
„Мој ће Мар'јан кум вјенчани бити,

„Ја краљица цури за јенђије.“
Тад на граду почеше лубарде,
Шенлук чини Леовићу бане,
А излази лијепа ђевојка,
Пратила је два брата рођена,
Кочију је дара напунила,
Те дарова све редом јунаке
По старини што је за којега.
Тад јунаке гозбом почастише,
Почастише пивом и јестивом,
Ђаконијом сваком изобила,
Па на добре коње посједоше,
Отидоше гором и планином
Пјевајући и пушке мећући.
Куд гођ ишли у Сибињу сишли,
Ту с' добрије коња поскочили,
Секула их у двору дочека:
Добре коње у топле подруме,
Придржа их три четири дана,
Пјевајући и шенлук чињећи,
Те вјенчаше Ану за Секула,
Па отиде сваки своме двору,
Са Секулом у љубави бише,
Један другом за здравље питао,
А ја велим, и ми да смо здраво!

Од ове песме има један краћи варијанат:

Није нигде било такве девојке као што је Хајка, сестра Ребићког бана, да се и до цара чуло:

Црна коса тура ибришима,
А на главу од злата копрена,
Обрвице двије пијавице,
Трепавице крила ластавице,

Очи црне два драга камена.
Медна уста кутија шећера,
Б'јели зуби два низа бисера,
Веле људи паром прорезати.
Једне уши а двоје минђуше.
Два образа два листа хартије,
Још да видиш грло у дивојке,
На грло јој четири ђердана,
Један ђердан од сувога злата.
Други ђердан збалде и камења,
Трећи ђердан од скрли мерџана.
А четврти жутијех дуката.
Који ђердан од сувога злата,
Тај је цури грло оклопио.
А који је збалде и камена,
Тога цура ниже попуштила,
А који је од скрли мерџана,
Тај ми цуру бије по дојкама,
Црљен ђердан а бијеле дојке,
Мили Боже, виђети је дивно,
А који је жутијех дуката,
Још на ниже њега попуштила,
Те ми цуру бије по трбуху,
По трбуху и ниже трбуха,
Нек се злато са златом куцука,
И то није погледати ружно.
Још на Хајки алали пашмаге
Којено су у Млетке грађене
Млетачкијем златом шикосане,
А лешкијем сребром потковане,
Постављене меком лисичином,
Када Хајка преко куле шета,
Да јој не би ноге прештинуле.
Још на Хајки гаће од сандала,
Морскијем су мишом постављене.
А на гаће везак ударила;
Под кољено але и пауне.

Уз колено орле и соколе,
А уз бедру ђецу јаничаре,
На учкуру два пашина брка,
Међу ноге великог везира,
Код везира триста тиндирика,
Везир држи тешка дегенека,
Ко помрси триста тиндирика
Да му удри триста дегеника.
Још на Хајки три дивна кавада
Један диве, други од кадиве,
А трећи је од бијеле маме,
Да се за њом све Крајине маме.

Просе је четрест и два капетана, тридесет и три барјактара, седам паша, седам кадија, седам ага, седам спахија, четири ђенерала и сам ћесар за сина Маријана, и са Босне велики везир „и некакав њемачки кадија", и сувише Јанковић Стојане. Брат јој вели да се удаје, јер му неста пива и јестива од просаца, и кори је, да би боље било да је слепа. Она му вели да је метне на кошију,

Три ћу коња даривати млада:
Првом коњу и првом јунаку
Бићу млада мила заручница,
Другом коњу и другом јунаку
Дароваћу сабљу оковану,
Трећем коњу и трећем јунаку
Дароваћу чоху нерезану.

Брат јој пусти телала да то објави. Чује из планине Јанковић Стојан, и оде двору. Мати га сретне, и он јој каже шта је наумио. Обуче се, и дође у Ребић под пенџере девојкине, и разапне шатор.

Под чадором трудан починуо,
Лулу пије у тамбуру бије,
Уз тамбуру танко попијева:
Тамбурице, моја дангубице,
Дангубио ко те направио,
И ко тѐ је мене даровао.

Угледала га девојка, па се ашик учинила, и послала му робињу да га зове к њој на кулу. Стојан ништа не одговори, али у неко доба ноћи оде. Сретне га девојка, и пита га, ко је и одакле је, а он јој одговори:

Нисам момче ни из једног града,
Нег' се зовем момче без имена,
Кућа ми је камена пећина,
А баштина зелена планина.

Онда га она упита за Јанковића Стојана. Он јој каже да га зна, а би ли она њега по чем познала? Она одговори:

Јесам чула, други мени кажу,
Да је момче одвише лијепо
Твоје слике и твоје прилике,
Има биљег на десници руци.

Стојан јој се јави, па се стану грлити, и Хајка му рече:

Драга душо, Јанковић-Стојане,
Ајде душо, обљуби ми лице.
Ако би ти Бог и срећа дала
Да м' добијеш сутра на кошију,
Јеси злато своје обљубио;
Ако ли ме почем не добијеш
Да ти не би на ме хатер оста.

Ноће заједно. Сутра потрче, и Стојан био понајзадњи, па стане дорату обећавати, шта ће му све учинити ако добије кошију, и кад је дорат разумео, потече пољем као ластавица.

Пак уграби Хајкуну ђевојку,
Па је баци за се на коњица,
Трипута је опасао пасом
А четвртом од сабље кајасом.
У то доба други пристигоше,
Па отиде двору бијеломе,
Здраво дође, весела му мајка,
Њему мајка, а мене дружина.

(257 стихова).

16.

Женидба Комлен-барјактара.

Вино пију три српска сердара
У бијелу Сењу на крајини
А на дворе од Сења Ивана.
Једно бјеше сердар Јанковићу,
А друго је од Сења Иване,
А треће је Комлен барјактаре.
Вино пију за софром од злата,
Па када се вином напојише,
Тада рече од Сења Иване:
„Побратиме, Јанковић-Стојане,
„Ево чудо што говоре људи,
„У Грабежу граду латинскоме
„Кажу, побро, лијепу дјевојку,
„Милу кћерку од Грабежа краља,
„Побратиме, лијепу Луцију
„Да је љепше у свијету нема.
„Просило је седам просиоца,
„Седам бана од седам земаља,
„Осмо дужду од млетачка пуста,
„Па дјевојка љуто поносита,
„Побратиме, ниједнога неће.
„Зло се на њу наљутио краље,
„Те је коњ'ма на кошију тура.
„Пошљи коња, Богом побратиме,
„До Грабежа града у Латине,
„Не би л' Бог дô добио дјевојку,
„Тим бисмо се, побро, поносили.“
А кад зачу Комлен барјактаре,
Скочи јунак ка да се помами,

Па полеће низ бијелу кулу,
Докле сиђе код коња ђогата,
До ђогата ћемерлије врата.
Оседла га седлом сребрнијем,
А по седлу ашу срмајлију,
Па по њојзи четири колана,
А и пету ибришим тканицу,
Црвеном га чоом покриваше
С обадвије стране до кољена,
Од кољена ките до копите,
Заузда га уздом стамболијом,
Па се ђогу вије око врата,
А љуби га у чело широко.
Кад сердари на ноге скочише,
Па пођоше низ бијелу кулу
Тада рече сердар Јанковићу:
„Побратиме, од Сења Иване,
„Шта изрече пред мојим сестрићем,
„Пред сестрићем Комлен-барјактаром,
„Ја се бојим, украшће ђогина,
„Па отићи у земљу латинску,
„Те ће своју главу изгубити.“
У ријечи до коња дођоше,
А код коња Комлена нађоше.
Тад га пита Јанковић Стојане:
„О сестрићу, Комлен-барјактаре,
„Куд си, синко, коња опремио?“
Тад му Комлен поче говорити:
„Мили ујко, Јанковић-сердару,
„Оћу, ујко, коња пројаати
„По авлији под бијелом кулом.“
Па се ђогу на рамена баци,

Окрете га пољем сењанскијем,
Па га врати под бијелу кулу.
А кад ђога натраг повратио,
Довати га златном узенгијом,
А како се ђогин наљутио,
По три копља у висине скаче,
По четири и тамо и амо,
Па кад ђога догна до ујака,
Калпак скиде, под пазуо баци,
А ујака увати за руку,
Покорно му поче говорити:
„Молим ти се, мој мио ујаче,
„Поклони ми твојега ђогина,
„И уза њ'га хиљаду цекина.“
А кад зачу од Сења Иване,
Тад Стојану поче говорити:
„Побратиме, Јанковић-сердару,
„Молим ти се како брату своме,
„Поклони му косната ђогина,
„Ја ћу дати хиљаду цекина.“
Ту се браћа сложно послушаше,
Те Комлена лепо опремише,
Стојан свога опреми ђогина,
Иван даде хиљаду цекина,
Па га поче Стојан сјетовати:
„О сестрићу, Комлен-барјактаре,
„Немој, сине, коња прегонити,
„Већ полако иди низ приморје,
„Па кад сидеш у Грабежа града,
„Ником коња не даји из руке,
„Латини ће коња пром'јенити,
„И немој се, сине, преварити

„Кад потечеш пољем грабешкијем,
„Да ђогина ошинеш камџијом,
„Јер ће синут' пољем грабешкијем,
„Нећеш знати куд ћеш ударити.
„Немој седло збацати с ђогина,
„Већ потегни на токе колане,
„А по њима ибришим тканицу.“
Покорно се Комлен поклонио,
Па ујака пољуби у руку,
Пак излеће на бијелу кулу,
Те отвори сандук и сепете,
Па повади руо и оружје,
Накити се на бијелој кули
Вас у скерлет и у чисто злато,
А припаса свијетло оружје,
Па се ђогу на рамена баци,
Оде соко низ приморје равно.
Није добра ђога прегонио:
Што је било четири сахата,
За два узме Комлен на ђогину;
Што је било двадес и четири,
За дванаест Комлен приватио,
Докле сиђе пољу грабешкоме.
Када сиђе у поље грабешко,
Зло се под њим ђогин наљутио,
По три копља у висине скаче,
По четири и тамо и амо,
У напредак ни броја му нема.
Далеко га угледао краљу,
Па кад виђе Комлен-барјактара,
И под њиме косната ђогина,
Одма краљу у двору наредн,

Да се спреми дванаест катана,
Да пресретну Комлен-барјактара,
И допрате краљу у дворове.
А катане коње посједоше,
Широкијем пољем изиђоше,
Предадоше покорно поздравље.
А кад Комлен саслуша поздравље,
Добра Комлен окрете ђогина,
Побратиме, на Грабеж-капију,
Па кад јунак дође у авлију,
Ал' у авлиј' тридес дјевојака,
У авлији коло уватише,
Међу њина лијепа Луција
Свему колу млада коловођа,
Све је коло висом надвисила,
А љепотом коло зачинила,
Вија колом како вијор гором.
Како Комлен дође у авлију,
Пустише се из кола дјевојке.
Како Комлен одсједе ђогина,
Обје руке у џепове баци,
Те дарива тридес дјевојака,
Свакој даде по тридес цекина,
А Луцији три стотин' цекина.
Па кад Комлен одсједе ђогина,
Залеће се лијепа Луција,
Те привати ђога за дизгине,
Па му сави руке око врата,
Поче ронит' сузе од очију,
И ђогату коњу говорити:
„Коњ ђогате, мој по Богу брате,
„Доби мене младу на кошију,

„Ја ћу с мене наниз разнизати,
„Те ћу твоју гриву поткитити,
„Златним ћу те ковом потковати,
„Покривати овилом и кадифом.“
А кад Комлен пошао на кулу,
Окрете се и рече дјевојци:
„О госпођо, лијепа дјевојко,
„Ником коња не даји из руке,
„Док се натраг из куле повратим.“
Па он оде на бијелу кулу.
Како Комлен изиђе на кулу,
Пресрете га од Грабежа краљу,
Руке шире у лице се љубе,
За јуначко питају се здравље,
Па сједоше ладно пити вино.
Кад се мало вином напојише,
Пита краљу Комлен-барјактара:
„А Бога ти, незнани јуначе,
„Одакле си, од кога ли града,
„Како ли те по имену вичу,
„И одког си рода и племена?“
Па му Комлен поче говорити:
„Господару, од Грабежа краљу,
„Јеси л' чуо латинске Котаре,
„Из Котара Јанковић-Стојана,
„И сестрића Комлен-барјактара?
„Ја сам главом Комлен барјактаре.“
А кад зачу од Грабежа краљу,
Скочи краљу на ноге јуначке,
Удари га руком по рамену,
Па му јунак поче говорити:
„Здрав, Комлене, српски барјактару,

„Благо мајци која те родила,
„И љубовца која за те дође!
„Сјутра прије нег' сунце огрије,
„Пукнути ће на граду топови,
„У пољу се коњи покупити,
„Потећи ће пет стотин' парипа
„Од све Босне и Херцеговине,
„И потећи три стотин' хатова
„Све од Шама и Мисира равна,
„И потећи седам бедевија
„Седам бана од седам земаља,
„Осмо кулаш дужда од Млетака,
„И кобила црна Арапина.
„И моји ће трчат' осам коња.
„Ако Бог да и срећа јуначка,
„Да који год добије дјевојку,
„Опет ћу је теби поклонити.“
Покорно се Комлен поклонио,
Љуби краља у бијелу руку,
Па он оде низ бијелу кулу,
Оде јунак ноћцу преноћити,
Одморити себе и ђогина.
А кад свану и зора заб'јели,
Тад пукоше на граду топови,
У пољу се коњи покупише,
Покупише па упарадише:
Напријед су пет стотин' парипа
Од све Босне и Херцеговине,
А за њима три стотин' хатова,
За хатима седам бедевија
Седам бана од седам земаља,
Осмо кулаш дужда од Млетака,

И кобила црна Арапина.
Па када се коњи наредише,
Наредише па упарадише,
Бојна седла бацати почеше,
Комлен ђогу колане потеже.
Сви јунаци стали те гледали,
Гледајући млади говорили:
„Боже мили, да чудне будале!
„Бојно седло не збаци с ђогина,
„Нег' на токе колане претеже.
„Није шала ни пола сахата,
„А камоли пуна два сахата
„Претрчати пољем грабешкијем.“
Кад се лепо коњи наредише,
Краљ изведе лијепу дјевојку,
Тад на граду топови пукоше.
А да ти је погледати било,
Све је поље магла притиснула,
Доста мртви коња и јунака.
А кад прошли пô мегдана били,
Сви хатови прођоше парипе,
Бедевије прођоше хатове,
А најпрви Арап на кобили,
За њиме се Комлен натурио.
Док Комлену доцкан на ум dође,
Баци ђогу за уши дизгине,
А пљесну га руком по сапима,
Сину ђогин пољем грабешкијем
Како зв'језда преко ведра неба,
Одмах прође ђогин бедевију.
Угледаше грабешке дјевојке,
Угледаше па пјеват' почеше:

„Весели се, лијепа Луцијо,
„Тебе ђогин доби на кошију.“
Како ђогин дође на биљегу,
С њога скочи Комлен барјактаре,
Прихвати га од Грабежа краљу,
А Луција коснатa ђогина,
Пак дворјанске слуге дозиваше,
Те им млада поче говорити:
Да ђогата свилом покривају,
А краљ узе Комлен-барјактара.
Кад с њим краљу у град улазио,
Онда пуче три стотин’ топова,
И толико ситнијех плотуна,
А кад краљу двору своме дође,
Ту радосно чинише весеље,
Вино пише, ноћцу преноћише,
А кад свану и зора заб’јели,
Краљ изведе лијепу Луцију,
И изведе двије уз Луцију,
И даде му седам мазги блага,
И шест златна руха ђевојачка,
Пак му даде тридест пратилаца,
Да га здраво прате до Котара,
Здрав Комлен оде у Котаре.
А кад био у поље котарско,
Далеко га ујак опазио,
У сретање њему полетио,
А каде се сретоше јунаци,
Руке шире, у лице се љубе,
За јуначко питају се здравље,
Па одоше у бијелу кулу,
Започеше чинити весеље.

Сасвим слична овој је још једна песма:

Јанковић Стојан и Сибињанин Јанко пили вино у Котару граду, и служио Комнен капетан. Јанко Сибињанин прича, како краљ Милутин преко мора има дивну девојку какве нема у свету, и коју просе од Босне спахије, од мора велике дахије, немачки стари генерали и мисирски велики бегови, па је нико није испросио. Бабо је метнуо на лутрију(!) па му опет дошла, и сада је меће на кошију, и предлаже му, како има сокола ђогата, да иде и он тамо. Стојан неће, јер су до мора четири конака, а од мора двадест и четири, те би му се коњ саморио, и он би се осрамотио. Комнен га моли да он иде, па ако добије, поклониће му девојку, а он њему ђогата. Комнен иде, и она четири конака до мора хвата у један, а оних 24 преко мора у четири. Кад је био према двору опази га краљ Милутин, и пошаље преда њ два џелата, да га питају, ко је, и шта је наумио, и да му узму коња, и даду за њ небројено благо. Комнен каже ко је и од куд је, али коња не да за живота, и нека му се уклоне с пута, док их није погубио. Кад је дошао под кулу, играла су три кола, па се и он ухвати у коло где је била Луција. Дарива све девојке са по педесет дуката, а Луцију са стотину, па оде на кулу. Скине капу, и назове Бога, и пољуби краља у скут и у руку и у земљу пред њим. Краљ га пита ко је, и он му каже, како га је ујак опремио, и дао му ђогата, а он њему обећао девојку, ако је добије, па га пита, кад ће бити трка. Краљ му каже до недељу дана. Кад прође недеља дана, и пукну топови стану за гајтан:

Најпре сташе од Босне спаије,
Па ондајке од мора даије,
До њи сташе мисирски бегови,
И њемачки славни генерали,
Па ондајке дв'је краљеве слуге,
Па до слугу бијесно Латинче
На његову вранцу без биљеге,
Ондај после Комнен барјактаре.

Комнен све претече, а Латинче му довикне да су му ђогату спале све четири плоче. Он сиђе, и кад види да је преварен, скочи и потегне ђога бакрачлијама. Ђогат ненаучен да се туче бакричлијом легне у траву, а вила повиче, да га туче татарском канџијом. Ђогат скочи и први дотрчи. Извода коња, метне у џеп 1000 дуката, попије кафу и ракију, и баци за се на ђогина девојку. У том стигне Латинче, и јуриши на њега. Он га посече и здраво дође дома. Девојку да ујаку, а он њему сокола ђогата. (248 стихова).

По мотивима из кошије слича је и ова песма.

Дивну ћерцу старца Ћефан-аге просе седам банова, али она свакоме находи ману. Отац је тера да се удаје, јер му нестаде пива и јестива и зоби и сена, и вели да би боље било, да је мало у око слепа, но тако у лицу лепа. Она га моли да јој да три товара блага, па ће ићи у поље Зечево, па ако сретне каквога јунака, за њега ће се удомити. Тако и буде. Она одатле напише књигу Јанковићу Стојану, да дође да је води, и пошље по татарину. Татарина сретне у путу црни Арапин, и прочита књигу, па пође и сам тамо. Кад татарин донесе књигу Стојану, он се обрадује, и похита у Зечево. Престигне у путу Арапина, а овај му повиче, да су му дорину пукла четири колана и пета ибришим тканица. Док је он загледао, Арап га престигне да две пушке не би дометнуле. Он појури и опет претече Арапа, а овај му опет повиче да су му спале плоче све четири, те га опет престигне. Стојан га опет престигне, а Арап онда опали танчицом, и убије Стојану коња; и Стојан дочепа џефердар, па њега у прси, осече му главу, узме му оружје и бедевију, и доведе девојку у Котаре. (166 стихова).

17.

Гојени Алил под Уџбаром.

Од како је свијет постануо
Није љепши цвијет настануо
Него данас на ову годину
У Уџбару граду бијеломе
Добра шћерка од Уџбара бана.
Њу ми просе тридесет сердара
И од мора седам џенерала,
И проси је од Беча ћесаре,
Још је проси од Будима краље.
Сви просише, не даде је бане,
Већ дозива Богосава слугу,
Па овако бесједио бане:
„Чули мене, Богосаве слуго
„Хајде сиди доље у чаршију,
„Хајде пусти три лака телала
„Нека вичу за нећељу дана,
„И овако заповједи слуго:
„Ко је добра коња одгојио,
„Нека иде под Уџбара града,
„Јер сад бане учини весеље,
„Он истура шћерку на кошију
„И уза њу два товара блага.“
Вјерна га је послушала слуга
Па отиде доље у чаршију,
Одмах пусти три лака телала,
Они вичу за нећељу дана:
„Ко је коња добра одгојио,
„Нека иде под Уџбара града,
„Бане шћерку на кошију тура

„И уза њу два товара блага."
То се чудо чуло низ крајину,
Ту се саста калабалук коња:
Двјеста ата а триста парипа,
Бедевија бечкога ћесара,
Два алата од града Аната,
Два ђогата сердар-Смиљанића,
Још су дошла два Арапа црна
И довели два уметка врана,
Што им пера на рамени нема,
Што им ништа побјећи не може,
Осим тице која има крила.
То зачуо Гојени Алиле
У Удбину у турску крајину,
Па се моли буљубаши Мују:
„Дај ми, брате, вилена ђогина
„Да отидем до Уџбара града,
„Јер сам чуо и људи ми кажу,
„Бане цуру на кошију тура
„И уза њу два товара блага,
„Још овако обећава бане:
„Ко најприје до ђевојке дође
„Онога је лијепа ђевојка
„И његова два товара блага;
„Дај ми, брате, вилена ђогина,
„Да ја идем огледат' ђогата
„Не би л', брате, цуру придобио
„И сувише два товара блага."
Проговара буљубаша Мујо:
„Хајд', Алија, аџамијо луда!
„Не дам ђога за живота мога,
„Јер 'вакога нема у другога,

„Мој се ђогат у капту пише
„Код три цара и седам краљева.“
Онда вели тридесет Турака:
„А наш брате, буљубаша Мујо!
„Подај брату вилена ђогина
„Нека иде огледат’ ђогата.“ —
„Не лудујте, тридесет Турака!
„Ту ће бити влаха од Котара,
„Хоће познат’ мојега ђогата,
„Хоће коња осужњити мога,
„А Алији добра бити неће.
„Знате добро, тридесет Турака!
„Ја сам трипут чету сакупио,
„И сва трипут ишо у Котаре,
„Све по тридес изгубио друга,
„А мене је износио ђого,
„И свакад сам шићар задобио.“
Опет вели тридесет Турака:
„А наш брате, буљубаша Мујо!
„Ту ће бити калабалук коња
„Са четири од краја земаља,
„Јер смо чули и кажу нам људи,
„Туна има калабалук коња:
„Двјеста ата а триста парипа,
„Бедевија бечкога ћесара,
„Два алата од Аната града,
„Два ђогата сердар-Смиљанића,
„Још су дошла два Арапа црна
„И довели два уметка врана
„Што им пера на рамена нема,
„Што им ништа утећи не може
„Осим тице која има крила;

„Молимо те кано старијега,
„Подај брату вилена ђогата,
„Нека иде огледат' ђогата,
„Па што Бог да и срећа донесе.“
Тада Мујо обећа ђогата:
„Хајд' Алија опреми ђогата.“
А Алија једва дочекао,
Па он љуби буљубашу Муја,
Око њега тридесет Турака,
Па отрка у подрум ђогату,
Те опреми дебела ђогата,
Па он оде у нову чаршију
И одьведе вилена ђогата,
А кад дође бојаџији младу
Па овако њему бесјеђаше:
„Чујеш ли ме, млади бојаџија!
„Можеш ли се, море, поуздати,
„Да мојега обојиш ђогата,
„Од ђогата начиниш дората;
„Док отидем до Уџбара града
„Да мом коњу боја валит' неће?“
Проговара млади бојаџија:
„Ја се могу, море, поуздати,
„Да га јашеш три мјесеца дана
„Да твом коњу боја валит' неће.“
Тад Алија раседла ђогата.
На ђогата боју ударише
Саврх главе до зелене траве,
Од ђогата начини дората.
А кад Турчин обоји ђогата,
Он отиде на нове дућане,
Све маџарско рухо узимаше,

Што Маџари носе по Уџбару,
А низ плећа сплете плетеницу,
У њу сплете три крста од злата,
А врх тога московску чатију
Што Маџари носе по Уџбару.
Кад опреми себе и ђогата,
Па се коњу на раменаману,
Ја како је нањутио ђога
Испод куле буљубаше Муја,
Пјене тура преко господара,
На златну се ашу дочекују,
А гледа га буљубаша Мујо,
Па овако Турчин проговара:
„Браћо моја, тридесет Турака!
„Ев' одовуд лака Маџарина
„На дорату коњу великоме,
„Од како сам начинио кулу
„У Удбини у турској крајини,
„Није 'наки Маџар пролазио,
„Нит' је 'наког пројахо дората,
„Баш ка да је соја ђогатова.“
Не познаје брата ни ђогата.
А то слуша дијете Алија,
Па овако бесједи Алија:
„Благо мене, буљубаша Мујо!
„Кад ти мене данас не познајеш,
„Ја како ће власи под Уџбаром?“
А кад зачу буљубаша Мујо
Па овако Мујо проговара:
„Што с' Алија ђога нагрдио,
„Што си на њ'га боју ударио?“
Проговара тридесет Турака:

„Нека, брате, буљубаша Мујо,
„Кад ј' Алија ђога обојио,
„Сад га власи познати не могу.“
Па овако бесједио Мујо:
„О мој брате, дијете Алија!
„Каде сидеш под Уџбара града,
„Чувај добро мојега ђогата,
„Ако тебе до невоље дође,
„Брз је ђого може утекнути,
„Ако штогод биде од шићара,
„Јак је ђогат може изнијети.“
Још му 'вако бесједио Мујо:
„Аајд', Алија, хаирли ти било!“
Па овако бјесједи Алији:
„Деде пушти мојега ђогата,
„Да те видим јеси л' бињаџија.“
Кад полеће, три га јада смела!
Бакрачлије црну земљу стргу,
А из гриве стоји писка виле.
Куд год иде, под Уџбара сиде.
Угледа га од Уџбара бане,
Па дозива Богосава слугу:
„Богосаве, вјерна моја слуго!
„Ето отуд лака Маџарина
„На дорату коњу великоме,
„Приватите коња под Маџаром,
„Дај Маџара на бијелу кулу,
„Да га питам од земље које је,
„Од кога је соја и племена.“
Вјерна га је послушала слуга,
Одмах стрча пред бијелу кулу,
Под Маџаром привати дората,

А Маџара на бијелу кулу.
Кад изиде дијете Алија,
Он се смјерно поклоњаше бану,
Па га љуби у скут и у руку,
Па с' измаче, стаде га дворити,
А стаде му бане бесједити:
„Млад' Маџаре, отклен те имамо?
„Од кога си града ил' паланке?“
А бесједи дијете Алија:
„Господаре, од Уџбара бане!
„Отуда сам јунак од Котара,
„Вјерна слуга задарског сердара,
„Па сам чуо за твоје весеље,
„Па сам коња одгојио дора,
„Јесам дошо огледат' дората.“
Проговара од Уџбара бане:
„Хајд' не спрдај, лаки Маџарине!
„Није слика није ни прилика
„Да утече твоја доратина,
„Овђе има калабалук коња:
„Двјеста ата и триста парипа,
„Бедевија од Беча ћесара,
„Два алата од Аната града,
„Два ђогата сердар-Смиљанића,
„И те би ти опростио хале,
„Ал' су дошла два Арапа црна
„И довели два уметка врана,
„Што им пера на рамена нема,
„Што им ништа утећи не може
„Осим тице која има крила,
„Они ће ти цуру уграбити.
„Хајд', Маџаре, распреми дората,

„Сјутра ћемо огледат' дората.“
Оде Турчин, одведе дората.
Туна тавну преноћише ноћцу,
А кад свану и огрија сунце,
Сви јунаци коње разгледали,
Разгледали, па их јарачили,
А Алија под седлом дората;
Сви јунаци зоби натакоше,
А кад коњи зоби изобаше,
Па их ладном водом напојише,
А најпотље дијете Алија.
Када дође на воду студену,
Туна нађе лијепу ђевојку
И око ње тридес ђевојака,
Проговара дијете Алија:
„А Бога ти, лијепа ђевојко!
„Каква ти је голема невоља
„Те ти рониш сузе низ образе?“
Проговара лијепа ђевојка:
„Прођи ме се, незнани јуначе!
„Није мени до штано је теби,
„Већ је мени до моје невоље:
„Мене проси тридесет сердара,
„И од мора седам џенерала,
„И проси ме од Беча ћесаре,
„Још ме проси од Будима краље,
„Сви просише не даде ме бане,
„Но ме данас на кошију тура.
„Ту су дошла два Арапа црна,
„И довели два уметка врана,
„Хоће они мене уграбити,
„Хоће лице моје огарити,

„Огарити и опоганити.“
Проговара дијете Алија:
„Бе не бој се, лијепа ђевојко!
„Биће овђе и бржије коња.“
Оде Алил, одведе дората.
Док у поље гајтан опружише,
А за гајтан коње заведоше,
Онда да ви'ш од Уџбара бана!
Он изведе лијепу ђевојку,
Па је граду тури на капију,
И изнесе два товара блага,
А око ње петнаес солдата,
Још овако заповједи бане:
„Чујете ли, петнаес солдата!
„Чувајте ми лијепу ђевојку
„И уза њу два товара блага,
„Ко најприје до ђевојке дође,
„Онога је лијепа ђевојка
„И сувише два товара блага.“
Стан' погледај, драги побратиме!
Гајтан пуче, коњи полећеше.
Док стадоше бољи измицати,
Побратиме, гори узмицати,
Но измакла два Арапа црна
А за њима сура бедевија,
Бедевија бечкога ћесара,
А за њима два коња алата,
Два алата од града Аната,
А за њима два коња лабуда,
Два лабуда сердар-Смиљанића,
А за њима Алил на дорату.
А кад бише насред поља равног,

Онда вели дијете Алија:
„Мој дорате, моја узданице!
„Што си ми се данас обл'јенио?
„Измакоше два Арапа црна.“
Па повади виргазли канџију,
А кад шину ђога Мујагина,
Одмах прође два коња ђогата,
Два ђогата сердар-Смиљанића,
Два алата од града Аната,
Бедевију бечкога ћесара,
Одмах стиже два Арапа црна,
Како стиже одмах пролазио,
Али Арап са врачнића викну:
„Саибија од коња дората!
„Зашто болан поквари дората?
„Јер га таког нема у другога,
„Све четири плоче отпануле,
„Црна крвца бије из табана.“
Препаде се дијете Алија
Да братскога исквари ђогата,
Па одјаха од коња ђогата,
Па огледа плоче на ђогату,
Стоје плоче као што су биле,
Ал' прођоше два Арапа црна.
Одмах Туре појаха ђогата,
Опет стиже два Арапа црна,
Како стиже, одмах пролазио.
Опет Арап са врачнића викну:
„Саибија, да од Бога нађеш!
„Пукоше ти четири колана,
„С коња ће те вјетар оборити,
„Сломићеш се, не треба т' ђевојка.“

А Турчин се бјеше уплашио,
Одмах сјаше са коња ђогата,
Ал' колани како што су били.
Виђе Турчин да је пријевара,
Па Мујина ошину ђогата,
Одмах прође два Арапа црна,
Јоште стиже граду и капији.
Одмах Турчин разјаха дората,
А цура му привати дората,
Па се коњу сави око врата,
Па га љуби међу очи црне:
„Мој дорате, моје добро прво!
„Здравље Божје господару твоме!
„Мој дорате, и твоме и моме!“
Док дрмнуше по граду топови,
А пушкама ни есапа нема.
Боже мили, чуда великога!
Искупи се мало и големо
Да гледају чуда великога,
Ко уграби банову ђевојку
И уза њу два товара блага.
Ђе је срећа, ту је и несрећа:
Враг донесе Комлен-барјактара,
Барјактара од влашког Котара,
Да огледа доброга јунака
Што уграби банову ђевојку.
А кад дође Комлен барјактаре,
Зађе Комлен, огледа дората,
На Алију очи попријечи:
„О Алија, од курве копиле!
„Што си братског обојио ђога
„Да одведеш Српкињу ђевојку?

„Не ћеш изић', ни изнијет' главе,
„А камо ли извести ђевојку.“
Проговара Гојени Алиле:
„Не турчи ме без невоље данас,
„Док ми није за невољу било.“
Проговара Комлен барјактаре:
„Не крсти се без невоље, Алко,
„Јер Бога ми сад ћеш за невољу:
„Ја познајем ђога Мујагина,
„Познајем му врата широкога.“
Па повика своје Котаране,
На Алију јуриш учинише
Чаре није, жива уватише,
Вајде нема, савезаше руке
Од лаката таман до ноката,
Из ноката црна крвца пишти,
Одведоше од Уџбара бану,
Па казују шта је и како је.
А кад бане зачу лакрдију,
Још овако проговара бане:
„Дај Алију на дно у тамницу,
„А ђогата у подруме моје.“
А узима лијепу ђевојку,
Па је даде Комлен-барјактару:
„На поклон ти моја шћерка мила,
„Да не иде вјера за невјеру,
„И уза њу два товара блага.“
Оде Комлен кући пјевајући,
А Алија сужан кукајући.
А кад зачу буљубаша Мујо
Ђе Алија запо у тамницу,
Па овако ситну књигу пише:

„Господаре од Уџбара бане!
„Ја те молим ка и старијега,
„Пуштај мене дијете Алију,
„Добар сам ти прилог учинио,
„На поклон ти ђого од мегдана,
„Што такога нема у другога.“
А кад бану књига долазила,
Па кад бане књигу прегледао,
Књигу гледа, а смије се на њу:
„Не вала ти, буљубаша Мујо!
„Него вала Комлен-барјактару
„Што познаде ђога и Алију.“
Па дозива Богосава слугу:
„Хајде, слуго, на ледну тамницу,
„Изведи ми дијете Алију.“
Вјерна га је послушала слуга,
Те изведе дијете Алију,
Доведе га од Уџбара бану,
Бесједи му од Уџбара бане:
„Чујеш ли ме, дијете Алија!
„Хајде иди у турску Удбину,
„Те се фали што си задобио
„Под Уџбаром градом бијелијем.“
Од' Алија тужан и жалостан.

18.

Мушкет капетан и удбински диздар.

Вино пили три влашка сердара
У Котару ђе је доста вина,
Међу њима Мушкет барјактаре,

Но сердари њему бесиђаху:
„Ој Мушкете, добар капетане,
„Ожени се, ако Бога љубиш.
„Ево оће влашкије сердара,
„У свакога има по ђевојка,
„И ти бирај коју теби драго,
„И бити ти може да пробираш.“
У то Мушкет њима бесиђаше:
„Вала вама на ваше ђевојке.
„Али ћу се јунак оженити
„Од Удбине од турске крајине
„Милом ћерцом удбињског диздара,
„Али њоме, али другом ниједном.“
То у вино јунак говорио,
А трезан је на ноге скочио,
И он оде пољу Зечевоме,
И ту био чадор разапео,
И отоле књигу направио,
Отправи је Удбини крвавој:
„О Турчине, Удбински диздаре,
„Пошљи мене аџидар-Ајкуну,
„Пошљи ми је пољу Зечевоме,
„Да је узмем за вјерну љубовцу.
„Ако л' ми је оправити нећеш,
„Ти изиђи мене на мегдану.“
Кад диздара књига допанула
Књигу штије, сузе пролијева,
Гледала га аџидар-ђевојка,
И овако њему бесиђаше:
„О мој бабо, с Удбине диздаре,
„Откле ти је књига допанула,
„Те је тако књига жалостива,

„Да би књига ватром изгорјела!“
Но је диздар бесидио њојзи:
„О ђевојко, шинула те гуја!
„Ја би радиј да си ми слијепа,
„Но јеси ми тако прелијепа.
„Мени твоји просци додијаше,
„Попише ми из бачава пиво,
„Изједоше из млаћава мливо,
„А сад ево бијели мегдани.
„Но устани, лијепа ђевојко,
„Е ме танка књига допанула
„Од Мушкета силна капетана,
„Да ја њему на мегдану пођем,
„Но то свуци, и љепше обуци,
„Оћу тебе пратит' у каура.“
Но ђевојка бабу бесиђаше:
„А не тако, о мој мио бабо,
„Но напиши лист књиге бијеле,
„Оправи је Видајићу бегу,
„Скоро ми је бурме оправио,
„Он ће за ме на мејдан отисти.“
Кад то био диздар разумио,
Танку ти је књигу направио,
Оправи је бегу Видајићу:
„Чујеш мене, Видајићу бего,
„Брже мене да си у Удбину.“
Кад то зачу Видајићу бего,
Он од земље на ноге скочио,
И довати широка дорина
Одведе га бињашер-камену,
А с камена дору на рамена.
Поћера га земљом по ћенару,

Докле дође у Удбину граду
У дворове удбинског диздара,
Он угони коња у авлију,
Па изиде горе на чардаку.
Ту га диздар дочекао дивно,
Све му каже шта је и како је.
Но ј' овако бего бесидио:
„Изведи ми аџидар-Ајкуну,
„Да ја виђу лијепу ђевојку,
„Око шта ћу ризикати главом.“
Рече њему удбински диздару:
„Наклони се одаји на врата,
„Па ћеш виђет' лијепу ђевојку.“
Кад се јунак био наклонио,
А погледа доље у одају,
Али сједи лијепа ђевојка,
Она сједи на миндер од свиле,
По миндеру ноге растурила,
Кано патка по дубоку виру.
Кад је био јунак сагледао,
У јунака срце заиграло,
А на срце тело свеколико,
А на тело руо и оружје.
Таде скочи на ноге лагане,
И посједе широка дорина,
Поћера га земљом по ћенару,
Куд гођ пође, у Зечево дође.
Виђе шатор Мушкет-капетана,
Па дорина добро ужљутио,
Те му пусти у висину скаче,
У висину по тридест лаката,
У напријед по тридест пунане.

Док до њега био долазио,
У шатор је ногом ударио,
Па м' овако ријеч бесидио:
„А на ноге, солдатина мртва!“
Кад је Мушкет на ноге скочио,
Он довати витку бедевију,
Е њојзи се на рамена баци,
Па артали један на другога,
Погоне се ђиди по мегдану,
Оба добри, и добро се гађу.
Но је Мушкет још дијете лудо,
Нема њему ни дванаест љета,
А Турче је силно и бијесно,
Погони га тамо и овамо.
Но Мушкету добра срећа била,
А себе га сабљом доватио,
На коња му узду прекинуо.
На Мушкета чудо и зламење:
О пасу му два црна гаврана,
А на раму два сокола сива,
У перчине шестокриле змије;
Загракташе црни гавранови,
Запишташе сиви соколови,
Запуваше из перчина гује,
Мушкет виче, а кобила риче,
Пустога му коња уплашише,
Он побјеже пољем муленијем.
Но му не да Мушкета бјежати,
Ђе га стиже, ту му главу диже,
Па му коња узе и оружје,
Па т' отоле под шатором пође,
Те је мало трудан починуо.

Па отоле књигу направио:
„О чули ме, удбински диздару,
„Што се море потпрдујеш мноме,
„Ал' пошљи ми лијепу ђевојку,
„Ал' изиђи мени на мегдану."
Но кад њему књига допанула,
Књигу гледи, сузе пролијева.
Гледала га лијепа ђевојка,
Овако је њему бесједила:
„А што ти је, о мој мили бабо,
„Је ли нама бего погинуо?" —
„Ти устани, лијепа ђевојко,
„Те то свуци, и љепше обуци,
„Е те оћу пратит' у каура."
А ђевојка ријеч бесједила:
„Не за Бога, е мој мио бабо,
„Но направи лист књиге бијеле,
„И пошљи је Вилић-Усејину,
„Он ће за ме на мегдан отисти."
Отле му је књигу направио,
И посла је Вилић-Усејину:
„О чули ме, Вилић-Усејине,
„Ти ако си момак за ђевојку,
„Добар јунак на мегдан изићи,
„Брже да си пољу Зечевоме."
Кад је њему књига допанула,
Он је отле на ноге скочио,
И оћера широка дорина,
Те до поља удбинскога дође.
Своза коња за наранџу жуту,
Па ти оде на чардак диздару:
„Ну м' изведи лијепу ђевојку,

„Око шта ћу ризикати главом.“
Диздар му је био бесједио:
„Ено она у одају млада.“
Кад се био јунак накучио,
Али виђе лијепу ђевојку,
Она сједи на миндер од свиле,
По миндеру ноге растурила,
Но је Усан тихо бесидио:
„А за Бога, лијепа ђевојко,
„Ну устури печу и верецу,
„Да ти виђу ђевојачко лице,
„Око шта ћу ризикати главом.“
Кад ђевојка била разумила,
Устурила печу и верецу,
Оно сину ђевојачко лице,
Бож' опрости, ко за гором сунце.
А кад Турчин био сагледао,
Све узигра руо и оружје,
Па овако ријеч бесидио:
„Полако те, ви сатићи златни,
„Док ја пољу Зечевоме дођем,
„И погубим Мушкет-капетана,
„Па ја вржем на ђевојку руку,
„Тада ћете имат' звекат' рашта.“
Па отоле на ноге скочио,
И својега коња окрочио,
И он пође пољу Зечевоме.
Кад ли пољу Зечевоме дође,
Нађе шатор Мушкет-капетана,
Он је ријеч био бесједио:
„А на ноге, мртва солдатина,
„Да на сабље живот дијелимо.“

Мушкет скочи на ноге лагане,
Он довати суру бедевију.
Па артали један на другога.
На бритке се сабље дочекаше,
Оба добри, и добро се гађу.
Прво Мушкет капетане ману,
На коња му узду прекинуо.
Загракташе црни гавранови,
Запишташе сиви соколови,
Запуваше из перчина змије,
Мушкет виче, а кобила риче,
Пустога му коња заплашише,
Он побјеже пољем зеленијем.
Мушкет ману, пос'јече му главу,
Па му узе коња и оружје.
Па је мало Мушкет починуо,
Па је отле књигу направио:
„Ој удбински, чули ме, диздаре,
„Што се море потпрдујеш мноме,
„Но ми пошљи лијепу ђевојку.“
Кад је њему књигу допанула,
И кад виђе што му књига пише,
Ђевојци је ријеч бесидио:
„А устани, лијепа ђевојко,
„Е те пратит' оћу у кауре.“
Но ђевојка бесидила бабу:
„А мој бабо, удбински диздаре,
„Ти изоди на бојани кулу,
„И опали топов' абердара,
„Абер пошљи низ турске крајине,
„Зачуће га све седам крајина,
„Сргаће се серат и крајина,

„Изабери триста сератлија,
„Да ме они прате у каура.“
И тако је бабо послушао,
Он обори топа аберника,
Абер даде доле низ крајину,
Сргаше се све седам крајина,
Он изабра триста сератлија,
Пак азура лијепу ђевојку,
Одведоше триста сератлија.
Кад су пољу у пучину били,
Виђе шатор Мушкет-капетана,
Из гомиле коња истиснула,
Па турила печу и верецу,
Тада сину ђевојачко лице,
Бож' опрости ко за гором сунце,
То виђеше сератлије Турци,
То ти виђе Говени Алија,
Он овако ријеч бесидио:
„То ли њега була не родила,
„То ли нећу на мегдан отисти,
„А пуштит' је у каура нећу.“
Па отиште дебела малина,
Док Мушкету до шатора дође.
Он завика што му грло даје:
„А на ноге, мртва солдатино,
„Да на сабље живот дијелимо.“
Мушкет скочи на ноге лагане,
Удрише се два добра јунака,
Погоне се тамо и овамо,
Докле им се поломише ћорде
До балчака и деснијех рука,
Оканчина у траву туриште,

За б'јела се грла доватише,
Док су оба пјене попануле,
Мушкета су б'јеле и крваве,
А Турчина б'јеле и зелене.
Оде Туре навијати шњиме,
Завија му до долине главу.
Виђе Мушкет да је погинуо,
Па завика што му грло даје:
„А ђе си ми, посестримо вило,
„Зар не видиш да сам погинуо?"
Но завика вила из облака:
„Ками ћу ти помоћ', побратиме,
„Двије су ме виле уватиле,
„Обје су ми очи извадиле.
„Но ђе ти је змија из потаје,
„Што је вазда од невоље раниш?"
Кад то био Мушкет разумио,
За појас се руком доватио,
Ал' за пасом ножић наођаше,
Те ножића био извадио,
И Алију у срце удрио,
Веома га раном обранио,
Па оћаше посјећи му главу,
Но завика сердар Мустаф-ага:
„Не за Бога, Мушкет-капетане,
„Твој је мегдан, а твоја ђевојка."
Опрости му Говена Алију,
Они њему лијепу ђевојку.
Отоле се Мушкет подигнуо,
И одведе лијепу ђевојку,
И шњим има три стотине свата,
Три стотине свата све солдата,

И он тамо у Котару дође,
Здраво двору бијеломе дође,
Он доведе и попа и кума,
Те привјенча за собом ђевојку.
— — — — — — — — — — —[1]

19.

Женидба Бокчевић-Шћепана.

Вино пију тридес капетана
У приморје на бијелој кули,
А на кули силна Бокчевића,
Међу њима Бокчевић Шћепане.
Они сједе, ладно пију вино,
О свачему јеглен затурили;
Ал' говоре тридес капетана:
„Крило наше, силан Бокчевићу!
„Што с' не жениш, наше десно крило?
„Што ти прође младост у нерадост?
„Врсници се твоји иженише,
„А врснице цуре разудаше,
„А ти оста за грдило, Шћепо!
„Ево ође тридес капетана,
„У свакога има по ђевојка,
„Неког шћерца, неког мила сека,
„Ти обирај коју тебе драго.“
Кад то зачу Бокчевић Шћепане,
Он се смјерно њима поклоњаше,
А на прси руку наслањаше:
„Фала вама, тридес капетана,

[1]) Има још пет стихова, који нису за штампу.

„На бесједам' и на ђевојкама,
„Ал' тако ми Бога великога,
„А јесам се јунак затекао
„Самом Богу и такијем људма,
„Да с влахињом оженит' се нећу,
„Већ Туркињом прикладном ђевојком
„Милом шћерцом диздар-Асан-аге.
„Јесам чуо, казују ми људи,
„Да је таке у другога нема.
„Ја ћу ситну књигу направити,
„И оправит' диздар-Асан-аги,
„Те просити лијепу ђевојку,
„Да ми даде шћерцу за љубовцу,
„Да будемо главни пријатељи,
„Да ми ладно испијамо вино;
„Ако ли ми цуру не поклони,
„Зваћу њега на мегдан јуначки,
„Хоћу њему три мегдана писат':
„Један мегдан на Дугу Пољану
„Баш на међу турску и каурску,
„Други мегдан у приморје равно,
„Трећи мегдан у дивну крајину,
„У крајину под његову кулу,
„Ђе му гледа була са пенџера,
„Нек обере које њему драго;
„Ил' му лакше цуру поклонити,
„Или мене на мегдан изаћи."
Кад то чуло тридес капетана:
„Ела, Шћепо, наше десно крило,
„Ела, Шћепо, и сретњо ти било,
„И ми ћемо у сватове поћи."
Па да видиш силна Бокчевића,

Он се скочи на душеку своме,
А довати дивит и артију,
Па он сједе на шкемлију златну,
На кољену ситну књигу гради,
А у књизи Шћепо говораше:
„О Турчине, диздар-Асан-ага,
„Ето тебе лист књиге танане,
„Те ти види, шта ти ситна каже.
„Јесам чуо, а кажу ми људи,
„Да ти имаш на гласу ђевојку,
„Да је таке у другога нема,
„А ја јесам момак на женидбу;
„Дај ти мени шћерцу за љубовцу,
„Да будемо главни пријатељи,
„Да ми ла́дно испијамо вино.
„Ако ли ме нећеш послушати,
„Зваћу тебе на мегдан јуначки,
„И ево ти три мегдана пишем:
„Један мегдан на Дугу Пољану
„Баш на међу турску и каурску,
„Други мегдан у приморје равно,
„Трећи мегдан у твоју крајину,
„У крајину под твога оџака,
„Ђе ти гледа када са пенџера,
„На обери које теби драго.“
Па добави блиједо Латинче,
Латинчету попутнину плати,
Па му даде књигу и азију,
Те он момче на мензела спреми,
Те одлеће покрај мора сиња,
Брже дође у турску крајину
А под кулу диздар-Асан-аге.

Оно иде на бијелу кулу,
На одаји отворио врата,
Ђе 'но сједи диздар Асан ага.
До Турчина момче доходило,
Смјерно му се момче поклонило,
Те му љуби руку и кољено,
Из њедара књигу извадило,
Те је тури аги на кољено,
Измаче се, стаде га дворити
Превитије руку на прсима.
Кад то виђе диздар Асан ага,
Машио се руком у џепове,
Извади му три цекина златна:
„На то тебе, блиједо Латинче,
„Та ти хајде тамо у меану,
„Те се напиј вина у меани,
„И још можеш купити опанке,
„Док ја видим што ми ситна пише."
Отолен се момче повrнуло,
Оста ага на бијелој кули,
Па је ситну књигу расклопио,
Расклопио, те је проучио.
Када виђе што му ситна каже
Не била му мила николико,
Узмучи се диздар Асан ага.
Све мислио на једну смислио
У једну на ноге скочио,
А на ноге назу јеменије,
А велики ћурак пригрнуо,
А велики тутум запалио,
Па пошета низ бијелу кулу,
Брже сиђе на мећит авлију,

Са авлије на авлијска врата,
Ево ни их на зелену лонџу,
Ђе 'но сједе поглавице Турци,
А он Турцим' турски селам викну.
Све су аге на ноге скочиле,
А с ногу му селам приватиле,
А аги су мјесто начиниле,
И мрке му каве покучили,
А тутуме дуге запалили,
Тутун пали мрку каву срче.
Ал' се ага љуто закарио,
Оно сједи шено невесело.
Питале га поглавице Турци:
„Аиралај, наше десно крило,
„А шта си се тако закарио?"
Ага мучи, ништа не говори,
Из њедара књигу извадио,
Те је тури на каву велику.
А аге су књигу приватиле,
Оде књига од руке до руке,
И виђоше штоно ситна пише.
Не била им мила николико.
Проговара диздар Асан ага:
„Браћо Турци, моје поглавице,
„Сад што ћемо од живота свога,
„Е се силно влашче натурило,
„Те ми проси шћерцу за љубовцу?
„Ко ће дати вјеру за невјеру?
„Сјетујте ме, моје аге драге."
Стадоше га аге сјетовати:
„О чули нас, наше десно крило,
„Хоћеш ли нас послушати, аго,

„Што ће нама боље бити, аго.
„А ти узми дивит и хартију,
„Те ти пиши књигу на кољено,
„Те је пошљи силну каурину:
„„Каурине, Бокчевић-Шћепане,
„„А што си се натурио, свињо,
„„Те ми просиш шћерцу за љубовцу?
„„Вјера моја, твоја је ђевојка,
„„И хоћу ти цуру поклонити,
„„Коме ћу је боље поклонити?
„„Купи свата колико ти драго,
„„Хајде шњима кад је тебе драго.““
Пак добави блиједо Латинче,
Па му даде књигу и јазију,
Па он момче на мензила спреми.
Оде момче покрај мора сињег,
Брзо дође у приморје равно
Танкој кули Бокчевић-Шћепана,
Иде њему на бијелу кулу,
Ђе 'но сједи тридес капетана,
Међу њима силан Бокчевићу.
Смјерно им се момче поклонило,
И Шћепану пољубило руку,
Из њедара књигу извадило,
Те је тури Шћепу на кољену,
Измаче се, стаде га дворити
Превитије руку на прсима.
Кад то виђе силан Бокчевићу,
Он је ситну књигу расклопио,
Расклопио те је проучио,
И она му врло мила била,
И грохотом се на њу насмијао.

Па се тури руком у њедарца,
Извадио тридесет дуката:
„На то тебе, блиједо Латинче,
„Те ти хајде тамо у механу,
„Те се напиј вином у механи,
„И још можеш купити опанке.“
Отален се момче поврнуло.
А да видиш Бокчевић-Шћепана,
Све мислио на једну смислио.
Па он вели дуљиати неће.
Па довати дивит и хартију,
И он сједе ситне књиге писат’.
Па је прву књигу направио,
Направио те је оправио,
Оправи је у земљу Русију
А на име Александри краљу:
„Господару, Александру краљу,
„Ето тебе књиге и азије,
„Ал’ не чујеш, ал’ ти не казују
„Ђе се женим и весеље градим,
„Е сам скоро цуру испросио
„У Турчина диздар-Асан-аге,
„И ја купим свате по ђевојку,
„Те и тебе зовем у сватове,
„Да ми будеш сватска старешина.
„Покупи ми хиљаду сватова,
„Не остави Рудан-Калајџије
„И његова брата Игњатија
„На брњашу коњу великоме.“
Ту оправи, а још другу пише,
Оправи је у Урумелију
Баш на руке Петру младу краљу:

„Побратиме, краљу Румелије,
„Ето тебе књиге и калема,
„Па ти виђи што ти ситна пише.
„Ал' не чујеш, ал' ти не казују
„Ђе се женим и весеље градим?
„Јесам скоро цуру испросио
„У Турчина диздар-Асан-аге,
„Па ја купим свате по ђевојку,
„А и тебе зовем у сватове
„Да ме вјенчаш с Туркињом ђевојком.
„Доведи ми хиљаду сватова
„Оклопника коња и јунака.“
Ту оправи, а још трећу пише,
Оправи је у земљу Ресаву,
А на име од Ресаве краљу:
„Побратиме, од Ресаве краље,
„Ето тебе књиге и јазије,
„Те ти види што ти ситна каже.
„Ја се женим и весеље градим,
„И ја зовем тебе у сватове
„Да ми носиш барјак у сватове.
„Доведи ми хиљаду сватова.“
Кад је Шћепо књиге растурио,
Онда сједе на бијелој кули,
Па он стаде купити сватове
Око себе по приморју равном,
Хиљаду је јоште саставио.
Кад је Шћепо свате пописао,
Онда сио, мало починуо,
Починуо један мјесец дана.
Каде више замину земана,
Док се јека била помолила,

Помолила низ приморје равно,
Ал' ево ти Александре краља
На дорату коњу великоме.
А какав је Александре краље!
Е је краље љуто остарио,
Сиједа му и глава и брада,
У главу му зуба ђавољега,
Све му вјетар на шкрбине пува,
Те му браду на пламене тура;
Има њему сто и двадес љета.
На њему је дивна ђеисија,
А о бедри сабља окована;
И за њиме Рудан Калајџија,
За Руданом момче Игњатија
На брњашу коњу великоме,
Голо копје носи у рукама,
Шњим се тура момче под облаке,
У голе га дочекује руке;
А за њима хиљаду сватова.
А та сила у приморје сиде
Под бијелу Бокчевића кулу.
И ту свати коње разјахују,
Разјахују те их разлађују,
Привезаше коње тавленике,
Прикучише јечма и сијена.
Они пењу бијеле шаторе,
Пред шаторе ватре наложише,
А уз ватре каве приставише;
Сватови се табор учинише.
Мало време за дуго не било,
Ал' ево ти од Руменца краља
На ђогату како горској вили,

И он води хиљаду сватова,
Оклопника коња и јунака.
И та сила у приморје сиде
Под бијелу Бокчевића кулу,
И ту свати коње разјахују,
Разјахују па их разлађују,
Па везаше коње тављенике,
Прикучише јечма и сијена,
Они пењу бијеле чадоре,
Пред чадоре ватре наложише,
А уз ватре каве приставише.
Мало потрг за дуго не било,
Док ево ти од Ресаве краља
На гаврану коњу великоме,
Крсташ га је барјак поклопио,
И он води хиљаду сватова.
И та сила у приморје сиде,
Те се свати табор учинише,
Па се срга серат и крајина.
Још је Шћепо свате окупио,
Окупио хиљаду сватова,
Те састави четири хиљаде,
Те их рани за нећељу дана,
Док се ладна напојили вина,
А коњи се јечма назобали.
Кад с' намири та нећеља дана,
Подвикују сватовски чауши,
А све виче чауш до чауша:
„Азуралај, кићени сватови!
„О шта земам од тог и вријеме,
„Да идемо, да се не доцнимо.“
Кад то зачу силан Бокчевићу,

Он је слуге многе окупио,
Те је многе совре поставио,
А за совре свати засједнули,
Они пију вино и ракију,
И осталу сваку ђаконију.
Кад се ладна напојише вина,
У том вичу сватовски чауши,
А све виче чауш до чауша:
„Азуралај, кићени сватови!
„О шта земан од тог и вријеме,
„Кратки данци, а глибави данци,
„Да идемо, да се не доцнимо.
„А ти чу ли, наше десно крило,
„Десно крило, силан Бокчевићу,
„Ти опремај себе и ђогина.“
Кад то зачу силан Бокчевићу,
Он истрча на бијелу кулу,
Тер се свлачи, тер се преоблачи:
И обуче бијелу кошуљу
Од бијеле препредене свиле,
По кошуљи меку памуклију,
А по њојзи оклоп ударио,
На малом га прсту заклопио;
А по њему удари доламу,
По долами пуца с обје стране,
Свако пуце по пô литре злата,
А што му је пуце под гр̂оце,
Оно тежи чисту литру злата,
На врху му алем камен драги,
А што види сватовати шњиме
У по ноћи кад мјесеца нема,
Как' у подне кад огрије с̆унце;

Још му бјеше пуце забурмато,
У њем' носи чашу и ракију,
Те шњим пије нȁ јутру ракију;
По долами токе ударио,
Токе мале од оке четири,
По токама јелек ударио,
Попунана драгијем камењем,
Пак се сјају као јарко сунце;
А на главу капу и челенку,
За њом су му седам челенака,
Три су витли а четир' чекркли,
Витли пиште како змије љуте,
А чекркли на чекрку врте,
Још у њима пера пет стотина,
Кад делија узмајује главом,
Све га пера по плећима туку
Насатице међу лопатице;
А на ноге копче и чакшире,
Више му је под кољено злата
Него чоје повише кољена;
Па с' опаса свиленом каницом,
А по њему златајли свилајом;
Зањ задједе двије златке мале,
Све у срму па су позлаћене,
У њих нема гвожђа ни дрвета
Сем два лука од челика љута
И мазије што му ватру дају,
Два кремена два камена драга,
Међу њима перић од биљура;
Па довати ћемерлију криву,
Припаса је себе о бедрицу,
А великог ћурка пригрнуо,

А на ноге чизме и кавчине.
Па пошета низ бијелу кулу,
Па на млађе срклет учинио,
Слуге су му извели ђогина,
Изведоше на мећит-авлију,
Тимар чине дебела ђогина
Млаком водом и раки сапуном,
У сунђер му воду покупише,
Преви ћебе, тури татарију,
Татарију седло осмајлију,
Припучи му бакрачије златне,
А по седлу тури рисовину,
А најозгор решму позлаћену,
Потеже му на току колане,
Сва четири један по другоме,
Још и пету имбришим каницу,
Што му ђога од колана чува,
На ђогата ракти ударио
Попунане драгијем камењсм,
Зауздаше уздом позлаћеном
Потпунана драгијем камењем,
Пак се сјаје као јарко сунце,
И воде га четири Маџара,
Те га воде по мећит-авлији.
У то доба силан Бокчевићу,
И он сиде на мећит-авлију,
А млађи му привели ђогина,
Приведоше до мрмер-камена,
Прекрсти се, посједе ђогина,
Ишћера га на авлијска врата,
Ево ни га у поље широко.
Кад га згледа кита и сватови,

Међу собом свати говорили:
„Мили Боже, на свему ти фала!
„Да дивнога коња и јунака.“
Отле пође кита и сватови.
А да видиш Бокчевић-Шћепана,
Он наћера дебела ђогина,
И сватове своје уставио,
А на слуге срклет учинио,
Отворише три ардова вина,
Те су вином свате испратили,
Па одоше кићени сватови,
Пјевајући и пушке мећући,
И одоше татом широкијем.
Куд гођ ишли у Крајину сишли,
Дочека их диздар Асан ага;
Те је многе јалте покупио,
Те он срета киту и сватове.
У сватове јалте изнијеше,
Да разреди киту и сватове.
А да видиш Александре краља,
Он наћера дебела дорина,
И он виче грлом и авазом:
„Стан' полако, слатки пријатељу,
„Ја с' не давам сватим' разређиват'.“
Па обрну хата великога,
А за њиме свати навалили,
И сидоше на поље широко.
Ту сватови коње разјахују,
Разјахују, те их разлађују;
Преко поља јасли направише,
А за јасли коње повезаше,
Прикучише ђетелину траву;

Они пењу бијеле чадоре,
Пред чадоре ватру наложише,
А уз ватру каву приставише,
Сватови се табор учинише.
Ту сватови нојцу заноћише,
Док у јутро јутро освануло,
Док с' отвори на граду капија,
А на врата Турчин испануо,
Ево им га у поље широко
До чадора Бокчевић-Шћепана,
Па Шћепану добро јутро виче.
А Шћепан му љепше одазива:
„Добро дојте, два Турчина млада,
„Од'те амо под чадора мога
„Да пијете црвенике вина."
А Турци су њему бесједили:
„А наш зете, силан Бокчевићу,
„Било нам је и на дому вина.
„Поздрав ти је диздар-Асан-аге
„Да ти идеш на бијелу кулу,
„Да дарујеш твоју заручницу."
Па с' отоле Турци поврнуше,
А ту оста Бокчевић Шћепане.
А Шћепану мило не бијаше,
И с тога се мјеста помицаше,
А у црну земљу погледаше,
А гледа га Рудан Калајџија,
Па је њему Рудан долазио:
„Крило наше, силан Бокчевићу,
„Дај ти мене твоју ђеисију,
„И дај мене свијетло оружје,
„Хоћу поћи дариват' ђевојку."

Кад то зачу силан Бокчевићу,
Ама њему врло мило било,
Па му свлачи дивну ђеисију,
Те облачи Рудан-Калајџију,
И припаса свијетло оружје,
А скендрли ћурак пригрнуо,
Па пошета уз поље широко.
Ал' га гледа диздар Асан ага
Са чардака и бијеле куле,
Па добави четири џелата,
Џелатима био бесидио:
„Браћо моја, четири џелата,
„Кад ви дође силан каурине,
„Удрите му посијец'те главу.“
Још се Турчин увјероват' неће,
До наточи златну купу вина,
Оно вино добро отровао,
Унесе га цури у одају,
Па ђевојци био говорио:
„Шћери моја, Ајкуна ђевојко!
„Ето теби златне купе вина.
„Ако дође силан каурине,
„Нек с' напије, пси му ј . . . . мајку.“
Отален се Турчин повринуо.
У то доба Рудан Калајџија,
И он дође под бијелу кулу,
Пак пошета уз бијелу кулу
Уз госпоцке ситне басамаке.
Кад испаде горе на одају,
Дочекаше четири џелата
Да Рудану посијеку главу.
Ал' да видиш Рудан-Калајџије,

Он је жива Бога споменуо,
Док му сијну ћемерлија крива,
Те џелатим' посијече главе,
Па довати главе за перчине,
Те их стури дође на авлију,
Па упаде цури у одају.
Дочека га прикладна ђевојка,
А пред њиме на ноге скочила,
И десну му пољубила руку,
И свилено шилте помакнула,
Те он сио, мало починуо,
А уз дувар плећи привалио,
Док угледа златну купу вина,
У ђевојке заискао вино:
„Заручнице, лијепа ђевојко,
„Довати ми златну купу вина.“
Девојка му тихо бесједила:
„Ид' отоле, незнана делијо,
„Ја нијесам твоја заручница,
„Ти нијеси Бокчевић Шћепане.
„Јес Шћепово свијетло оружје
„И његова дивна ђеисија.“
Ал' говори Рудан Калајџија:
„О ђевојко, никог ти до Бога,
„Окле знадеш Бокчевић-Шћепана,
„Те познајеш свијетло оружје.“
А ђевојка тихо проговара;
„О Бога ми, незнана делијо,
„Ево има три године дана,
„Бија једном уранила млада
„Да донесем воде са бунара,
„Кад ево ти сератлије младе

„На ђогату као горској вили,
„Повисоко калпак устакнуо,
„А за пасом свијетло оружје,
„Дође мене на воду чатрњу,
„А у мене воде заискао.
„Додадох му воде у маштраве,
„Кад се напиј воде из маштраве,
„Тада мене Шћепо говорио:
„„О Бога ти, лијепа ђевојко,
„„Та имаш ли икога од рода?“
„Излуди ме, увједе ме гуја,
„Ја сам њему право казивала,
„Да ја имам мога мила баба,
„Мила баба диздар-Асан-агу.
„Тадај ми се Шћепо затекао
„Да се хоће оженити мноме,
„Јал’ се јунак оженити неће,
„Веће земљом и зеленом травом.
„Већ чу ли ме, сератлијо млада,
„Ако те је Шћепо оправио,
„Немој пити златну купу вина,
„Е је вино оно отровано,
„Но га проли низ бијелу кулу.“
Кад то зачу Рудан Калајџија,
Он се скочи на ноге лагане,
По довати златну купу вина,
Те је проли низ бијелу кулу,
Па дарива Туркињу ђевојку.
Отлен’ оде Рудан Калајџија,
Оде Рудан доље у сватове.
У то доба диздарАсанага,
И он дође цури на одају,

Па је шћери својој говорио:
„Шћери моја, Ајкуна ђевојко,
„Камо теби силан каурине?
„Камо ли ти четири џелата?
„Камо ли ти златна купа вина?“
А ђевојка тихо бесидила:
„О Бога ми, да мој мио бабо,
„Овђе дође силан каурине,
„Па пос'јече четири џелата,
„Па упаде мене у одају,
„У мене је заискао вино,
„И дадох му златну купу вина,
„Оно попи, ни брка не скваси,
„Па он оде доље у сватове,
„Чини ми се хоће умријети.“
Кад то зачу диздар Асан ага,
Он излеће граду на бедему,
Те он виче у влашку ордију,
А на име Александру краљу:
„Оди, краљу, на бијелу кулу
„Да дарујеш Туркињу ђевојку,
„Јер је адет таки у Турака.“
Кад то зачу Александре краље,
Он дозивље своју вјерну слугу,
Вјерна слугу Рудан-Калајџију:
„Хајде, слуго, те даруј ђевојку,“
А то Рудан једва дочекао,
Па се отлен Рудан подигнуо,
А скендерли ћурак пригрнуо.
А да видиш, родила га мајка!
Како ти се курва прикучила,
И би реко, би се опкладио,

Да му има сто и двадес љета.
А гледа га диздар Асан ага
Са чардака и бијеле куле,
Па овако Турчин говорио:
„Виђи курве Александре краља,
„Како ти се старац прикучио,
„Па он иде дариват' Туркиње."
Па добави тридесет Турака:
„Браћо Турци, ако Бога знате,
„Ево дође Александре краља,
„Удрите му, посијец'те главу."
Ал' се Турчин увјероват' неће,
До натуче златну купу вина,
Оно вино добро отровао,
Унесе га цури у одају,
Па се натраг Турчин поврнуо.
У то доба Рудан Калајџија,
И он бану под бијелу кулу,
Па пошета на бијелу кулу
Уз госпоцке ситне басамаке.
Док излеће горје на одају,
Дочекаше јаничари Турци
Да Рудану посијеку главу,
Ал' се не да Рудан Калајџија,
Већ се курва добро исправио,
А милосног Бога споменуо;
А док сијну ћемерлија крива,
А у Турке загон учинио,
Седам осам посијече глава,
Оно веле што је остануло,
Наћера их низ бијелу кулу.
Па довате главе за перчине,

Те их стури доље на авлију,
Па упаде цури на одају.
Дочека га лијепа ђевојка,
Те се смјерно пред њим поклонила,
Свилено му шилте помакнула,
Он је сио мало починуо,
У ђевојке вино заискао.
Ђевојка му тихо говорила:
„О ђевере, Рудан-Калајџија,
„Немој пити златне купе вина,
„Јер је вино болан отровано,
„До га проли низ бијелу кулу.“
Кад то зачу Рудан Калајџија,
Он се скочи на ноге лагане,
Па довати златну купу вина,
Те је проли низ бијелу кулу,
Па дарива Туркињу ђевојку,
Па се врну Рудан Калајџија,
Те он оде доље у сватове.
У то доба диздар Асан ага,
Те упаде цури у одају,
Па је шћери својој говорио:
„Шћери моја, шинула те гуја,
„Камо тебе силан каурине?
„Камо ли ти тридесет Турака?
„Камо ли ти златна купа вина?“
А ђевојка јадна говораше:
„А не лудуј, та мој мио бабо,
„Ође дође силан каурине,
„Он потеже сабљу из сагрије,
„А у Турке јуриш учинио,
„Исијече јаничаре Турке,

„Па упаде мене у одају,
„А у мене вино заискао,
„И дадох му златну купу вину,
„Оно попи ни грла не скваси,
„Па он оде доље у сватове;
„Чини ми се хоће умријети,
„Хоће, бабо, живота ми твога.“
Кад то зачу диздар Асан ага
А ђе лаже, а куне се криво,
Па излеће граду на бедема,
Опет виче у српску ордију
А на име од Урменца краља:
„Оди, краље, на бијелу кулу
„Да дарујеш твоју милу куму.“
Кад то зачу Урумелац краље,
Ама краљу мило не бијаше,
А с тогај се мјеста помицаше.
А гледа га Рудан Калајџија,
Па је њему Рудан бесједио:
„Господару, Уруменче краљу,
„Дај ти мене твоју ђеисију,
„И дај мене свијетло оружје,
„Хоћу поћи дариват' ђевојку.“
Али њему бесједио краље:
„Та не лудуј, Рудан-Калајџија,
„Не дам тебе свијетла оружја,
„Зар не могу учинит' јунаштво
„Које си га море учинио.“
Па се скочи у чадору своме,
Па припаса свилај и оружје,
А скендерли ћурак пригрнуо,
Па пошета уз поље широко,

А за њиме свати пристанули.
Озире се Уруменац краље:
„Вратите се, кићени сватови,
„Ако сијне ћемерлија крива,
„Од свијех ћу јаде направити.“
Вратише се кићени сватови.
Потлен оде Уруменац краље,
А гледа га диздар Асан ага,
Па је опет Турке наредио,
Наредио тридесет Турака,
Па је њима био бесједио:
„Браћо Турци, ако Бога знате!
„Удрите му, посијец'те главу.“
Још се Турчин увјероват' неће,
Нег' наточи златну купу вина,
Оно вино боље отровао,
Унесе га цури у одају,
Па се натраг турчин поврнуо.
У то доба Уруменац краље,
И он дође под бијелу кулу,
А пошета на бијелу кулу,
Голу сабљу носи у рукама.
Кад излеће Петар на одају,
А у Турке јуриш учинио,
По одаји наћерао Турке,
Исијече тридесет Турака,
Па упаде цури у одају,
Дочека га Туркиња ђевојка,
Те се смјерно пред њим поклонила,
Свилено му шилте помакнула,
Он је' сио, малко починуо,
У ђевојке вино заискао,

А ђевојка њему говорила:
„О мој куме, Уруменац-краље,
„Немој пити златне купе вина,
„Е је вино оно отровано,
„Но га тури низ бијелу кулу.“
Кад то зачу Уруменац краљу,
У једну на ноге скочио,
Па довати златну купу вина,
Ужди шњоме под бијелу кулу,
Разби купу, а пролије вино,
Па дарива Туркињу ђевојку,
Довати је за бијелу руку,
И не шће је Петре оставити,
Поведе је низ бијелу кулу.
Кад је био на грацку капију,
Кад капију затиснули Турци.
Кад то виђе Уруменац краље,
Ал' се краље врло препануо,
Своме срцу гаирета дава,
А на врата јуриш учинио,
Не оставља лијепе ђевојке.
Док испаде пред грацку капију,
Одсијече седамнаест глава.
Кад погледа с десна на лијево,
Док угледа слатка пријатеља,
Пријатеља диздар-Асан-агу,
Једном скочи, а другом прискочи,
Те га сабљом мало доватио
На довату по бијелу врату,
Зачуди се и гора и трава,
Куд се ђеде са диздара глава?
И погуби мила пријатеља,

И отиде доље у сватове,
И поведе Туркињу ђевојку.
А кад сиде доље у ордију,
Он повика Бокчевић-Шћепана:
„О мој куме, Бокчевић-Шћепане,
„Од' привати своју заручницу.“
Шћепан виче Рудан-Калајџију,
Рудан зовну четири ђевера,
Привашише лијепу ђевојку,
У том вичу сватовски чауши:
„Азуралај, кићени сватови,
„О шта земан од тог и вријеме,
„Да идемо да се не доцнимо.“
Отлен пође кита и сватови
Пјевајући а пушке мећући,
И одоше уз турску крајину.
Кад су свати под планину били,
А да видиш лијепе ђевојке,
Ђеверу је своме говорила:
„О ђевере, Рудан-Калајџија,
„Јеси л' чуо, јеси л' разумио,
„Ђе је бабо окупио војску,
„Окупио седам пашалука,
„Оправио војску на планину,
„И шњом хоће на вас ударити,
„И од вас ће јаде направити
„Да се прича у потоње време.“
Кад то зачу Рудан Калајџија,
И он виче Бокчевић-Шћепана:
„О Шћепане, зло ти јутро било!
„Ол' не чујеш, ол' ти не казују,
„Ђе су Турци војску окупили,

„Извели је горје на планину,
„Хоће војска наске дочекати,
„И од нас ће јаде направити.
„Веће пођи, Шћепо, уз планину,
„Те уводи кланце и богазе,
„Те ти чувај свате од Турака.
„Ако нећеш калаузит', Шћепо,
„А ти дођи чуват' заручницу,
„Ја ћу ићи уз планину, Шћепо,
„Те уводит' кланце и бугазе,
„И чувати свате од Турака."
Кад то зачу Бокчевић Шћепане,
А Шћепана иђеде срамота;
Он не чува своје заручнице,
Већ наћера дебела ђогина
Кроз сватове тамо и овамо,
Те избира коње и јунаке,
Пет стотина коња и јунака.
Па поћера Шћепо уз планину,
Док излеће горје под планину,
Док бусија турска дочекала.
Оклопници коње наћераше,
Са бусије Турке покренуше,
Ишћераше горје на планину.
Кад изишли горје на планину,
Ту их велик логор дочекао.
Ала банда отвори се кавга,
Те се двије силе ударише,
Те се биле војске и ћерале,
И бише се љетни дан до подне.
Паде тама од неба до земље
Од брзога праха и олова

И од паре коњске и јуначке,
Ни брат брата познат' не могаше,
А камо ли Турчин каурина.
Мили Боже, на свему ти фала!
Велика се крка учинила,
И по пољу подуприла крвца,
А по крви јече рањеници.
Кад погледа лијепа ђевојка,
Ишћерала хата четвртака,
Самом Богу подизаше руке:
„Дај ми, Боже, вихор из облака,
„Да рашћера таму по пољани,
„Да ја виђу чија гине војска,
„Чија л' гине чија л' задобива.“
Молила се, и умолила се,
Бог јој пушти вихар из облака,
Те рашћера таму по пољани.
Кад погледа и тамо и амо,
Није виђет' никога не море
До по пољу крвцу проливену,
А по крвци јече рањеници,
Рањеници и убоденици.
Од Турака није нико нема,
Од сватова није нико нема.
У себе је цура помислила,
Мили Боже, на свему ти фала!
Саде што ћу од живота свога?
Даде јој се нешто погледати,
Погледати оздол уз планину,
Кад се добар дундар помолио,
А бре ближе, да видимо ко је.
Док се близу било примакнуло,

Кад ево ти Александре краља
На дорату хату великоме,
Крваве му руке до рамена,
А крвава сабља до балчака.
Он изиде цури на планину,
И доведе све своје главаре,
И на тевтер ударили војску,
Кад им нема три стотине свата,
То је њима свега погинуло.
Од Турака ока не утекло,
Ни да кажу како им је било.
Отле пођу кићени сватови
Пјевајући а пушке мећући,
И сиђоше у приморје равно
У бијелој Бокчевића кули.
Ту су свати табор учинили,
Ту сиђеше за петнаес дана.
Каде више замину земана,
А да видиш Бокчевић-Шћепана,
Узе Ајку за бијелу руку,
Одведе је сјајну манастиру,
Покрсти је, и знаменова је,
И вјенчаше Шћепа и ђевојку.
Свадба била, па и развргла се.

20.

Женидба Грбљичића Зана.

Од како је Котор настануо,
Није љепши цвијет процаптио,
Ни ружица прољетна даница,

Што ђевојка дивна Маријана,
Мила шћерца Гргурине бана.
У добру је порасла ђевојка,
Јединита у оца ђевојка,
Свакојаке школе научила,
За удају нарасла ђевојка.
Њу ми просе млоги просиоци,
Од Котора бани и властели,
А од Боке морски капетани,
Ал' ђевојка силна и бијесна,
По избору избира делије,
Не избира млада по богаству
Ни по роду дивну и госпоцку,
Него бира ваљана јунака,
Који снаге и љепоте има,
Који носи свијетло оружје.
Како који просац долазаше,
Бан га оће, а ђевојка неће.
То зачуо Грбљичићу Зано
Од пространа Грбља питомога,
Обуче се што мога нањеше,
Диван јунак, а ођело дивно,
За појасом свијетло оружје,
А у руке чибук цариградски,
У чибуку бокин од Мисира,
Вас од амбра и сувога злата,
Мрке своје засукао брке,
Сјају му се токе кроз бркове,
Оде право у Котору граду.
У банове дворе улазио,
И бану се поклонио дивно,
Овако му ријеч проговара:

„Ја сам чуо, наш честити бане,
„Да ти имаш шћерцу на удају,
„А ја насто јунак на женидбу.
„Оли ми је, бане, поклонити?“
Онда Зану бане говорио:
„Чујеш ли ме, кнеже Грбљичићу,
„Истина је што ти људи кажу,
„Ал' је моја ћерка самовољна,
„Не боји се никога до Бога,
„Млоги су је просци запросили,
„Ал' свакоме наодила ману,
„Пак се бојим и страшим се вома,
„Да и тебе данас не забави,
„Мене тебе на вјеки омрази.
„А сада ћеш очима виђети.“ —
„Шћери моја, мила Маријано,
„Ево тебе ваљана јунака,
„Што те тражи за вјерну љубовцу.“
Ево Маре, лијепе ђевојке,
Ах каква је, три је јада било!
На Мару је чудно одијело,
Сва у свили трепти и у злато,
За њом слуге страхом пристајаху,
Те јој носе скуте и рукаве,
Застиђе се Грбљичићу Зано
Од љепоте каква је ђевојка,
И од оне веље госпоштине.
Када виђе млада Маријана,
Ђе се нађе, онђе стаде стадом:
„Ево, рече, за мене јунака.“
Даде бане не рече ријечи.
Зане скида бурме позлаћене,

И заручи љепоту ђевојку.
На брзо је свадбу углавио:
Ова свадба до мјесеца дана.
Отолен се кнеже подигао,
Кад је своме Грбљу долазио,
Те сакупи прве и избране,
Грбљанима редом казиваше
Да му бане поклони ђевојку,
И како је свадбу углавио.
На честито свак му долазио,
Сваком Зано дава пити вина.
То стајало неколико дана,
То зачула властела которска,
И поморски неки капетани,
У Котору вијећ учинише
Да кад Зано дође по ђевојку,
Да му отму цуру на срамоту,
И у двору кад би уљегао
За трпезом са свим сватовима,
Да их муче на питања тешка,
И застиде пред Которанима,
Не би ли им наодили мане,
Без ђевојке Грбљу одаслали.
Тајно раде, а вјеру задају,
Један другог преварит' да неће.
То обазна млада Маријана,
Те је брзо књигу накитила,
Те је шаље Грбљу пространоме
А на руке Грбљичићу Зану:
„Вјерениче, мој несуђениче,
„Просци су се моји саставили,
„Када дођеш сватовима за ме,

„Да те у град нагну преварити,
„Зборит' с тобом грчки и латински,
„Напит' вина тридесет здравица,
„Три мегдана чекају те справна.
„Ваља с Грком грчки говорити,
„Тридес чаша отпити здравица.
„Но доведи Грчића Манојла,
„Ако буде грчки говорити,
„А латински ја ћу говорити,
„И доведи Пијавицу Ђура,
„Ако буде испијати вино;
„И доведи ваљана јунака,
„Ако буде изић' на мегдану."
Када Зану књига долазила,
Свој тројици књиге оправио,
У књизи их Зано поздрављаше,
Побратимство њима обећава.
Стаде купит' кићене сватове:
Од Пераста до два Бујовића,
А од Рисна Ћеловић-сердара,
Од Новога до два Царевића,
Од Луштице два Паландичића,
Од Кртола до два Старчевића,
Од Прчања до два Луковића,
Од Доброте два Периновића,
Кума куми Пивљанина Баја.
Кад јунаци гласе разумјеше,
Сваки хита, а за Зана пита,
Убрзо се свати сакупише.
Дивно их је Зано причекао,
Пију вино, разговарају се,
Пред њим' Зано књиге проучио,

Што му пише лијепа ђевојка.
То зачуо Грчићу Манојло,
И зачуо пијавица Ђуро,
И зачуо Пивљанине Бајо,
Пак су Зану били бесједили:
„Ми ајдемо, часни домаћине,
„Тамо ћемо лако учинити."
Тадер кнеже ријеч проговори:
„Чувајмо се, моја браћо драга,
„Ми немојмо образ оцрнити,
„Латини су мудре варалице,
„Па се бојим големе срамоте."
Отолен се свати подигоше,
Пјевајући, из пушак' мећући.
Кад су дошли до близу Котора,
Пред Котор се свати уставише,
Рече ријеч Грбљичићу Зано:
„Браћо свати, да се послушамо,
„Ако буде грчки говорити,
„Говориће Грчићу Манојло,
„Ако буде вино напијати,
„Напијаће Пијавица Ђуро,
„Ако буде на мегдан изићи,
„Немој браћо на жао да буде,
„Ја ћу изић' на мегдан јуначки,
„Ако буде здравице напијат',
„Нек напија Ћеловић сердаре,
„Ако буде мудро говорити,
„Нека зборе до два Луковића
„Ако стану цекина тражити,
„Нека плате два Периновића,
„Ако буде мудре учит' школе,

„Нек се зову до два Бујовића,
„Ако стану обичај вадити,
„Нек нас бране до два Царевића,
„Ако буде што тешко дизати,
„Нека дижу два Паландичића,
„Ако буде коље прескакати,
„Нек прескачу до два Старчевића,
„А латински збориће ђевојка.“
То рекоше, у град уљегоше,
Дивно их је бане дочекао,
За пунаном софром поставио,
За трпезом сваке ђаконије,
Као ’но ти у господичића,
Посједаше кићени сватови.
Обзиру се тамо и овамо,
Око њих су многи настојници
Оружани и наћордисани,
На сватове попријеко гледе,
Те сватове редом пребројише:
Осамдесет и девет сватова
Деведесет нек буде ђевојка.
Гледају их од дома сватови,
Да кидишу, кидисат’ не смију,
Да ћерају, ћерати не могу,
Да их пред град ђе гођ дочекају,
Чекали би, ал’ се препанули.
Тадар рече један од властела,
Грчки зове младожењу Зана.
Зано мучи, а збори Манојло,
И прва се шала заметнула.
Тад изиђе један од Латина,
Носи бардак у обадв’је руке,

У њим вина тридесет коната,
Те напија Грбљичићу Зану:
„Здрав у главу, млади младожења!“
Попи бардак, па опет напуња,
И пружи га младожењи Зану,
Зано пружи да би прифатио,
Ал' доскочи Пијавица Ђура:
„Потпи, бане, јер сам ожеђнео.
„Бог убио бана таста твога,
„Који нема повишије чаша.“
Пригну Ђуро прави пијавица,
Док је бардак празан изврнуо.
Када виђе Гргурине бане,
Он закуми од дома сватове,
Да већ даље не замећу мутње.
Онда рече стари сват од свата:
„Гргурине, од Котора бане,
„Ако мислиш давати ђевојку,
„Изводи је, и износи даре.“
Ето бана, не би николико,
Изведе им младу Маријану,
Сва камара на све стране сину,
Засјаше се злато и прстење,
Дарова је младим ђеверима,
А сватове што је за којега.
Отолен се свати подигоше,
И с баном се дивно ижљубише,
Дома иду танко поп'јевају,
Пушкам' мећу, а барјацим' вију,
Кад дођоше пред бијелом црквом,
Пред бијелом црквом светом Петком,
Ту се вјенча Зано с Маријаном,

Држа свате за нећељу дана.
Кад нећеља пуна напуни се,
Сваки здраво своме двору поће.

21.

Брћанин Вук и Пећки везир.

Од како је свијет постануо
Није љепши цвијет настануо,
Како што је на ону годину
Усред Скадра града бијелога
Мила сестра од Скадра везира.
Јес ћевојка у кавазу расла
За пуније петнаест година,
Не вићела сунца ни мјесеца;
Баш би реко и би се заклео
Ил' је вила, или је родила.
То се чудо на далеко чуло,
Па ћевојци просци кидисаше,
Кидисаше са четири стране.
Све је просе лале и бегови,
И просе је четири везира,
Све ћу ти их по имену казат':
Једно јесте са Босне везиру,
Друго везир од Јањадолије,
Треће везир бјеше Видајићу
Искрај Дрине искрај воде ладне
Од Зворника града бијелога,
И четврто везир Пећанину.
Тог ћевојка неће ниједнога.
На Скадар се наљутише Турци,

Па стадоше Скадру пријетити:
Ми оћемо Скадар оборити.
Кад то чуо од Скадра везире,
Одиста се везир препануо.
Једно јутро кћери подранио,
Оде везир у каваза жута.
Кад га виђе Златија ђевојка,
Пред оца је на ноге скочила,
Па под баба јастук потурила.
Сједе везир у каваза жута,
Па ђевојци поче бесједити:
„Ћери моја, дуго јадна била!
„Што си тако одвише лијепа,
„Да си Бог да ти мени слијепа,
„Па би бабу много боље било.
„Тебе просе лале и везири,
„А ти, кћери, нећеш ниједнога,
„На Скадар се наљутише Турци,
„Оће Скадра да оборе града.
„Но ако ћеш мене послушати,
„А ти бирај четири везира,
„Кћери моја, кога теби драго.
„Ако хоћеш који има блага,
„Узми, млада, босанска везира;
„Ако хоћеш за господичића,
„Узми, кћери, млада Видајића
„Од Зворника града бијелога;
„Ако хоћеш за стара јунака,
„Узми, кћери, везир-Јањадолца;
„Ако желиш поћи за јунака,
„Узми, кћери, везир-Пећанина.“
Кад то чула Златија ђевојка,

Онда Злата поче бесједити:
„Мили бабо, скадарски везире,
„Кад сам теби тако отежала,
„Књигу пиши везир-Пеħанину."
Кад то чуо од Скадра везиру,
Сједе везир, ситну књигу пише,
Па је шаље везир-Пеħанину:
„Купи свате, везир-Пеħанину,
„Рече ти се љепота ђевојка."
Кад везиру ситна књига дође,
Милија му бјеше од свијета,
Стаде купит' киħене сватове.
Тек се везир мало узмучио
Ђе не има доброга јунака
Да му барјак носи пред сватове,
Од кога се застиђети неħе.
Везир старој бесједио мајци:
„Чу ли мене, моја стара мајко,
„Ја не имам доброга јунака
„Да ми носи свилена барјака
„Пред сватове у Скадра бијела.
„Како би ме сјетовала, мајко?
„Ја имадем мила побратима,
„Побратима Брђанина Вука
„Баш војводу од Брда камена,
„Он би добар био за барјака,
„Од њега се не би застиђео
„Да ми носи свилена барјака."
А стара га мајка сјетоваше:
„Књигу пиши Брђанину Вуку
„Да ти Вуче у сватове дође."
Онда паша перо приватио,

Сједе Турчин, ситну књигу пише,
Те је шаље Брду каменоме,
А на руке Брђанину Вуку:
„Чу ли, Вуче, мили побратиме,
„Знаш ли, Вуче, није давно било,
„Да се јесмо скоро братимили,
„И јесам ти дао вјеру тврду,
„Кад се женим и весеље градим
„Да те, побро, зовем у сватове.
„Оди мене у сватове, побро,
„Сад се женим и весеље градим,
„Јер ја немам врсна барјактара
„Да ми носи свилена барјака.“
Књига оде Брђанину Вуку.
А кад Вуку ситна књига дође,
Вуче зове Брђане јунаке,
Све им каже шта је и како је,
Гди га везир зове у сватове,
Па овако Вуче бесједио:
„Браћо моја, Брђани јунаци,
„У Турчина вјера на кољену,
„Могу мене Турци преварити,
„А русу ми погубити главу.
„Него, браћо и моји Брђани,
„Ако мене посијеку Турци,
„Ви гледајте, Брђани јунаци,
„Избав'те ми дора од Турака,
„Да не јашу претила дорина.
„Што је земље на четири стране
„У два цара и све седам краља,
„Мога дора на далеко нема.
„Ја ћу ићи, да ћу погинути.“

Опрема се Брђанине Вуче,
Удри на се и срму и злато,
А панцијер кошуљу обуче,
Припасује мукадем појаса,
За појасе двије пушке мале,
Ни ковате ни чекичовате,
Но у златни калуп изљевате,
Приписује сабљу демискију;
Окити се што боље могаше,
А слуге му дора изведоше,
Па војвода посједе дорина,
Са браћом се својом опростио,
Право иде Пећу каменоме.
Кад се Пећу помолио Вуче,
Угледа га везир Пећанину,
Па сусрете мила побратима,
Руке шире, у лице се љубе,
Питају се за јуначко здравље.
Здраво били, одоше на кулу,
И ту тамну ноћцу преноћише,
Па у јутру рано поранили.
Узе везир свилена барјака,
Даде барјак Брђанину Вуку.
Разви Вуче свилена барјака,
Чауш викну, далбуана рикну:
„Азурала, кићени сватови.“
Сватови се стали окупљати;
Како који Турчин долазаше,
Сваки свате ’вако бесјеђаше:
„О везиру од Пећа камена,
„Несретно ти то весеље било!
„Шта ће тебе ђаур у сватове?

А везир им 'вако бесједио:
„Ово ми је Богом побратиме.“
Кад сакупи три стотин' сватова,
Отале се свати подигнули,
Пред свијема Брђанине Вуче,
Носи Вуче свилена барјака.
Кад дођоше Скадру бијеломе,
Неће Вуче на мост на ћуприју,
Но наћера дора на Бојану,
Те Бојану воду пребродио.
То гледало мало и велико
Исред Скадра града бијелога
И ђевојка из кавеза жута,
Па овако била бесједила:
„Мили Боже, да чудна јунака!
„Да ми оће у срећу панути,
„Ја би дала по бабова мала,
„Још би ми се мало учинило,
„Баш би дала моје оке црне.“
Па дозива остарелу мајку:
„Ој Бога ти, моја мила мајко,
„Је ли оно везир-Пећанину
„Штоно носи свилена барјака?“
А стара јој бесједила мајка:
„Ти не гледај онога јунака
„На дорату што носи барјака,
„Него оног на коњу лабуду.“
У том свати Скадру долазили.
Разредише свате на конаке,
Ђе петину, а ђе десетину,
Да је њима љепше на конаку,
Оста Вуче на бијелу кулу,

Не зову га ниђе на конаку.
Поби Вуче копје у ледину,
Па за копје свезао дорина,
А простриіе суру кабаницу,
Леже јунак санак боравити.
То зачуо од Скадра везиру,
Ђе се сестра ашик учинила
На јунака Брђанина Вука,
Па дозива зета Пеђанина:
„Иди пошљи крвава џелата
„Нек донесе Брђанина главу,
„Што ће теби ђаур у сватове?“
Моли му се везир Пеђанине:
„Немој, тасте, од Скадра везиру,
„Оно ми је мили побратиме.“
Ама везир ништа не слушаше,
На џелата срклет учинио
Да погуби Брђанина Вука,
Да окити Скадра и бедема
Русом главом Брђанина Вука.
Онда везир Пеђанину виче:
„Молим ти се, тасте господине,
„Не сагуби Брђанина Вука,
„На поласку друма не крвави,
„Кунем ти се, а вјеру ти дајем,
„Док ја будем на конаку првом,
„Оћу посјећ' мила побратима,
„И главу му Скадру оправити,
„Те окити Скадра бијелога.“
У том свану и сунце ограну.
Чауш викну, далбуана риче:
„Азур, свати, извед'те ђевојку!“

Изведоше Златију ђевојку,
Дариваше кићене сватове,
Барјактару ништа не дадоше.
Отале се свати подигнули,
На Бојану воду нагазише,
Сви сватови иду на ћуприју,
А не иде Брђанине Вуче,
У Бојану наћера дорина,
Здраво Вуче воду пребродио.
Све се чуди мало и велико.
Добро Злата Вука сагледала,
Па одоше друму путујући.
Кад је било дању око подне,
Сви сватови коње разиграли,
А не игра Брђанине Вуче,
Но се Вуче мало закарио.
А да видиш Златије ђевојке,
Кад Златија згоду уватила,
До Вука је коња доћерала,
Па је Вуку тио бесједила:
„О војводо, Брђанине Вуче,
„Зар не видиш да си погинуо?“
Све му Злата по истини каже.
„Но да чујеш, од Брда војводо,
„Ако ћеш ми дати вјеру тврду,
„Да ме узмеш за вјерену љубу,
„Дођи мени ноћи под чадоре,
„Да бјежимо Брду каменоме.“
А Вуче јој даде вјеру тврду
Да је узме за вјерену љубу.
У тому се они раставише.
У путу их ноћца сустигнула,

Разапеше бијеле чадоре,
Вуче иде под јелу зелену,
Па под јелу конак учинио.
Кад је ноћи неко доба било,
А да видиш Брђанина Вука,
Иде Вуче под шатор ђевојци.
Код ђевојке седам јенђибула,
Није лако избавити Злато.
Ама Злато стоји на ногама,
Па све чека Брђанина Вука.
А Вуче је убати за руку,
Па је води јели и дорину,
Па дорова коња посједоше,
Побјегоше Брду каменоме.
Сву ноћ тамну путовао Вуче.
Кад се близу Брду примакоше,
Ту их тамна ноћца оставила,
А бијели данак прихватио.
Вуче мљаше да је измакнуо,
Да се више не боји никога,
Па одсједе од коња дорина,
Љуби Вуче Златију ђевојку.
Када свану и сунце ограну,
Док ето ти двије пашалије
Баш од Скадра града бијелога
Да понесу Брђанина главу,
Па под чадор долазе везиру.
Везир стоји, ћурак пригрнуо,
Па под ћурак сабљу пригрчио,
Оде везир да погуби Вука.
Када дође ђе је замркнуо,
Нема Вука ни од њега гласа.

У томе се Турчин повратио,
А срете га седам јенђибула,
Љуто пиште, далеко се чује,
Ђе им нема Златије ђевојке.
Сви се Турци јаду досјетише,
Да је Вуче одв'о у Брђане,
Па скочише, коње посједоше.
Док је поља, сви су га ћерали,
Кад до чарне горе долазише,
Неће Турци даље га ћерати,
Но овако бесједе везиру:
„Јесмо ли ти свати бесједили,
„Шта ће ђаур тебе у сватове?
„Бе аверим, Брђанине Вуче,
„Кад одведе Златију ђевојку!
„Нека ти је, честита ти била!“
За то везир ништа не слушаше,
Него ћера Брђанина Вука
На лабуду коњу од мејдана,
Докле поља и планине прође,
Баш га ћера, и сустиже Вука.
Вуче бјеше одвише уморан,
Па је лего санак боравити.
Нешто гледну Златија ђевојка,
Док угледа од Пећи везира
На лабуду коњу од мејдана,
Како виђе, одма га познаде,
Па је Вука дланом доватила:
„Устај, Вуче, изгубио главу!
„Ево Турци паске пристигоше.“
Скочи Вуче ка да се помами,
Иза сна се Вуче препануо,

Па посједе дора од мејдана,
И одиста ћаше побјегнути.
А ђевојка стаде бесједити:
„Зар ме, Вуче, оћеш оставити?“
У том Турчин стиже на лабуду,
Па он грлом бијелијем виче:
„Стан, ђауре, ниси побјегао,
„Чију ли си љубу заробио?“
А Вуче му не кте ни бјежати,
Но дочека од Пеђи везира,
Па се наглим сабљам' ударише.
Стаде писка наглије сабаља,
Намјери се јунак на јунака.
При Вуку се срећа придесила,
На војводи панцијер кошуља,
Не може му рану направити,
Поред Вука сама ватра жива.
А да видиш Брђанина Вука,
Сабљом ману, одс'јече му главу,
Па му главу у зобницу баци,
Све му узе рухо и оружје
И лабуда коња од мејдана,
Па усједе дора од мејдана,
А Златија претила лабуда,
Право иду Брду каменому.
Па запјева из грла бијела:
„Не хвала ти, Брђанине Вуче,
„Што отиде Скадру у сватове
„Но ти хвала, од Пеђи везиру,
„Што доведе претила лабуда,
„Не могасмо двоје на дорату.“
Оће Вуче, весела му мајка!

Њему мајка, а мене дружина.
Весел'те се, Бог вас веселио,
Од мене ви мало разговора,
А од Бога дуго и за много.

Од ове песме има још пет варијаната.

Први:

Дивну сестру паше Скадранина просе са свакоје стране, а она неће. Брат јој вели да узме, ако хоће по имању, пашу Тиранина, ако хоће по јунаштву, пашу Пазарлију, а ако хоће по лепоти — од Каваје бега. Она се одлучује за јунака, и брат јој пише Пазарлији да доведе свате. Овај окупи хиљаду сватова, али међу њима нема ниједнога за барјактара. Мати му каже да пише своме побратиму Брђанину Вуку. Он тако и учини, али Вукова мајка одговара га да не иде, јер ће га Турци изгубити. Он не слуша, већ

Изведе врана претилога,
Мије га бијелом ракијом,
Чеше га челик-чешагијом,
На њем метну седло од филдиша,
А потпрегну четири колана,
Пету меће ибришим-каницу,
Зауздa га уздом сератлиском,
Па га свеза пред бијелу кулу.
Па се Вуче одијеват' пође:
Оћеде се како сератлије,
Зашто неће, а имаше чиме,
Оћело га димно понијело,
О пасу је сабљу објесио,
Он умије турски и арапски
Како исти *(философ)* латински.
Па на свога дората усједе,

и дође побратиму. Пођу свати, и кад су били на Бојану сви ударе на мост, а Вук нагна коња у Бојану. Видела

га девојка, и питала мајку, је ли то паша Пазарлија? Она јој каже да није, већ његов побратим. Девојка јој каже да ће узети само њега, и никог другог. Она скочи и каже сину, већ да трче и изгубе Вука. Паша дочека сватове, угости и размести по конацима, а Вукова коња нико не прими, нити га часте, нити га ко зове на конак.

Кад је ноћи о јацији било,
Но се Вуче побавучке вуче,
Док ђевојци доходи на врата,

јави јој се како га нико неће на конак. Она га пусти, угости и ноће заједно. Кад је изгрејало сунце, она га буди да не изгуби главу. Он оде у сватове, а паша Пазарлија га пита где је био. Он му вели да је ковао коња. Даривају све сватове, а Вуку опет ништа, већ му девојка да хиљаду дуката. Пођу сватови, а паша Скадранин наваљује да изгубе Вука. Пазарлија не да, и обећава да ће то учинити на првом конаку. Вук је то опазио, и кад су били на првом конаку, подалеко од Турака разапео шатор. Кад га је паша звао да пију вина, он му рекао да га има код себе, већ хоће да чува свате од хајдука. Ноћу дође до девојке, и одведе је. Сутра дан виде шта је, и потерају га. Свати се уморе и врате, само неће паша. У планини стигне Вука, који је заспао, а була га пробудила. Вук се сакрије у траву, па скочи на пашу, и удари га коњу под копита, одсече му главу, и оде здрав дома. (244 стиха).

Други:

Лепа је постала девојка над свом Босном и Херцеговином. На њој су три кавада, дванаест прстена, три ђердана, итд. итд. Свакоме просцу је забавила, а бабо јој вели да се удаје, јер су му просци додијали. Она га пита, кога да узме, а он јој вели:

Ти ако ћеш по љепоти бират',
Узме, шћерце, пашу Скадранина;
А ако ћеш, шћерце, по имућу,

Узми, шћерце, пашу Бошњанина;
А ако ћеш бират' по јунаштву
Узми, млада, пашу Тиранина.

Она рече:

Вишњи Боже, на свему ти фала!
Али право привилеђа кажу
Да је двапут стари на ђетињство:
Што ће залуд напразно љепота?
Што ли залуд велико имуће,
Кад љепоте ни јунаштва нема?
Кад сам била шици колијевци,
Пак ми стара прип'јеваше мајка,
И још мене луду забављаше,
За јунаке пјесну износаше,
Јунаку је благо за плећима,
Они добри, вазда ће имати,
Од горега вазда узимати,
Ја ћу узет' пашу Тиранина.

Везир пише паши, и зове га к себи. Дође, прстенује девојку, и углаве свадбу за петнаест дана, да доведе пет стотина свата. На поласку рече му ташта да је чула да има много побратима и кумова:

Више влаха него ли Турака,
Фата ми је од много лијепа,
Све ме пита млада за каура;
Ето моју тврду вјеру давам
Да ти оће цура забавити,
Па ако би тебе забавила.
Нит' ћеш поћи, ни повест' ђевојку,
Ни повести свата ниједнога.

Паша дође дома, и скупи сватове. Нема десног девера, па као у предњем варијанту мати му каже за Вука Мирковића, итд. као у предњем. Уз пут са сватовима Вук устегао свога коња, и заостао иза сватова три сахата. Турци укоре пашу што је изабрао такога девера, а Вук онда

пусти коња, и све претече, и први дође пред дворе. Видела га девојка, и допао јој се; мати је ћутка, а она њојзи:

Мучи, мајко, црна кукавице,
Радија бих у кошуљи Вука
Него пашу у сувоме злату.

Сутра кад поведу девојку, опет ташта рече зету:

Бог т' убио, пашо Тиранине,
Залуд сам те била сјетовала
Да не водиш влаха у сватове,
Јере моја Фатима девојка
Лакомна је много на кауре,
Ја се бојим каке пријеваре.
Ако нећеш изгубити Вука,
Одвешће ти лијепу ђевојку.

Паши тешко, јер је Вуку дао веру, али обећа да ће га погубити на Ситници. То је чула девојка, и кад су били на конаку на Ситници, каже Вуку. Вук је узме за се на коња, и побегне. Бежећи окрене се девојка, и види пашу где их тера, па се уплаши и рече му:

Вади сабљу, ос'јеци ми главу,
Ево иде паша Тиранине
На његова коња дебелога,
Од тебе ће мене одузети,
На муке ми живот извадити.

Вук врати коња, и тргне мач, а девојка му вели да западне за камен, и гађа пашу из пушке. Овај је послуша, убије пашу, и дође здраво дома с булом. (430 стихова).

Трећи:

Ага од Новога зове Вука Мирковића за девера, јер узима ћерку Травничког везира. Он пита љубу, да ли да иде. Она му вели да иде. Кад су се дигли сватови, заметну се инат ко је бољи. Вук пусти коња, и пре свих дође у Травник. Девојка га угледа, а пита мајку, је ли

оно паша од Новога. Она је у одговор лупи руком по образу тако, да јој три зуба сломи. Кад су сватови пошли, она каже зету да погуби Вука. То је чула девојка, и кад су били на првом конаку, каже му шта је, и побегну. Ујутру паша види шта је, потрчи за њим, и стиже га у планини, али га Вук погуби. Вук добегне ломној Гори Црној побратиму попу Станишићу. Каже му шта је било, и остане недељу дана. Кад је пошао

Рече: збогом, драги побратиме,
Збогом, попе, а збогом, ђевојко,
Удаји се за кога ти драго.

Она цичи, коме је оставља, и зар је неће водити за љубовцу. Он јој вели да има љубу код куће. Она опет:

Богом брате, Мирковић-сердаре,
Братимим те, а Богом те кумим.
Немој мене остављати овђе,
Нег' ме води двору бијеломе,
Узми мене буди за дворкињу,
Ако нећеш себе за љубовцу.
Рече Вуко: не би право било,
Не могу те узет' за дворкињу,
Дворкињу сам на дом оставио.
Кад се цура на невољу нађе,
Сузе рони низ бијело лице,
Сузе рони овако говори:
Ајде с Богом, Мирковић-сердаре,
Е да Бог да и богородица
Ти се твоје главе не носио;
А ако би главе наносио,
Да од тебе не остане трага.

„НВ. Кућа је Мирковића баш близу моје ђе сада учим ђецу у село Пријерад у Гробљу и не будући од њега нико остао, него зидине и провалине виде се, оћу рећи, да му се стекла ова клетва ђевојчина.“

Четврти:

Бего од Загорја испросио девојку у Мостарског бега, и кад је скупио свате, није међу њима било друга

Да он буде ђевер уз ђевојку,
Да јој не би лице обљубио,
Ал' јој русе косе измутио,
Ал' бијеле протрљао дојке,
Ал' за грло зубом дотакнуо,
Јер је цура одвише лијепа.

Мати му каже да зове Хасан-пашиницу из Невесиња. Бег је послуша, али му пашиница јави да не може,

Јер ја имам слугу несретњега,
Несретњега Јакшића Тодора
Из високе мале Горе Црне,
По двору ће покупити благо,
И одвести два близанка сина.

Бег јој пише, да и њега поведе. Агиница му каже, те се Тодор спреми: на се метне од злата кошуљу, итд. У сватима не игра коња, а кад му рече бего, он поигра, и први дође под кулу. Ту га угледала девојка, и загледа се у њ, а мати је одговара. Кад су пошли с девојком, дуне ветар, и подигне девојци мараму, те је угледа Тодор, па

Од јада га забољела глава,
А троструке сузе удариле.
Пашиници младој проговара:
Госпођице, Асан-пашинице,
О за Бога, ако њега знадеш!
Од' ми издај лијепу ђевојку,
Не бих ли је како обљубио.
Ево има три године дана
Да те служим у дворе бијеле,
И још ћу те три године служит'
Без никакве паре ни динара.

У вече пашиница му је доведе, и каже девојци да је то од Загорја бего, и она с њим ноћи. Кад су дошли бегу

у дворове, и кад је отишао бего с девојком у камару, девојка му се чуди какав је, и вели му:

Пи ђаволе, од Загорја бего,
Какав синоћ бјеше под шатором,
Какав ли си ноћас у камари.
А ђе ти је од злата кошуља,
А ђе су ти токе позлаћене,
А ђе ти је зелена долама.
На којој су пуца с обје банде,
А ђе ти је паса и појаса,
А за појас двије пушке мале,
А ђе ти је сабља окована,
А ђе су ти гаће од велуда,
О којим су два гајтана златна,
О гајтану два камена драга,
Који сјају ноћцу без мјесеца,
А на ноге од злата папуче,
А ђе су ти везене чарапе,
На чарапе на гајтан опанке,
А ђе ти је калпак и челенка?

Кад бег то чује, сети се, и повиче Турцима шта је Тодор учинио, и викне да га ухвате. Ну он се дочепа коња и побегне. Дође у Невесиње, пороби дворе Хасан-пашинице, и поведе јој два близанка у Црну Гору. Она му пише да јој врати синове, а просто му благо. Он зове и њу да дође к њему, и она то и учини, па су децу искрстили, и он с њом век вековао. (290 стихова).

Пети:

Узрасла је у Мостару дивна сестра девет Атлагића. На њој су четири кавада, итд. итд. Просе је седам краљева, тридесет с мора ђенерала, двадесет и три барјактара, стари Ћефан-ага, који има три амбара блага, уштугли везир, Марко за Андрију, Јанко за Секула, два Јаребичића и Копчић Мурат бего. Браћа јој веле да се удаје, јер им нестаде пива и јестива, итд. Она неће ђенерале, јер су то по мору делије; ни барјактаре, јер су у гори хајдуци; ни

Краљевић-Андрију, јер је и он хајдук; ни Бановић-Секула, јер је он вазда с вилама; ни везира, јер није соја господцкога; ни два Јаребичића, јер немају блага, ни Ћефан-агу, јер је стар:

Сиједа му брада до појаса:
Вјетар пухне, брада му се љуне,
Што ће благо кад остане пусто?

Хоће Копчића. Браћа му пишу. Он покупи сватове, али нема друга за барјактара. Мајка му каже да пише књигу у Мрожур-планину побратиму Томићу Мијату. Он дође. Али он не игра коња, нити пали пушке, и на питање Копчићево вели, да ће претећи свате:

Пак насрди себе и дорина,
Притегну му четири колана,
Те претече пет стотина свата,
А запјева из грла бијела,
Валај љеше од виле бијеле,
А опали бистра џевердана,
Он ми цикну, чу се до облака.

То видели Турци, и проклети Сузица кадија, па пита бега, која је то делија, или турска или каурска? Он му каже да је турска, и закуне га да не замеће кавге. Кад су се враћали опет Мијат игра коња, опет Сузица

До Мурата коња догонио,
Овако му ријеч бесједио:
Младожењо, Копчић-Мурат-бего
(Три пута га Богом закумио,
А четвртом Муамедом свецом),
Од' ми кажи за Бога једнога,
Ко је ово незнана делија,
Ал' је турска, али је каурска?

јер му се све чини да је каурска, и даје му веру, да га неће изгубити. Бег му каже ко је. Кадија отрчи Турцима, и сгану се договарати да га погубе. Девојка то види, и

каже Мијату. Мијат заигра коња, претече све сватове, дође пред дворе, баци барјак, и утече у гору. У том стиже и бег са сватима. (261 стих).

22.

Женидба бана Дрињанина.

Од како је постала крајина
Није љеша порасла влахиња,
Ни влахиња, ни млада Туркиња,
Ни у гори пребијела вила,
Ни у Млетке бијела Латинка,
Што у оној Босни каловитој
Шћерца драга Бошњанин-Шћепана;
Лијепо јој име нађенуо,
Дивно име Ружица ђевојка;
Лијепо је бабо миловао,
Трипут више остарала мајка;
Кад се Ружа на свијет родила,
Находе јој до три дојиљице,
Дојиле је за три годинице,
Па им нађе седам чешљарица,
Чешљале је седам годиница,
Те јој плету триста плетеница;
Узгоји се лијепа ђевојка
Прије вакта и прије земана.
Кад јој било дванаест година,
Затворише цуру у одају,
Прострijеше од свиле јастуке,
И са златом везене душеке,
Да не види сунца ни мјесеца
А камо ли око у јунака.

Двориле је четири робиње.
То се чудо на далеко чуло,
И љепоту чуше по свијету.
Просили је бани и краљеви,
И са мора млади ђенерали,
Добра цура неће ниједнога,
Но пробира момке и јунаке.
То зачуо бање Дрињанине,
Па се шета по високој кули,
Удара се руком уз образе,
Па овако бане проговара:
„Јаох мене до Бога милога!
„Свуд ли има л'јепи ђевојака,
„А ја јунак вјерен ни ожењен;
„Идем просит' лијепу ђевојку."
Па дозива своју стару мајку:
„О бора ти, моја мила мајко!
„Приправљај ми лака брашњеника,
„А ја идем приправит' дорина."
Оде мајка справљат' брашњеника,
А бане се почне азуриват':
На се меће зенђило օђело,
Све од чохе у злато кићене,
А за пасом срмајли оружје;
Добар пусат на коња турио,
Шимшир седло, сребрни јексери,
А заузда уздом позлаћеном;
На прсима удри силембета,
Ките су му скрли ибришими,
А бисером ките попуњене.
Носи мајка лаке брашњенице.
Бан окрочи бијесна дорина,

Отиште се пољем и ћенаром.
Мајка бану благослове дава.
Пролазио поља и планине,
Здраво сиђе Босни каловитој
Пред дворове Бошњанин-Шћепана,
Па улази кули у авлији.
Пред њиме су ишетале слуге,
Те му чине дову и поштење,
Па ушета у бијелу кулу,
Дочека га Бошњанин Шћепане.
Ту се Срби српски ижљубише,
Изгрлише, за здравље питаше,
Сташе пити каву и ракију.
Вечер прође, био данак дође,
Проговара Дрињанине бане:
„Господару, Бошњанине бане!
„Нит' ме питаш, ни ја тебе кажем
„Које су ме виле донијеле
„Од мојега двора до твојега.
„Ево да ти кажем, господаре!
„Ја сам чуо, казују ми људи,
„Да т' у двору лијеп цвијет расте,
„Док мирише, свак га бегенише;
„Кад презрене, нико га не бере;
„Утргни га, мене поклони га,
„Да будемо главни пријатељи,
„Да идемо један у другога,
„Да гинемо један за другога,
„И љубимо, за здравље питамо,
„Поклони ми ћерцу за љубовцу."
Рече ријеч Бошњанин Шћепане:
„Истина је што ти људи кажу

„Да ја имам ћерцу за удаје,
„Ко је проси, поштење наноси;
„Али да ти моје јаде кажем:
„Одвише је цура самовољна
„И многе је просце отурила;
„Ја ћу поћи на бијелу кулу,
„И упитат' моју јединицу;
„Ак' устије, мило би ми било
„Да такога стечем пријатеља.“
Па отиде цури у одају,
И шћери је својој говорио:
„Удавај се, мила шћери моја.
„Кога чекаш, не дочекала га!
„Већ ми твоји просци додијаше,
„Попише ми винце и ракију,
„Похарчише сватовски коњици
„Из амбара жито свеколико,
„Из стогова сламу и сијено;
„Ево ти се срећа придесила
„Добар јунак од соја бољега
„Чак из Дрине бане Дрињанине,
„У Дрини га зенђилијег нема.“
Када Ружа саслуша ријечи,
Поклони се до земљице црне,
Љуби баба у скут и у руку,
Па ђевојка бабу проговара:
„Дај ме, бабо, коме тебе драго!
„Каила сам ја за бана поћи,
„Е сам чула, казивали су ми,
„Да је бане јунак на крајини,
„И да има силновито благо.“
Мило било Бошњанин-Шћепану,

Весо иде, те говори бану:
„Зете бане, са срећом нам било!
„Моја те је ћерца одабрала,
„Него вади бурме и прстење,
„И све друго што је за ђевојку.“
Дава бане бурме и прстење,
Из њедара од злата јабуку,
А из џепа кутију дуката,
И минђуше у бисер и злато,
Златни цвијет за уво ђевојци,
А срдахце од драгог камења,
Чиме спуча на прси кошуљу;
Даре дава свадбу уговара:
„Ова свадба не за много дана
„Но за саме двије ефте дана,
„Док се вратим у богату Дрину,
„Док покупим биране сватове
„И приправим што је за весеље.
„Још те молим, тасте господаре!
„Састави ме с милом ћерцом твојом,
„Да јој видим пребијело лице,
„Е кад дођем моме мемлећету,
„Питаће ме остарала мајка,
„И сви бутум главни пријатељи,
„Је л' ми каква лијепа ђевојка.“
Инако се не мога Шћепану,
Него оде у шикли одају,
Те доведе своју јединицу.
Боже мили да је тебе вала!
Каква 'но је Ружа Шћепанова,
И какво је рухо на ђевојку!
Како креће, а како ли шеће:

Кад се крену кули низ скалине,
Тавани се чудом затресоше,
Задрмаше џами на пенџере,
А од шкрипе на ноге пашмаге
И шуштења свилених кавада,
Сва се кула из темеља крену;
Не би реко да ђевојка креће,
Него да је потрес на земљици.
Тако ишли, па до бана дошли,
И кад бане сагледа ђевојке;
Покрила се злаћеном фереџом,
Сагледа јој стаса и висину,
Ал' не мога лице у ђевојке,
Па ђевојци бане говорио:
„О Ружице, срце из њедара!
„Ти уздигни уз лице фереџу,
„Да те видим, лице какво ти је.“
Када цура подигну фереџу,
Сину лице ка на гори сунце.
Ал' да видиш Дрињанина бана,
Моли баба да јој даре дава;
Бан сувише од злата ђердана,
Па ђевојци на грло натиче,
Те јој прекри дојке дукатима.
Ту се бане с цуром увидио,
Увиђели и бегенисали;
Оде бане двору бијеломе.
У путу га књига сустигнула
Од Ружице миле вјеренице,
У хитњи му цура књигу пише:
„Моја срећо, бане Дрињанине!
„Када станеш купити сватове,

„И кад дођеш по мене ђевојку,
„Не вод' мање од хиљаде свата,
„На силу ме други препросио,
„Силно момче из земље незнане;
„Или ће ме силом уграбити,
„Али твоје свате дочекати.“
Када бану глас и књига дође,
Удари се руком по кољену,
„Авај“ рече, јунак се зарече:
„Неће други Ружу ако Бог да.“
Тек што бане своме двору сиђе,
И казује остаралој мајци,
Какову је цуру испросио,
Куцну неко алком на вратима:
Младо момче из Босне поносне;
Од силнога трка уморено
А од зноја љуто убрљано,
Без изума кули утрчао,
Носи књигу, и бану је дава
Од пунице и од вјеренице,
Оваку му књигу нашарале:
„Чуј нас, бане, дочули те људи!
„Купи свате, бржај по ђевојку,
„Од хиљаде мање ђавољега,
„Љута ти се гуја натурила
„Из Поцерја Поцерац Милошу,
„На силу ти препроси ђевојку.
„Цура неће, а бабо јој неће,
„Ал' ко јачи, његова ђевојка.
„Кад с' оваку убрао ружицу,
„И кад цура тебе бегенише,
„Не пушти је другом да мирише,

„И не црни образ пред свијетом.“
Књигу учи бане Дрињанине,
Књигу учи, а на њу се мучи,
Јад јадује, те мајци казује,
И старици проговара мајци:
„Што ћу, моја остарала мајко!
„Ђе ћу скупит’ хиљаду сватова?
„У свој Дрини ни пет стотин’ нема
„Већ нејака, стара и чобана,
„Него што ћу, ако Бога знадеш!“
Вели њему остарала мајка:
„О мој сине, Дрињанине бане!
„Од кога се јеси препануо,
„Те у глави памет изгубио?
„Ти покупи наше Дриновљане,
„Изабраћеш пуних пет стотина
„Биранога момка и јунака,
„Кој’ ће удрит’ на пушку запету,
„А од ране јаукнути неће;
„А другије скупи пет стотина,
„Пиши књигу од Леђена бану
„Да ти, сине, дође у сватове,
„И доведе три стотине свата
„По избору бољег од бољега;
„Другу пиши твојему ујаку
„Од Сибиња Сибињанин-Јанку,
„Нек ти, сине, дође у сватове,
„И доведе стотину сватова,
„То су, сине, девет пунанијех;
„А десету не треба купити,
„Но позови девет Југовића,
„Јер су браћа соја јуначкога,

„Ако тебе буде до невоље,
„Они ће ти ваљат' за стотину.“
Када бане зачуо ријечи,
Љуби мајку у бијелу руку,
Па довати перо и хартију,
Кити бане књиге шаровите;
Једну шаље од Леђена бану:
„Чуј ме, бане, главни пријатељу!
„Бићеш чуо, бићеш разумио,
„У Босни сам цуру испросио
„Милу ћерцу Бошњанин-Шћепана,
„Бржај к мене у прву неђељу,
„И доведи три стотине свата
„Млада момка као ватре живе,
„Е ми други препроси ђевојку.“
Другу бане књигу накитио,
Па је шаље од Сибиња Јанку:
„Мој ујаче, Сибињанин-Јанко!
„Да си брже мене у сватове,
„Да ми будеш сватски старјешина,
„И поведи стотину сватова
„Све по пушци и крвавој руци,
„И доведи твојега сестрића,
„Твог сестрића Бановић-Секула,
„И твојега брата Маријана,
„Други мене препроси ђевојку.“
Двије посла, а трећу ми пише,
Те је шиље браћи Југовићим':
„Чујте мене, девет побратима!
„Ја вас свијех зовем у сватове
„У неђељу која прва дође,
„Будите ми данас у невољи,

„Данас мени ја ћу шјутра вама,
„Други моју уграби ђевојку;
„Кумујте ми и ђеверујте ми,
„Чувајте ми образ по свијету.“
Кад је тако књиге начинио,
Опреми их путем и ћенаром.
Тако стало три четири дана,
Ево бану свати са свих страна.
Дивно бане свате дочекива
По кулама и по чардацима,
Под чадорје, и по одајама,
Брзе коње у топле подруме,
Циглу једну ноћцу коначили,
Па у јутру свати уранише,
Уранише, Босни удариште,
Све по реду ђе је мјесто коме.
Кад су сишли у поље Босанско,
Нешто им се даде погледати,
Ђе се поље маглом претворило,
А кроз маглу сијевају муње,
Коњи вриште, пјевају јунаци,
А вију се по пољу барјаци.
Пуну вјетар, магла се разгали,
Угледаше киту и сватове,
Међу њима на коњу ђевојку.
Бан се одмах јаду досјетио,
Па дружини својој бесједио:
„Браћо моја, кито и сватови!
„Оно с' свати Поцерца Милоша,
„И Милош ми одведе ђевојку,
„Него боље, ако боље знате!
„Да сватове овђе дочекамо,

„И да шњима боја започнемо,
„Чини ми се нас је више свата,
„Онђе нема пуне дв'је стотине.“
То зачуо сватски старјешина,
Па довати дурбин од биљура,
Развуче му до седам прешљена,
А осмога оку окрочио,
Те пребира по пољу сватове,
И упази на коњу ђевојку:
Сву ферецу сузам поквасила,
Уза њу два млада ђевера
Те је ћеше и сузе отиру;
Пред сватима Поцерац Милошу
Колико би џефердар турио,
Голу сабљу носи у рукама,
Калаузи и стражари војсци,
А поп'јева грлом бијелијем:
„О Ружице, племенито злато!
„Моје мило срце из њедара!
„Ако те је бане испросио,
„Бољи те је јунак препросио!“
Када виђе од Сибиња Јанко,
Он дружини својој бесједио:
„Чујте мене, браћо и дружино!
„Оно су ти свати од Србаља,
„Наша јадна браћа соколови,
„Можемо им лако ударити,
„И сватове бутум погубити,
„Нас хиљада, а њих дв'је стотине,
„Али ћемо муках допанути,
„И брат брату крви се напити.
„Немој, браћо, ако Бога знате,

„Но хајдемо у сусрет сватов'ма,
„Да Милоша Богом братимимо,
„Зовимо га за вјенчана кума,
„Све његове свате у сватове,
„Ја ћу, браћо, пред Милош' изићи;
„Кад чујемо џевап од Милоша,
„Ако нама цуру не поклони,
„Сваки удри, како који може,
„Свак на свога, ја ћу на Милоша.“
У ријечи у којој бијаше,
Сви му свати шјету каил били,
У том Милош са сватима дође,
Пред њим Јанко на коња дотрча,
Божју му је помоћ називао:
„Божја помоћ, нови побратиме!“
Ал' му Милош не да приступити,
Но завика из грла бијела:
„Стан' који си, кукаће ти мајка!“
Јанко му се по имену каже,
И говори Поцерцу Милошу:
„О Милошу, Богом побратиме!
„Братимим те и капу ти скидам,
„Поклони ми на коњу ђевојку,
„Ја поклонит' Дриновићу бану,
„Његова је од прије ђевојка;
„Зовем тебе за вјенчана кума,
„Сву ти дову и поштење давам,
„Твој стари сват у наше сватове,
„А ђевери твоји уз ђевојку,
„Барјактар ти дарива барјака,
„Првијенац пуштава првјенство,
А војводе твоје у сватове.

„Хајдмо, брате, Дрини валовитој,
„Да пијемо, да јегленишемо.
„Здраво твоја на рамену глава,
„Ти ћеш лако другу набавити.“
Слуша Милош од Сибиња Јанка,
Јунак био, јуначки прегао,
Мудар био, мудро проговара:
„Примам, Јанко, твоје побратимство!
„А бану ћу данас кумовати,
„Моје друштво у ваше сватове,
„На поклон ти лијепа ђевојка,
„Сви дарови што су уз ђевојку,
„Али не дам коња под ђевојком,
„Алали га, алал ти ђевојка.“
Ту се Србљи брацки састадоше,
Изгрлише, за здравље питаше,
И двоје се свата упутише,
Двоје свата а једна ђевојка.
Боже мили на свему ти вала!
Дивно л' их је било погледати,
Здраво сишли ка бановој кули,
Ту их бане гозбом почастио
За неђељу дана бијелијех
У весељу, игри и пјеснама.
Привјенчаше за бана Ружицу,
Кумише се и братимише се.
О Милошу, од Поцерја крило!
Чуло ти се име по свијету
По јунаштву и поштену гласу,
Као сабља твоја о појасу.

23.

Женидба бега Љубовића.

(истини случај у 1793.)

Запросио беже Љубовићу
Чак далеко у Загорје равно,
Кажу људи, прикладну ђевојку
У онога Ченгић-Алим-бега.
Беже проси, бего му је дава,
На ђевојку биљег ударио,
Даровао од злата јабуку,
Уз јабуку бурме и прстење,
Уз прстење стотину цекина,
И јошт доста потрошио блага,
Док дарова свасти и пунице,
Па на прстен свадбу уречише:
„Ова свадба до двадесет дана,
„Док се вратим стојну Невесињу,
„Док покупим биране сватове,
„Док азурам свилу и кадиву,
„Док набавим злаћене ђердане.“
Отолен се беже подигнуо,
Оде право Невесињу своме.
Када дође на бијелој кули,
Стара њега запитује мајка:
„Јеси л’, сине, здраво путовао?
„Јеси л’, сине, цуру испросио?
„Себе љубу, мене милу снаху,
„Да ти стару измијени мајку.“
Бего мајци по истини каже:
„Јесам, мајко, цуру испросио,
„На ђевојку турио дарове,

„И с Ченгићем свадбу урочио
„До двадесет дана бијелијех.“
Мајка сину благосове дава:
„Сретњо, сине, сретња ти ђевојка,
„Да Бог даде, у сто добри часа,
„Да Бог даде, хаирли ти било!“
Тако било, дуго не трајало,
Постајало три-четири дана,
Мучна га је књига допанула
Од Мостара челеби пазара,
Од Турчина Осман-барјактара.
Овако му књигу нашарао:
„Чујеш, беже, чуј ме, Љубовићу!
„Ја сам ђузел цуру испросио
„У Загорју у бега Ченгића,
„Купим свате, идем по ђевојку
„У неђељу која прва дође.
„Па сам чуо ђе ми кажу људи
„Да имадеш бијесна дорина,
„Да га таког ни у паше нема.
„Зовем тебе, беже, у сватове,
„И доведи претила дората
„Да ми водиш коња под ђевојком.
„А по чем ти не мога доћи,
„Опреми ми слугу Усеина,
„И по њему дора оседлана,
„Накити га с главе до копита,
„Нек се знаде чија је ђевојка.
„Ако ли ми у свате не дођеш,
„Јал' не спремиш по Усу дорина,
„Зовем тебе на мегдан јуначки
„У равноме пољу столачкоме.

„Послушај ме, не погини лудо,
„Е си болан јединак у мајке.
„Ако ли ми на мегдан не дођеш,
„Послаћу ти прељу и повјесмо,
„Да ми предеш гаће и кошуљу,
„Нек се знаде да си страшивица.“
Кад је беже књигу проучио,
И кад виђе што му Осман пише,
Спопаде га трострука грозница,
Проли сузе низ господско лице,
Лију му се токам’ на прсима,
А стијечу за свиленим пасом.
Гледала га остарјела мајка,
Гледала га, пак му говорила:
„Шта је, сине, моје миловање,
„Одкуд књига, мућа је удрила!
„И онога ко је накитио!
„Усахле му до рамена руке!
„Те је учиш а сузе прољеваш?“
Бег Љубовић мајци проговара;
„Не питај ме, моја стара мајко!
„Ова књига срце ми покоси,
„Љута ми се гуја натурила,
„Силно Туре Осман-барјактаре
„Из Мостара, фиснула га гуја!
„Препроси ми на силу ђевојку,
„Па ме Осман зове у сватове,
„И да мога поведем дорина,
„Да му водим коња под ђевојком,
„Јал’ да пошљем слугу Усеина,
„Ил’ да њему на мегдан изиђем.
„А ја волим главу изгубити,

„Но под овом живјети срамотом.
„Јошт ми Осман у књизи говори,
„Ако њему на мегдан не пођем,
„Послаће ми прељу и повјесмо,
„Да му предем гаће и кошуљу.“
Ово рече, на ноге скочио
Да припаше свијетло оружје,
Бего паше, хоће да узјаше,
Ал' му не да остарала мајка,
Заклиње га, да се земља тресе,
Да се прође кавге и мегдана.
А кад виђе да јој не помаже,
На прсима распучи кавада,
А растури свилену кошуљу,
Те је обје дојке извадила,
Љубовићу бегу бесједила:
„Ако, синко, не послушаш мајку,
„Млијеко те моје разгубало!
„Мајка нема но тебе једнога,
„Дијете си, кукала ти мајка!
„А Осман је стари мегданџија,
„Бољег нема у седам девлета
„У Турчина и у каурина.
„Здраво твоја на рамену глава,
„Па читлуци и сви спахилуци,
„Бољом ћу те цуром оженити,
„Бољом цуром од соја бољега.
„Спреми Уса, а спреми дорина
„За ђевојку Осман-барјактару.
„Да Бог даде, не загрлио је,
„Но му било у сто злије часа,
„Остала му свадба за причање!“

Препаде се беже Љубовићу,
Препаде се материне клетве,
Па распаса свијетло оружје;
А дозива слугу Усеина,
И накити својега дорича.
Вала Богу, вала јединоме!
Дивног коња, љеше окићена,
По чију ли отиде ђевојку?
Кад Усеин посједе дорина,
Проли сузе беже Љубовићу,
Те Османа љуто кунијаше:
„Еј Османе, остала ти пуста!“
Оде Усо гором и планином,
Здраво сиђе у поље мостарско.
Осман га је с куле угледао,
Гледа коња, а гледа јунака,
Докле спаде под мермер авлију.
Лијепо га Осман дочекао,
Сви сватови стали те гледали
Љубовића помамна дората.
Ту сватови ноћцу боравили,
А у јутру рано подранили,
Зајечаше са града топови,
Затутњаше по пољу хатлије,
Заорише пјесне и борије,
Пушка пуца, вију се барјаци,
Коњаници уз тамбуру поју,
А пјешаци грлом иза гласа,
Све мостарско поље прекрилили,
Није шала три хиљаде свата.
Тако ишли, у Загорје сишли.
Дивно их је беже дочекао,

По кулама свате разредио,
А сватовске коње у подруме;
Дава сватим' госпоцке вечере,
А коњима зоби и сијена.
Кад је јутром зора прокасала,
Завикаше сватовски чауши:
„На ноге се, кито и сватови,
„Азур свати, азур је ђевојка,
„Ко је пјешак, притежи опанке,
„Ко је коњик, притежи колане,
„Далеко је Мостар од Загорја,
„Зимно доба, данци окрачали,
„У планини снијег до кољена,
„Помориће коње и јунаке."
Тад бегова браћа допадоше,
Изнијеше госпоцке дарове,
Дароваше што је за којега.
Два му сина ћерцу изведоше,
Дадоше је првом барјактару,
Ђевери јој коња приведоше,
Те окрочи дора Љубовића,
Дадоше га слуги Усеину.
Када крену сила и сватови,
И кад до'ше у Тиман планину,
Мили Боже, на свачем ти вала!
Спуштило се небо у облаке,
Из облака муње и громови,
Удри шјевер страшни низ планину,
А из неба кишу сушњежицу;
Смрче им се добу око подне,
Да друг друга вићети не може,
Сметоше се коњи и јунаци,

Не познају стазе ни богазе,
Вјетар бије, а мећава туче,
Рашћера их мука по планини.
Ђе j' несреће, ту бива и среће,
Кад Бог хоће, нико не размеће,
Сви се свати с пута саврнули,
Силни коњи испод господара
Попуштили дизген на јабуке,
Смрзнути се од мећаве бране,
А зажели очи обадвије.
Али дорат бега Љубовића,
Добар дорат пута запамтио,
Па окрену право Невесињу,
За реп му се Усо приватио,
Носи цуру, вуче Усеина,
И планину здраво прегазили.
Кад су дошли на воду Ситницу,
Проговори слуга Усеине:
„Чуј, ђевојко, аконо си жива!
„Пребродићеш на коњу Ситницу,
„Про Ситнице држи се дората,
„Одњет' ће те моме господару,
„Ни од шта се немој препанути,
„Но те молим и Богом те кумим!
„Поздрави ми мога господара,
„И кажи му да сам у животу,
„Да га чекам крај воде Ситнице,
„Нек ме данас смрти курталише,
„Ако би ме затекао жива.“
Проговори са коња ђевојка:
„Усеине, по три пута брате,
„Не шиљи ме данас у Ситницу,

„Жива ти је пребродити нећу,
„Смрзло ми се срце у њедарца,
„А умрле руке до рамена,
„Замрзнуо језик у вилице,
„Сад ћу ође испустити душу,
„Боље ође него у Ситницу,
„Да ме једу рибе и акреби.“
Усо јој се куне и преклиње:
„Не бој ми се, госпођо ђевојко,
„Под тобом ће дорат испливати.
„А од воде до мог бега куле
„Нема више но черек од сата,
„Него граби док си у животу.“
Ово рече, ошину дората,
Отиште се дорат у Ситницу,
Здраво дође с цуром на сапима.
Боже мили, чуда великога!
Када дорат угледа чардаке
И бијеле куле Љубовића:
Залеће се преко поља равна
Као муња жива из облака,
Па зарже што му грло дава,
Рекао би зове господара.
Када дође авлији на врата,
Авлинска су врата затворена,
Рже дорат, а ногама туче.
То зачуо беже Љубовићу,
Па говори својој старој мајци:
„Рекао би, моја мила мајко,
„Да мој дорат на авлији рже.“
Па поскочи низ бијелу кулу,
И отвара на авлији врата,

И погледа коња под ђевојком.
Чим га виђе бирдем га познаде.
Ал' се беже љуто препануо,
Не зна ко је на своме дорину,
Ни што збори нити душом миче,
Па јој диже од злата копрену.
И кад виђе што је и како је,
Он завика грлом и авазом:
„Благо мене јутрос и довијек!
„Ево мене моје заручнице.“
Хоће беже да је с коња скида,
Ал' при седлу смрзла се ђевојка.
Кад се беже на невољу нађе,
Он прекида од седла колане,
Те привати седло и ђевојку,
Изнесе их на танчицу кулу,
Наслони је на меке душеке,
А изгрну ватру на оџаку.
А мајка му каву приправила,
Сваке мезе с мора довезене,
Док ђевојци живот прифатили,
Мајка снаху међу очи љуби,
А бег пита своју заручницу:
„Ђе идосте, ђе ли изгибосте?
„Ђе толико изгибе сватова?
„Ђе је мене Усеине слуга?
„Ал' почину, ал' је у животу?“
Ђевојка му по истини каже,
Па са стидом бегу проговара:
„Господару, бего Љубовићу!
„Стидно ми је у тебе гледати,
„А камо ли тебе бесједити,

„Ал' је мука виша над мукама:
„Жив је тебе слуга Усеине,
„Остануо на воду Ситницу,
„И тебе је 'вако поздравио:
„Ако би га жива затекао,
„Да га возиш про воде Ситнице,
„А да би га мртва налазио,
„Да га копаш у земљицу црну.“
Кад Љубовић зачу лакрдију,
Одмах скочи ка' да се помами,
Па оседла претила дорина,
Отисну се води ни Ситници.
А кад дошо води на обали,
И кад виђе слугу Усеина,
Зове њега грлом и авазом:
„Јеси ли ми у животу, слуго!?“
Усеин се озвати не може,
Но му маше с мртвијем рукама.
Кад га виђе беже Љубовићу,
Нагна хитро коња у Ситницу,
Брзо воду ладну препловио,
Те до Уса коња нагонио,
И кад виђе да је у животу,
Пољуби га међу очи црне,
Па га врже за се на дорина,
Увеза га свиленијем пасом,
Те уплива води у пучину.
Така му је срећа прискочила,
Здраво прошли, здраво дома дошли,
Унесоше Уса у одају,
Те и њему живот повратише.
То стајало три-четири дана,

Те привјенча бего заручницу.
Бога вали, а весеље гради,
Књигу пише тасту и пуници:
„Чујте мене, главни пријатељи,
„Кад пођете кћери у првичје,
„Не хајдете у Мостару граду,
„Него хајте к мени Невесињу.
„Не хће цура обречену мужу,
„Него мене ком сам био суђен.

24.

Сестра Селима везира.

У Селима травничког везира
Кажу сестру Ајкуну ђевојку,
Те је боље у свијету нема,
А просе је троји просиоци:
Једно проси Јакша капетане
Од бијела града Биограда,
Друго проси паша од Пазара,
Треће проси паша од Мераја.
Састали се троји просиоци
У Травнику граду бијеломе
Код везира на бијелој кули,
Изнијели од злата јабуке,
Уз јабуке на гомиле благо.
Ал' им вели Селиме везире:
„Причекајте, троји просиоци,
„Докле одем на бијелу кулу,
„Да запитам Ајкуну ђевојку
„За кога ће поћи просиоца.

„Чију л' узет' од злата јабуку.“
Па отиде на бијелу кулу,
Пита сестру Ајкуну ђевојку:
„Сестро моја, Ајкуно ђевојко,
„Тебе просе троји просиоци,
„Једно проси Јакша капетане
„Од бијела града Биограда,
„Друго проси паша од Пазара,
„Треће проси паша од Мераја.
„Пођи, селе, ђе је тебе драго.
„Ако оћеш ђе је севапчија,
„Који гради на воде ћуприје,
„На калове високе калдрме,
„Покрај друма чесме и бунаре,
„И дијели кљасту и слијепу,
„А ти пођи Јакши капетану;
„Ако ли ћеш, ђе је доста блага,
„Ђе ћеш, селе, на свили сједити,
„И носити свилу и кадиву,
„А имати слуге и слушкиње,
„Шећер јести, шербет воду пити,
„А ти пођи паши пазарскоме;
„Ако ли ћеш ко је добар јунак,
„Што се сабљом по крајини рани
„Као соко с крили по облаку,
„И које је младо и прикладно,
„Ком љепоте у крајини нема,
„А ти пођи паши мерајскоме.“
Ајка вели Селиму везиру:
„А мој брате, травнички везире,
„Што ће мене Јакша капетане,
„Што је вајде што је севапчија,

„Кад је њега старост оборила,
„Нема зуба да се љебом рани?
„А што велиш пашу пазарскога,
„Ђе он има на гомиле блага,
„А у двору слуга и слушкиња;
„Залуду му благо и слушкиње,
„Кад му б'јела прошла појас брада,
„А мене је заклињала мајка,
„Да не љубим брадата јунака,
„Но да љубим младо голобрадо,
„Као што је паша од Мераја.
„Ако нема на гомиле блага,
„А он јесте јунак на мегдану,
„Па ће сабљом задобити благо,
„Мене бити мио до вијека,
„Јер га кажу одвише јунака,
„А сувише стасна и прикладна.
„Волим млада пашу мерајскога,
„Нег' четири Јакше капетана
„И четири паше од Пазара.“
Кад то чуо Селиме везире,
Он отиде на бијелу кулу,
Ђено бјеху троји просиоци,
Па он сједе на меке душеке,
А маши се на синију златну,
Те он узе Јакшину јабуку,
Уз јабуку хиљаду дуката,
Те их врати Јакши капетану:
„Нај ти, Јакша, твоје обиљежје,
„Тебе сестра моја не милује.“
Јакша узе силно обиљежје,
Са везиром ријеч не имаде,

Већ јабуку у њедарца баци,
А дукате у свилне џепове.
Везир опет руком на синију,
Другу узе од злата јабуку,
Те је даде паши пазарскому,
Уз јабуку хиљаду дуката:
„Нај ти, пашо, твоје обиљежје,
„Моја сестра тебе не милује."
Кад то чуо паша од Пазара,
И он узе своје обиљежје,
Са везиром ријеч не учини,
Већ јабуку у њедарца баци,
А дукате у свилне џепове.
Онда вели травнички везире:
„О јуначе, пашо од Мераја,
„Оди, пашо, да се пољубимо,
„Да будемо главни пријатељи,
„Сестра моја тебе загледала,
„Па се у те силно заљубила,
„Него иди ка Мерају твоме,
„Купи свате, дођи за ђевојку,
„Нека знадеш твоја је ђевојка."
Кад то чуо паша од Мераја,
А он скочи на ноге јуначке,
Везиру се смјерно поклонио,
Пољуби га у скут и у руку,
Па отиде ка Мерају своме,
Да он купи кићене сватове.
Па кад паша ка Мерају дође,
Одма паша покупи сватове,
Те се диже ка Травнику граду.
Лијепо га везир дочекао,

Почасти га три бијела дана,
Па му даде лијепу ђевојку,
Уз њу даде три товара блага,
Па га здраво ка Мерају врати.

25.

Женидба Мата Дуждевића.

Кад се жени Мата Дуждевићу,
За годину просио девојку,
А за другу круну куповао,
А за трећу панцире ковао,
За четврту очо по девојку.
Здраво свати дошли до девојке,
И здраво се натраг повратили.
Кад су били иза горе чарне,
Ал' беседи Матина девојка:
„Мили куме и ручни девере,
„Дозов'те ми Мату Дуждевића,
„Да муречем до две до три речи.“
То се њима не може на ино,
Дозваше јој Мату Дуждевића.
Ал' беседи Матина девојка:
„Господару, Мато Дуждевићу,
„Зазор ми је с тобом беседити,
„Да ти рекнем до две до три речи,
„Шта сам чула ја у роду моме,
„У мом роду а од моје мајке.
„Тамо има у гори зеленој,
„Тамо има пољана малена,
„На пољани три шатора бела,

„Под шатором три ајдука млада,
„А около триста ајдучића,
„На голу се сабљу наслонили,
„Па чекају Матине сватове,
„Да погубе Матине сватове,
„И да отму Матину девојку.
„Већ скидај с мене круну позлаћену,
„На ме мећи бијело белило,
„Са сватова сребрне панцире,
„На њи мећи влашке кабанице,
„Кабанице влашке сиромашке.“
То је Мата послушо девојку,
Па с ње скиде круну позлаћену,
На њу мету бијело белило,
Са сватова сребрне панцире,
Њима даде влашке кабанице,
Кабанице влашке сиромашке.
Кад дођоше у гору зелену
Беседе им три ајдука млада:
„Бога вама, Власи сиромаси,
„Иду л’ отуд Матини сватови,
„Иду л’ отуд, воде ли девојку?“
Ал’ беседи Матина девојка:
„Ет’ осташе иза горе чарне.“
Кад је видла Матина девојка
Да је ајдуци познавати неће,
Извадила триста марамица,
И дарова триста ајдучића,
И извади три кошуље танке,
И дарова три ајдука млада,
Дадоше јој три дуката жута,
Оправише триста пратилаца,

Да и прате иза горе чарне.
Кад су били иза горе чарне,
Ал' беседи Матина девојка:
„Врат', се натраг триста пратилаца,
„Проћ' ће Мата, провешће девојку."
Вратише се триста пратилаца.
Ал' беседи Мата Дуждевићу:
„Ид'те, свати, како који хоће,
„Ја ћу како коњић може,
„Јер ја идем на моштулук мајци."
Мата оде на моштулук мајци,
Па беседи Мата Дуждевићу:
„Ој старице, моја мила мајко,
„Кад ти дође твоја снаја драга,
„Ти изнеси гроше и дукате,
„Те обаспи своју снају драгу."
Кад дођоше Матини сватови,
Изнела је мила свекрвица,
Изнела је гроше и дукате,
Те обасу своју снају драгу,
Обасула до колена с благом.

26.

Сватови луждева Стјепана.

Али грми ал' се земља тресе,
Ал' ударе море у мраморе,
Ал' на мору пуцају лубарде,
Ал' ј' удрила кроз Мостар Неретва;
Нити грми, нит' се земља тресе,
Нит' удара море у мраморе,

Ни на мору пуцају лубарде,
Нит' ј' удрила кроз Мостар Неретва,
Нег' сватови дуждева Стјепана,
На њима је чудо и знамење:
Бубњ' од злата, од сребра свирале,
На дјевојци бисерни кавади.
Дјевојка је сватим' говорила:
„О сватови, мила браћо моја,
„Стид је мене и гледати на вас,
„Камо ли ти говорити с вами,
„Ал' је мени говорит' невоља,
„Јер сам чула од старије људи,
„Да је ова гора гусарљива,
„Ну другијем обрнимо друмом,
„Јер овијем изгинут' оћемо.“
Одговара свадбе старјешина:
„Не будали, гиздава дјевојко,
„Толика је од сватова сила,
„Да вр̑у нас ведро небо паде,
„Вр̑у неба гора Романија,
„Ведро бисмо небо уздржали:
„Коњ до коња, јунак до јунака,
„А барјаци како и облаци,
„Бојна копја како црна гора.“
Истом они у ријечи бјеу,
Ал' ето ти од горе гусаре,
С'јече себе мало и велико,
Оста сама на друму дјевојка.
Скочила је с коња великога,
Завратила скуте и рукаве,
У крвцу је ногом угазила,
Двије мртве одабрала главе,

Војнову је на срце ставила,
Дјеверову на свилена скута,
Пак је мртвим главам' говорила:
„Миле главе, мене не слушале,
„Колико вам моје говерење
„Да другијем оорнемо друмом,
„Јер овијем изгинут' оћемо."
Ал' јој вели од горе гусаре:
„Тако т' вјере, лијепа дјевојко,
„Што ти жалиш туђине јунаке,
„Али немаш од рода никога
„Ни очина нити материна?"
Ал' дјевојка њему одговара:
„Остави ме, од горе гусаре,
„Невоља м' је жалити јунаке,
„С мене су их изгубиле мајке.
„Ал' је мени и гора невоља,
„Гдје од рода не имам никога,
„Ни очина нити материна.
„Ја имадо милу мајку моју,
„Ма ми ј' мајка преминула давно,
„Опет ми се оженио бабо,
„Оженио оолом госпођом.
„Имах Ива брата рођенога,
„Била га је оола маћија,
„Тјерала га из бијела двора
„И по леду и по тешку сн'јегу.
„Нејак' д'јете, додијало му се,
„Он побјеже у густу планину.
„Ја сам мога отпратила брата
„Гологлава млада без оглавја,
„Раскосмана како мушка глава,

„Распасана без свилена паса,
„И мому сам говорила брату:
„„Не од', Иво, у густу планину,
„„Још си нејак, погинути оћеш.“
„Ну је братац говорио мени:
„„Оћу поћи, драга селе моја,
„„Моли Бога, брзо ћу ти доћи.“
„Ево има девет годиница
„Не знам о њем смрти ни живота.“
Кад то чуо од горе гусаре,
Удари се руком по кољену:
„Ајме мени, мила моја селе,
„А да би ти с пута и не дошо,
„Чјем сам л'јепе свате погубио,
„Мојој сестри срећу изгубио.“
Ал' му вели сењски капетане:
„О Иване, од горе гусаре,
„Вати сестру за десницу руку,
„Тер је води Сењу на крајини,
„Ја се за њу оженити оћу.“
Кад то чуо од горе гусаре,
Вати сестру за бијелу руку,
Тер је води Сењу на крајини,
Ожени се сењски капетане.
И чинише лијепо весеље
У својему двору бијеломе.

27.

Несуђена женидба Марка Баларића.

Од како је Котор настануо,
Своје име Котор задобио,

У њ се није цура узгојила,
У Котору и около њега,
Нит' је љепша ружа процапћела,
Што је шћерца Богдановић-Пера,
Од старина храброг Црногорца.
То се чудо свуђ кроз Боку чуло,
Њу ми просе многи просиоци.
Ком је бабо поклонит' оћаше,
Тога цура вјенчат' не оћаше,
А ког цура срцем миловаше,
Том је бабо дати не оћаше.
То је дуго време дочекало,
За удају приспјела ђевојка,
То зачуо Баларићу Марко
Из Новога града бијелога,
Пак је Марко оца дозивао:
„Чујеш ли ме, мој мили бабајко,
„Ја сам чуо, кажују ми људи,
„Да ј' у Котор подрасла ђевојка,
„Дивна шћерца Богдановић-Пера,
„Да је таке у сву Боку нема,
„Чини ми се за мене би била.
„Него, бабо, ако Бога знадеш,
„Ожени ме за Которку младу.
„Давно сам се женит' наумио,
„А ти тражиш за мене ђевојку,
„Па нит' нађе, нити ме ожени.“
Када га је бабо разумио,
У сваке се мисли замислио,
Једва сину ријеч проговара:
„Ела, синко, да зашто ли нећеш.
„Боже, даруј у сто добри часа,

„Ал' немој се, синко, преварити,
„Да не буде за тебе ђевојка,
„Мене старцу добро пријатељство,
„А измјена твојој старој мајци.
„Него ћеш ме послушати, синко,
„Ајде сјутра у Котору граду,
„Обуци се што можеш најљеше,
„Завези се шајци барци малој,
„Те ти виђи каква је ђевојка,
„Може л' бити слика уз прилику,
„Могу ли се сњима подичити,
„У Котору рујно вино пити,
„Је ли каква у таста тазбина,
„Има л' части, има л' госпоштине."
Када га је Марко саслушао,
Једва чека да му зора дође.
Кад је сјутра о зорици било,
На се меће дивно одијело,
Укрца се шајци барци малој,
Оде право у граду Котору.
Брзо хита, за ђевојку пита,
Кад ђевојци у дворове дође,
Вељему се чуду зачудио,
Како бјеше лијепа ђевојка.
И тад му је Бог и срећа дала,
Јере Пера дома не бијаше,
Но пошао пут мора дуждева.
Излазила ђевојачка мајка,
Лијепо је Марка дочекала,
У госпоцке столе засједнула.
Марко гледа и мајку и шћерцу,
Једва стидно момче проговори,

И извади злаћена прстена,
Обиљеже меће на ђевојку.
Мајка му је одма обећава,
И без Пера свадбу углављива,
Да је свадба до мјесеца дана.
Отолен се Марко подигао,
Иде право двору на трагове,
Своме бабу по истини каже,
Како 'но је цуру испросио,
И за њега добро пријатељство,
И како је свадбу углавио.
Ђе је срећа ту је и несрећа,
У то доба ево ти и Пера.
Кад му љуба све казује редом,
Када зачу Богдановић-Перо,
Удари се руком по кољену:
„Авај, рече, да од Бога нађеш!
„Шта ми црниш образ без потребе,
„Да ли не знаш, не знали те људи,
„Да сам давно шћерцу обећао,
„И да по свој земљи и свијету
„Мајка шћерцу обећат' не може,
„Доклен има мужа јал' ђевера.“
Па довати дивит и артију,
Те је брзо књигу направио,
Те је шиље у Новоме граду,
А на руке Баларићу Марку:
„Пријатељу, Баларићу Марко,
„Враћи даре које сам ти дао,
„Ја ћу твоје, теке примим моје,
„Јер сам давно шћерцу обећао,
„Обећао ђе је мени драго,

„Ако ли ми повратити нећеш,
„Вјера моја тако ми помогла.
„Скупити ћу младе Црногорце,
„До'ћу шњима управ у Новоме,
„Поараћу кулу Баларића,
„А тебе ћу жива уфатити,
„Држаћу те у тавници тавној,
„Доклен моје не повратиш даре.“
Када Марку ситна књига дође,
И кад виђе шта му књига пише,
Удари се руком по кољену,
Tроструке га сузе промакнуше.
Пита њега Баларићу Јевто:
„Шта је, синко, ако Бога знадеш!
„Откуд књига, огњем изгорела!
„Што је тако смртна и ненадна?“
Њему Марко књигу проучио,
Књигу тури, а ријеч изусти:
„Док је мени на рамену глава,
„Не остављам у Котору Злату,
„Јер је цура мене обећана,
„Моја слика и моја прилика.“
Проговара остарали Јевто:
„Да луд ли си, о мој мили сине,
„Ту нам није никакве срамоте,
„Нит' те могу прекорити људи,
„Јер је ниси у оца тражио,
„Него враћи даре свеколике,
„Пређ' се врага и његова трага,
„Ал' је мало у нас ђевојака
„Лијепије и јошт богатије,
„Бирај, синко, ђе је тебе драго,

„Нико ти је одрећ', синко, неће."
Перу тада даре повратише,
Перо Марку злаћена прстена.
Марко испроси не гору ђевојку,
Јер је тако од Бога суђење.

28.

Невјера љубе Поповић-Стојана.

Подиже се Поповић Стојане
У тазбине с Анђелијом љубом.
Кад су били насред горе чарне,
Ал' беседи Поповић Стојане:
„Анђелијо, моја верна љубо,
„Попевај де, те ме разговарај,
„Нешто ме је санак обрвао,
„Бог ће дати, те ће добро бити."
Ал' беседи Анђелија љуба:
„Господару, Поповић-Стојане,
„Ја би теби рада попевати,
„Ал' ј' у гори Усарин Милета,
„Коме сам ја јадна поклоњена
„Јошт код мајке од седам година."
Пак потеже танко гласовито:
„Ди си јако, Усарин-Милета,
„Ево теби Поповић-Стојана."
А кад дође Усарин Милета,
Узеше се за свилен-појасе,
Носише се летњи дан до подне.
Милету је пена подузела,
А Стојана бела и крвава,

Пак беседи Поповић Стојане:
„Анђелија, моја верна љубо,
„Што си стала како камен сињи,
„Већ помогни мени јал' Милети,
„Боље ти је мени да помогнеш,
„Јер си са мном три родила сина.“
Ал' приступи Анђелија љуба,
Она вади свилену мараму,
Пак Стојану беле руке веже,
Ал' повика из горице вила:
„Бога теби, Поповић-Стојане,
„Зар те није научила мајка,
„Не носиш ли код себека биља?“
Ал' се сети Поповић Стојане,
Он се сети, што му вила каже,
Пак он трже ножа од себека,
Пак удари Милету у срце.
У Милете три срца бијау:
Једно му је пеном попенуло,
Друго му се истом разиграло,
А треће му јошт за бој и не зна.
И увати Анђелију љубу,
И он оде у догање дојне.
Беле јој је просекао дојке,
И кроз дојке прометао руке;
Савеза јој косу на вр главе,
Намаза је праом и сумпором,
Пак ужеже рујну косу њену,
И он седе ладно вино пити,
А она му сама собом светли.
Кад догоре до очију њени,
Беседи му Анђелија љуба:

„Зар не жалиш моје очи чарне,
„Доста су те пута угледале“ —
„Доста мене, а више другога.“
Кад догоре до лица њенога,
Ал' беседи Анђелија љуба:
„Зар ти није бела лица жао,
„Доста си га пута пољубио?“
А он мучи, ништа не беседи.
Кад догори до утробе њене,
Ал' беседи Анђелија љуба:
„Господару, Поповић-Стојане,
„Тако т Бога' и светог Јована!
„Угаси ми косу на вр главе,
„Живо ми је чедо под појасом.“
Ал' беседи Поповић Стојане:
„Од зле кучке ни штене не ваља,
„А камо ли од тебека чедо.“

Имају још два врло слаба варијанта.

Први:

Стојан вели љуби Лепосави да му попева „женским грлом, а јуначким гласом“, а она му вели да не сме од малена Малоша, јер се синоћ с њим натпевала, па јој је запретио, да се неће наносити главе, ако је још једном чује. Он јој вели нека пева, и док је њега, нека се не боји ни грдна Малоша, а камо ли малена, гегава. Она запева, а дође Малош, и понесе се са Стојаном. Носили се два сата, а не могли један другог да оборе. Стојана већ попале беле и крваве пене. Малош виче љуби Стојановој, да помогне једноме, а она вели:

Срамота је двома на једнога.
Ако ћу ја помоћи Стојану,
Стојан ми је вјенчан господаре,
Помоћи му по љубави правој;

Ако ћу ја Малошу помоћи.
Малош ми је туђе крви глава,
То не могу, нит' ми срце вели.
Ал' ћу опет одмоћи једноме,
Па ма било моме рођеноме,
Нек се сећа да јунака љубим.
Па потеже сабљу Стојанову,
И Стојану сарезује перје.

Стојан се сети, па потеже стрелу отровану и устрели Малоша; у њему била три срца, једно се уморило, друго разиграло, а треће за бој и не знало. (60 стихова).

Други:

Краљевић Марко вели љуби Анђелији да пева. Она вели да не сме, јер је у гори Малета хајдук са тридесет друга, који је у мајке просио, па му је не дала. Он вели нека пева, а он има тридесет стрела за тридесет хајдука, а с Малетом ће се попасти о плећи. Наиђе Малета са хајдуцима, он их постреља, и ухвати се са Малетом.

Како су се попали око пол ноћи тавне
Држали су се до пол б'јела дана.

Марко виче љубу да једном помогне. Она купи дрвље и камење, и бије Марка. Марко виче вилу, и она му одговара, да му не може ништа помоћи:

Ево јесу огњевити дани.
Нек' се јунак осетити не можеш,
Ето теби змије око паса,
Па превари Малету хајдука.
Како иде сунце и по сунцу облаци,
(Оћемо ли се скоро растати?).
Још говори Краљевићу Марко:
Погледајде, Малета ајдуче.
Он је јунак тамо погледао.
Трже Марко змију од појаса,
Па удари Малету више паса.

Како лако Марко ударио,
Онак' под њим три лакта земље просјекао.
Кад је Марко погледао
Ал' у Малети три срца јуначка.

Једно се уморило, итд. Поведе љубу на горње чардаке, и пита је или воли сабљу целивати или лучем светлити. Она бира последње, он је маже прахом и сумпором и пали, и она редом моли за очи за лице, за уста, итд. (103 стиха).

29.

Новљанин Алија и Милош чобанин.

Књигу пише Новљанин Алија
Из Новога града на Крајини,
Те је шиље у Шару планину
На рукама китној Анђелији,
Милој љуби Милош-чобанина,
У књизи је дивно поздрављаше,
И овако Турчин говораше:
„Срце, душо, Милошева љубо,
„Издај мене твога господара,
„Господара Милош-чобанина
„И његови дванаест чобана,
„Да му свежем наопако руке,
„Да одјавим иљаду оваца,
„Да им русе одас'јечем главе,
„И накитим од града бедема,
„Узећу те за вјерну љубовцу.
„Немој мене атор оштетити,
„Но послушај, немој се кајати.“
Кад Алија књигу начинио,
Посла Анђи књигу по мезилски,

И говори младу књигоноши:
„Богом сине, влашче Милутине,
„Да ми идеш у Шарган планину,
„Да ми носиш књигу тајновиту,
„Да је предаш из руке у руку
„Милој љуби Милош-чобанина.
„Али немој, да т' уједе гуја,
„Да т' опази Милош чобанине,
„Или који његови чобана,
„А ево ти два дуката златна.
„Кад се мене на трагове вратиш,
„И донесеш абер од Анђуше,
„Ођест' ћу те као мога сина,
„И дароват' јуначко оружје.“
Момче младо књигу прифатило,
Лудо било, мудро се владало,
Брзо иде, брже долазило
У Шаргану високој планини.
Гором хита, за Милоша пита,
Докле дође на врху планине.
Угледало поље и ливаде,
Виђе чудо прије невиђено:
Усред поља дубоко језеро,
Колико је поља и ливада,
Све су б'јеле прекрилиле овце,
А око њих дванаест чобана.
К овцама се момче упутило.
Кад је момче до језера сишло,
Када Милош под јеликом спава,
Чува стражу млада Анђелија,
Везак везе, танко попијева.
Привуче се млада књигоноша,

Тихо збори, тихо књигу дава.
Када Анђа књигу проучила,
И виђела што се у њој пише,
Она Алу другу отписује:
„О Турчине, Новљанин-Алија,
„Прођ' се врага, не било му трага!
„Није ласно преварит' Милоша,
„Не би њега савладале виле,
„А камо ли тридесет Новљана.
„Док имаде дванаест чобана,
„Да им дођу сви Новљани Турци,
„Не би смјели њима ударити;
„Док је њему Чарапина Васо,
„Који има бистра џевердара,
„Те шњим бије под облаке ждрала;
„И док му је Чупићу Стојане
„И у њега оштра димишћија,
„Што сијече под оклоп јунаке,
„Прођ' се, Але, не погини лудо."
Кад је Анђа књигу нашарала,
Тајно даде момку књигоноши,
Иде момче дому на трагове,
И Алији књигу изручио.
Учи књигу Новљанин Алија,
Књигу учи, по срцу се мучи,
Ону баци, другу брже пише,
Те је шаље китној Анђелији,
Овако јој Турчин говорио:
„Поздрављам те, и срце и душо,
„Издај мене твога господара,
„Не страши се мене ни Новљан'ма,
„Да му свежем наопако руке,

„А ево ти тврду вјеру давам,
„Узећу те себе за љубовцу.“
Јошт јој Турчин у књизи говори:
„Што ти оће пустошна планина,
„Ђе се вију вуци и ајдуци,
„Ђе ’но нема ништа до камена,
„Но ледени снијег и језеро,
„Па невоље и потребе љуте.
„Греота је трунут’ у планини
„Тако злато, тако узгојено;
„Да ти видиш мојега Новога,
„Па да видиш двори какви су ми,
„Па у двору тимар и госпоство,
„Небројене слуге и читлуке,
„Па да видиш море под Новијем,
„А под двором башче непрегледне,
„А у башчи дуње и наранџе,
„Па лимуне и свако цвијеће.
„Шетаћеш се јутром и вечером,
„Служиће те четири робиње,
„Носиће ти скуте и рукаве,
„А носићеш дибу и кадиву,
„А на грлу троструке ђердане,
„На ногама злаћене пашмаге,
„Љеше живјет’ него султанија,
„Не покај се, а не препадај се.
„Да не музеш по планини овце,
„И не газиш у глиб до кољена.“
Кад је Анђу књига допанула,
Превари се као женска глава,
На госпоство кучка слакомила,
Па довати дивит и артију,

На ђерђефу књигу накитила,
Овако му у њој куја пише:
„Чуј, Алија, и срце и душо,
„Чуј како ћеш савладат' Милоша.
„Данас петак, а шјутра субота,
„А пр'о шјутра свијетла неђеља.
„Ти покупи тридесет Новљана
„Све по пушци и крвавој руци,
„Дођи шњима у Шари планини,
„Лако ћу ти издати Милоша:
„Ноћу чува по планини овце,
„А обдану под јеликом спава,
„Ја му чиним стражу од Турака;
„А чобани по планини овце.
„Ти опколи мене и Милоша,
„Па када ти замахнем марамом,
„Притеците, те га савежите,
„А ја ћу га добро напојити,
„Мијешати у вино ракију.“
Кад Алија таку књигу прими,
Од радости на ноге скочио,
Милутина грли и целива,
Дарова му стотину цекина:
„На ти, влашче, те се преобуци,
„И добави пусат за појасом.“
Па истрча доље у чаршију,
Те пробира по Новому Турке,
Ђе гођ био бољи од бољега,
И по пушци гори од горега,
То Алија око себе ваби.
Вечераше и преконачише,
Саба зором рано ураниše,

А на добре коње посједаше,
Отидоше лугом и ћенаром,
По планинам' и брда каменим.
Куд год ишли, у планину сишли.
Кад је био зелену језеру,
Код језера угледа јелику,
Како га је слуга сјетовала.
Околише зелено језеро,
Упазише китну Анђелију
И Милоша ђе код Анђе спава,
Јарко њега огријало сунце,
Упрло му токам' у прсима,
Сва се гора од тока засјала,
Па се Турци поближе привукли,
Опази их нејачак Тодоре,
Најмлађи син Милоша чобана,
Па казује својој старој мајци:
„Мајко моја, дуго јадна била!
„Ен' одонуд силе од Турака,
„Пред њима је Новљанин Алија,
„Изгубиће мојега бабајка."
Анђа Тоша мукли замукује:
„Муч' не лудуј, мој Тодоре сине,
„Шједи, сине, доље код матере,
„Они нису Турци ни ајдуци,
„Него ј' оно бабов побратиме,
„Иду Турци к Милош-чобанину
„Да 'но ладно испијају вино."
Опет д'јете својој мајци виче:
„Није, мајко, живота ми твога,
„Но су оно Турци душманини,
„Пробудимо нашег ранитеља."

Ражљути се кучка а не мајка,
Те ђетету шамар ударила,
Два му кутња зуба саломила,
А два очна с мјеста покренула,
Па на Турке манула марамом.
Трче Турци горе него вуци,
На Милоша сургун учинише,
Савладаше, те га савезаше.
Цикну јадан нејачак Тодоре,
Те он виче мајку Анђелију:
„Мајко моја, жив те Бог убио!
„Узми ножа мојега бабајка,
„Ја ћу узет' кратку шеишану,
„Да бранимо нашег ранитеља."
Ћаше Тодор убити Алију,
Ал' му не да кучка а не мајка,
Но му оте из рука шишану,
И други му шамар ударила.
Кад се Милош од сна разабрао,
И кад виђе Новљанин-Алију,
Око њега тридесет Новљана,
И спућене наопако руке,
Он завика грлом јуначкијем,
Сва му гора на глас одјекнула,
Задрмала лишћем и гранама,
А од хуке замути језеро,
А аждаје главе помолиле,
Те се чуде гласу и јауку,
Па оваку ријеч приватио:
„Анђелијо, орјацко кољено,
„Така ли је вјера у љубовце!
„Тако л' чуваш господара свога!

„Губала те љубав и вјенчање!“
Мучи Анђа, ништа не говори,
Него Турци коње појахаше,
А Алија за се Анђелију,
Јадан Милош пјеше на опанке,
За њим Тодор пјешке пристајаше.
Љуби оца у свезане руке,
Све му руке сузам’ поквасио,
Ћешио га Милош путујући.
Ђе несреће, ту има и среће,
Бог помага Милош-чобанину.
Кад дођоше води у планину,
Сви с добрије коња одјахаше,
Посједаше на зелену траву,
Привезаше за јелу Милоша,
Па дријеше торбе и бисаге,
Поручаше и напојише се.
Анђа шјела на крило Алији,
И десном га руком загрлила,
И љуби га међу очи црне,
Але Анђу под грло бијело.
Плачућ’ Тодор мајци говорио:
„Дај ми, мајко, кору љеба сува,
„Да заложим мога родитеља.“
Али Анђа кучка а не мајка,
Проговори Новљанин-Алији:
„О Алија, и срце и душо,
„Посијеци вучића од вука.
„Вјера моја тако ми помогла!
„Ако Тодор до оружја дође,
„Осветиће свог оца Милоша,
„Тебе живо срце укинути,

„И узети бијела Новога,
„Е се Тодор у оца уврго.“
Кад то чуло дијете Тодоре,
Препаде се, те бјежи Милошу:
„Не дај, бабо, слатки ранитељу,
„Да ме Турчин коље и сијече
„Код живога и оца и мајке.“
Ражали се Новљанин Алија,
Турчин био, ал’ се смиловао,
Него пију вино и ракију,
Те поспаше кано и заклани.
Заспа трудан Новљанин Алија,
На руци му Анђа Милошева,
Милући је Анђу ушикао
Као мајка чедо у бешици.
Кад то виђе Милош чобанине
Он дозива тијано Тодора:
„О Тодоре, мој невољни сине,
„Примакни се мушки полагано
„На онога најпрвог Турчина,
„Извуци му сабљу из корица,
„Прекини ми на руке гајтане,
„Не би л’ бабу одр’јешио руке.“
Лудо д’јете срца јуначкога
Привуче се Новљанину Суљу,
Уграби му сабљу из ножнице,
Па потрча својему бабајку.
Жао Тошу оца ранитеља
Па се боји да га не пореже,
Окрећује и тамо и амо,
Док прекиде гајтан на рукама.
Кад се Милош сабље добавио

У Турке је јуриш учинио,
Те погуби тридесет Новљана.
До Алије Милош потрчао,
Те га бије чизмом и мамузом:
„Устај горје, турска потурице,
„Чију држиш на крило љубовцу?
„У злом си је часу загрлио,
„У гори те она пољубила!“
Кад се прену иза сна Алија,
И кад виђе јаде изненада,
Од земље је на ноге скочио,
Врже руку сабљи на балчаку,
Кад ли пуста извађена ћорда,
Те се сјаје у руци Милошу.
Једном виђе, а више не виђе,
Шњом му Милош одас’јече главу.
Кад то виђе Анђа Милошева,
Скупи скуте, а сави рукаве,
Те побјеже доље низ планину.
За њоме се Милош натурио,
За Милошем нејачак Тодоре,
Не да Тодор да му гине мајка,
Него клече на оба кољена,
Моли оца и Богом заклиња:
„Немој, бабо, погубит’ ми мајку,
„Ко ће мене нејака грлити,
„Ко љубити до моје младости?“
Ражали се Милош-чобанину,
Те затаче сабљу у ножницу,
Тоша љуби, а сузама рони.
Тада Анђа, Бог јој опростио,
Клече млада на гола кољена,

Прегну главу, говори Милошу:
„Посијеци, драги господару,
„Гријеси ме лудо преварише
„Те невјеру тебе учинила.“
Па се њему око нога свија,
Сузама му покваси кољена
Од подвезе па до опанака,
И опанке сузам напунила.
Пружи руку Милош чобанине,
Те је трже, и од земље диже,
Трипут рече: „Бог ти опростио!“
А она га по рукама љуби,
Рони сузе у тешку кајању,
Ћешио је дијете Тодоре.
Па се натраг мало повратише,
Угазише у крв међу Турке,
Узеше им пусат и оружје
И свијетле бистре џевердаре,
Копче златне, токе позлаћне,
Самур капе и свилен' саруке,
И зелене са плећа доламе,
И скрлетли од чохе шалваре,
И малене ћурке до појаса
Који 'но су куном постављени
А морском су видром опточени,
Па шићара на коње турише,
На три добра коња појахаше,
Па одоше међу чобанима.
Далеко га срели два чобана:
Чупић Стоин и Чарапин Васо.
Кад виђоше на коњу Милоша
И љубовцу и Тодора сина,

Завикаше оба побратима:
„Благо нама јутрос и довијек!
Чудили се, Милоша питали:
„Што би, брате, ако Бога знадеш!?“
Све им Милош по истини каже.
У то доба и други чобани,
Ту дијеле шићар од Турака.
Милош љуби опет Анђелију,
Анђа њега по сто пута боље.
Бог убио сваку женску главу,
И врази јој растезали душу,
Која није вјерна господару.

[Упор. III[4], бр. 7.]

30.

Дијете Јован и мати му.

Од како је настала крајина,
Боља није постала влахиња
Ка' је сада на ове године
У пространу земљу Посавину,
Љуба мила Саве од Посавља;
Остала је удовица млада,
Бог да знао да се преудава.
На њу су се просци натурили:
Седам краља од седам земаља,
И петнаест с мора ђенерала,
И кнежева и говернадура
Из Србије ни броја им нема.
Но да видиш удовице младе!
Не хће краља, не хће ђенерала,

Ни војводу, ни говернадура,
Не хће кнеза, ни Србина с реда.
То се чуди до седам краљева
За што млада не одабра кога,
Али краља, али ђенерала,
Ал' војводу, али говернадура,
Али кнеза, али Срба с реда.
То се чудо зачу на далеко,
И ако је вила и лијепа,
А колико врати просилаца;
Зачуло се уз турску крајину,
То зачуо буљумбаша Мујо
У Зворнику граду бијеломе.
Кад зачуо, на ноге скочио,
Па на прозор главу протурио,
Па је својој слуги повикнуо:
„Слуго моја, коња азурајте,
„Јере хоћу путоват' занаго."
Мамур ђога учинише слуге
Млаком водом и раки сапуном,
У сунђер му воду покупише,
Ћебе тури, па га оседлаше,
Оседлаше седлом сребрнијем,
У које су дванаест камена,
Што ваљају дванаест градова,
Па покрише црвеном мавлутом,
Од црвене млетачке кадиве,
Те он покри дванаест камена
Да не сјају ђе потребе нема,
Зауздаше клипом њемачкијем
И великом уздом позлаћеном;
На челу му даница звијезда;

Па се̂ тури у оћело дивно:
Он обуче ковче и чакшире,
Више му је под кољеном злата
Но црвене чохе на кољено,
На чакшире од злата кошуљу,
На кошуљу од сахе доламу,
На коју су пуца с обје стране,
Тридест с десне, а с лијеве тридест,
Свако носи по по литре злата,
А што му је пуце под грлоцем,
Оно носи пуну литру злата,
Уњ му стоји чаша од биљура,
Што њом Туре мрко пије вино
У поноћи кад је помрчина,
Ка и у дан када грије сунце;
На доламу токе с канатима,
Па опаса мукадем појаса,
За њга тури двије пушке мале,
У њих ништа од дрвета нема,
Кундаци им срмом заковани,
Тепелуци заливени златом;
А међу њих анџар оковани,
А на рамо бистра џевердана,
На њему је седамнаест лама,
Свака носи по по литре злата,
Што је лама под горњим нишаном,
Она му је пуну литру злата.
То ј' оружје Саве од Посавља,
Јест га Турчин на мегдан добио,
Ума земан да оруже плати.
На главу му капа и челенке,
На капу му седам челенака,

Свих се седам на чекрк окрећу
У сахату по дванаест пута,
Те јунака од сунашца бране,
Од сунашца и од зла времена.
Боже мили, на свему ти вала!
Силна ти је она потурица!
Како шеће, како ли се креће!
Баш ка' јунак помислити неће:
Стоји клипа и срме и злата.
Док ишета на мермер авлију,
Туне нађе готова ђогина
Под такумом и свијем пусатом,
Па му слуге коња приведоше,
Те му Турчин скочи на рамена.
Боже мили, на свему ти вала,
Колико је од Зворника града
До простране земље Посавине,
Зборе људи, има шест конака,
Све то Турчин у један чињаше,
Докле земљи Посавини дође.
У најљепше доба долазио,
Међу акшам и међу јацију.
Када дође земљи Посавини
Под Савину пребијелу кулу,
Па запишта на росну ливаду,
Зачула га удовица млада,
И на прозор протурила главу,
И овако ријеч бесједила:
„Бог т' убио, сужањ невољниче!
„Који цмилиш на росну ливаду,
„Хајде амо у бијелу кулу,
„Ево има двије годинице

„Од кад ми је Сава погинуо,
„Тешки ми је аманет предао
„Да не жалим похарчити благо,
„Но да болном и невољном дајем,
„Све за душу господара мога.“
Кад то зачу турска буљумбаша,
Он отиште коња на авлију,
Али мајка оправила сина,
Самолудо од дванаест љета,
Да отисне од авлије врата.
Хитро момче послушало мајку,
Од авлије отиште фалангу.
Кад уљезе Туре на ђогину,
Он са седла сатури мавлуту,
Докле сину дванаест камена,
Тако кула и авлија сину
Ка да паде у авлију сунце.
Препаде се дијете Јоване,
Цикну, писну, побјеже у кулу,
А срете га на вратима мајка,
Од себе га шаком ударила.
Колико га удри полагано,
На образу рану направила:
„Што је, сине, не веселио се!
„Од шта си се момак препануо?“
Кад погледа на мермер-авлију,
Она виђе да је јунак добар,
Па она стрча низ мостове кули,
Па Турчину коња уватила,
Поведе га у мрачне подруме,
Примаче му зоби и сијена;
Па Турчина у вати за руку,

С њим пошета на танчицу кулу.
Колику му стиму направила,
Не води га на оџаку своме,
Но га сврну у танку одају,
Па му мрку каву припарила.
Каву пили, па ју потурили,
А господски чибук запалили;
Лулу пили, па ју потурили,
И господску совру поставили;
Ел на совру меза свакојака.
На што рече турска буљумбаша:
„Бона била, удовица млада,
„У што си се бона заумила,
„Око шта ли руке саставила,
„А да шта се бона не удајеш?
„А тако ми очи не пануле,
„Ја нијесам видио ђевојке
„Ни влахиње ни Туркиње младе.
„Немој тако младост раздријети,
„Но ми узми мене господара
„Иза Саве господара твога.“
Но му вели удовица млада:
„Ево бих се удала занаго,
„Но ја имам луке и читлуке
„И велике дворе и тимаре,
„И у дворе небројено благо,
„И јошт имам двоје ђеце лудо;
„Жао ми је ђецу млого.“
Но што рече буљумбаша Мујо:
„Јадна била, удовица млада,
„Оди узми мене господара
„Иза Саве господара твога,

„Кунем ти се и вјеру ти дајем,
„Златну ћу ти натру направити,
„А- на чекрк хоћу окренути;
„Јошт ја имам дванаест орвана,
„Када кренеш преко моје куле,
„Да ти држе скутце и рукавце.“
Оно рече, па затури руку,
И извади стотину дуката,
И на њима зеһир прстен златан,
Па их пружи удовици младој.
Превари се, уједе је гуја,
Те Турчину прстен приватила.
Кад то виђе дијете Јоване,
Он побјеже из бијеле куле,
Па он писну кано гуја љута.
Но да видиш удовице младе,
Буљумбаши тако бесједила:
„Буљумбаша од Зворника Мујо,
„Ти погуби двоје ђеце младе.“
Но јој рече турска буљумбаша:
„Бона била, удовица млада,
„Ја бих ласно ђецу погубио,
„Но не могу порад рза мога,
„Кориће ме по крајини Турци,
„Доста сам им јада учинио.“
Кад то зачу удовица млада,
На њега се добро насрдила,
Па истрча на бијелу кулу,
Па својега сина доватила,
Па га тури кроз пенџер од куле.
Тако му је Бог удијелио,
Не сломио ни ногу ни руку,

Па уз прозор попружио руке,
Кад ће мајка протурит' ђевојку.
Проз прозоре турила ђевојку,
Самолудо од двије године,
Ал' да видиш ђетета Јована,
И ако је јошт дијете лудо,
Не даде јој на земљу панути,
Дочека је на лагане руке,
Па је узе дите у наручје,
Понесе је на врата од куле,
Па дозива буљумбаша Мују:
„Богом брате, буљумбаша Мујо,
„Ну дај мене бабово оружје,
„Ето теби моја стара мајка.“
Туре скочи на ноге лагане,
Па довати двије пушке мале,
И његова бистра џевердана,
И Савину кривајицу ћорду,
И одиста дат' оружа ћаше,
Него она куја не даваше:
„Не за Бога, буљумбаша Мујо,
„И ако је јошт дијете лудо,
„Ма је Јован трага ђавољега,
„Страх је мене погубиће тебе.“
Кад то зачу буљумбаша Мујо,
Из оружа извио кремење,
Па ђетету на прозору дава.
Кад се момче довати оружа,
Боже мили, велике жалости!
Сабља му се по долини вуче,
А џевердан по камењу туче,
У наручје носи милу секу,

Па побјеже низа Посавину.
Мисли момче шта ће од живота,
Па отиде своме милу куму,
Милу куму Посавцу Лазару,
Закуца му алком на вратима.
Скочи Лазар на ноге лагане,
Кад погледа на врата од куле,
Ал' ђе шета двоје ђеце лудо,
Једно друго носи у наручје.
Но га Лазар за матер упита.
Све му Јован по истини каже.
Када му је разабра бесједе:
„Мили куме, ја те Богом кумим,
„Немој мене освануги ођен,
„Ако чује буљумбаша Мујо,
„Он би мене изгубио главу."
Кад то зачу дијете Јоване,
Писну момак како змија љута,
И Лазару бесједио куму:
„А да куд ћу, мој куме Лазаре?"
Но му тако Лазар бесједио:
„Пођи мало у Пролом планину,
„Те потражи Дмитра стрица твога.
„Ево има дванаест година
„Од како је Дмитар одвргао,
„Одвргао Дмитар у ајдуке.
„У Пролом је направио кулу,
„Око куле камену авлију,
„Има Дмитар четрдесет слуга,
„Те Турцима пачариза гради:
„Он разбија хане и дућане,
„Буле роби, а сијече Турке,

„Не да царској проодит' мирији,
„Но разбија по планини Турке.“
Кад то зачу дијете Јоване,
Он му иште праха и олова,
И камење у пушку кремење:
„Мили куме, Посавац-Лазаре,
„Кад одмакнем у планину пусту,
„Страх је мене од вукова, куме.“
Даде Лазар праха и олова,
И приви му у пушку кремење.
Па с' отале момче подигнуло,
Ето ти га кроз планину пусту.
Кад далеко одмакнуло било,
Ведро бјеше па се наоблачи,
Био снијег са сјевера на'ђе,
И застаде ђецу у планину.
Но да видиш ђетета Јована,
То бијаше пиле од сокола,
Све он иде од јеле до јеле,
Докле дође у Пролом планину.
На расточје млоге раскрснице,
Ту га бјеше ноћца оставила,
А данак га био приватио,
Ту му бјеше бабо погинуо,
И мрамор му украј пута нађе.
Чим га виђе, познаде га д'јете.
Колико се ужељело баба,
С каменом се бјеше загрлио,
Трипут бабу Богом закумио:
„О мој бабо, Сава од Посавља,
„Проговори, ја те Богом кунем.“
Али камен зборити не хћаше,

Не хоћаше, или не могаше,
Е на њему лед и снијег бјеше.
А да видиш ђетета Јована,
О камену д'јете обиснуло,
Неће ли се камен растворити,
Али њега како научити,
Не умије кланцем проз планину,
Ал' му камен зборит' не хоћаше.
Но каде се њему досадило,
Од камена бјеше обрнуло, .
Па отиде у буково шушње,
Па он пови своју милу секу.
Тако му је Бог удијелио,
Те ђевојку санак преварио,
Па се опет на камен поврну.
Колико се баба ужелио,
На камен га санак преварио.
Кад се дите од сна разабрало,
Ал' се ведро небо изведрило.
Дало му се нешто послушати,
Али стоји јека уз планине,
Ето иде буљумбаша Мујо
На његова дебела ђогина,
Собом води удовицу младу,
И он гони три товара блага.
Но у срце дите помислило
Да причека буљумбашу Мују.
Тако му је Бог удијелио,
Трољетна га гроја уватила,
Па он паде у долину главом:
Кад је дите главу подигнуло,
Ал' се Туре близо примакнуло,

Удовици тако бесједио:
„Удовице, Савина Дафина,
„Ну погледај украј друма пута.
„Ђе сам Саву изгубио твога.“
Но да видиш ђетета Јована,
Цевердану тако бесједило:
„Цевердане мога мила баба,
„Немој мене данас преварити,
„Немој Сави кућу ископати.“
Па отиде пушку да натегне,
Ал’ не море ишћерат’ на зубе,
Но се дите јаду дујисало,
Па јој шпатлу на долину баци,
Па јој ногом на табан стануло,
Те је на зуб пушку ишћерало,
Па у срце бјеше помислило,
Те је низањ оком погледало,
А пред очи ватру упирило.
Пуче пушка, вазда му пуцала,
Те Турчину штету учинила,
И на прси чову распучила,
И на плећи прозор учинила,
Паде Туре у траву на главу.
Но с’ обрће удовица млада,
Откле муња из планине сину,
Те упали буљумбашу Мују,
Док испаде дијете Јоване.
Кад га бјеше угледала мајка,
Она свога кунијаше сина:
„Што је, сине, дијете Јоване,
„Што изгуби таквога јунака,
„Еда би га змија ударила

„Ка и што је у планину Муја!“
За то Јован ни абера нема,
Него моли своју стару мајку:
„Не куни ме, моја стара мајко.“
Па потрча у буково шушње,
Па довати лијепу ђевојку,
Па је тако мајци бесједио:
„Стара мајко, увиј је у крило,
„Од Бога ти тврду вјеру давам
„Да те никад прекорити нећу,
„Па обирај како ти је драго:
„Ти ако ћеш натраг да идемо,
„Кориће те твоје другарице,
„Но ајдемо, мајко, у планину,
„Да тражимо Дмитра стрица мога,
„Стрица мога, а ђевера твога,
„И он ће не дочекати дивно.“
И то једва дочекала млада,
Не хће кули да поврне благо,
Него иде проз планину пусту,
Док на Саву воду долазили.
Ал' на Саву робље од свијета
Ђе превози ђемиџија Ђуро.
Но да видиш ђетета Јована,
Па он Ђуру ријеч бесједио:
„Богом брате, ђемиџија Ђуро,
„Превези ме преко воде ладне,
„Да не чекам док се роб изреди,
„И ево ти стотина дуката.“
На благо се момак слакомио,
И претргну робље преко Саве,
У ђемију благо утурио,

И његово робље свеколико,
Но је Ђуро весло натурио.
Каде били води у пучини,
А Јован је тако бесједио:
„Вала Богу, вала јединоме,
„Јесам чуо ђе говоре људи,
„Кад се вози преко воде Саве,
„Да с' исправи на ноге лагане,
„Да удари вјетар преко Саве,
„То је добро за младе чељаде.“
Удовица на ноге скочила,
А Јован јој очи преварио,
Из ђемије те је истурио,
Те је Сава вода ћердосала.
Кад то виђе ђемиџија Ђуро,
Он са себе одијело тура,
Па у Саву воду ускочио,
Бог да знава, извадити ћаше.
Но га Јован Богом братимљаше:
„Брате Богом, ђемиџија Ђуро,
„Немој моју извадити мајку,
„Ере ми је много јада дала.“
Па му с' оде Јован јадовати.
Таде Ђуро пусти удовицу,
Те је Сава вода шћердосала.
Када били води на 'ну банду,
Ту братински закон извршили,
И даде му стотину дуката,
А он њему гусле јаворове,
И тако му бјеше бесједио:
„Побратиме, прелуди Јоване,
„Ајде тамо уз Пролом планину,

„Када бидеш далек' у планину,
„Ти у гусле гуди полагано,
„Те поликни Дмитра стрица свога."
Отоле се Јован подигнуо.
Када био далеко у планину,
Он довати гусле јаворове,
Па уза ње ситно ударио,
А запјева танко гласовито,
А прип'јева Дмитра стрица свога.
Оно не чу Дмитар арамбаша,
Него Дмитрове зачуле слуге,
Иду казат' господару своме,
Господару Дмитре арамбаша.
Не кажују ка су оно зачули
Него веле господару своме:
„Господару, Дмитре арамбаша,
„Ево добар јунак уз планину,
„Све тебе зове на мегдане."
Но им тако Дмитар бесједио:
„Ну пођите, те му запаните."
Оно слуге једва дочекале.
Подиже се четерест ајдука,
Попадоше око друма пута.
Ема Дмитру добра срећа била,
Доватио тешку карабину,
Која ждере литру тученика
И сто драма мекога олова,
И он оде за слугама трагом.
Стиже слуге усред друма пута,
Сви пануди око друма пута,
Дмитар паде насред друма пута.
Мало било, ништа не трајало,

Ал' ето ти двије аџамије,
Они гоне три товара блага,
И јаше Јован Мујагина ђога.
Када га је Дмитар угледао,
Под ђететом коња уфатио.
А да видиш ђетета Јована,
И ако је јошт дијете лудо,
Ама бјеше пиле од сокола,
За оштру се сабљу дофатио,
Па је Дмитру тако бесједио:
„Ид' отале, незнана делијо,
„Јер тако ми Бога милоснога,
„Данас ћу ти изгубити главу,
„Све у здравље Дмитра стрица мога.“
Кад је оно Дмитар разумио,
Тако му је ријеч бесједио:
„А ти ли си, моја змијо љута.“
Оно кад је Јован разумио,
О грлу се стрицу објесио.
Но га Дмитар за матер упита.
Каде му га Дмитар разумио,
Ал' овако ријеч бесједио:
„Аох мени, мој мио синовче,“
Но је он стрицу бесједио:
„Немој тако, а мој мио стрико,
„Ја добро сам се осветио мајци,
„Ја сам њојзи погубио Муја,
„Осветио мога мила баба.“
Него му је Дмитар бесједио:
„А не лудуј, моја змијо љута,
„Ев' у мене четерест ајдука,
„Трипут сам му досле западао,

„И не смјесмо њему ударити.“
Рече тако дијете Јоване:
„Ако мене не вјерујеш, стрико,
„Врзи руку у коњску зобницу,
„Те извади од Турчина главу.“
Оно Дмитрове зачуле слуге,
И погнаше коњу у зобницу,
Извадише од Турчина главу.
Какова је Мујагина глава
Престравич не жива бијаше,
Ема мртва ни лијека нема,
Него глава искесила зубе,
Крваве очи избечила.
Кад је Дмитар главу сагледао,
Колико га од ње сујма било,
Трољетна га увати грозница,
И тресла га два од дневи сата.
И кад га је била попуштила,
Узе двоје ђеце на рукама,
Јована на десницу руку,
А ђевојку на лијеву руку,
Понесе их на бијелу кулу.
Слуге им коње приватили,
И велики шенлук учинили,
И од чуда главу измјерили,
Маче мртва седамнаест ока.
И то било, али није ни било,
Тадер било, сад се спомињало.

Има још један много краћи варијанат:

Дигао се „буљумбаша“ Мујо низ Херцеговину у Посавље под кулу у Посављу Сава. Видела га Савина љуба, па га зове на кулу да пије вина. Он дође, и нуди је да

се за њ уда, па ће јој скројити три кавада, и служиће је дванаест дворкиња. Она му вели да би га узела, али не може децу оставити, јер немају никога до њу и стрица Митра, који је у хајдуцима. Мујо скочи, и избаци децу пред двор. Луди Јован куми Муја да му да што од бабова оружја, да иде у планину тражити стрица, па да се оружјем од зверова брани. Он му да, и деца пођу ноћу уз планину. Ту нађу мрамор, на коме се Јован заплаче, а сестра га пита, што му је. Он јој каже да им је ту бабо погинуо од Муја, и хоће ту да га дочека. Сестра га моли да то не чини, јер ће га Мујо погубити, па куд ће она сама. Он је слободи, да ће је, ако он погине, мајка узети собом у Зворник. Сутра наиђе Мујо, и Јован га убије, одсече му главу, и узме му коња и оружје, па позива мајку да иду тражити стрица Митра. Кад су били на Дрини, и навезли се на ђемију, Јован рече мајци да излегне на таван ђемијин, да види како из Дрине ладан ветар пуха, и претури је у Дрину. Дође дома, и пободе Мујову главу, нек се зна да је баба осветио (141 стих).

31.

Ђуро Даничић и Покрајчић Павле.

Разболе се Даничићу Ђуро
Од љутога срца јуначкога,
Боловао девет годин' дана,
Нит' умире, нит' му боље бива.
Силно Ђуро поарчио благо:
Ђе год било стара свештеника,
Калуђера богоугодника,
Ђуро зове да му Бога моле,
И поју му масла и бденија
И молитве из старијех књига;
Ђе год било по гласу ећима,

И илаца за срце лијека,
Обидова, ништа не помога;
Све му биле посестриме виле
Доносиле свакојако биље
И понуде које ни цар нема,
Носиле му свакојаке траве
Од мађија, чина и помаме,
Ништа Ђуру помоћ' не могоше;
До'дили му многи побратими
И бирани од свуд пријатељи,
Доносили свакоје понуде
Од Дунаја до мора сињега
И илаџе скрај б'јелог свијета,
Ал' за фајду кад лијека није.
Плакало га мало и велико,
А највише остарала мајка,
Она шједи Ђуру више главе,
Рони сузе и ноћу и дању;
И жали га сине Владимире,
Обрће га с десне на лијеву,
Попритеже кад му мука дође,
А пошједе кад муке попуште,
И шербетом грло залијева,
А нарачом да оквасп уста;
Ал' не оће љуба Иконија,
Тврда срца соја орјацкога,
Криво Ђура оком погледива,
Често коси, те му одговара.
Види Ђуро што је и како је,
Па говори љуби Иконији:
„Љубо моја, мила Иконије,
„Не љути се, ни коси се на ме.

„Ако сам ти оболио, душо,
„Није болест са образа црна,
„Но је болест од Бога послана;
„Почекај ме још годину дана;
„Ил' ћу јунак бола преболети,
„Ил' ћу ови свијет пром'јенити.
„Боље ти је и поштеније ти
„Удати се као удовица,
„Но удати иза жива мужа."
Шути куја, ништа не говори,
Но отиде у шикли одају,
Те дочепа калем и артију
И мурећеф чим се књиге пишу,
Па написа књигу на кољено,
Те је шаље у турској Крајини
А на руке Покрајчићу Павлу.
Овако му књигу направила:
„Чуј ме, Павле, прво добро моје,
„Знаш лијепо, и ако је давно,
„Кад си мене просио у мајке,
„Ја сам хћела, и ођаше мајка,
„Али не хће остарјели бабо,
„Но ме даде Даничићу Ђуру.
„Ево има девет годин' дана
„Како Ђуро од бола болује,
„Нит' умире, нити бољи бива.
„Ја сам, Павле, пустошна ливада,
„Удовица, а код жива мужа,
„Без грљења и без миловања,
„Него, Павле, срце из њедара,
„Купи свате, бржај по ме амо
„У нећељу која прва дође,

„Док азурам себе и коњица,
„Док саберем моје рухо пусто
„И напуним елбете дуката,
„Свакако ће пусто останути.“
Па кад таку књигу нашарала,
Преклопи је на четири ћошка
И црљена удари печата,
Запечати са руке прстеном,
И дозива свог Пунишу слугу:
„Чуј, Пуниша, чуј ме, моја слуго,
„Да си брже с књигом у Крајини
„А на руке Покрајчићу Павлу;
„Ову предај, другу ми донеси,
„Добрим ћу те даром даривати.“
Момче вјерно, не зна што се пише,
Па се лати горе и планине,
Куд гођ ишло, у Крајину сишло
А до куле Покрајчића Павла.
Капу скида, под пазуо тура,
Приступи му руци и кољену,
Руку љуби, а књигу му дава.
Прими Павле књигу, и учи је,
И кад виђе што му она каже,
Од радости на ноге скочио,
Те дарива млада књигоношу,
Па написа књигу шаровиту:
„Иконија, и срце и душо!
„Ето мене у прву неђељу,
„Само водим до тридесет свата,
„Немам каде више окупљати,
„Надај ми се, и нареси ми се,
„Одавна те јесам пожелио.“

Оде момче с књигом на трагове,
Књигу дава својој госпођици,
Она њему дванаест дуката.
Па кад куја књигу проучила,
И виђела што јој Павле пише,
Азурава себе и коњица
А преслаже зенђил' рухо своје,
Из сандука у сепете слаже.
Очешља се и бојатиса се,
И обуче што мога најљевше.
Чуди јој се стара свекрвица:
„Што је, снахо, што прћију слажеш,
„Ка̑ да мислиш рухо продавати,
„Али неђе дуго путовати?"
То слушало д'јете Владимире,
Па притрча к својој милој мајци,
Проли сузе низ румено лице,
Љуби мајци руке и њедарца:
„Ђе ћеш мене, моја мила мајко?
„Ал' ме мислиш, мамо, оставити
„Да сам сирак без оца и мајке?
(Па се сави око нога мајци
Као змија око дрва сува)
„Немој, мамо, ако Бога знадеш!"
То слушао Даничићу Ђуро,
И одма се јаду досјетио,
Па говори својојзи љубовци:
„Иконија, до сад вјерна љубо,
„Не црни ми образ при животу,
„Не вријеђај мене у мукама,
„Стару мајку и нејака сина,
„Причекај ме јоште по године,

„Докле умрем, али бољи будем.“
Ал' да видиш кује Иконије,
Колико је срца поганога,
Таку Ђуру ријеч истурила:
„Нећу, Ђуро, ни нејељу дана,
„Доћ' ће шјутра по мене сватови,
„Пред сватов'ма млади ђувегија,
„По имену Покрајчићу Павле.
„Три пута ме у мајке просио,
„А ти си ме, Ђуро, препросио
„На срамоту и мене и мајке.
„Док сам, Ђуро, у твом двору била,
„Не мож' рећи нит' ме прекорити
„Да нијесам тебе вјерна била,
„Ево има девет годиница,
„Чини ми се да је доста било,
„И да не мож' мене прекорити,
„У суђењу пријекора нема.“
То изрече, низ кулу утече.
Цикну Ђуро као змија љута,
А подјекну, сва се кућа стресе,
Од гласа се џами[1]) уздрмаше,
А потресе шљеме на чардаку.
Све мислио што ће и како ће,
Па дозива своју стару мајку:
„Почуј, мајко, још једанпут сина:
„Ти приправи госпоцка јеџека[2])
„И приправи пива изобила.
„Ако буду свати познаници,
„Угости их пивом и јестивом,
„Нека знаду ђе су долазили.

[1]) цакла. [2]) јестива.

„Ако буду свати непознати,
„Истури им пред кулу невјесту.“
У то доба и ноћ омркнула.
Ноћ побјеже, а дан се примаче,
Стаде јека пољем и ливадам’,
Пушка пуца, удара тамбура,
А пјевају момци иза гласа:
„Препелице, гојна и румена,
„Ево твога јата соколова,
„Долети нам испод наших крила,
„Рад’ тебе смо коње утрудили.“
То зачуо Даничићу Ђуро,
Кам би студен сузу испустио,
А камо ли јунак од јунака,
Па дозива Владимира сина:
„Владимире, мој невољни сине,
„Отвори ми највећег сандука,
„Извади ми мукадем појаса,
„Да утегнем срце пр’о бокова,
„И пренеси кули на пенџере,
„Да ја видим чиј’ с’ оно сватови,
„Је л’ колико, и ко у сватове.“
Брже Ђура синак послушао,
Утегну га мукадем појасом,
И пренесе кули на пенџеру.
Узе Ђуро срчајли дурбина,
Развуче му до седам каната
Те му гледа на седам сахата,
Окрену га пољем испод куле
На сватове дурбин нанишани,
Пак их броји и очима суди,
Ко је који бољи од којега.

Све сватове редом пребројио,
Пребројио те их упознао.
Док сватови близу двора били,
Гледао их млади Владимире,
Па он пита свога оца Ђура:
„Бабо Ђуро, чиј с' оно сватови,
„По чију ли сад иду ђевојку?“ —
„Наши свати и наша ђевојка,
„Ђувегија Покрајчићу Павле,
„А ђевојка твоја мила мајка.“
Цикну д'јете, соко од сокола,
Па говори Даничићу Ђуру:
„Бабо Ђуро, не упуштај мајке,
„Да отиде мајка за другога,
„Да је љуби за живота твога,
„Твоју љубу, моју милу мајку.
„Ја је не дам, ако је ти даваш.“
Па утрча д'јете у камари,
Те припаса бабово оружје,
И ћаше изић' пред сватове,
Ал' га прокле са пенџера Ђуро;
А дијете соја госпоцкога,
Препаде се од очине клетве,
Поврати се д'јете под оружјем.
У то доба кита и сватови,
Тридест свата, више ђувегија,
Разјахаше коње у авлију.
Дочека их Даничића мајка,
А љубовца коње испод свата.
Уведе их у бијелу кулу,
Посједоше за софром готовом.
Ђуру не да срце одољети,

Но с' утегну су два и три паса,
Са дно нога до врху бедара,
Па од бедре до витих ребара,
Па ето га уз бијелу кулу,
Полу мртав уђе међ' сватове.
Сви му свати на ноге усташе,
Помакоше један уз другога,
Дивно Ђуру мјесто начинише,
У врх софре челу од трпезе,
Сједе Ђуро таман украј Павла.
Дадоше му тридест чаша вина
Ожђелдија и добродошлица.
Попи Ђуро, и дивно зафали,
Па међ' свате пусти лакрдију:
„Добро дошли, браћо Србљи драга,
„По вас добро, ако није по ме,
„Ал' вас молим, па вас Богом кумим,
„Да ми данас не водите љубу
„Иконију иза мене жива.
„Причекајте, неће дуго бити,
„Па кад умрем, аирли вам било,
„На силу је не могу отети.
„Земља ми је на лишцу одавна,
„А гробница скрита у њедрима,
„Ал' ми је ред данас умирати,
„Да очима не гледам срамоту.
„И ако ме, браћо, послушате,
„Држаћу вас пуну ефту[1]) дана.
„Имам доста, Бог ми поклонио,
„Да вас држим и годину дана."
Проговара свацки старјешина:

[1]) неђељу.

„Даничићу, наш сиви соколе!
„Кад је тако, и јазук би било
„Вријеђати такога јунака,
„А то није ни Богу угодно,
„Нити нама вјера то допушта.“
Али вели Покрајчићу Павле:
„Даничићу, мио пријатељу,
„Под силом ти свати не дођоше,
„Ни под силом водимо љубовцу,
„Али није него с добре воље.
„Кад је тако, ту ти силе нема.“
Пак завика грлом бијелијем:
„Свати браћо, на ноге јуначке,
„Иконијо, а ти међ' сватове.“
Па поскочи на ноге лагане.
Ал' му вели Даничићу Ђуро:
„Стан' полако, Покрајчићу Павле,
„Да се прије смрти дарујемо.“
Па повикну сина Владимира:
„Владимире, моје д'јете драго,
„Донеси ми сабљу од мегдана
„Да дарујем мила зета свога.“
Дијете га брже послушало,
Донесе му сабљу од мегдана,
Ђуро дава Покрајчићу Павлу.
Павле гледа сабљу и прегледа,
Не да му се сабља извадити.
Оде сабља од руке до руке,
Никому се не да извадити;
Докле дође у рукама Ђуру,
Сама му се сабља извадила,
И три капи крви испадоше.

Олакша му сабља у десници,
Лакша сабља од најмање сламке,
И засја се соба од свјетлости,
А у Ђура срце заиграло.
Трже сабљу, а Бога спомену:
„Држ' се, зете, честита ти ћорда!“
Паде Павле мртаљ на трпези,
А глава му посреди трпезе.
Па на ноге Ђуро поскочио,
Капу скида, а сватове пита:
„Је ли кавга или вјера тврда?“
Сви му свати вјеру приватише,
Па одоше дома на трагове.
Лијепо их Ђуро даровао,
Све по реду што је за којега,
Испратио и алалио се,
Па се врће двору бијеломе.
Кад угледа љубу Иконију,
Ђе бјежаше да би побјегнула,
Уфати је за бијелу руку,
Па је води на горње чардаке,
Па јој таку ријеч проговара:
„Иконијо, вјеро па невјеро,
„Али волиш зубљом свијетлити,
„Али моју сабљу целивати,
„Ал' волија по води пливати?“
Вели њему љуба Иконија:
„Н'јесам риба да у води пливам,
„Нит' сам јунак да сабљу целивам,
„Него жена да зубљом свијетлим.“
Тада Ђуро отвори сепете,
И извади везене кошуље,

Навошти је и окатрани је
Саврх главе до жути пашмага.
Навуче је љуби Иконији,
Даде ватру на четири стране.
Ика гори, овако говори:
„Ђуро драги, о мој господару,
„Не дај, Ђуро, да ми очи горе,
„Доста сам те шњима миловала,
„Доста си их пута пољубио.“ —
„Нека горе, н'јесу моје саме.“
Када дође огањ до образа:
„Не дај, Ђуро, моје гојно лице,
„Много си га пута целивао.“ —
„Нека гори, није моје само.“
Када огањ дође до гр̑оца:
„Не дај, Ђуро, грла бијелога,
„Доста си га пута загрлио,
„И бијелим угризнуо зубом.“ —
„Нека гори, сам нијесам био.“
Када ватра дође до дојака,
Призва Ика сина Владимира:
„Не дај, синко, материне дојке,
„Које су те слатко одраниле,
„Да т' не губа материно мл'јеко.“
Циче д'јете, би му жао мајке,
Па притрча да огањ утули,
Гасећи га опекао руке.
Ал' не жали руке Владимире,
Него жали своју милу мајку,
Ђе му мртва на руке панула.
Тако било свакој женској глави
Која није вјерна господару.

Иконији Бог простио душу,
Нама, браћо, тешка сагрешења!
Амин, Боже и Богородице,
И Софијо насред Цариграда.

32.

Смрт Даничића Ђура.

Фала Богу да је великоме,
Је ли гр'оте и је ли срамоте
Зачуло се од настања св'јета,
Што у Лиму близу Сарајева.
Разболе се Даничићу Ђуро,
Он болује за седам година,
Нит' умире, нити бољи бива,
Кроз кожу му кости виријаху.
Досади се вјереној љубовци,
И досади сестрици Милици,
Па већ Ђура болна не превређу,
Нит' му носе честите понуде,
Како су се биле научиле.
Ал' приступа остарела мајка,
Нема мајка но њега једнога,
Рони сузе јутром и вечером,
Јер остаде стара саморана,
А не може сину да поможе,
Него зове ћерцу и снашицу:
„Ђе сте, јадне, у јаду кукале!
„Или Ђура мога превређите,
„Ил' га жива у земљу турите,
„Ваше срце окаменило се!

„Кад нећете Ђура, кога ћете?“
Оне чују, ал' за то не хају.
Кад је било дану око подне,
Приступљује Ђурова љубовца,
И овако њему проговара:
„Јеси л' болан, Даничићу Ђуро,
„Јеси л' болан, отли умријети?
„Како ћеш ме младу оставити?
„Ја ћу ти се преудати, Ђуро,
„Мене просе за живота твога,
„Удаћу се у прву нeђељу.“
Јекну Ђуро као горски вуче,
Сва се кула из темеља љуљну:
„Аох, рече, до Бога једнога,
„Што си, јадни Ђуро, дочекао!
„Причекај ме, кучко а не љубо,
„Док ми душа заборави т'јело,
„Пак с' удаји за кога ти драго.
„Ако л' ћеш се пријеђе удавати,
„Удаји се, злосретно ти било.
„Буд ли ћеш се удавати, Анђе,
„У мом двору за живота мога,
„Су што ћеш ми свате дочекати?
„Чим ли ћеш их, Анђо, даровати?“
Срдито му она одговара:
„Ти не мисли за моје дарове,
„Него мисли за твоје невоље.
„Ако немаш блага и дарова,
„Имаш коња и имаш оружја,
„Цевердана и бритких сабаља,
„И ођела којег таког нема,
„Свакако би пусто остануло.“

Ондар вели Даничићу Ђуро:
„Буд' ли ћеш ми кућу поробити,
„Шта ће моја остарела мајка?
„Ко ће мајку стару прераните?
„Ко ли ће је стару укопати?
„Какав ли јој начин учинити?
„Но те молим и Богом уклињем,
„Пушти мене с миром умријети,
„А на дар ти све моје имање,
„Удаји се за кога ти драго,
„Прерани ми остарелу мајку,
„И удај ми сестрицу Милицу,
„Не гријеши моју и твоју душу,
„Да се вуку од врата до врата,
„Јер су моје залуд њекад биле,
„Сад их тебе на аманет дајем."
Она слуша, ал' абера нема,
Него пише јарану Ивану:
„О Иване, о љубави стара,
„Купи свате, ајде брже по ме
„У неђељу која прва дође,
„Јере ми је Ђуро преминуо,
„Остала сам удовица млада,
„Млоги су ме до сада просили,
„Пак се бојим и себе и тебе,
„Да ме не би силом уграбили,
„Нас двојицу ондар раставили."
Кад Ивану ситна књига дође,
На брзо је свате покупио,
Брже Лиму иде на крајину.
У двору су свати улазили,
Лијепо их кучка дочекала.

Кад то виђе Даничићу Ђуро,
Трострука га ухвати грозница,
Зубим' шкрипи, а из срца јечи,
Он проклиње данке и године
Када се је на свијет родио,
На што није давно преминуо,
Пак дозива вјерне слуге своје:
„Богу вама, моје вјерне слуге,
„Пашите ме свиленијем пасом,
„Понес'те ме доље код сватова,
„Да ја видим колико је свата,
„И чим куја дарива сватове.“
Листо су га слуге послушале,
Пасаше га свиленијем пасом,
И свезаше марамицом главу,
Кајишима плећи утегнуше,
Однесоше на доње таване.
Када виђе љубу Анђелију,
Ђе оружјем дарива сватове,
Старом свату сабљу оковану,
Циче Ђуро, чу се до облака:
„Јаох њему до Бога једнога!
„Љуто ли сам Богу сагр'јешио
„Кад дочеках у двору мојему,
„Да се моја љуба преудаје
„За живота и младости моје.“
Сви сватови тад се зачудише,
И ниједан не рече ријечи,
Него гледа Ђурово оружје,
Пусту сабљу нову демишкињу,
Да је таке ни у цара нема.
Сабља иде од руке до руке,

Нико сабљу извадит' не може,
Нит' се пуста даде извадити.
Даше сабљу Даничићу Ђуру,
Када Ђуру у рукама дође,
Сама му се сабља извадила,
Прва му се снага повратила,
Љуби сабљу, а Бога призива:
„Буд' ми, Боже, данас у помоћи!“
Трже снагом, кидиса животом,
Те у свате јуриш учинио,
Ђуро с'јече, припомажу слуге,
Ниједнога жива не пуштише.
Побјеже му љуба Анђелија,
За њом трче Ђурови ђетићи,
Уватише, Ђуру поведоше.
Тадар рече Даничићу Ђуро:
„Оди к мени, моја вјерна љубо,
„Све сам твоје свате даривао,
„И тебе је право даривати.“
Ману сабљом, ос'јече јој главу.
Брже трчи на меке душеке,
Паде Ђуро трудан и уморан,
Како паде, горе не устаде,
Но умрије, жалосна му мајка!

33.

Са шта Новак оде у хајдуке.

Вино пију три добра јунака
У пространу гору Романију,
Једно јесте старина Новаче,

А друго је дели-Радивоје,
А треће је Новаковић Грујо.
Кад се рујна вина напојише,
О свачему ријеч бесједише.
Радивоје поче бесједити:
„О мој брате, старина Новаче,
„Шта отера тебе у планину,
„Те си своју кућу оставио?“
Онда Новак поче бесједити:
„О мој брате, дели-Радивоје,
„Кад ме питаш, да ти право кажем,
„Кака мене нужда отерала
„У пространу гору Романију,
„У широку Босну поноситу:
„Немаштина и сиромаштина,
„И бабова рђава баштина;
„Ора, копа, не дадоше Турци,
„Овце пасо, поклаше иг вуци.
„И те би ти јаде опростио,
„Тек ми седам баша додијаше,
„Зулум мени тежак учинише,
„Једну ноћцу све седам дођоше,
„Ја иг добро јесам дочекао,
„Сиромашку совру поставио.
„На то баше нису задовољне,
„Но скочише, па ме уфатише,
„Бијеле ми савезаше руке,
„Што имаде добра, покупише,
„Моју кућу празну оставише,
„Свезана ме собом поведоше,
„Са ногу ми обућу скидоше,
„Па ме боса воде по камену,

„Одведоше у Обоја града.
„И ту ноћцу преноћисмо тамну,
„А на јутро добро пораниbudше,
„Па ме воде бијелу Травнику.
„Тамо мисле мене објесити,
„И чудну ми ријеч бесједише:
„„Ти се, влаше, јеси осилило,
„„У Гласинцу кућу направило,
„„Па ти Турке из потаје тучеш,
„„Млоге су ти баше долазиле,
„„Долазиле,ође одлазиле.
„„Наше баше иду по тимаре,
„„Који дође Новаковој кули,
„„Више њега и не грије сунце,
„„А ти влаше, турска крвопијо,
„„Казаћеш нам шта си учинио,
„„Док на колац тебе ударимо,
„„Све ћеш нама по истини казат'.“
„Кад дођоше Босни води ладној,
„Ту све седам коње одсједоше,
„Потегоше жежену ракију,
„Па се Турци добро накитише,
„И ту мене притегоше тврдо,
„Па легоше санак боравити.
„Тада, брате, дели-Радивоје,
„Ја помену Бога истинога,
„Па дријешим руке савезате.
„А да ти је, брате, погледати,
„Ту не мого одријешит' руке.
„Све ја мисли, па на једно смисли,
„Примако се до баше једнога,
„Па му вадим ножа од појаса,

„Мили брате, на бијеле зубе.
„Бог ми даде и срећа јуначка,
„Те извади пламена анџара,
„А какав је да га јади нађу,
„Сав је анџар у крв огрезнуо,
„Све од браће наших Србаља.
„О мој брате, дели-Радивоје,
„Ја исјеко по прстима руке,
„Док пресјеко везе на рукама.
„Кад ја моје одријеши руке,
„Ту потего пламена анџара,
„Све избодо седам пашалија,
„Њине главе турпг на комаде,
„Па им узе рухо и оружје,
„Па побјего, брате, у ајдуке.
„То је мене, брате, отерало
„У зелену гору и планине.
„А до сад сам доста учинио,
„Сто и тринес Новак погубио,
„И млоге сам Србе осветио.
„Још се Турка окануту нећу,
„Док је моја на рамену глава.
„Сад је лако сјећ' Турке Новаку,
„Док имаде брата Радивоја,
„И Грујицу нејакога сина."

Други варијанат гласи овако:

Пита Груја старога Новака:
„А мој бабо, старина Новаче,
„Каква теби невоља бијаше,
„Те ти оде силом у ајдуке?"
Ал' говори ајдук Новак стари:
„О мој Грујо, дете неразумно,

„Како м' није за невољу било?
„Ора, копа, погазише Турци,
„Чува овце, подавише вуци.
„Кад ја види да ту леба нејма,
„Ја се диго да ти аргатујем,
„Па ја узо будак и мотику,
„И обеси тикву и мотику.
„Аргатова за недељу дана,
„Копао сам винограде, сине,
„Нит' промену капе ни хаљине,
„Ни у торби проје ни сланине,
„Ни у тикви вина ни ракије.
„Кад ја види да ту леба нејма,
„Ја се врати моме белом двору,
„Кад ја дојдо гори Романији,
„Ал' ја чујем гди певају Турци,
„Шенлук чине кићени сватови,
„Шенлук чине кроз гору зелену,
„Женило се Туре азнадаре,
„Коња језди остраг за сватови.
„Ја се њима и уклони с пута,
„Да би л' Турци пројездили миром.
„Сви сватови пројездише миром,
„Ал' не хтеде Туре ђувегија,
„Већ он узе троструку камџију,
„Па удара по танкој кошуљи,
„Вркнуше ми сузе из очију,
„А мени се жао учинило,
„Једно жао, а друго срамота,
„Гди ме Турци по друмови туку.
„А ја скидо будак са рамена,
„Па удари Туре ђувегију.
„Како сам га лако ударио,
„Спаде Туре с доброг коња свога,
„С једне стране Туре ђувегија,
„А на другу бисаге са благом,
„Што су зету поклониле шуре.

„Сви сватови у гори стадоше,
„А у мене редом погледаше.
„Ил' не ктеше или не смедоше,
„Ел менека ништа не ктедоше,
„Већ говоре ти турски сватови:
„„Ко год носи будак и мотику,
„„Ваља му се уклонити с пута.“
„Зато сам ти от'шо у ајдуке,
„Да меника не досаде Турци.“

34.
Са шта Пивљанин Бајо оде у ускоке.

Стан'те мало да се послушамо,
Од истине пјесму да пјевамо.
Вино пије шездесет ускока
У Морачу, тврду качанику,
Међу њима Пивљанине Бајо.
Бесједи му шездесет ускока:
„О Бога ти, Пивљанине Бајо,
„Шта отера тебе у ускоке,
„Те си своју кућу разурио?“
А бесједи Пивљанине Бајо:
„Браћо моја, шездесет ускока,
„Све ћу вама по истини казат'.
„Кад сам кућу у Пиву имао,
„Имао сам агу старешину,
„По имену Копчић-Асан-агу.
„Асан зове рају сиротињу,
„Да му косе зелену ливаду.
„Сакупио педесет косаца,
„Мене Турчин звао за козбашу.
„Сви му косци рано долазили,

„Ја му јесам доцкан долазио,
„А ага се на ме наљутио,
„Ђе му нема пред косце козбаше,
„Па ми ружну ријеч проговара:
„„Курве сине, Пивљанине Бајо,
„„Што с', ђауре, тако одоцнио?“
„Па потеже плетену канџију,
„Удари ме ага Асан ага.
„Колико ме Турчин ударио,
„Пуче кожа, и потеже крвца.
„Мене, браћо, зазор и срамота
„Од јунака педесет косаца,
„Ђе гледају чудо у ливади.
„Скидох косу са рамена мога,
„Која ми се бјеше придесила,
„Па удари агу Асан-агу
„По довату и агину врату,
„Посјеко му са рамена главу,
„Уграби му двије пушке мале,
„И Турчину бистра џевердара,
„Па утеко у Морачу тврду,
„Ђено Срби јесу соколови,
„За Турчина никад и не маре,
„А још мање за цара турскога.“

35.

Јунаштво Старине Новака.

Вино пије Старина Новаче
У пространу гору Романију
Са својијем братом Радивојем,

Служи вино Новаковић Грујо.
Кад с' јунаци вина напојише,
Онда вели дели-Радивоје:
„Ђе гођ који мејдан задобисмо,
„Свак бесједи: задоби Новаче,
„Не задоби дели-Радивоје.
„То ја, брате, трпљети не могу.
„Но изљези мени на мејдана,
„Да видимо, брате од матере,
„Ко је бољи јунак на мејдану.“
А бесједи Старина Новаче:
„О мој брате, дели-Радивоје,
„Изашо би тебе на мејдана,
„Ал' од Бога велика греота
„Да брат брату на мејдан изађе,
„А од људи покор и срамота.
„Но сам чуо Дрину валовиту,
„Покрај Дрине Звијезду планину
„У Србији земљи поноситој,
„На планини несито језеро,
„У језеру троглава аждаја,
„Она ждере коње оседлане
„И јунаке младе оружане.
„Да идемо, брате Радивоје,
„Да чекамо неситу аждају,
„А у земљу ноге закопамо,
„Закопамо ноге до кољена,
„Како, брате, побјећ' не моремо
„Крај језера до воде студене.“
То рекоше, на ноге скочише,
Пријеђоше брда и долине,
Док дођоше Дрини валовитој,

Пријеђоше Дрину воду ладну
На Звијезду високу планину.
Кад дођоше до језера тија,
Код језера ноге укопаше,
Укопаше ноге до кољена,
А Грујица стоји иза леђа,
Па чикнуше неситу аждају.
Када зачу несита аждаја,
Љуто звижди несита аждаја,
Сво језеро собом замутила,
Помоли се сила стрековита.
Кад је виђе дели-Радивоје,
Он не гледа да чека аждају,
Него вади ноге обадвије,
Па побјеже у гору зелену,
И за њиме дијете Грујица.
На Новака удари аждаја,
Дочека је Старина Новаче,
Па је наглом сабљом ударио,
Сломи сабљу на две половине,
А аждаја увати Новака
По довату и свилен' појасу.
Новак виче дијете Грујицу:
„Ђе си, сине, дијете Грујица,
„Прождрије ме несита аждаја,
„Увати ме, сине, по појасу,
„Но ми тури твоју сабљу наглу."
Поврати се дијете Грујица,
Вади сабљу, тура је Новаку,
Момак тура, добро не дотура,
Прије сабљу вода512 уграбила.
Опет виче Старина Новаче:

„Мили сине, дијете Грујица,
„Баци стара мача зеленога,
„Ували ме несита аждаја,
„Ували ме, сине, до пазуха.“
Грујо тура мача зеленога,
Уграби га Старина Новаче,
Па удара неситу аждају,
Док јој двије осијече главе.
Сад да видиш муке и невоље,
Ону трећу посјећи не може,
Јербо га је тврдо уватила
По довату и свилен' појасу,
У чељусти рухо замотано,
Не море је погубит' Новаче,
Него пара неситу аждају,
У зло доба одс'јече јој главу.
Оће Новак, весела му мајка,
Њему мајка, а мене дружина,
Који писо о том добро знаде,
Јоште ближе он кућу имаде
Код Звијезде високе планине,
Све по њојзи дивокозе скачу,
Ту језеро и сада имаде.

36.

Погибија око дјевојке.

Подранио јунак низ планину
Низ зелену гору Буковицу
На студену воду Чобаницу;
А кад води Чобаници дође,

Туна киту и сватове нађе,
Добре коње и добре јунаке,
А остала на коњу ђевојка,
Не би добра пушка дотурила.
Јунак прође, оде до ђевојке,
Па ђевојци Божју помоћ виче,
А цура му добро одазива:
„Божји да си, незнани јуначе!“
Још јој јунак ’вако проговара:
„О ђевојко, да те Бог убије!
„Што си таке лоше среће била,
„И што су ти свати изгинули?“
Проговара са коња ђевојка:
„Не куни ме, незнани јуначе!
„Не куни ме, нит’ ме имаш рашта,
„Јер ја томе ништа крива нисам.
„Бог убио моју стару мајку,
„Зашто мене обећа тројици:
„Најпрвоме деспоту Јовану
„Од питоме земље Смедерева,
„А другоме банову Секулу
„Од Сибиња града бијелога,
„А трећему Новаковић-Грују
„Од зелене горе Романије.
„Тако мало вр’јеме потрајало,
„Док ето ти ките и сватова
„И пред њима деспота Јована.
„У Јована калабалук свата,
„Три хиљаде и седам стотина,
„И та кита под Прибиње сиде
„А под кулу мила баба мога.
„Мој их бабо добро дочекао,

„Све по пољу јасле поправише,
„А за јасле добре коње вежу,
„Све сватове на росну ливаду,
„Ђувегију на бијелу кулу.
„Тек сједоше и отпочинуше,
„Док се просу огањ из пушака,
„Ал' ето ти ките и сватова,
„А пред њима Бановић-Секула.
„У Секуле хиљаду сватова,
„И та кита под Прибиње сиде
„И под кулу мила баба мога.
„Мој их бабо добро дочекао,
„Све по пољу јасле поградише,
„А за јасле добре коње вежу,
„Све сватове на росну ливаду,
„Ђувегију на бијелу кулу.
„Тек сједоше и отпочинуше,
„Ал' се огањ просу из пушака,
„Док ето ти ките и сватова,
„А пред њима Новаковић-Грујо
„Од зелене горе Романије.
„У хајдука понајмање свата,
„Пет стотина од горе хајдука.
„И та кита под Прибиње сиде
„И под кулу мила баба мога.
„Мој их бабо добро дочекао,
„Све по пољу јасле поправише,
„А за јасле добре коње вежу,
„А сватове на росну ливаду,
„А Грујицу на бијелу кулу.
„Још ту тавну заноћише ноћцу,
„А кад свану и огрија сунце,

„Онда веле три добра јунака:
„„Дај, Јоване, изведи ђевојку.““
„Па бацише троје обиљежје,
„Нека бира које њојзи драго.
„А то слуша моја стара мајка,
„Ондар мене у одају дође,
„Па овако мене бесјеђаше:
„„Јефимија, тако сретна била!
„„Послушај ме, моја шћери мила!
„„Немој узет' банова Секулу;
„„Ако узмеш банова Секулу,
„„Секул' иде свуда по свијету
„„Као чела љети по цвијету,
„„Да те вуче, шћери, по свијету,
„„Туна, синко, поживљења нема;
„„Немој узет' Новаковић-Грујa,
„„Да те љети по планини вуче,
„„А да зими на јатаку зими;
„„Туна, шћерко, поживљења нема;
„„Веће узми деспота Јована
„„Од питоме земље Смедерева,
„„Туна можеш, синко, царовати.“
„Ја послушах моју стару мајку.
„Кад изидох на бијелу кулу,
„Редом сједе три добра јунака:
„Да какав је Новаковић Грујо!
„Љепши момак од сваке ђевојке,
„А до њега Бановић Секула,
„И он момак стасан и прикладан,
„А до њега деспоте Јоване,
„Превалио, да га Бог убио!
„Још му пали на рамена брци:

„Ја послушах стару моју мајку,
„Па пољубих два добра јунака,
„А ја узех бурме Јованове.
„Кад виђеше два добра јунака,
„Згледаше се један на другога,
„Још ту шћаху затурити кавгу,
„Ал' не даде да мој мио бабо,
„Но Грујици даде побратимство,
„А Секулу момка окумио.
„Још их бабо добро даривао;
„Грују даде пушку мљетачкињу,
„Што је пушка у Мљетку кована,
„У Леђану граду оправљена,
„Сва у срми и у суву злату,
„Још му даје токе позлаћене,
„Искићене ситнијем бисером,
„Попуњене драгијем камењем,
„С којима се види путовати,
„Каде хајдук иде кроз планину
„Да му грање не разбија главе;
„Јоште даде банову Секули,
„Њему даде ђога од мегдана,
„И даде му сабљу оковану,
„Сва у сребру и у суву злату,
„Што је пешкеш добар за путника.
„Ту их бабо добро насулио,
„Да заједно сви свати свадбују,
„И да иду Смедереву граду.
„Чауш виче, дабулана риче,
„Повикују кићени чауши:
„„Дај, Јоване, изведи ђевојку.“
„Онда ме је бабо опремио,

„И изведе мене у сватове.
„Турише ме на коња дорина,
„Појездише кита и сватови.
„Боже мили чуда великога!
„Да је коме стати погледати
„Када пође кита и сватови:
„Коњ до коња, јунак до јунака,
„А барјаци како и облаци,
„Погазише по пољу пшеницу,
„И све поље здраво прегазише.
„А кад бише у гору зелену,
„Де мал' по мал' док се завадише,
„Пуца пушка сата неколика,
„Док се добре пушке утрнуше,
„А оштри се ножи повадише.
„Нож сијева, крв се пролијева;
„Неко виче: куку мене, бабо!
„Неки виче: куку мене, мајко!
„Ту му ништа не помаже мајка,
„Но Бог јаки и добра дружина;
„Ту погибе Новаковић Грујо,
„А рани се Бановић Секула,
„Тек утече на коњу ђогату
„Што му га је поклонио бабо."
Кад то зачу Старина Новаче,
Проли сузе низ бијело лице:
„Зар је мене погинуо Грујо?" —
„Ако мене болан не вјерујеш,
„Хајде сиди води Чобаници,
„Ти ћеш виђет' деспота Јована,
„На Јовану рухо Грујичино,
„На глави му капа Грујичина,

„Око капе девет челемака,
„Све се девет на чекрк окреће,
„Све се знаде који вјетар пуше,
„Али сјевер, али југовина,
„Ал' устока, вјетар од истока;
„На плећима токе позлаћене,
„Што му их је поклонио бабо;
„Јаше вранца дијете-Груице.“
А кад зачу Старина Поваче,
Сиде Новак води Чобаници,
А угледа деспота Јована,
На Јовану рухо Грујичино,
За појасом двије даничкиње,
А на глави капа и челенка,
Под Јованом вранца Грујичина,
Троструке га сузе пропадоше,
Па се старац уз планину врати,
Нађе друштво ђе је оставио,
Па дозива дели-Радивоја:
„О мој брате, дели-Радивоје!
„Зло ти пиво, а горе ти било!
„Погибе нам дијете Грујица.“
А бесједи дели-Радивоје:
„Муч', Новаче, замуко се муком!“
Новак сузе проли низ образе.
А бесједи дели-Радивоје:
„Зар је мене погинуо Грујо?
„Авај мене до Бога милога!
„Јер сам јунак добро остарио,
„Остарио и обневидио,
„Сад ме нема нико љебом ранит'.“
А бесједи Старина Новаче:

„Браћо моја, тридесет хајдука!
„Притежите на ноге опанке,
„Препрашујте бистре џефердане,
„Да идемо у тијесне кланце,
„Не би л' нашег осветили Грујa.“
Ко је јунак, ради о оружју,
Ко је страшив, притеже опанке,
Па скочише на ноге лагане,
Па одоше у тијесне кланце.
Кад дођоше у тијесне кланце,
Сваки себи метеризе гради,
Радивоје насред друма сједе,
Па дружини ријеч говораше:
„Браћо моја, тридесет хајдука!
„Ви немојте пушке избацити,
„Док не гађам деспота Јована.
„Јер сам пушку добро напунио
„За Јована мога душманина.“
Ту чекају деспота Јована.
Док ето ти уз планину свата,
Најнапријед деспоте Јоване.
А кад дође у тијесне кланце,
Угледа га дели-Радивоје,
Рони сузе низ бијело лице,
Пушку куми, по табану љуби:
„Немој мене ватром преварити,
„За очи те још молити нећу.“
На Јована ватру оборио,
Лоше гађа, ал' добро погађа:
На прсима токе проломио,
На плећима јелек поштетио,
Јован паде, а старац допаде,

Те Јовану одсијече главу;
Одмах пуче тридесет пушака.
Тек по једну пушку истурише,
За оштре се ноже доватише,
У сватове јуриш учинише;
Хајдуци су чилни и одморни,
А сватови грдни и рањави,
Рашћераше свате по планини,
А остаде на коњу ђевојка.
Новак дође до ђевојке младе,
Па ђевојци ријеч проговара:
„О ђевојко, жалосна ти мајка!
„Али ћеш се у дом повратити,
„Ал' ћеш са мном ићи у планину,
„Да те вјенчам за дијете младо,
„За мог сина дели-Татомира?“
А ђевојка ријеч одговара:
„Волим сада у воду скочити,
„Него с' натраг саде повратити.“
Узе Новак лијепу ђевојку,
Па одведе гори Романији,
За дијете цуру привјенчаше.

Има још један врло сличан варијанат:
Почетак као у предњој. Угледао код воде девојку:

Сав јој дувак крвца пошкропила,
Под ђевојком дорат од мегдана,
Сав је дорат у крв огрезнуо,
Ђогат био, па се обојио,
Од ђога се дорат направио.

Пита девојку, што је така, и где су јој сватови, ко их је побио. Она вели да није крива, већ мајка јој, која је двојици дала. И прича му како је отац дао деспоту Јовану, а мати Новаковић-Грују, па отац зове Јована да дође са

са сватима по њу, а мати Грују. Дошла оба, и Грујо одмах хтео да затури кавгу, но му не дао њен отац од Будима бан, већ им узео јабуке, и ставио на синију, па коју девојка на срећу узме, онај други за зло да не прими, већ да буде девер. Она би волела Грују, али не погоди већ Јованову. Даривају их и пођу. На Дугој Пољани Грујо удари у сватове, и стане их разгонити. Јован дотрчи, и викне му да не чини кавге, али Грујо полети на њ, а Јован га дочека и погуби. Затури се кавга.

О јуначе, из горе зелене,
А што ћу ти даље казивати,
Пода мном се ђогат поплашио
Код ове ме воде износио. —
А кад јунак саслуша ријечи,
Проли сузе низ бијело лице,
(А то био Старина Новаче),

па се врати друштву и брату Радивоју, и јави им јаде за Грујицу, те полете и западну у кланце. У томе наиђе Јован са девојком и шесет сватова „што грдније, а што рањеније“. Новак нареЂује да не пуцају, док он не опали на Јована. Кад се Јован ближе примакао,

Новак љуби пушку џевердара:
„О за Бога, пушко џевердару,
„Немој мене ватром преварити,
„За очи те ни молити нећу.“
Па му даде огањ, ватру живу.
Добра пушка ватру приватила,
И Јована добро погодила
Међу токе у прси широке.
При Јовану добра срећа била,
Олово га приватити неће.
Све остале пушке запукнуше,
Нека бије, и нека ранива,
Тек ни једна узалуд не пуца.
Кад то виђе деспотов Јоване,
У ајдуке коња нагоњаше,

Ђе гођ кога Јован достизаше,
Од једнога по двојицу гради,
Млоге јаде гради од ајдука.
Кад се Новак на невољу нађе,
Виче Новак грлом бијелијем:
„Браћо моја, од горе јунаци,
„Побаците свијетло оружје,
„Па узмите дрвље и камење,
„А ударите деспотов-Јована,
„Видите ли да смо изгинули.“
Ту Новака послуша дружина,
Потурише свијетло оружје,
А узеше дрвље и камење,
Одвојише коња и јунака,
Па Јовану савезаше руке.
Бесједи му деспоте Јоване:
„Богом брате, Старина Новаче,
„Поклони ми живот на мејдану.
„Прије мене ударио Грујо,
„И сватове моје разгонио.“
Новак поче бесједит’ Јовану:
„Зајсто би ти живот поклонио,
„Да ми ниси Груја погубио.
„Знаш, Јоване, немала те мајка!
„У Новака више сина нема,
„Но јединца дијете Грујицу.
„Грдне си ми ране учинио,
„Што си Груја мога погубио,
„Не могу ти опростит’, Јоване.“
Сабљомману, пос’јече му главу,
Од сватова рухо покупише,
Понесоше Грујичину главу,
Поведоше Будимку ђевојку,
Оженише дијете Стевана,
Мила сина дели-Радивоја.
Није Стеван гори од Грујице.

(215 стихова).

37.

Смрт Томића Мијата.

Телал виче по Стамболу граду:
„Није л' мајка родила јунака,
„Мушкијем га опасала пасом,
„А добријем дозивала гласом,
„Да отиде Босни земљи славној,
„И увати Томића Мијата,
„Арамбашу од горе зелене.
„Заиста се Мијат посилио,
„Цареве је друме затворио,
„Роби, пали и сијече главе
„Све од наше браће јаничара
„Са његово четерест ускока.
„Љети бије и сијече Турке
„Од Ђурђева до Митрова дана,
„Зими бјежи ломној Гори Црној,
„Баш под Острог, те зимује зиму.
„Млоге цару додијаше даве
„На проклета Томића Мијата
„И његово четерест ускока,
„Баш с' од влаха живити не може.
„Царе даје хиљаду дуката,
„Ко му жива ухвати Мијата,
„Јали њему посијече главу.“
Телал виче три бијела дана,
Ту се јунак наћи не могаше.
Враг нанесе и несрећа црна
А некаква силна Арапина,
Пред цара је Арап исходио,
И овако цару бесједио:

„Султан-царе, земљи господаре,
„Ја·ћу ићи земљи Босни славној,
„Ако дадеш хиљаду дуката,
„Уватићу Томића Мијата,
„Јал' уватит', јал донијет' главу
„У Стамбола града бијелога."
Цар бесједи црну Арапину:
„Погуби ми Томића Мијата,
„Честита ћу тебе учинити,
„И даћу ти хиљаду дуката."
Отале се Арап подигао,
Куд год иде, земљи Босни дође.
Намјера га била нанијела
Баш на кулу Бабића Илије.
Арап води тридесет сејмена,
Куд гођ иде, за Мијата пита.
Кад Бабића долазише кули,
Арап зовну Бабића Илију:
„Чујеш, влаху, Бабићу Илаја,
„Мореш ли се, влаху, поуздати,
„Да ми кога од 'Бабића кажеш,
„Да ми изда Томића Мијата,
„Ал' Мијату посијече главу
„Ево њему пет стотин' дуката.
„И даћу му царску бурунтију,
„Док му тече девето кољено,
„Неће дати паре ни динара,
„А судит' му више нико неће
„Осим једног цара честитога."
Кад је чуо Бабићу Илија,
Превари се, уједе га гуја,
Затече се издати Мијата.

Једно јутро Бабић подранио,
Оде Бабић гори и планини,
Па он грлом бијелијем виче:
„Ђе си, куме, Томићу Мијате,
„Да ми крстиш једно чедо мало.“
А то Мијат и слуша и гледа,
Па се јави своме милу куму.
Руке шире, у лице се љубе,
Кум га зове на бијелу кулу,
А са њиме осталу дружину.
А Мијат му поче бесједити:
„Што ће, куме, остала дружина,
„Нек остану у гору зелену,
„Јер сам ноћас чудан санак снио:
„Ђе се десиг у твоје Бабиће,
„А на твоју од камена кулу,
„Неоткуде ударила муња,
„Саломи ми моје златке мале.
„Ја се, куме, бојим од Турака.“
Илија му божју вјеру дава,
Док његова не полети глава
Да Мијату ништа бити неће.
Мијат зове мила побратима,
Некакога Жеравицу Вида,
Па одоше у Бабиће куму
На Илијну пребијелу кулу.
Ту их Бабић добро дочекао,
За готову совру засједоше,
Илијна је доодила љуба
Милу куму Томићу Мијату,
Па га љуби у скут и у руку,
А пројева сузе низ образе.

Бесједи јој Томићу Мијате:
„А што ти је, моја мила кумо,
„Од чега си тако жалостива?“
А кума му тијо проговара:
„Није мене не у вољу, куме,
„Него сам се млада препанула,
„Ја се тебе бојим пријеваре.“
Ту Мијату лоша срећа била,
Својој куми ријеч бесједио:
„А не бој се, моја мила кумо,
„При Мијату добра срећа има,
„Не бојим се зрна од олова,
„Но се бојим зрна коситерна.“
А то слуша црни Арапине
До пенџера на витку чардаку,
Па поврати џиџајли шешану,
А покида пуца са доламе,
У шешану пуца ударио,
Па на пенџер пушку окренуо,
И шешани даде ватру живу.
Пуче пушка, остала му пуста!
Те погоди Томића Мијата,
На плећа му фермен оштетила,
А на прси токе проломила,
Мијат паде на совру Илијну.
Скочи Виде на ноге лагане,
Па узима Томића Мијата
По довату и свилену пасу,
Тура побра на плећа широка,
Па побјеже низ бијелу кулу.
Како Виде у авлију сиђе,
Дочека га тридесет сејмена,

Па на Вида ватру оборише,
И грдне му ране зададоше.
Кад се виђе Виде на невољу,
Тури Виде Томића Мијата,
Па потрже сребрна анџара,
У сејмене Виде ударио,
Неколико глава погубио,
Ту побјеже гори у планину.
А да видиш црна Арапина,
Вади Арап сабљу димискију,
Па Мијату посијече главу,
А Илији даде буруntију,
И још злата пет стотин' дуката,
Па посједе ата четвртака,
Отиште га од Илијне куле.
Ђе је срећа ту је и несрећа,
Вида срете четерес ускока.
Све им Виде по истини каже,
Ђе погибе Томићу Мијате,
Издаде га Бабићу Илија,
Пос'јече га црни Арапине.
Кад ускоци Вида саслушаше,
Од образа сузе прољеваше,
Потрчаше пријекијем путем,
Крвавога уфатише кланца,
Засједоше око друма пута.
Док ето ти црна Арапина,
За Арапом тридесет сејмена,
Арап носи Мијатову главу,
Па се са њом мртвом разговара:
„Море влаше, Томићу Мијате,
„Да не бјеше ријеч говорио

„На Илијну пребијелу кулу,
„Да те зрно од олова неће,
„Ја те не би мого погубити.
„Тешку си ми жалост учинио,
„Што ти Вида не погуби побра.“
А то Виде и слуша и гледа.
Кад сагледа Мијатову главу,
Грозне су га сузе пропануле,
Па је Виде ријеч бесједио:
„Авај мене, мили побратиме,
„Побратиме, Томићу Мијате,
„Кад смо годе дочекали Турке,
„Свагда си ме заклањо, Мијате,
„За висину и плећа широка,
„Данас јесам јунак остануо
„Као соко без десноги крила,
„Па ме нико заклонити нема
„Само Бога и студен' камена,
„За кога се оћу заклонити.“
Па дружини ријеч бесједио:
„Браћо моја, четерес ускока,
„Немој који пушку изметнути,
„Док не пукне пушка џевердару,
„Коју Виде носи о рамену
„На Турчина црна Арапина.“
Па узима свилена јаглука
И утире сузе од образа.
Дружину је Виде наредио
Око друма с обадвије стране,
За камен је лице заклонио.
Док се Арап ближе примакнуо,
Виде пушку по табану љуби:

„Немој мене ватром преварити,
„За очи те замолити нећу.“
За студен се камен заклонио,
Цевердару даде ватру живу,
Добра пушка ватру приватила,
Арапина боље погодила,
На прси му токе проломила,
А на плећи пенџер отворила,
Мртав Арап на земљу пануо,
Покрај њега Мијатова глава.
А ускоци ватру оборише,
Па пламене ноже повадише,
Сејменима главе погубише,
Узеше им свијетло оружје,
Понесоше Мијатову ѓлаву.
У Бабиће нагло ударише
На Илијну пребијелу кулу,
Уватише Бабића Илију,
Сломише му и ноге и руке,
Па Илији очи извадише,
Бијелу му запалише кулу.
Ту ускоци јаде починише,
Да се прича и приповиједа
Док је сунца и док је мјесеца.

38.

Опет то исто.

Протужили Турци Удбињани,
Туже јадни, и невоља им је,
Јер никако живјети не могу

Од хајдука старога Мијата.
Гуле браде, а о јаду раде,
Е не знаду шта ће и како ће.
К њима дође стари Мемед-ага,
И овако ријеч проговара:
„Чујете ли, Турци, браћо драга,
„Ја бих реко, не порецитe ми,
„Да пошљемо цару у Стамболу,
„Да нас брани од старог крвника.“
Турци бјеху, р'јеч бегенисаху,
Листо праве књигу на кољено,
Те је шиљу цару у Стамболу,
Овако му Турци у њој пишу
(Не пишу је црним мурећепом,
Него с крвцом ага и бегова):
„Султан-царе, драги господаре,
„Аман, царе, ако Бога знадеш!
„И за свеца кога вјерујемо,
„За алкоран кога поштујемо,
„Ал' не чујеш, ал' за нас не хајеш,
„Изгинусмо лудо и срамотно
„Од јунака хајдука Мијата,
„Који даном лежи по пећинах,
„А по ноћи у Удбину сиђе
„Су тридесет његови ајдука,
„Куле пали, а сијече Турке,
„Робје води, а плијени благо.
„Ми овако живјет' не можемо.“
Када цару књига долазила,
И кад виђе што му ситна пише,
Удари се руком уз кољено,
Прште нова чоха на кољену,

Бурме златне на десници руци,
Браду глади, овако говори:
„Гле курвићу, хајдуче Мијате,
„Ти ли зулум градиш на крајину!“
Па повикну слуге наоколо:
„Хајте, слуге, на ђузли капију,
„Учините телар у пазару:
„Ко ухвати хајдука Мијата,
„Ил’ Мијата ил’ његову главу,
„Мијатова сестрић’ Маријана,
„Ево њему цио товар блага,
„И ево му сабља демишкиња,
„И ево му коња нејахана,
„И ево му моја синђелија,
„Да га везир погубит’ не може,
„Док честита цара не запита,
„И сувише харач да не плаћа,
„Докле буде живјет’ на свијету.“
Телар виче од јутра до мрака:
„Је ли мајка родила јунака,
„Ал’ сестрица брата узгојила,
„Заручница момка заручила,
„Ко ће поћи Сењу бијеломе,
„И уфатит’ хајдука Мијата,
„Мијатова сестрић’ Маријана,
„Ил’ уфатит’ ил’ донијет’ главе,
„Ево њему цио товар блага,
„И ево му сабља демишкиња,
„И ево му коња нејахана,
„И ево му царева печата,
„Да га везир погубит’ не може,
„Док честитог цара не запита,

„Да не плаћа до смрти харача.“
Виче телал тамо и овамо.
Ко чујаше, чут' се не смијаше,
Неко броји пуца на доламу,
Неко гледа у земљицу црну,
Како расте трава на завојке,
Као дојке у младе ђевојке,
Ал' не гледа Томичић Радоња,
Но телала међу очи црне;
„Ја ћу поћи, цареви теларе,
„Усред Сења града на крајину,
„Ја сам родом исред Сења града,
„Знам Мијата добро и лијепо,
„И његова сестрић' Маријана.“
То изрече, на коња се баци,
И пред цара у двор ушетао,
И овако цару бесједио:
„Ја л' овако, царе господаре,
„Да ти даваш цио товар блага,
„И да даваш сабљу демишкињу,
„Да ти даваш коња неседлана,
„И да даваш твоју синђелију,
„Да га везир погубит' не може
„Док честита цара не запита,
„И да арач до смрти не плаћа,
„Ко увати хајдука Мијата,
„Ил' Мијату одас'јече главу.“
Када царе ријеч саслушао,
Проговара, пак се насмијао:
„Истина је, делијо незнана,
„Ал' бојим се не има јунака,
„Ко ће моје даре однијети.“

Рече Раде: „Ја ћу, господаре.“
Царе рече: „Бог ће среће дати,
„Ал' је у те јадно поуздање,
„Ти Мијата ни видио ниси,
„Камоли ћеш шњиме боја бити.“
Ондар Раде цару поклони се,
Пак се свога дора дофатио,
Оде право Сењу на крајини.
Путем иде, а о јаду ради,
Како ли би добио Мијата:
На јунаштво или на пријевару.
Кад Радоња на дворове дође,
Кад ли му је срећа прискочила,
Добра срећа, ал' души несрећа,
Лудо му се чедо помашило,
Лудо чедо бјеше мушка глава.
Ондар рече Томичић Радоња:
„Ево згоде, а ево прилике
„Да Мијату одас'јечем главу.“
Пак се курва брзо досјетила,
Оде право Мијату хајдуку.
Ал' Мијата дома не бијаше,
Него нађе танану робињу,
Ђе му шика у бешици сина,
Пак јој Раде ријеч бесједио:
„Богу тебе, танана робињо,
„Ђе је тебе Мијат господаре?“
Она њему право казиваше
Да ј' отишо у лов у планину
Су његово тридесет ајдука.
Ондар њојзи Раде говорио:
„Молим тебе, танана робињо,

„Кад се Мијат из планине врати,
„Поздрави га и руке целивај,
„Нека дође сјутра двору моме,
„Мушко ми се чедо придодало,
„Крстим чедо сјутра око подне,
„Њега зовем за крштена кума.“
Ријеч рече, а натраг се врати,
Те дозива два своја сестрића,
Пред кућу му зелена наранџа,
У гране је оба заклонио,
И овако ријеч бесједио:
„Када Мијат из куће изиде,
„Ви на њега огањ оборите.
„Један гађај хајдука Мијата,
„Други гађај сестрић' Маријана.“
Кад је било јутру око подне,
Ал' ево ти хајдука Мијата,
Собом води млада Маријана,
Да кумује и да господује.
Уљегоше оба у дворове.
Лијепо их Раде дочекао,
И крстише оно чедо лудо,
Напише се вина и ракије,
И остале сваке ђаконије.
Када виђе Радова љубовца,
Жао куми Мијата хајдука,
И жао јој млада Маријана,
Ал' не смије ништа да говори,
Него рони сузе низ образе.
Питао је ајдуче Мијате:
„Што је, кумо, тако ти Јована!
„Што си тако сјетно невесела,

„Али си се наједила, кумо,
„Јер те нисам дивно даривао.
„Хоћу, кумо, аманат ти давам,
„Тек што прво у пазару уђем.“
Одговара љуба Радоњина:
„Нијесам се наједила, куме,
„Ти си мене дивно даровао,
„Ти си с даром мене застидио,
„Него ми је цмиљети невоља,
„Имала сам два сива сокола,
„Одбјегоше у жуту наранџу,
„Нити лете ни грохоте гласом,
„Добро није по ме али по те.“
Ово њему јадна говораше,
Не би ли се Мијат опазио,
И наранџи гране угледао.
За то Мијат ништа не хајаше,
Него рече: „С богом, мили куме.“
За њим јадна кума пристајаше,
Те јунацим' плећи заклањаше,
Ћаше помоћ', али не могаше,
Пуче једна пушка из неранџе,
Пуче пушка, остала му пуста,
И погоди хајдука Мијата
Усред паса, укиде га с гласа.
Паде Мијат на зеленој трави,
И не рече него три ријечи:
Једном рече: о невјеро, куме,
Другом рече: бјежи, Маријане,
Трећом рече: прими, Боже, душу.

39.

Јовљевић Видак и од Задра Тодоре.

Ферман пише цар Отмановићу
У Стамболу у својему граду,
А шаље га од Босне везиру
По имену паши Синан-паши.
Овако му царе ферман пише:
„Синан-пашо, моја вјерна лало!
„Ево има доба неколико
„Да ми силне даве додијаше
„И крвави чести ерзовали
„На некаква горскога хајдука,
„Силна влаха Јовљевић-Видака,
„Да се влашче јесте одметнуло
„Су његово тридесет хајдука,
„Робље води, а сијече главе,
„А плијени из планинах овце,
„А запада у тијесне кланце,
„Те отима карван трговцима,
„Препродава у равно приморје.
„Знади добро, Босански везире,
„Таки зулум више трпјет' нећу,
„Но тек примиш сиђана фермана,
„Уфати ми Видака хајдука,
„И пошљи га мене у Стамболу.
„Ако л' ми га ти не пошљеш жива,
„Кунем ти се, а вјеру ти давам,
„У Босни га господоват' нећеш,
„Твојом ћеш га главом зам'јенити.“
Кад је таки ферман начинио,
Опреми га земљом и ћенаром.

Куд гођ ишо, у Босну је сишо,
Док допаде на пашине руке.
Кад је паша ферман прифатио,
На њему је печат распучио,
Низ јазију очи оборио,
Ферман учи, а љуто се мучи.
И кад виђе што му султан пише,
Удари се руком по кољену.
Колико се лако ударио,
Прскоше му везене чакшире,
Не би аршин чохе закрпило,
И јуначко месо до чашице:
„Авај, рече, до Бога милога!
„Ко ћ' уватит' под облаке ждрала?
„Ко ли свезат' од горе хајдука?“
Али му се ино не могаше,
Но све мисли што ће и како ће,
Да како би савладо Видака
Ал' на вјеру, али на пријевару.
Све мислио на једну смислио,
Па довати књиге без јазије,
И мурећеп чим се књиге пишу,
Па написа књигу шаровиту,
Те је шиље у приморје равно
А на руке од Задра Тодору.
Оваку му паша књигу пише:
„Чуј, Тодоре, главни пријатељу!
„Гледај како, а ти можеш лако,
„Уфати ми хајдука Видака
„Јал' на вјеру али на јунаштво.
„И пошљи га мени у Травнику
„Везанијех рука наопако,

„Тражи блага колико ти драго,
„И дарове какве тебе драго,
„До сад сам те звао пријатељем,
„А по сада Богом побратимом.“
Кад је паша књигу начинио,
Одасла је од Задра Тодору
По некакву слуги Усејину.
У млађега поговора нема,
Књигу прими, брже у приморје.
Брзо момче до у Задар сишло
У дворове Задранин-Тодора,
Па изиде уз танчицу кулу,
Без изума у одају уђе,
Ђено Тодор каву испијаше.
Трипут му се момче преклонило,
Док приступи Тодоровој руци,
Целива му руке и кољено,
На кољено књигу оставио.
Учи Тодор књигу шаровиту,
И кад виђе што му паша пише,
Слакоми се на благо и даре,
Па је момче натраг опремио.
Нит' му рече да ће, ни да неће,
Но довати дивит и хартију,
Па он пише књигу на кољено,
Те је шаље Јовљевић-Видаку.
Оваку му књигу нашарао:
„О Видаче, горска харамбашо!
„Давно сам те чуо по јунаштву,
„Мислим бићеш и ти за ме чуо,
„Лудо ми се чедо намјерило,
„Лудо чедо, ал' је мушка глава,

„Ја те зовем за крштена кума,
„Да будемо главни пријатељи.“
Па он шиље књигу по мезилски.
Кад је момче књигу прифатило,
Дофати се поља и планине,
Котаре је равне прелазило;
Довати се удбинских планина,
Куд гођ хита за Видака пита,
Док га нађе у гори зеленој
Су његово тридесет хајдука,
Ђе дијеле шићар од Турака.
Поклони се с паса до кољена,
И вади му књигу из њедара.
Прими Видак књигу и учи је,
Питају га тридесет хајдука:
„Оклен књига, нашој чети главо?
„Ко је шаље, шта ли у њој пише?“
Видак њима по истини каже.
А кад чуше сви тридест хајдука,
Завикаше што им грло дава:
„Не, Видаче, наша харамбашо!
„Ти не иди од Задра Тодору,
„Може бити какве пријеваре.
„Латини су мудри и паметни,
„Могли би те лако преварити.“
Насмија се Видак харамбаша,
Те дружини својој бесједио:
„Шта сте луди и тако страшиви?
„Ђе ће мене Тодор преварити,
„Преварити на крштено кумство?
„А ја волим главом погинути,
„Но с' одрећи кумства крштенога.

„Јер сам Богу емин учинио,
„Да се никад не одречем кумства."
Младо момче Бога вјеровало,
Па окрочи претила дорина,
Право оде Задру у приморје.
Не шће собом друга ниједнога,
Него Бога и себе самога.
Лако иде, брж' у Задар сиђе
До бијеле Тодорове куле,
Те он скочи са коња на траву
Као соко с врха од планине
Кад угледа јато препелица,
Па приметну дизген пр'о јабуке,
Сам се дорин по авлији вода,
Погледује свога господара,
Ногом копа, а ушима стриже,
Те му не да у кулу уићи.
Видак њега по очима туче,
Па улеће уз танчицу кулу.
Сусрете га од Задра Тодоре,
Руке шире, у образ се љубе,
Један другом селам приватише,
Питају се за здравље јуначко,
Уведе га у шикли одају,
Изнесоше млађи посластице,
Испијају кафу и ракију.
Од шта вакат од тог и вријеме,
Сунце зађе, а ноћ настанула,
Кад ево ти госпоцке вечере,
Служе вино двије вјерне слуге;
Који служи од Задра Тодора,
Он му пружа вино какво но је,

А ко служи несретна Видака,
Он му пружа црвенику вина
Са свакијем биљем пом'јешано
А највише траве афијуна;
Заспа Видак кад му не би вр'јеме
За трпезом као да је мртав.
Кад то виђе од Задра Тодоре,
Он поскочи на ноге лагане,
Те на млађе оком намигнуо,
Донесоше свилене гајтане,
Свезаше му руке наопако,
Слуге вежу, а Тодор притеже,
А на ноге љуте букагије,
Слуге кују, Тодор прикујива.
Кад у јутру јутро освануло,
Виђе Видак што је и како је.
Па завика грлом јуначкијем:
„Еј Тодоре, црн' ти образ био!
„Еј Тодоре, вјеро па невјеро!
„Тако ли се варају јунаци
„И на кумство и на вјери тврдој,
„Убио те Бог и вјера Божја!
„А уздам се у Бога јакога
„И у моје тридесет хајдука,
„Да ће мене брзо осветити.“
То зачуо од Задра Тодоре,
Не смје њега шиљат' у Травнику
Да г' хајдуци не избаве жива,
Но га посла цару у Стамболу
Свезанијех и рука и нога,
Шњиме шиље многе пратиоце.
Док су дошли к цару у Стамболу,

Када царе упази Видака,
Видак му се клања и преклања,
Дванаест се пута поклонио,
Док царевој руци приступио,
Целива му руку и кољено,
И саџаду ђе султан сиђаше,
Па одступи и трипут преклони.
Весели се цар Отмановићу,
Па бесједи Видак-харамбаши:
„Силно влашче, Видаче хајдуче!
„Што те питам право да ми кажеш:
„Што одметну̑ тебе у хајдуке,
„Што толике погради зулуме?“ —
„Хоћу, царе, земљи господаре!
„А кад тебе нећу да коме ћу?
„Нагнала ме тешка сиротиња:
„Куће немам, а баштине немам,
„Него имам старе родитеље,
„Једно клесто а друго сакато,
„Те их раним и ода зла браним,
„А јошт ћу ти више јаде казат'
„Што одврже мене у хајдуке:
„Турски зулум не могах сносити
„Ни твојега од Босне везира,
„Ирште рају, глобе неправедно,
„Пе ев' има двадесет година
„Да четујем да се љебом раним,
„Као хајдук у празној планини,
„Зулуме сам многе пограднo,
„И знам да сам Богу згријешио.
„Твоја сабља, ево моје главе,
„Чини, царе, што је тебе драго.“

Султан њега и слуша и гледа,
Па Видаку тако говорио:
„Јошт ми кажи, хајдуче Видаче!
„Како тебе савладаше жива
„Код твојијех тридесет хајдука,
„Колико ти друга погибоше,
„Јал' колико изгину Турака
„Док су тебе савезали руке?“
Циче Видак као змија љута,
Па овако цару проговара:
„Не питај ме, мој честити царе!
„Не би ране нити мртве главе,
„Но на вјеру мене превари ше,
„Превари ме од Задра Тодоре,
„Позва мене на крштено кумство.
„А ја вјеран Богу и закону,
„Опи мене на његовој кули,
„Савеза ми и ноге и руке,
„И спућена тебе опремио.
„Ја не жалим што ћу погинути,
„Једном ваља мријет' свакојако,
„Али жалим што ижалит' нећу
„Што вјеровах Задранин-Тодору,
„И што идем с овога свијета
„Без замјене моје русе главе.“
Ражали се цар-Отмановићу,
Те он не хће погубит' Видака,
Већ га тури у мрачној тамници.
То вријеме за дуго не било,
Ни година ни по ње пунано,
Ова жалост пође по свијету,
Подиже се из Босне поносне

Многи Турци, буле и сироте,
Право иду у Стамболу граду,
Давом чине Видака хајдука:
„Аман, царе, огријано сунце!
„Дај нам правду, ако Бога знадеш!
„На Видака од горе хајдука.
(Неки вели: погуби ми баба,
Други кажу: пос'јече ми сина,
Вичу буле: нама господаре,
А сироте: браћу нам јединке,
Остадосмо бутум кукавице
Самојране без мушкијех глава
Од крвника Видак-харамбаше.)
„Сијеци га, не пушти га жива,
„Сву је нашу земљу узаптио."
Слуша царе, не вели ријечи,
Но на млађе ријеч истурио:
„Довед'те ми Видака хајдука."
Када Видак на даву испаде,
Пита њега цар Отмановићу:
„Је л' истина, влашка харамбашо!
„Што ми кажу многе давуџије?" —
„Истина је, мој честити царе,
„Вјера моја тако ми помогла!
„Ништа тебе заашати нећу,
„Јер ћу, видим, брзо умирати,
„Па ако сам огр'јешио душу,
„Нећу моје газити поштење;
„Није фајде, људи стари кажу,
„Богу лагат' и својему цару,
„Крити оно што се скрит' не може."
Слуша царе, не вели ријечи,

Но га опет баца у тамницу.
Кад је вечер о вечери било,
Сан уснио цар Отмановићу:
Да се бутум раја окупила
Из све Босне и Херцеговине
На дивану у цареву двору,
Повадила крваво оружје,
Једни моле, а једни пријете:
„Султан-царе, земљи господаре!
„Не погуби хајдука Видака,
„Гр'јех ће панут' све на твоју душу."
Још се небо над њим отворило,
Пала магла од неба до земље,
Сва се збила над царевом кулом,
Па из магле нешто проговара:
„Немој губит' хајдука Видака,
„Тако твоја не усахла рука!"
Кад се царе у страху пробуди,
Препаде се, и невоља му је,
Пак се скочи из мека душека,
Моли Бога по закону своме.
А кад свану и ограну сунце,
Брже вади из тамнице Вида,
И овако њему говорио:
„Хајд', Видаче, к завичају твоме,
„Ал' тако ти душе и напретка!
„Прођ' се, сине, врага и ђавола,
„Прве чете и хајдуковања,
„А просто ти што је досад било!"
Када Видак зачу лакрдију,
Поклони се до земљице црне,
Љуби цару руке и кољено,

Па пашмаге и златну сацаду:
„Нећу, царе, живота ми мога!
„Но ћу од сад тебе вјеран бити,
„И за тебе главу изгубити.“
Отолен се Видак подигнуо,
Те отиде Босни каловитој,
Прво иде у гори зеленој
На рочиште у старе хајдуке.
Сву дружину здраво налазио,
И њима је тако бесједио:
„Знате л’, браћо, што ј’ од мене било?“
Нешто знаше, а нешто не знаше.
Све им Видак по истини каже.
„Него, рече, моја браћо драга,
„Хајте сваки своме б’јелу двору,
„А ја одох до Задра бијела
„Баш до куле Задранин-Тодора,
„Не би л’ своје јаде покајао.“
То изрече, окрочи дорина,
Право иде ђе је наумио.
О акшаму у Задар шљегао,
А мрклицом у двор ушетао,
Без изума, узлеће уз кулу
У одају ђе Тодор сиђаше,
Пак му назва: добар вече, куме!
Препаде се од Задра Тодоре,
Шћаше да се пољуби с Видаком:
„Добро дошо, Видак-харамбашо!“
Ал’ му Видак прекиде бесједу,
И рече му цигле три ријечи:
„Дошао сам, од Задра Тодоре,
„Да ти вратим уздарје за даре.“

Па потеже ножа пламенога,
Те Тодору одас'јече главу.
Па му кулу бутум поробио,
Поробио, па је запалио,
Па се врну своме завичају,
Мировао и Бога молио.
Чини Видак многе задужбине,
Он привјенча за себе ђевојку,
Пак је љуби, кад гођ се пробуди.
Благ' ономе коме Бог помаже!

40.

Млади Маријан.

Вино пију Сењани јунаци
У Пролому високој планини,
Гди су јеле за небо препете.
Чаша иде од руке до руке,
А кад дође Мијату у руке,
Ал' беседи Мијат арамбаша:
„О дружино, моја браћо драга,
„Кто ће ићи у Јајца пребела,
„Да доносе леба пексимета,
„Да донесе сваком по опанке,
„Арамбаши местве и опанке,
„И дувана, екмека јуначка,
„Аршин чохе место обојака?“
Сви јунаци ником поникоше,
И у црну земљу погледаше.
Не погледа млади Маријане,
Већ беседи млади Маријане:

„Да мој стриче, Мијате ајдуче,
„Ја ћу ићи у Јајца пребела.“
Ал’ беседи Мијате ајдуче:
„Ти не иди у Јајца пребела,
„На теби је бегова кошуља,
„На теби су токе Атлагића,
„За појасом ножи Ренковића,
„А у Јајцу дивно коло игра,
„У том колу Ајкуна девојка,
„Белим ће те зубом насмејати,
„Црним ће те оком заиграти,
„А ти си ми дете јогунасто,
„Ватаћеш се у то коло дивно,
„Засјаће се токе Атлагића,
„Забелиће с’ бегова кошуља,
„Опазиће ноже Ренковића.“
Ал’ не слуша млади Маријане,
Већ он оде у Јајца пребела.
Ал’ у Јајцу дивно коло игра,
И у колу Ајкуна девојка.
Како дође млади Маријане,
Белим га је зубом насмејала,
Црним га је оком заиграла.
Маријан је дете јогунасто,
Ухвати се у то коло дивно
Баш до оне Ајкуне девојке,
Па се дете јесте разиграло,
Те распетља пуца на долами,
Забели се бегова кошуља,
Засјаше се токе Атлагића,
Опазише ноже Ренковића.
Ал’ повика Ајкуна девојка:

„Што сте стали, девет Ренковића,
„Уватите младог Маријана,
„Скините му бегову кошуљу,
„Повратите ноже Ренковића,
„И скините токе Атлагића.“
Ђипило је девет Ренковића,
Уватише младог Маријана,
Везаше му руке наопако,
Бацише га на дно у тавницу.
Чекао га Мијате ајдуче,
Чекао га за три летња дана.
Кад четврти данак настануо
Књигу пише Мијате ајдуче,
Не пише је чим се књига пише,
Нит' је пише на чему се пише,
Већ је пише по кори церовој,
Па је пише лаким буздованом,
И шиље је у Јајца пребела,
Шиље књигу на име кадији:
„Пуштај мене дете Маријана,
„Ако ли га ти пустити нећеш,
„Послаћу ти тридест мила друга,
„Малу Стегу и црна Гаврана,
„Стега стеже, црни Гавран веже,
„Кад га веже срце му се стеже,
„Баш Угљешу и војводу Гојшу,
„И Симића сина вилинога,
„Још к отоме Јерка чобанина,
„Који носи дренову батину,
„Седам ока суве дреновине,
„Три карике пуно девет ока,
„Све цериће по гори посуше,

„За њим каса деветоро паса,
„И десета куја од штенаца,
„Врпци му се пустимице вуку,
„За врпцима оломача трња,
„Уватићу Ајкуну девојку,
„Живој ћу јој очи извадити,
„Па ћу слепу у свет оправити.“
Кад кадија књигу разгледао,
Ал’ беседе Турци јаничари:
„Пуштај врага из нашега града,
„Да не чини смрада око града.“

[Упор. III[4], 65.]

Има још један варијанат с врло рђавим стиховима. Мијат наздравља оном који ће отићи у бело „Ливно“

И дон’јети праха и олова,
И духана за еглен јуначки,
И дружини сваком по опанке,
Арамбаши местве и опанке,
И још к том за димлије сукна,
И дуге пушке тањана кремења. .

Устао Маријан, и тражи да му даду токе Бранковића, пушку Петлибеговића и кошуљу Беговића, па ће он ићи. Даду му, и Мијат га сетује, да ће у Лијевну наћи на еглену Турке где скачу, бацају камена и гађају нишан, па како ће и он у игру пристати, нека пази, кад се угреје да не отпучава доламу, јер ће га познати. Тако и буде: он их у свима играма надигра, али од врућине распучи доламу. Угледа нека була, и каже Турцима. Они га одведу дома и опоје, па вежу и баце у тамницу. Четвртог дана пише Мијат паши наџаком на церовој кори, да му пусти Маријана, и пошиље што је требао донети, и ако му не пошље дићи ће Јанковића Стојана, Милутина Јанка.

Смиљанића Илију и Котарана Марка, па ће поробити Левно, и набити пашу на колац. Паша зове Турке, и пита шта да чине. Они му реку да послуша књигу (163 стиха).

41.

Стојко Митровић.

Вино пије тридесет ајдука
У горици под јелом зеленом
И међ' њима Митар арамбаша,
Вино служи Стојко Митровићу.
Свима њима чаше препуњаше,
Те посипље свилу и кадифу,
А свом баби чаше не допуња.
Тад говори Митар арамбаша:
„О мој сине, Стојко Митровићу,
„Какву пизму на свом баби имаш,
„Те ти баби чаше не дољеваш?"
Тад говори Стојко Митровићу:
„О мој бабо, Митре арамбаша,
„Имам, бабо, ја на тебе пизму,
„Што си мени учинио кривду,
„Што си мене младог оженио,
„А чим си ме оженио, бабо,
„Оћера ме гори у ајдуке.
„Ево има девет годин' дана,
„И десете прошло половина,
„Од кад идем по гори зеленој,
„Па сад сам се зажелио, бабо,
„Зажелио красна завичаја,
„Још сам жељан видит' стару мајку,
„А и моју вјереницу љубу."

Њему вели Митар арамбаша:
„А мој сине, Стојко Митровићу,
„Кад је тебе оженио бабо,
„Да си, сине, код двора остао,
„Турци би ти дворе запалили,
„Још би тебе млада погубили,
„Да не има соја Митровића.
„Већ чујеш ли, Стојко драго дете,
„Сад ће бити вашар у Олову,
„У Олову код бијеле цркве,
„Од велике до мале госпоје,
„Па ти иди у Олово, сине,
„Те ти види твоју стару мајку,
„А и твоју вјереницу љубу.“
Мало за тим време постојало,
Докле дође велика госпођа,
Тадер вели Митар арамбаша:
„О мој сине, Стојко Митровићу,
„Ко што ти је обећао бабо,
„Ти се спреми па ид’ у Олово.“
То је Стојко једва дочекао,
Па он иде под зелену јелу,
Те на себе облачи од’јело:
До себ’ меће танану кошуљу,
По кошуљи три ђечерме златне,
На њима су крила лабудова,
А на крил’ма очи соколове,
По ђечерми зелену доламу,
На доламу Стојко токе меће,
Којено су од сувога злата,
А што их је Стојко задобио
У планини од турског кадије,

Око себе Стојко припасао,
Припасао дугу палошину.
Још да видиш Стојка Митровића,
Повр себе по своме оружју
Меће Стојко бугар-кабаницу,
И још узе пушку павталију,
У којој је пуно дваест педљи,
Па је вјеша Стојко о рамену,
И он оде те он бабу нађе,
Свога бабу пољуби у руку,
Па он своме баби проговара:
„С Богом остај, да мој мили бабо!“
Онда Митар Стојку проговара:
„С Богом пошо, моје драго дете,
„Већ чујеш ли што ће т' бабо казат',
„Када, сине, у Олово дођеш,
„Ту су, сине, Турци меанџије,
„Немој пити на дукате вино,
„Већ на гроше и на маријаше.
„Ак' успијеш на дукате вино,
„Познаће те, да мој мили сине,
„Да си, сине, соја Митровића,
„Па ћеш, сине, главу изгубити.“
Још га једном Стојко пољубио,
Па он рече: „Остај с Богом, бабо!“
И Стојко се од њега растави,
Па он иде низ гору скачући
Ко јеленче од пола године.
Кад је Стојко у Олово дошо,
Ту Турчина меанџију нађе,
Па Турчину Стојко проговара:
„Донес'дер ми један дукат вина,

„Да с' напијем трудан и уморан."
Донесе му Турчин дукат вина,
Ал' га Стојко за часак попио,
Па он иште други дукат вина.
Кад и други дукат попи вина,
Онда Стојко меанџију виче:
„Дај, Турчине, трећи дукат вина."
А кад Стојко трећи дукат сврши,
Па му рече Туре меанџија:
„Ој Бога ти, незнани јуначе,
„Што ти пијеш на дукате вино,
„Кад ти ниси соја Митровића?"
Тада је се на ноге дигнуо,
Па Турчину Стојко бесједио:
„Чујеш ли ме, Туре меанџија,
„Причекај ме вино с вересијом,
„Док ја одем до бијеле цркве,
„Па кад с' вратим, да ти вино платим."
Пак он више не хте говорити,
Веће хода до бијеле цркве.
Кад до цркве Стојко долазио,
Уз цркву је пушку услонио,
Па у цркву Стојко улазио,
Све иконе редом целивао,
А и лепо ето даровао,
На њих дао стотину дуката.
Кад из цркве Стојко излазио,
Сусрете га остарила мајка,
Руке шири, свога сина љуби:
„Благо мени мога сина Стојка!"
Стојко својој мајци проговара:
„Мајко моја, полакше говори,

„Познаће ме Оловљани Турци,
„Па ћу, мајко, изгубити живот.“
Још се маши руком у џепове,
Извади јој пет стотин’ дуката:
„Нај ти, мајко, пет стотин’ дуката,
„Пак ти иди двору бијеломе,
„Пак се рани и ода зла брани.“
Чим се Стојко од мајке одали,
Сусрете га вијерница љуба,
Руке шири, право Стојку иде:
„Благо мени, господара мога,
„Господара Стојка Митровића.“
Тадер Стојко љуби проговара:
„Ћути, љубо, не вичи, полако,
„Познаће ме Оловљани Турци,
„Па ћу своју изгубити главу.“
И маши се руком у џепове,
Па извади хиљаду дуката,
Па их даде својој вјерној љуби:
„Нај то, љубо, хиљаду дуката,
„Што с’ чекала за девет година,
„Још ме чекај годину десету.“
Кад с’ од љубе раставио Стојко,
На тридесет нагази Турака,
Ђе с’ бацају камена с рамена,
А и скока јуначкога скачу,
А и бију нишан из пушака.
Бе да видиш Стојка Митровића,
Он не може срцу одољети,
Веће узе камен у десницу руку,
Једном баци, Турцима добаци,
Другом баци, Турцима одбаци,

Он узима пушку по средини,
Па он клече на десно кољено,
Понајбоље нишан потрефио.
Па он скаче скока јуначкога,
Једном скочи, Турцима доскочи,
Другом скочи, Турцима одскочи.
Ал' ђе срећа ту је и несрећа,
Кад је Стојко други пут скочио,
Тада пуче кабаници пуце,
Те се она низа Стојка свали.
Ал' ту сједи мула и кадија,
Па на Стојку токе познадоше,
А кадија иза гласа виче:
„Држ'те, Турци, нашег душманина,
„То је главом Стојко Митровићу.
„Ето тока пређашњег кадије,
„Што 'но их је Стојко задобио,
„Кад је нашег кадију згубио.“
Тад на Стојка јуришише Турци,
И док они савезаше Стојка,
Њих је мртви пало седморица.
А кад они савезаше Стојка,
Онда вели мула и кадија:
„Чујете ли, соколови Турци,
„Ви немојте тако губит' Стојка,
„Јер је Стојко јунак од јунака,
„Чим он види пред очима гвожђе,
„На себи ће свезе искидати,
„Па ће побјећ' у гору зелену.
„Већ чујете л', Турци соколови,
„Ископајте јаму подубоку,
„И у јаму њега закопајте,

„Закопајте њега до пазуха,
„Па му онда главу одс'једите.“
То кадију послушали Турци,
И у рупу закопали Стојка,
Још нађоше два џелата млада,
А да Стојку одсијеку главу
Кад се Стојко од Турак' удали,
Тад џелат'ма јесте бесједио:
„Стан'те мало, два џелата млада,
„Да ја скинем дивно одијело,
„Па ћу вам га, браћо, поклонити,
„И отпушт'те моје б'јеле руке,
„Да одрешим три мека ћемера,
„Што дуката јесу напуњени.“
Ал' су Турци лакоми на благо,
Те му б'јеле руке отпустише.
Кад се Стојко одрешен видио,
Из рупе је искочио Стојко,
Па повади палош од појаса,
Те погуби два џелата млада,
Па дотрча мули и кадији,
И оба их јесте погубио,
Па трчећи Стојко подвикује:
„Ко је Србин, уклањај се с пута,
„Ко је Турчин, ајде ближе Стојку.“
И доста је починио јада
Из Олова док изишо Стојко,
Па најпосле механџији дође,
Дозове га да му вино плати,
Па и њему одсијече главу.
Пак отиде у гору зелену,
И кад свога бабу находио,

Све му право по истини каза,
И још ово Стојко проговара:
„Бог убио свакога млађега,
„Ко не слуша свога старијега.“

42.

Арамбаша Плавша и Врчић Ибрахјим.

Вино пију седам арамбаша
Под Отресом високом планином,
Гди се јеле за небо припеле.
Једно јесте арамбаша Плавша,
А друго је ајдук Маријане,
А треће је Мијате ајдуче,
А четврто Мандушића Вуче,
А пето је Митар арамбаша,
Шесто јесте барјактар Никола,
Седмо Гусић Петар арамбаша.
Сваки има по тридесет друга,
А сам Плавша дв'је стотине друга.
Кад се рујна поднапише вина,
Па удари вино у образе,
А ракија заче бесједити,
Пита друштво арамбаша Плавша:
„О дружино, моја браћо драга,
„Знате л' који доста пуста блага?“
Сви ајдуци ником поникоше,
Не пониче Дољанине Виде,
Већ он ђипи на ноге лагане,
Па беседи Дољанине Виде:
„Господару, арамбаша Плавша,

„Та ја знадем гди је доста блага,
„Доста пуста небројена блага,
„Небројена и немеренога,
„Баш у Сплету граду бијеломе,
„У Турчина Врчић-Ибрајима,
„У њег' има девет кула блага,
„Не би му га коњи позобали,
„А камо ли ајдуци разнели.
„Ал' је курва ала на мејдану,
„Често лови по гори ајдуке,
„И он чете по гори проводи,
„Многоме је одсјекао главу.“
Ал' говори арамбаша Плавша:
„О дружино, моја браћо драга,
„Би л' се који нашо од ајдука,
„Је ли мајка родила јунака,
„А сестрица браца однијала
„На чистоме крилу девојачком,
„Ко би от'шо у Сплета бијела,
„Да уводи Сплета бијелога,
„Беле дворе Врчић-Ибрајима,
„Може л' му се с које стране доћи,
„И Турчину у дворове ући.“
Сви ајдуци ником поникоше,
Црној земљи очи оборише,
Не пониче Дољанине Виде,
Већ беседи Дољанине Виде:
„Господару, арамбаша Плавша,
„А што ће ти бољи од менека,
„Кад ја могу уводити града
„И Врчића Ибрајима дворе,
„Јер сам јаки као земља црна,

„А брз јесам као горско зверје,
„Пушком бијем ка да стрелом стрељам,
„Гди погледам, промашити нећу,
„Гди ударим, мелем не помаже,
„Турски знадем баш као каурски,
„Не може ме нико преварити,
„Нит' у речи Турчин доскочити.“
Па устаде Дољанине Виде,
Па беседи Дољанине Виде:
„Господару, арамбаша Плавша,
„Гди рекнемо да се не варамо,
„На срочишту да се састанемо,
„И белегу тврду оставимо.
„Поставите по бусија стражу,
„Ја ћу довест' Врчић-Ибрајима,
„И за њиме све из Сплета Турке.“
Ал' говори арамбаша Плавша:
„Иди, брате, Дољанине Виде,
„Па уводи тога Сплета б'јела,
„Ак' узможеш доварати Турке,
„И са њима Врчић-Ибрајима,
„Ја ћу у гори поставити стражу,
„А на друму од јаблана грану,
„Онде стани те одмори Турке.“
Оде Виде у Сплета бијела,
Арамбаше постављају страже,
Постављају момке и ајдуке,
Свуд бусије редом уфатише
И са стражом гору затворише,
На друм метну од јаблана грану.
Кад је Виде у Сплет ушетао,
У гори је скинуо оружје,

Све скинуо, па га оставио,
А хаљине лоше променио,
Од богаља аљине узео,
С њег' скинуо, на себе навуко.
Пак он иде преко Сплета града,
Редом проси од двора до двора,
Ко што има, оно и удели.
А кад дође Врчићевом двору,
А он пита Врчића кадуне:
„Мила кадо од овога двора,
„Гди су двори Врчић-Ибрајима?“
Ал' беседи Врчића кадуна:
„Ој Бога ти, убоги богаљу,
„Шта ће теби Врчићеви двори,
„Шта ли ће ти Врчић Ибрајиме?“ —
„Ао кадо, добре среће била!
„Треба мени Врчић Ибрајиме,
„Да му кажем до две до три речи.“
Ал' говори Врчића кадуна:
„Шта ће теби Врчић Ибрајиме?
„Шта ти знадеш њему казивати?“
Ал' говори Дољанине Виде:
„Ао кадо, моје јарко сунце,
„Да подигнем танану кошуљу,
„Моја ће ти ребра показати.
„Ја сам био у Стамболу граду,
„Просио сам по Стамболу граду,
„Па ја пођо у Сплета бијела,
„Па ја идем кроз гору зелену,
„Ја нагази гором на ајдуке,
„Вино пију под зеленом јелом,
„Вино пију, па у нишан бију,

„Шенлук чине, па се веселиду.
„Кад ја бија близу њи дошао,
„Али један међ' њима беседи:
„„О дружино, моја браћо драга,
„„Ако дође Врчић Ибрајиме
„„Са његовом четом јаничара,
„„Присешће нам то наше весеље.“
„Пак ја таман саслушао речи,
„Опази ме шиљбок од ајдука,
„Па подиже покрај горе ларму.
„Ја нададо да би утекао,
„Ал' ајдуци мене уватише,
„Пак ме бише, мал' ме не убише,
„Однеше ми што сам задобио.“
То је кади врло мило било,
Пак отпаде горе нуз чардаке,
Па казује господару своме.
Кад Ибрајим саслушао речи,
Он се слази брзо са чардака,
Пак беседи Дољанину Виду:
„Ој Бога ти, убоги богаљу,
„Знаш ли гди су остали ајдуци?“
Ал' говори Дољанине Виде:
„Како не знам, кад сам сад дошао,
„Ту ме бише, мал' ме не убише,
„Остали су среди горе чарне,
„Вино пију под највећом јелом,
„И у вину замећеду кавгу,
„Свадиле се до две арамбаше,
„Русић Петар с Митром арамбашом.
“Па говори Митар арамбаша:
„„А чујеш ли, Петре арамбаша,

„„Ако Бог да и срећа јуначка,
„„Те нас трефи Врчић Ибрајиме,
„„Ја ћу твоје савезати руке,
„„Предаћу те Врчић-Ибрајиму,
„„Нека чини што је њему драго.““
Кад је Турчин саслушао речи,
Он извади три дуката жута,
Па их даје Дољанину Виду:
„Нај ти море три дуката жута,
„Па се напи у меани вина,
„Ти се напи и поврати душу,
„Док ја скупим Турке јаничаре,
„Па ме води кроз гору зелену,
„Води мене гди знаш за ајдуке.“
Оде Виде у меану б’јелу,
Врчић купи Турке јаничаре,
Он сакупи триста јаничара,
Бира коња бољег од бољега,
Јаничара једног од другога,
И он оде у меану белу,
Пак дозивље Дољанина Вида:
„Ајде море да ми путујемо,
„Води мене ђе си наумио.“
Ђипи Виде из меане беле.
Напред иде Дољанине Виде,
А за њиме Врчић Ибрајиме,
На коњу је ноге прекрстио,
Пак удара руком у тамбуре,
За њима је триста јаничара,
Друмом иду кроз гору зелену.
Кад нађоше од јаблана грану,
Паде Виде канда га пос’јече,

Пак беседи Врчић-Ибрајиму:
„Не могу ти више путовати,
„Док ме малко мука не умине,
„Нешто ме је срце превагило,
„Па не могу дуго да путујем.“
Арамбаше Турке угледаше,
Арамбаше редом нишанише
На Турчина Врчић-Ибрајима,
Ал' им пушке неће да саставе,
Свака плану, али не састављa,
Арамбаше пушке издадоше.
Сви ајдуци нишанише редом,
Све ајдуке пушке издадоше,
Ниједна им не кте саставити.
А кад види арамбаша Плавша,
Да ајдуке пушке издадоше,
Ал' повика арамбаша Плавша:
„Русић-Петре, арамбаша стари,
„А камо ти Раман-ага слуга,
„Што се њиме међ' дружином валиш,
„И у нојци и у белом дану,
„Да он има шару млетачкињу,
„Која му је у Млетцу кована,
„Ковали је три млада ковача,
„Три ковача и три помагача,
„Ковали је за недељу дана,
„Од чиста је сребра саливена,
„И по сребру позлаћена златом,
„На њој има девет самокреса,
„Који сами без кремења пале,
„У мутном је једу окаљена,
„На јуначку крвцу паменута,

„Гди погледи, промашити неће,
„Гди удари, мелем не помаже.“
Ал' повика Петар арамбаша:
„Раман-ага, моја верна слуго,
„А камо ти, сине, млетачкиња,
„Која може образ осветлати?“
А допаде Раман-ага слуга,
Па он скиде шару са рамена,
Паде црној земљи на колена,
И погледа шари по нишану.
Пуче пуста, канда се распаде,
Глас издаде као и лубарда,
И погоди Врчић-Ибрајима
Међу пуца, где му срце куца.
Још се није с коња ни навио,
Ал' му Виде одсекао главу.
Ал' допаде Раман-ага слуга,
А кад виде Раман-ага слуга,
Врло Виду омилило перје.
Ал' говори Раман-ага слуга:
„Узми, брате, и скују и перје,
„И ево ти коња од мејдана,
„Кога нема у много земаља,
„Ја ћу мени лака џевердана,
„Што с' на њему три жице од злата,
„Друго ћемо друштву поделити.“
Ту погибе триста јаничара,
Задобише гроша и дуката,
Задобише коња и оружја.
Не делиду чим се дели благо,
Веће деле са калпаком благо,
Чоју мере од јеле до јеле.

43.

Ливљанин кадија и Михат харамбаша.

Књигу пише Ливљанин кадија,
Те је шаље у Врану планину
На кољено Михат-арамбаши:
„Побратиме, Михат-арамбашо,
„Љето прође, хладна зима дође,
„Ђе ћеш, побро, зиму зимовати
„Са твојијех тридест соколова?
„Ајде, побро, каменоме Ливну
„А у моје камене подруме,
„Ту ћеш, побро, зиму презимити,
„Имам доста вина у подруму,
„И симита хљеба бијелога.
„Кунем ти се Богом истинијем,
„Никоме те проказати нећу.
„А кад теби свети Ђорђе дође,
„Опет бјежи у Врану планину.“
Кад Михату ситна књига дође,
Сву дружину Михат покупио,
И пред њима књигу проучио,
Што му пише Ливљанин кадија.
Сва Михату пристаде дружина,
Али неће барјактаре Божо,
Већ Михату поче говорити:
„Побратиме, Михат-арамбаша,
„Зар ти вјеру држиш у Турчину?
„Знаш ли, брате, Михат-арамбаша,
„Ја каки су Лијевљани Турци?
„Кад у подрум кадији одемо,
„Па опазе Лијевљани Турци,

„Ту ћемо сви главе изгубити,
„Нијedан се неће зам'јенити."
Али Михат Божа не слушаше,
Него себе и дружину спрема,
Па каде се, браћо, опремише,
Те пођоше низ Врану планину,
Сам остаде барјактаре Божо.
А кад Божу измаче дружина,
Замисли се Божо барјактаре,
Све мислио, на једно смислио:
„Куд отиде моји тридест друга,
„Ни ја јунак нећу останути,
„Да се нећу натраг повратити."
Барјак скиде, те опаса на се,
Па полеће низ Врану планину,
Докле своју достиже дружину,
Па одоше камениту Ливну.
Бог им даде и срећа донесе,
У лијепо доба долазише,
Долазише у сутона првог,
Кад су Турци у џамије били.
Право иду пред кадијну кулу.
Куца Михат алком на капију,
Ал' капија љуто заклопита,
Док кадијне кћери опазише,
Пак одоше, те бабу казаше.
Кадија се одмах осјетио,
Пак кћерима поче говорити:
„Трч'те, кћери, врата отворите,
„Биће дошо побратим Михајло
„Са његови тридест соколова."
Кад дјевојке ријеч разумјеше,

Обадвије слећеше низ кулу
Отклопити гвоздену капију.
Кад капију младе отклопише,
Пак хајдуци пред кулу дођоше,
Засија се кадијна авлија
Све од тока и срмали поша,
И пушака лаки џефердана.
Кад кадијне кћери угледаше,
Обадве се љуто поплашише,
Па на танку кулу побјегоше,
Те казаше свом бабу кадији.
А кад зачу на кули кадија,
Одмах скочи, полеће низ кулу,
Како спаде пред подрума свога,
Одмах Турчин подрум отворио,
Уљегоше сви хајдуци редом.
Руке шире, с кадијом се љубе,
Ал' га Божо ни гледати неће
Нег' на страну окренуо главу.
Ту хајдуци трудни посједаше,
А кадијне кћери допадоше,
Донесоше тридесет чибука,
Па за њима кафу и ракију.
Таман мало они посједише,
А кадија вечеру опрема,
Ал' ево ти лака татарина
Из Травника града бијелога,
Ситну књигу носи под пазуом,
Те је даје Ливљанин-кадији.
Кад кадија књигу проучио,
Одмах своје кћери дозиваше,
Пак кћерима поче говорити:

„Кћери моје, двије круне златне,
„Добро мога паз'те побратима
„И његови тридест соколова,
„Док отидем бијелу Травнику,
„Мене виче Травнички везире,
„И чувајте врата на подруму,
„Подрум ће вас, кћери, удавити."
Па он пође бијелу Травнику.
Далеко га везир опазио,
Громовито на кадију викну:
„Ђе с', кадијо, јатаче хајдучки?
„Што ће теби Михат у подруму,
„Што је самом Богу досадио,
„И друмове царске затворио,
„Харач царски не да покупити,
„Ни у Стамбол цару оправити?"
Па га узе по свилену пасу,
Те га баци низ бијелу кулу,
Мртав паде под кулу кадија.
Одмах везир делибашу викну:
„Вјерна слуго, делибаша Ибро,
„Спреми одма тридесет делија,
„Иди право Ливну каменоме,
„Те кадијну кулу опколите,
„И под кулом камена подрума,
„У њему је Михат арамбаша
„Са његови тридест и два друга.
„Свије ћеш их, слуго, похватати,
„И довести бијелу Травнику."
Радосно се делибаша спреми
И поведе тридесет делија,
Па пођоше Ливну на крајину.

Кад дођоше Ливну камениту,
Закуцаше алком на капији,
А кадијне кћери опазише,
Пак стрчаше под бијелу кулу,
Одмах цуре врата отворише.
Кад делије везирске видјеше,
Обадве се љуто поплашише,
Па на кулу младе побјегоше.
Ибро право иде пред подрума,
Па Михата по имену виче:
„Побратиме, Михат-арамбаша,
„Отвори ми врата на подруму,
„Дошо сам ти, побро, из Травника.“
А кад зачу Божо барјактаре,
Одмах позна делибашу Ибра,
Пак он викну љуто на дружину:
„А на ноге, моји соколови,
„Делије нам подрум опколише,
„Одмах дуге пушке прихватите,
„Па сви с једне стране посједајте,
„Ја ћу, браћо, подрум отворити.“
Одмах Божа послуша дружина,
Сваки своју пушку прихватише,
И на једну страну посједаше.
Тада видје Михат арамбаша,
Да је јунак дошо до невоље.
А кад Божо нареди дружину,
Онда поче друштву говорити:
„Браћо моја, тридест соколова,
„Ја ћу ође бити арамбаша,
„Немојте се који преварити,
„Прије мене пушку избацити,

„Док не пукне моја павталија.
„Ја ћу гледат' делибашу Ибра,
„А ви, браћо, сваки по једнога?
„Више пушке бацити немојте,
„Повадите ноже од појаса,
„Па у Турке јуриш учините,
„Па што коме Бог и срећа даде.“
Па отвори врата на подруму.
А кад уђе делибаша Ибро
Са његови тридесет делија,
Сви на једну страну посједаше.
Тада Михат две пошћерке викну
Да донесу кафу и ракију.
Дјевојке га одмах послушаше,
Донесоше кафу и ракију.
Прву чашу Михату донеше.
Онда скочи делибаша Ибро,
Оте чашу из руке дјевојци,
Па наздрави Михат-арамбаши:
„Здрав си, курво, Михат-арамбаша!
„Ни у моје ни у твоје здравље,
„Већ у здравље моје прекоморке,
„Која ће ти срце покварити.“
Михат шути, ништа не говори,
А кад Ибру једна чаша дође,
Оте чашу барјактаре Божо,
Па наздрави делибаши Ибру:
„Здрав си, Ибро, млада потурице!
„Ни у моје ни у твоје здравље,
„Већ у здравље моји даницкиња,
„Које ће ти скоро досадити.“
Како чашу узео у руке,

Не хтједе је ни окушат' курва,
Веће Ибру међу очи баца,
А за њоме двије даницкиње;
Мртав паде делибаша Ибро.
Како Божо даницкиње баци,
Сви хајдуци пушке избацише,
Сваки своју замијени главу,
Па се оштра гвожђа доватише,
Из подрума сложно излећеше,
Побратиме, здраво и весело.
Одмах Михат излеће на кулу,
Те дарива две миле поћерке,
Свакој даде по триста дуката,
Пак одоше здраво и весело.
Нама свима здравље и весеље,
Све пјевати, те се веселити,
Мила браћо у Врану планину!

[Упор. III[4], бр. 52 и 53.]

Један варијанат гласи овако:

Вино пије Плавша арамбаша
У планину под зелену јелу,
Поред Плавше Лазо барјактаре,
Наоколо тридест одметника,
Који бјагу скоро побјегнули
Од зулума ага босанскије,
Невоља им бјеше додијала.
Јунаци су срца јуначкога,
Турски зулум подњет' не могоше,
У зелену гору умакоше,
Арамбашу Плавшу поставише,
Од Турака млоге јаде граде,
Роба робе, а сијеку главе.
Када бјеше о Митрову дану.

Те опаде са горе листина,
А на гору нападе китина,
Бесједи им Плавша арамбаша:
„Браћо моја, и дружино драга,
„Ђе ли ћемо зиму зимовати?
„Љето прође, тамна зима дође."
Онда вели тридесет јунака:
„Ми смо чули да казују људи,
„Да имаде ломна Гора Црна,
„Што се никад не боји Турака,
„Од Косова сабљу наоштрила,
„Не да Турку на Цетиње доћи.
„Под њом јесте крвава Морача,
„Ко утече, браћо, на Морачу,
„Не боји се никога до Бога,
„Јер га бране ускоци јунаци,
„Не даду га прије своје главе.
„Бјеж'те право у Морачу тврду,
„Тамо ћемо зиму зимовати,
„А на љето отуд поранити,
„Сјећи ћемо Турке на комаде,
„Наше ћемо покајати старе."
Онда Плавша стаде бесједити:
„Чујте, браћо, и моја дружино,
„Послушајте мене арамбашу,
„Не идите у Морачу тврду,
„Није лако у Морачу доћи,
„А ми људи јесмо непознати,
„Сам Бог знаде како ће нам бити,
„Но ајдемо шеру Сарајеву
„По имену Евенди-кадији,
„Од како сам стао арамбашом,
„Седам ми је књига оправио,
„Он ме зове на зимовник тврди,
„У књигама тврду вјеру даје,
„Он се куне дином и аманом,
„И турскијем постом рамазаном

„Да нам ништа учинити неће."
Таман Плавша у ријечи бјаше,
Док ето ти блиједо Латинче,

и донесе му осму књигу. Даље као у предњој. Кадија оде у чипчије, а по Сарајеву се прочује да је Плавша ту на зимовнику. Зачуо и травнички везир и послао. да их поватају. Даље као у предњој. Од хајдука погинуо само Лазо, а остали избегли у Морачу:

Здраво Плавша у Морачу дође,
И одведе тридест одметника,
Тамо су их добро дочекали,
Као браћу своју загрлили.
Ту јунаци зазимише зиму,
А на љето добро поранише,
Па одоше у Босну поносну.
Млоге јаде од Турака граде.
Дивно било, сад се помињало,
Сад велимо да се веселимо.

(260 стахова).

Има још један варијанат о зимовнику хајдучком који почиње овако:

Одврже се Мијат у хајдуке
Од курјука Мустај-беговице,
Од зулума амиџе Турчина.
Ода Мијо три године дана,
Од дружбине нигде никог нема.
Моли Бога ајдуче Мијате:
„Боже, дај ми да би једног друга
„Да ме није у горици туга."
Бог му даде једног по једнога.
Баш намири тридест и једнога.
Сву је Мијо гору преодио,
Љето прође, липа јесен дође.

па их пита, где ће који зимовати. Милета вели да ће у Приморју, Мијат у Козари. Сава од Посавља у своме По-

сављу, а Сочивица Станко у Лици каменитој код побратима Мустај-кадије.

Липо су га браћа свитовала;
Богом брате, Сочивица Станко.
Не иђиде, главе не губиде:
У Турчина вире не имаде....

Мијат им каже да се састану у недељу пред светог Ђурђа на води Костајници. Ту да се чекају недељу дана, и ко не дође, да га свете. Бег Станка лепо дочека, али кад је био у лову, беговица посече Станка. Бег куне беговицу, јер се боји освете. Кад хајдуци не дочекају Станка, дођу, погубе бега и запале му кулу, а беговицу спале. (92 стиха).

44.

Свађа и несрећа.

Вино пије Томићу Мијате
У Липете код Коњица равна
С његовијем Богом побратимом
Са силнијем хајдук-Маленицом,
Су њихово тридесет хајдука;
Служи вино Приморац Алекса
Од Пераста града бијелога.
Кад с' хајдуци накитили пива,
Па пођоше зборит' о шићару,
Ђе би њима шићарило друштво,
Тадар рече хајдук Маленица:
„Нећу, богме, драги побратиме!
„Већ ја с тобом више четовати:
„Кад идемо на ударац Турцим',
„Све ти идеш за дружином страга;
„Кад ми велик шићар уграбимо,

„Те бјежимо горје у планину,
„Све ти први идеш пред дружином,
„Нијђе турске не уграби главе;
„Кад станемо дијелити благо,
„Све ти узмеш старјешинство, побре,
„Ти га узмеш, мене га не даваш
„Ништа више, драги побратиме,
„Но нашему најгорему другу.“
Тада рече Мијате Томићу:
„А не лудуј, драги побратиме!
„И прије сам био у хајдуке,
„Дијелио голема шићара,
„Узимао вазда старјешинство,
„Ја узео, за мене је било,
„Па се немој на ме иједити,
„И тебе га хоћу узимати,
„Хоћу вазда, драги побратиме,
„Док је моја на рамену глава.“
Пјани били, па се завадили,
А међу се кавгу заметнули,
Потегоше јатагане ноже,
Један другом да пос'јече главу;
Ал' дружина оте им оружје.
А кад виђе хајдук Маленица,
Он довати свијетло оружје,
А завика грлом бијелијем:
„А хајдуци, моја браћо драга!
„Који хоће за Мијатом поћи,
„Нека иде, са срећом му било!
„Виш' овако четовати нећу.“
Па дружину своју дијелише:
За Мијатом мало оде друга,

Таман десет горскијех хајдука,
С Маленицом таман двадест друга.
Оде Мијат горје уз планину,
Маленица пође у Неретву,
А да чека Сарајлије Турке.
У томе се побре раздвојише
И велику жалост учинише.
А кад Мијат у планину дође,
Па он сједе под јелу зелену,
На десну се послонио руку,
Грозне сузе од образа пушта,
Жао му је побратима свога.
Па дружини ријеч бесједио:
„Браћо моја и дружино драга!
„Јест ме добро санак освојио,
„Ал' је санак, ал' је данак суђен,
„Но чувајте у планину стражу,
„Да нас окле не преваре Турци.
„А знате ли, моја браћо драга!
„Да се Арап цару завалио
„Да ће моју изгубити главу,
„Јали своју, вси му ј . . . . мајку!
„Ево има по године дана
„Како иде Арап Сарајлија
„А за њиме Сарајлија тридест,
„А све тражи по гори хајдуке.“
У ту ријеч коју бесјеђаше,
Докле пуче тридесет пушака
На Неретви на води студеној.
Но завика Мијатово друштво:
„Ви'ш, Мијате, наша харамбашо!
„Бијеснога хајдук-Маленице

„Како бије ћесеџије Турке
„А отимље трговачко благо,
„У зо час се раздвојио с њиме,
„Да нам није Маленице било,
„Давно бисмо од глади самрли,
„Али наше оружје продали:
„Ми одосмо Маленицу тражит',
„А ти хајде и како ти драго,
„Ми овако живљет' не можемо."
Па отоле на ноге скочише,
Па одоше Маленицу тражит'.
Мијату се на ино не може,
Веће и он уз дружину пође.
А кад сишли зеленоме лугу
Крај Неретве крај воде студене,
Ту почину Мијат и дружина,
А гледају око воде ладне
Неће л' ђегођ Маленицу наћи
И његово двадесет хајдука
Ђе дијеле голема шићара.
Док завика јунак из лужине:
„Аох мене до Бога милога!
„Горе ми је додијала жеђа
„Него моје седамнаест рана;
„А ђе си ми, драги побратиме!
„Да се с тобом простим и алалим,
„Да ти кажем моје пусто благо,
„Да га предаш мојој старој мајци,
„Нек се с њиме за живота рани."
То зачуо Томићу Мијате,
Док познаде побратима свога,
Па завика грлом бијелијем:

„Чујете ли, моја браћо драга!
„Маленице побратима мога?
„Богме су га изгубили Турци.“
Па отоле на ноге скочио,
Докле Мијат крајем воде сађе,
Кад ту Богом побратима нађе
А код њега двадесет хајдука,
На ђавољем русе главе нема;
Маленицу у животу нађе
И на њему рана седамнаест,
Па завика Томићу Мијате:
„Јадан био, драги побратиме,
„Ђе ли бисте, ђе ли изгибосте?
„Ко пос'јече двадест твоје друга?“
Маленица рањен проговара:
„Прођи ме се, Томићу Мијате!
„Ниђе бисмо, ниђе изгибосмо,
„Пос'јече ме Арап Сарајлија
„Су његово Сарајлија тридест,
„Но опрости, драги побратиме,
„Ја ћу богме саде умријети;
„Но окупи моје пусто благо
„По ортацим' и по јатацима
„И предај га мојој старој мајци
„И укопај мене и дружину,
„Да не једу вуци и бауци
„Моје мртво уз лужину т'јело.“
То изрече, а испушти душу.
Ту их Мијат укопао дивно.
Па отоле поведе дружину
Зеленијем крајем воде лугом,
Докле дође води на ћуприју,

Ту ми Мијат преведе дружину.
Док изађе на равно Горанско
А под кулу Николице кнеза.
Ту нађоше лијепу ђевојку
Ђе бијеле заузбија овце,
Па јој Мијат Божју помоћ виче;
Ђевојка му здрављем приватила;
Тада Мијат питао ђевојку:
„А Бога ти, лијепа ђевојко!
„Чије овце, чија ли ђевојка?“
Ђевојка му тихом бесједила:
„А Бога ми, незнан јунак добар!
„Чије овце, тога и ђевојка:
„Биле овце Николице кнеза,
„А ђевојка Николице кнеза.“
Тада рече Мијате хајдуче:
„А за Бога, лијепа ђевојко!
„Што ти сузе од образа пушташ,
„Каква ти је од Бога невоља?
„Зар си јутрос укопала мајку?“
А вели му лијепа ђевојка:
„Прођи ме се, опрана делијо!
„Ја нијесам укопала мајку,
„Но је тежак забит настануо,
„Црни Арап сасред Сарајева
„Настануо су тридест пандура,
„Те он чека по гори хајдуке,
„Све некаква Томића Мијата
„И силнога хајдук-Маленицу
„Су њихово тридесет хајдука;
„Па је јуче полом учинио,
„Посјекао двадесет хајдука,

„А још тражи Мијата хајдука;
„Па се синоћ мене зарекао,
„Да ће ноћас на конаке доћи,
„Поклат' моје јанце од оваца,
„Бијеле ми оподојчит' овце,
„Моје било обљубити лице
„На срамоту а не воље драге;
„Па ја плачем, за невољу ми је,
„Ђе ће моје опоганит' т'јело."
А кад чуо Томићу Мијате,
Па ђевојку Богом сестримио:
„Богом сестро, лијепа ђевојко!
„Издај мене црна Арапина
„Су његово тридест Сарајлија:
„Кад довече на конаке дође,
„Прими њима свијетло оружје,
„Зали пушке водом свеколике,
„А покривај јатагане ноже,
„Довече ћу њему ударити;
„Ја сам главом Томићу Мијате."
Ту с ђевојком вјеру уватио
И с њоме се Мијат побратио,
Па с' отоле раздвојио с њоме:
Оде Мијат те дружини каже,
А ђевојка појавила овце.
Док дојави на торине овце
У том акшам мркла ноћца дође,
Кад ево ти Арап-Сарајлије
Су његово тридест Сарајлија,
Ђевојка им привата оружје:
Како коме пушке узимаше,
Сваки цуру међу очи љуби,

А то гледа Томићу Мијате,
Па дружину своју сјетоваше:
„Хај дружино, моја браћо драга!
„Немојте се који преварити
„Али своју пушку изметнути,
„Ал' у страху али у јунаштву,
„Док изметнем мога џевердара
„На силнога Арап-Сарајлију,
„Онда удри који море кога;
„Кад ви танке пушке изметнете,
„Онда пушке у траву турите,
„Халакните, Бога спомените,
„А за голе ноже привагите,
„Па у Турке јуриш учините,
„Не ће ли нам срећа донијети
„Да ми силне побијемо Турке,
„Да ми наше осветимо друштво,
„Да се прича у потоње вр'јеме."
То рекоше па им ударише:
Мијат свога пали џевердана,
Те погоди црна Арапина
У повије ђе обрве спуча,
Ево ти га на долину мртва;
У то пуче до десет пушака,
Те погибе десет Сарајлија,
Па хајдуци пушке потурише
А за голе ноже привагише
И у Турке јуриш учинише,
Ту двадесет живих посјекоше,
Скинуше им свијетло оружје,
А тридесет глава понијеше,
Бацише их у воду Неретву,

Па запјева Мијат кроз планину:
„А ђе си ми, драги побратиме,
„А да ти се сада подигнути!
„Како смо те осветили дивно:
„По Турчина за твога хајдука,
„За те, побре, Арап-Сарајлију
„И сувише десет Сарајлија,
„Бацио им у Неретву главе;
„Бог да прости тебе и дружину!
„Од раја ти врата отворена!
„Остан' с Богом у зелену лугу,
„А ја ődox горје у планину."

45.

Харамбаша Ђаче и Осман барјактар.

Чету купи арамбаша Ђаче
По Морачи и око Мораче,
Све по пушци и крвавој руци,
Млада момка ни јошт нежењена,
Који нема куће ни баштине,
Од зла оца а од горе мајке,
Ко не жали у бој погинути,
Напете се пушке препанути;
Таку Ђаче чету сакупио
До тридесет и четири друга,
Уз Ђака су до два побратима,
Два јунака оба нежењена,
Једно ти је Реновац Гавриле,
А друго је Ришњанине Мато.
Вино пију, разговарају се

Куд ће браћа чету окренути.
Рече ријеч арамбаша Ђаче:
„Чујте мене, до два побратима!
„Ево мене глас и књига дође,
„Да пролази царева мирија
„Пут Зворника с ону страну Дрине,
„Ја бих тамо с четом окренуо.“
Како рекли, тако учинили,
Отолен се чета подигнула,
Окренуше путем пријекијем,
Латише се равније Дробњака,
Дробњаке су здраво прегазили,
И пређоше дубока Језера,
Преко Таре и покрај Зворника,
Здраво до'ше у Кунар-планину,
Ту их мркла ноћца застанула.
Рече ријеч арамбаша Ђаче:
„Чујте мене, оба побратима!
„И остала браћо и дружино!
„Отпртите торбе са рамена,
„А прострите струке шјеравице,
„Извадите љеба из торбица,
„Заложимо кору љеба сува,
„И напимо по мало ракије,
„Већ нам нема у миру вечере
„Ни почивка у дебелу ладу.“
Када чуше, тако урадише,
А када је по вечери било,
Опет вели арамбаша Ђаче:
„Је ли мајка родила јунака,
„Ил' сестрица брата одњијала
„На чистоме крилу ђевојачком,

„Мушкијем га опасала пасом,
„А јуначким дозивала гласом,
„У моју га чету опремила,
„Да потрчи Дрини на обали
„До онога ђемиџије Ибра,
„И да с Ибром погоди ђемију,
„И капаре два дуката даде,
„Да нас здраво пр'о Дрине претури.“
Сва му дружба муком замукнуше,
Неки броји пуца на прсима,
Неки дугу пушку прегледује,
Неки за пас мале потпрашује,
Неки стеже на ноге опанке,
Неки вади чакмак за кресиво,
Ал' не гледа Реновац Гавриле,
Него Ђака очима међ' очи:
„Ја ћу поћи, мио побратиме!
„Да би знао изгубити главу.“
Ђак Гаврила међу очи љуби,
Извади му два дуката жута.
Кад Гаврило прифати цекине,
Затрчи се низ Кунар-планину
Као соко с врха од планине
Кад угледа јато јаребица;
Брзо дође Дрини на обали,
И дозива ђемиџију Ибра,
Иде Ибро и довози лађу.
Гаврил с Ибром здраво уговара,
Како га је научио Ђаче,
И даде му два дуката жута
За капару поштене ријечи,
Па узлеће натраг уз планину.

Дружини је својој казивао;
Тада чета сиђе низ планину,
И кад дошли Дрини на обали,
Ту наоде ђемиџију Ибра,
У лађу се чета укрцала;
Како који улази у лађу
Сваки Ибру по жут дукат дава.
Кад су прешли с ону страну Дрине,
Вели Ђаче ђемиџији Ибру:
„Оћеш ли нас, Ибро, причекати?
„Да нас опет возиш на повратку,
„А давам ти моју вјеру тврду,
„Ако би нам Бог и срећа дала
„Те икакав шићар добијемо,
„Даћемо ти од њега исета
„Као овђен најбољему другу.“
Турчин био, вјеру им задао.
Отолен се чета подигнула,
Фатише се луга дебелога,
Здраво дошли у Шарган планину.
Ту је чета ноћцу ноћевала,
Па кад свану и ограну сунце,
Гледа чета ђе ће запанути,
Кланац тражи близу друма пута,
Сваки себе метериза гради.
Ту чамали три бијела дана,
Ни мирије ни другог шићара.
Проговори чети арамбаша:
„Чујте мене, оба побратима!
„И ви браћо, остали четници!
„Ајте, браћо, да дома идемо,
„Нестаде нам љеба у торбице,

„А дувана неста у тобоце.
„Не бојим се смрти од јунака,
„Него глада, ајдучког крвника,
„Ил' у други кланац да чекамо.“
Таман Ђаче изручи ријечи,
Нешто им се даде погледати
Преко равна поља од Травника,
Упазише седам мазги блага,
Пратило их седам кириџија,
Све пандура као ватре живе,
Пред њима је јунак на дорату,
Силно Туре ага Мемед-ага.
Колико је силно и бијесно
На коњу је ноге прекрстио,
За пасом му двије пушке мале,
Међу њима ножа јатагана,
О бедри му сабља прекоморка,
О рамену сјајна џевердара,
А о седлу двије кубурије,
У руци му седефли тамбура,
Ситно куца, љеше попијева;
Он не гледа ђе гледају људи,
Но погледа јелам' у врхове,
А упире очим' у планину,
Не би л' кога видио ајдука.
Тако ишли, близу се примакли.
Проговори арамбаша Ђаче:
„Немој који пушку истурити
„Пре но моја најпрва не пукне,
„Ја ћу гађат' на коњу Турчина,
„А ви, браћо, младе кириџије.“
Па западе за церовим пањем.

Те он чека агу Мемед-агу,
Џевердара оку намјестио,
Добро гађа, али не погађа,
Не обрани коња ни јунака,
Е је пусту пушку препунио:
Два куршума и две синџирлије,
Високо га огањ премашио.
Када Турчин гласа пушци чуо,
Нагна коња од куд пушка пуче,
С тамбуром је о тле ударио,
Па потеже сабљу од појаса,
Да ајдуку одас'јече главу.
Кад се Ђаче на невољу нађе,
Обје пушке трже иза паса,
Обје су га ватром превариле,
Па он бјежи око сува пања,
Увија се тамо и овамо
Као змија около дувара,
Па он виче као да сом риче:
„Ђе сте мене, оба побратима?
„Видите ли да сам погинуо!“
Ал' ајдуци лакоми на благо,
Те фатају мазге и пандуре,
И свије их живе поватали,
А један им у Травник одбјеже.
Опет Ђаче иза гласа виче
И кликује оба побратима.
Зачу гласа Ришњанине Мато,
Па потрча Ђаку у помоћи,
И кад Мато упази Турчина,
Ђено Ђака око цера свија,
Ђетић викну, сва планина јекну:

„Стан', Турчине, куд си насрнуо!
„Чијега ћеш згубит' побратима?“
На њ окрену бистра џевердара,
Ал' не смије ватру испуштити,
Е се боји да не згоди Ђака,
Па кад виђе згоду и прилику,
Џевердару живу ватру дава,
Те погоди на коњу Турчина
Посред паса укиде му гласа,
Мртав паде, више не устаде.
Мата Ђаче међу очи љуби.
Тад се чета диже из Шаргана,
Бјеже брже води на обали,
Гоне благо на седам мазака
И покрај њих везане пандуре.
Тек што чета Дрини води сишла,
Док на Травник топи зајечаше,
А на Зворник други одјекују,
Чета се је јаду досјетила:
„Бјеж'мо, браћо, да не изгинемо!
„Ево страшне за нама поћере.“
Распртише двије мазге блага;
Не дијеле бројем ни јесапом
Но свак своју торбу напунио,
Двије пуни Реновац Гавриле,
Срећом му се двије намјерише.
Погубише до све шест Турака,
А пет коња осташе им блага.
С ону страну воде од обале
Чекао их ђемиџија Ибро,
Добар Турчин тврде вјере био,
У лађу се чета укрцала.

Кад су били насред воде Дрине
Ал' завика Турчин са кулаша
Из Травника Осман барјактаре,
Коња трчи, а из грла виче:
„Стани, влашче, арамбаша Ђаче!
„Да си мене јучер побјегао,
„Данас бих те јунак сустигнуо.“
Па кликује ђемицију Ибра:
„Ђемиција, црн ти образ био!
„Баци весло, усахле ти руке!
„Не превози дину душманине,
„Који носе цареву мирију.“
Препаде се ђемиција Ибро,
Пушта весло, те на прси руке.
Пуста Дрина вода плаховита,
Занесе их валу и дубини,
Но ајдуцим' Бог и срећа дала,
Десио се Ришњанине Мато,
Знаде Мато пливат' и возити,
Ходајући по мору сињему,
Па довати весло у ђемији.
Момче младо, а вјешто и јако,
Сву дружину здраво превезао.
Кад се чета поља доватила,
Препаде се, и невоља јој је,
Да се Ибро не поврати с лађом,
И превезе Турке поћернике,
Те му б'јеле савезаше руке,
И дукат'ма њедра напунише,
Свезана га у лађу турише,
А низ Дрину лађу отиснуше,
Па четници пољем побјегоше.

Када виђе Осман барјактаре,
Нагна коња Дрини валовитој,
И Дрину је воду препловио,
Па за четом коња опучио,
Коња трче, а из грла виче:
„Стани, влашче, арамбаша Ђаче!
„Куда носиш цареву мирију?
„Видиш болан ђе си погинуо.“
Препаде се арамбаша Ђаче,
Па дружини својој бесједио:
„Побацајмо торбе са плећију,
„Данас ће нам останути пусте,
„Ево на нас силе поћерника
„Из Травника и бутум Зворника;
„Да имамо соколова крила
„Неће од нас умаћ' пиличника,
„Далеко је Босна од Мораче,
„Нестало нам љеба у торбице,
„А нестаће у ћесе вишека.“
То изрече, с плећи торбу баци,
И ајдуци сви остали редом,
Али не хће Реновац Гавриле,
Но је Ђаку ријеч бесједио:
„Богме нећу, Ђаче арамбашо!
„Моје двије торбе оставити,
„Док је мене на рамену главе,
„И док ми је за пасом оружје,
„Но ћу овђе причекат' Турчина,
„Па што коме Бог и срећа даде.“
Па западе друму насред пута,
За камен се јунак заклонио;
Сва дружина њега оставише,

Али не хће Ришњанине Мато,
Жао Мату свога побратима,
Земљи паде, спрам Гаврила стаде,
Пред очима држе џевердаре.
Док ето ти Осман-барјактара,
Вас му коњиц пјеном огрезнуо,
Носи Турчин сабљу у рукама,
Ал' не види јаде из пријека,
Ђе га гледе двије змије љуте.
Вели Мату Реновац Гавриле:
„Немој, Мато, палит' џевердана,
„Док не видиш посла од мојега.“
То бесједи, низ џевердар гледи;
Кад с нишаном окроји Турчина,
Пуче пушка, неће остат' пуста,
Не погоди по мјесту Османа,
Но га мало куршум чебрснуо.
А да видиш Осман-барјактара!
Брже вади двије кубурије,
На Гаврила обје истурио,
Десну му је ногу саломио,
Па притрча да га посијече.
Ал' завика Ришњанине Мато:
„Стан', Турчине, куд си насрнуо!
„Ти нијеси пута погодио.“
Па латинки даде ватру живу.
Добро му је ватром приватила,
И Османа боље погодила,
Погоди га у плећи јуначке,
На прси му токе оштетила,
Жив се наже, мртав земљи паде.
Узеше му коња и оружје,

Рањен Гаврил на коња посједе,
Покупише дукате просуте,
О теркији коњу објесише.
Брзо ишли, у Морачу сишли,
Ту наоде арамбашу Ђака
С њим тридесет и четири друга,
Сва кукају као удовице,
Не кукају за благом и златом,
Него жале Мата и Гаврила;
А када их живе угледаше,
Од радости на ноге скочише,
У образ се браћа изљубише.
Ту ећиме с мора добавише,
Те видаше Реновац-Гаврила,
Видаше га и излијечише;
Сташе опет дијелити благо.
Сва дружина виком завикнуше
Да дарују јако старјешинство,
Старјешинство Мату и Гаврилу,
Ал' сувише ништа не узеше,
Него Мато с Турчина оружје,
А Гаврило коња Османова,
А све друго као браћа права.
Рисну граде, накрај мора бане,
Вазда л' раниш по једног сокола,
Да ти лети и да долијеће
И из св'јета доноси поштење.

46.

Хајдук Малкета и везир из Травника.

Цар честити ферман начинио
У Стамболу на своме дивану,
Те га шаље у Босну поносну
На рукама Травничком везиру,
Овако му у ферману пише:
„Чуј, везире, моје десно крило,
„Моја вјерна на крајини лало!
„Силне мене додијаше даве,
„А падају крвав' ерзовали.
„Колико је листа од артије,
„Пунано је прстах и моурах
„На некаква горскога ајдука,
„Силна влаха Малкете јунака.
„Негђе тамо у Босну поносну
„Врху равне пољане Гласнице
„Кажу да је гора Романија,
„А у гори камена пећина,
„У пећини арамбаша љути
„Су његово тридесет ајдука,
„Да се скоро влашче одметнуло,
„Те он не да друмом пролазити,
„Него бије по друму трговце,
„Те одгони на товаре благо.
„Јошт сам чуо, давуџије кажу,
„Да он роби Туркиње ђевојке,
„Ђе гођ види љешу од љешије,
„Те Туркиње крсти на срамоту,
„Све ајдуке њима поженио,
„А остале шаље у Србију

„На пешкешу српским војводама.
„Јошт сам чуо што је по истини,
„Колико се влашче посилило,
„Колико ли блага накупило,
„Да имаде пред пећином клетом
„Силну јелу гранам' до облака,
„Сву је јелу дукат'ма посуо,
„И с њима је гране окитио:
„Кад му вјетар од горице дува,
„На јелу му затрепећу гране
„Као ђердан у колу ђевојци,
„Сеир чини, слађе пије вино,
„Гране трепћу, а дукати звекћу.
„Но чу ли ме, мој везире слуго,
„Тек што примиш сиђена фермана,
„Устај брже, часа не почаси,
„Те покупи под барјак јунаке
„И ајдука уватите жива,
„Опреми га мене у Стамболу,
„Или жива, ил' његову главу.
„Ако почем тако не урадиш,
„Кунем ти се свачим на свијету,
„Резил ћу те бирдем учинити,
„Па те жива на колац набити."
Кад је таки ферман начинио,
Шаље ферман по свом татарину.
Оде татар, бржа по мезилски,
Преходио земље и градове
И камена брда и долине,
По питању, сентом и ћенаром,
Здраво дође Босни у Травнику
А на кули босанског везира,

Те му тура књигу на кољено.
Учи ферман Босански везире,
По фермана оком проучио,
Од по њега сузам' поквасио.
Удари се руком по кољену:
„Авај! рече, што ћу и како ћу?
„Једна мука цара не слушати,
„Двоје муке уфатит' ајдука."
Све мислио док је промислио,
Па довати дивит и артију
И калема чим се књига шара,
Те је шиље у Гласинац равни
А на руке Али-капетану:
„Побратиме, Али-капетане!
„Сад ме почуј али икадаре:
„Ево ме је ферман допануо
„Од силнога цара честитога
„Да уфатим Малкету ајдука,
„И да му га у Стамбол опремим,
„Ил' ајдука ил' од њега главу.
„Него да си брже у Травнику
„Су стотињак бирана момака,
„Да отидеш с њима Романији,
„Да околиш камену пећину,
„Не би ли ти Бог и срећа дала,
„Да уватиш Малкету ајдука,
„И повео цару у Стамболу,
„Али влашку односио главу,
„Било би нам ћара и шићара."
Тек писао, одма је послао.
Дође књига Али-капетану,
Књигу учи, а од ње се мучи,

По књиге је оком покупио,
А од по ње сузам' поквасио.
Питала га остарала мајка:
„Што је, сине, Али-капетане,
„Од куд књига, огњем изгорјела!
„Бог убио онога јунака,
„Који ти је тако накитио,
„А крајину од земље које је!
„Што се, сине, у њој пустој пише?“
Он говори својој старој мајци:
„Прођ' се, мајко, јала и белаја,
„Није ово књига посланица,
„Него ферман цар-Отмановића.“
Све јој каже што је и како је.
Мајка њему тури лакрдију:
„Мио сине, Али-капетане,
„Ти имадеш поочима твога,
„Поочима пашу Крајичника
„Пиши књигу своме поочиму,
„Нека скупи триста Крајичника
„Све по пушци и крвавој руци
„Од зла оца, а од горе мајке,
„Који нема куће ни баштине,
„Који нема вјерене љубовце,
„Ни ђевојци вјеру заложио,
„Па ти ајде с њима у планину,
„Лако ћете уватит' ајдука.“
Кад капетан разумио мајку,
Па написа књигу на кољену:
„Поочиме, пашо од Крајине!
„Теке примиш књигу на рукама,
„Разви барјак, с копљем у ледини,

„Те сакупи до триста јунака
„Биранога момка убојника,
„Бржај с њима к мене у Гласинцу,
„Чудан нам се шићар придесио.“
Таку књигу бирдем опремио.
Куд гођ ишла, у Крајини сишла
На рукама паши Крајичнику.
Учи паша књигу шаровиту,
Па изнесе барјак на ледину,
И избаци двоје кубурије,
Под барјаком окупи јунаке,
С њима оде ка Гласинцу равну.
Здраво дошли на бијелој кули,
А на кули Али-капетана.
Лијепо их Але дочекао,
Води пашу кули на чардаку,
А јунаке на росну ливаду.
Чинио им дову и поштење,
Вечераше и јегленисаше.
Пита паша Али-капетана:
„Мој посинче, Али-капетане!
„Што си звао, што си књиге слао?“
А Але му све по реду каже.
Кад је шјутра о зорици било,
Дан свануо, а сунце грануло,
Иде Але да прегледа војску,
Па се врати дому невесело.
Питала га остарала мајка:
„Сине Але, моје миловање!
„Што си тако шјетан невесео?“
Але мајци тако проговара:
„Прођи ми се, остарала мајко!

„Овђе нема доброга јунака
„Да удари Малкети ајдуку,
„Није слике нити је прилике.
„Ни виле га не би савладале,
„Не може га пушка промакнути,
„Носи, кажу, запис у њедрима,
„А сабља га посјећи не може
„На њега је панцијер кошуља,
„Те преламја сабље на комаде.
„А у њега чудну пушку кажу,
„Чудна чарка, чудније цијеви,
„Те му ждере оку тученика
„И дванаест тешки синцирлија,
„Да погоди јелу по корјену,
„Пребиће је и превалиће је,
„Камо л' неће месата јунака.“
Мајка њему ријеч приватила:
„Сине Але, моје миловање!
„Ти напиши лист књиге бијеле,
„Те је шаљи у нашој Кладуши
„Побратиму Шабан-агић-Ибру.
„Онакога не има јунака
„У Турчина ни у каурина,
„Он ће лако погубит' ајдука.“
Але своју послушао мајку,
Па је ситну књигу написао:
„Побратиме, Шабан-агић-Ибро!
„Да си брже мене у Гласинцу,
„И доведи тридесет момака
„По избору бољег од бољега
„Који може стићи и утећи,
„И на мучну мјесту дочекати,

„А од ране залелекат' неће.“
Када Ибру књига долећела,
Окупио тридесет Турака,
С њима оде у Гласинац равни.
Дивно их је Але дочекао,
Шабан-агу на кулу изведе,
А дружину на росној ливади,
Све му каже што је и како је.
Кад је јутро у сабаху било,
Сви јунаци скупа окренуше,
Право иду у Травник везиру.
Лијепо их везир дочекао,
Угостио пивом и јестивом.
Кад свануло и грануло сунце,
На добре се коње натурише;
Понајпрви Босански везире,
За везиром паша Крајичниче,
А за пашом Шабан-агић Ибро,
А за Ибром Али-капетане,
А за њима сва остала војска,
Право иду гори Романији.
Кад су дошли у село Дикаље,
Ту их био данак оставио,
А мркла их ноћца сустигнула.
Ту су Турци коње разјахали,
Попадали по зеленој трави,
Поглавице на меке сеџаде,
Испијају вино и ракију.
Онда вели Али-капетане:
„Није л' мајка родила јунака,
„И међ' нама овђе опремила,
„А турски га талих намјерио,

„Да он пође горје у планину
„Пред пећином под високом јелом,
„Да погледа пећини на врата
„Је л' Малкета каменој пећини
„Су његово тридесет ајдука,
„Ево њему мога џевердара.“
Сви јунаци муком замукнуше,
А у црну земљу погледаше,
Ал' не гледа Шабан-агић Ибро,
Но Алију у ока обадва:
„Ја ћу поћи, Али-капетане,
„И за бољу тврђу вјерованцу,
„Укинућу са јеле гранчицу,
„Окићену жутијем дукат'ма,
„Да видите да преваре није.“
То изрече, на ноге скочио,
И докопа пушку по сриједи,
А подвикну до тридесет друга,
Па узлеће горје уз планину.
Кад су били до близу пећине,
Засја им се од дуката јела.
Тада Турци с коњах одјахаше,
Повезаше за јелове гране,
А јунаци у зелену траву.
Иде Ибро од јеле до јеле,
Довуче се пећини на врата,
Те он виђе Малкету ајдука
И његове све тридесет друга.
А какав је Малкета ајдуче,
Необична ока и погледа,
Црна брка, а ока крвава;
На ајдука токе позлаћене,

Од тока се засјала пећина.
Пију вино, разговарају се
Ђе ће шјутра четом окренути.
Гађе Ибро Малкету ајдука,
Састави му нишан у прсима,
Џевердару ватру попустио,
Ђе гађао, ту и погодио,
На прси му токе оштетио,
Сасуше се зрна у њедрима,
Ни мало му не довати меса:
Ал' да видиш горскога ајдука,
Латио се своје пушке шарке,
Па излеће пећини на врата,
И упази Шабан-агић-Ибра,
Ђе се Турчин за јелом укрио,
Па Турчину ајдук проговара:
„Стан', Турчине, не крij се за јелом,
„Срамота се крити на мегдану."
То говори, пушци ватру дава,
Лоше гађа, ма добро погађа,
И Турчина у прси згодио.
Када пуче пушка од ајдука,
Од јела се одломише гране,
Ал' Турчина раном не обрани,
И на њему панцијер кошуља.
Па отпучи пуце под ґроце,
Из њедара зрна покупио,
Џевердара свога препунио,
Пушку пуни, овако говори:
„Стани, влаше, од горе ајдуче!
„Да ти вратим арча пушченога,
„Да ти није од мене зијана."

Просу зрна, погоди ајдука.
Ал' Малкети срећа прискочила,
Панцијер му зрна отурила.
Па кад виђе што је и како је,
Он повади мача пламенога,
На Турчина јуриш учинио.
Ал' је Турчин вјешти мегданџија,
Па побјеже доље међу Турке;
Он не бјежи, да би побјегао,
Но ајдука мами до Турака.
Ту Малкети лоша срећа била,
Е огрезну међу ватром живом,
Околи га тридесет Турака,
Околише, па га савезаше.
Петорицу убио Турака,
Док су њему савезали руке.
Обрну се ајдук на пећину,
Па подвикну на своје ајдуке,
Кад му нема друга ђавољега;
Све му друштво било побјегнуло.
Ал' да видиш Шабан-агић-Ибра,
Он посједе дора од мегдана,
И сви Турци коње посједоше,
А пред собом ћерају ајдука.
То гледало тридесет ајдука,
У јунаке пукло срце живо,
Рече ријеч Видо барјактаре:
„Срббљи браћо! црн нам образ био!
„Што мрцино пуштисмо Малкету,
„Но свак за мном, ако Бога знате.“
Полећеше Срби низ планину,
Претекоше путем пријекијем,

Те у тврди кланац западоше,
Сакрише се у лист и у траву.
Док ево ти на коњма Турака,
Шабан-агић бјеше одмакао,
Вели дружби Видо барјактаре:
„Немој који пушке да опали,
„Докле моја најпрва не пукне,
„Не би ли ми Бог и срећа дала,
„Да погодим на коњу Турчина.“
То говори, пушци огањ дава,
Добро гађе, боље погодио,
И Турчина по згоди погоди,
Паде Ибро са коња на траву.
У то доба ево и Турака,
Запуцаше пушке у ајдука,
Мртви паде седамнаест друга,
А остали гором побјегоше.
Ту Малкети одр'јешише руке,
Па сједоше, мало починуше.
Кад зачуше уку уз планину,
Ево гором травничког везира,
За везиром паше Крајичника,
А за пашом Али-капетана,
И за њима двадест-тридест друга.
Мисле Турци, кукала им мајка!
Да нијесу пушке од ајдука,
Него пушке Шабан-агић-Ибра,
Па да гради шенлук из пушака,
Ђе је горског савезао вука.
Кад ајдуци угледаше Турке,
Своје добре пушке докопаше,
Напунише, те их потпрашише,

А на чудну мјесту дочекаше,
Како знаду, знаће јади Турке.
Кад на кланцу доиграше Турци,
Тад ајдуци пушке изметнуше,
Сваки себи убио Турчина.
Више пушак' не хћеше метати,
Побацаше у зелену траву,
За бритке се ћорде доватише,
Те на Турке јуриш учинише,
И пјешаке сабљам' разнијеше.
Ту погибе Али-капетане,
И побјеже паша Крајичниче,
И побјеже босански везире.
Ал' да видиш Малкету ајдука,
Окрочио Шабан-агић' дора,
Те он гони по пољу везира,
Ал' га ајдук стићи не могаше,
Бржи му се лабуд намјерио.
Па завика ајдук са дорина:
„Стан', везире, срамота ти била!
„Обазри се да се дарујемо
„Са сабљама црним марамама.“
Бјежи везир, не обрће главу.
Тад се ајдук натраг повратио,
Оде право гори међ' ајдуке.
Ту ајдуци шићар дијелили,
Па се браћа дивно послушаше,
Не врћу се каменој пећини,
Но дигоше земљи Шумадији,
И тамо се јесу населили,
Ми се, браћо, вазда веселили.

47.

Бајо Пивљанин и Але Новљанин.

Град градила пребијела вила
Ни на небо ни на земљу црну,
Но од јеле до зелене јеле,
Не гради га клаком и камењем,
Но бијелом кости од јунака,
Од јунака и од коња врана,
Ево јој је преминула грађа
До пенџера и првог тавана.
Тад се вила на невољи нађе,
Те ми пише листак књиге танке
У Перасту Бају Пивљанину:
„Чујеш, Бајо, мој сиви соколе,
„Јеси л' чуо, али ти ко казо,
„Да ја вила грађевину градим,
„Ема ми је прекинута грађа
„До пенџера и првог тавана,
„Премањка ми кости јуначкије.
„Но окупи твоју чету, Бајо,
„Ајде с њима у планину, побре,
„Не би ли ти Бог и срећа дала,
„Да би мене набавио грађе.“
Када Бају ситна књига дође,
И кад виде што му ситна пише,
Ону чита, брже другу пише,
Одасла је у планини вили:
„Чујеш ли ме, посестримо вило,
„Не могу ти набавити грађе,
„Него ћеш ме мало причекати
„До весела данка Ђурђевога,

„Кад се гора изодије листом,
„А рудина травом и цвијетом,
„Кад окопни снијег у врхове,
„Кад пресахне вода у лугове,
„Жениће се Але од Новога,
„С милом ћерцом паше од Ченгића,
„Тадар ћу ти грађе набавити.“
То вријеме мало потрајало,
Примаче се весел данак Ђурђев,
Устаде се Але од Новога,
Стаде Але купити сватове,
Све сватове биране сакупља,
Пет стотина свата сакупио,
Састави их Але пред дворове.
Тад се отлен с њима покренуо,
Тадар га је Бајо упазио.
Та ни Бајо залуд не стајаше,
Него Бајо чету окупива.
Да ти неке поглавице кажем,
Од приморја неке витезове:
Од Кратола два брата Костића,
Од Луштице до два Русовића.
А од Грбља два сива сокола,
Два сокола два Лазаревића,
И сердара Вука Марковића,
И сокола Љеповића Рада,
И делију Вукшића сердара.
Отле Бајо у Заљути мину,
И покупи редом Заљућане,
Баш јунака Перović-Радула,
И сокола Мићуновић-Вука.
Од Пераста Бајо сакупио

Десетеро црне лацманчади,
Који куће ни баштине нема,
Него само пушку шеншану,
Ђе омјери, да не погријеши,
Ђе погоди, мелем не требује.
Отлена се покренуо Бајо,
Доклен с четом у планину дође,
Око друма с четом запануо.
Але иде путем пјевајући,
Јере бјеше суминуо Баја,
Докле Але дође на Загорје,
На Загорје у паше Ченгића.
Ченгић паша дочеко га дивно,
Пију вино за нeђељу дана.
Кад неђеља на пунано дође,
Устаде се Але од Новога,
И дозива пашу од Ченгића:
„Мио тасте, пашо од Ченгића,
„Износ' даре, изводи ђевојку,
„Вријеме је дома да идемо."
Послуша га паша Ченгинића,
Те изнесе даре на сватове,
И изведе лијепу ђевојку.
Свакојега свата даровао,
Свакојега који за што бјеше,
Младожењи коња и ђевојку.
Отален се покренуо Але,
Докле усред од планине дође,
— — — — — — — — — —
„Али вијор од планине пухну,[1])
„И мало ми подиже мараму

[1]) Овле као да су неки стихови испали.

„И угледах голема јунака,
„Љуто кратка, а доста дебела,
„Црн му перчин био врат прекрио,
„Црна ока а црнога брка,
„Џевердаром ће броји сватове,
„Не бих рекла ни порекла млада,
„Него да је од Пераста Бајо,
„По прилици како људи кажу.“
Ал’ ђевери цури бесједили:
„Муч’, ђевојко, шинула те гуја,
„Оно није од Пераста Бајо,
„Него наши брзи сретиоци
„Из Новога града бијелога.“
Мало стаде, не би николико,
У то танке пушке запуцаше,
Кроз планину разагнаше Турке,
Ћерају их тамо и овамо
Као вуци кроз планину овце.
Ниједнога жива не пуштише,
Ни да кажу како им је било.
Ма утече Але од Новога,
И уведе лијепу ђевојку.
Викну Бајо грлом бијелијем:
„Је ли мајка родила јунака,
„Да он пође за Турчином трагом,
„Не би ли му Бог и срећа дала,
„Да би оно погубило Туре,
„А ђевојку дивну уфатио.“
Ма се један добар јунак нађе,
Од приморја Раде Љеповића,
Те он трагом за Турчином пође,
Ал’ га богме стићи не могаше,

Но га зове грлом бијелијем:
„Причекај ме, Але од Новога,
„Поведе ми лијепу ђевојку,
„Не дадох ти дара ниједнога,
„Но причекај да се даруједмо."
Ма се Турчин лијен не находи,
Но причека у планини Рада,
Док се Раде близу примакнуо.
Када је се примакнуо близу,
А да видиш оно силно Туре,
Од образа ужди џевердана
На сокола Рада Љеповића.
Ђе га смјери, ту га погодио,
Погоди га у прси јуначке.
Ема Раду Бог и срећа дала,
Е је зрно зрно ударило:
Погоди му пуце од доламе,
Тере Раду не заједе меса.
Раде свога ужди џевердана,
И погоди од Новога Ала,
Погоди га међу лопатице,
Изгорје му црне утробице,
Ни живога земља не дочека.
Туре паде, а припаде Раде,
Уграби му главу и оружје,
И његова дора дебелога,
И уфати лијепу ђевојку,
Па је води Бају Пивљанину.
Теке дође, дарова је Бају,
Бајо њему двије пушке мале.
Отолен се чета покренула,
Покупише с Турака оружје,

На њиове коње товарише.
Здраво по'ше дома на трагове,
Пјевајући и лумбардајући,
Разд'јелише свијетло оружје,
Бају даше дивно старјешинство
Дадоше му лијепу ђевојку.

48.

Чета Пивљанина Баја.

Чета се мала подигнула
Од Приморја мјеста питомога,
Пред четом је Бајо Пивљанине,
За Бајом властелине Стефо,
За њима су тридес хајдука,
Отидоше ломном Гором Црном,
Док дођоше у ломна Корита,
Ту је чета трудна починула.
Нода рече Пивљанине Бајо:
„Ђе ћемо с четом ударити?“
Но говори од Приморја Станко:
„Ја сам, браћо, шићар запазио
„У Петњицу Карацића кулу,
„Ту је благо свије Дробњаках,
„Ту ће бити шићар за дружину.“
Но да рече Пивљанине Бајо:
„А немо'те, моја браћо драга,
„Јер су на зло вазда од Турака,
„Грехота је да их похарамо.“
Но да рече властелине Стефо:
„А немо'те, браћо, на хришћане.

„Ја знадем за чету шпћара,
„Бијелу Љубовића кулу
„Накрај б'јела Невесиња града,
„Око куле камена авлија,
„У авлију дванаест дућана,
„На њих сједи дванаест хаџија,
„А у кулу је Хајкуна ђевојка,
„То је кћерца бега Љубовића.
„Бега никад у дворове нема.
„Ако би ни Бог и срећа дала,
„Да дворове њему похарамо,
„И Туркињу младу заробимо,
„Дајте ми је за вјерену љубу,
„Ја ћу вама хиљаду цекинах.“
Ондолен се бјеху подигнули,
На бијелу кулу ударише,
Посјекоше дванаес хаџија
И два сина бега Љубовића,
По двору покупише благо,
Заробише Хајкуну ђевојку.
Но трнуше Турци с Невесиња,
Убише боја с хајдуцима.
Ного пуче пушка од Туракаx,
И погоди властелина Стефа,
Десну му је руку саломила.
Побјегоше зеленом планином,
Дођоше у Приморје рамно,
Ту Стефу дадоше ђевојку,
И сувише педесет цекина,
И видали га док га извидали.
То је било кад се чинило.

49.

Пивљанин Бајо и Ферат капетан.

Чета се мала подизала
Од Приморја мјеста питомога,
Чета мала тридест и пет другах,
Пред четом је Бајо Пивјанине,
А за Бајом Јанко Бањанине.
Ходе чета ломном Гором Црном,
Докле дође Голији планини,
У Голију чета починула.
Нода рече Пивјанине Бајо:
„Сјед'те, браћо, под јелу зелену,
„Хоћу поћи на врх од Голије,
„Да гледам зелену планину,
„Е сам много у њу паса овце."
Оно рече, уз планину пође,
И уводи зелену планину.
Кад погледа на закрајак доњи,
Али пасу три крда овацах,
Код овацах пет-шест ђевојаках.
Скочи Бајо, до овацах пође,
Ђевојкама Божу помоћ вика.
Са стидом му помоћ прифатиле.
Но им Бајо ријеч говорио:
„Ђе су ви, ђевојке, овчари?"
Једна му је млада кажевала:
„Ми у јади вазда од Турақах.
„Јутрос дође Ферат капетане,
„И поведе овцама овчаре,
„Поведе их силом на срамоту
„Да му косе зелену ливаду.

„Па бисмо те јаде опростили.
„Кад од дневи дође иђиндија,
„Повешћемо овце на Јаворак,
„На Јаворак на воду студену,
„А хоће доћ' Ферат капетане,
„И довешће тридесет Тураках,
„Да бира у овце омнове,
„Да их моби коље за вечеру.“
Бајо зачу, отиде планином,
Хитро јунак у хајдуке дође.
Ал' је заспа Јанко Бањанине,
Скочи Јанко од земље на ноге,
А дружини својој бесједио:
„Мало заспа, виђех санак ружан:
„Долећеше два црна гаврана,
„Вађаху ми обје очи црне.
„Данас ћу, браћо, погинути.“
Оно рече, а на ноге скочише,
На Јаворак воду запануше.
Сакри Бајо тридесет хајдуках,
Он их сакри у лист и у траву,
Но не може Јанка Бањанина.
Јанко паде насред друма пута.
Мало било, ништа не стануло,
Али иде Ферат капетане,
За њим иде тридесет Тураках.
Хајдуци их напуштише близу.
Пали Јанко танка парагуна,
Но му пусти ватру не прифата.
Кад то виђе Ферат капетане,
Он пали везену шеишану,
Те погоди Јанка Бањанина,

Мртва га је земља дочекала.
Тадер Бајо пали џефердара,
И погоди Ферат-капетана,
Паде Туре коњу под копита.
Све хајдучке таде запуцале,
И побише тридес Туракаx.
Они тридес коњах извадише,
Те тридесет главах окинуше,
Па им узеше коње и оружје,
И јаднога укопали Јанка,
И ојдоше у Приморје равно.
Здраво до'ше, весела им мајка!

50.

Смрт Росниħа Стефана.

Књигу пише Вране Латинине,
Посла је побратиму своме
А на име од Коритах Лиму:
„Море чу ли, драги побратиме,
„Јесу ли ти у живот дружина,
„Је л' ти у живот Росниħа Стефане,
„Који фата вилу по планинах,
„А стријеља орле под облакс;
„Је л' ти у живот хајдук Радоњица,
„Који удара на тридест хајдуках?
„Ако су ти у живот дружина,
„Ти окупи шездесет хајдука,
„Доведи их на Дријенак мали,
„На Дријенак више Дубровника,
„Е сам чудан шиħар уходио.

„Ево иде царева мирија
„У Стамболу седам масках блага,
„И пред њима силни Мустај-бего,
„На коња је ноге прекрстио,
„На њега је диван-кабаница,
„Пала су пера низ рамена,
„Она пуста до зелене траве;
„Под појас му седам самокресах,
„Преко крилах дивка позлаћена,
„У сохо је злато сакована,
„Ваља пушка млого без хесапа;
„С благом иде силни Фазли хоџа,
„Фазли хоџа Цариграђанине,
„Око њега шездесет Турақах;
„Поред блага Мркоњића Перо,
„За њим иде тридесет хајдуках,
„Те чувају благо од душманах,
„И пред њима стотину Бошњаках.
„Доведи ми шездесет хајдуках,
„Ја ћу довест стотину Латинах.“
Кад је Лима књига допанула,
Он хајдуке брзо покупио,
Поведе их Врану на бјелегу.
А кад Лимо на Дрijенак дође,
Ту Врана с Латинима нађе,
Руке шире, у лица се љубе.
Ту чекаше три бијела дана,
Кад четврти око подне било,
Али иде царева мирија.
Када виђе Вране Латинине,
Он дружини својој говорио:
„О за Бога, браћо и дружино,

„Скрите се у лист и у траву,
„Не смијемо њима ударити.“
Таде рече Росницу Стефане:
„А не, Вране, ако Бога знадеш,
„Што смо се купили залуду?
„Сви ви, браћо, мене послушајте,
„Запаните у лист и у траву,
„Гађи, Лимо, бега на лабуда,
„Ја ћу хоћу Цариграђанина,
„А ти, Вране, Мркојића Пера,
„Ти удари, хајдук Радојица,
„Ти удари на тридест хајдуках,
„Ви удрите стотина Латинах,
„Те удрите стотину хришћанах,
„А ми ћемо шездесет хајдуках,
„Гађаћемо стотину Тураках,
„Нама наша вјера не подноси,
„Да хришћанин бије хришћанина.“
Како рекли, тако запанули,
И на себе Турке напуштили.
Пали Лимо сјајна џефердара,
Но му пусти ватру не привата;
Пали Стефан бијелу латинку,
Те погоди Цариграђанина,
Мртва га је земља дочекала;
Вране пали танка парагуна,
Те погоди Мркојића Пера,
Земњом га је јунак саставио.
Па кеиса стотина Латина,
Посјекоше стотину хришћанах;
Но кеиса хајдук Радојица,
Удара на тридес хајдука,

Петнаест под сабљу метнуо,
Петнаест гором утекоше;
А удари шездесет хајдуках,
Посјекоше стотину Туракаx,
Но утече бего Мустај бего,
А ћера га Росницу Стефане,
Ђе га стиже, ту му главу диже,
И узе му коња и оружје.
Сва се војска бјеше искупила,
Донесоше благо и оружје,
Па договор згодни учинише:
За оружје, што је ко узео,
А у благо вргли ђелаџије:
Не дијеле бројем ни есапом,
Но калпаком Росниħа Стефана,
Прима капа пуно седам оках,
По капу на свакога друга,
Врану једну старешине дали.
Но да рече Вране Латинине:
„О тако ти, Росниħу Стефане,
„Прода' мене дилку позлаћену,
„Прода' ми је, не жали ми благо.
„Да се с њоме по Брдима дикам,
„По Брдима и по Гори Црној.“
Стаде Стефан есапити благо,
Но му не да хајдук Радоњица:
„Не, Стефане, ако Бога знадеш,
„Немо продат' дилку позлаћену,
„Но да се с њом по хајдуках дикаш.“
То жао би Врану Латинину,
Често пашче пушку загледује,
И он пушци живи огањ даје,

Те погоди Росипћа Стефана,
Паде Стефан на зелену траву,
Једном рече: леле њему, мајко!
Другом рече: удри, Радоњица!
У то скочи шездесет хајдуках,
У Латине сабљу унесоше.
Да ти је стати па гледати,
Ка ајдучке сабље сијеваху,
А латинске главе зијеваху.
Посјекоше стотину Латина,
Па Стефана брата укопаше,
И пуштише крвцу од образах,
И узеше благо и оружје,
И ојдоше зеленом планином.
И то је било кад се чинило,
А сад здраво, браћо и дружино!

51.

Бој на Вртијељци.

Зафали се турско момче младо,
Зафали се на Ријеки малој,
Силно Туре Селимовић Ибро,
Да ће жесток мегдан написати,
Жесток мегдан на Његуше равне
А на име Богдановић-Иву.
Како рече, тако учинио,
Па написа лист књиге бијеле,
Тер је шиље на Његуше равне,
А на руке Богдановић-Иву.
Овако му у тој књиги пише:

„Силни Иво, од Његуша кнеже,
„Камо, кнеже, буле турске младе,
„Што је тебе заробио бабо?
„Камо, кнеже, цареви карвани,
„Што је тебе освојио бабо?
„Него, Иво, од Његуша кнеже,
„Ти сакупи Његушке делије,
„Ја ћу моје Крајичнике Турке,
„На Цетиње да се састанемо,
„И јуначки мегдан да делимо.“
Када кнеза књига допанула,
Ону гледа, а другу ми пише,
Тер је шаље у Перасту граду,
А на руке Пивљанину Бају.
Овако му у тој књизи пише:
„Пријатељу, Пивљанине Бајо,
„Ево ми је књига допанула
„Од Турчина Селимовић-Ибра,
„Да му идем на мегдан јуначки,
„И да водим Његуше делије.
„Да је, брате, теби допанула
„Од Требиња или од Травника,
„Ја бих, брате, пошао за тебе,
„Али бих ти у помоћ дошао,
„И довео све Његуше моје.
„Но те молим, дођи ми помоћи,
„И доведи Перашке делије.“
Другу пише у Которе граду,
А на руке Грбичића Зану.
Овако му у тој књизи пише:
„Властелине, Грбичића Зано,
„Ево ми је књига допанула

„Од силнога Селимовић-Ибра,
„Да му идем на мегдан јуначки,
„И да водим све Његуше моје.
„Да је, брате, тебе допануло
„Од Новога или Дубровника,
„Ја бих доша' у помоћи тебе,
„И довео све Његуше моје.
„Но те молим, дођи ми помоћи,
„И доведи све Приморце твоје.“
Трећу пише катунској нахији,
И све зове по избор главаре.
Овако им у тој књиги пише:
„Славни бани, све уздање наше,
„Ево ми је књига допанула
„Од Турчина Селимовић-Ибра,
„Да му идем на мегдан јуначки
„Баш на мјесто на поље Цетињско,
„И да водим све Његуше моје,
„А он купи по Крајини војску,
„По свој Босни и по Арбанији.
„Него, бани, на гласу јунаци,
„Ви купите наше Црногорце,
„На Цетиње да се састанемо.“
Брже бани њега послушаше,
И у брзо војску сакупише,
И с њом иду на поље Цетињско.
Ту находе Богдановић-Ива,
И с њиме су Његушке делије.
На границу стражу поставише.
Али мало потрајало вр'јеме,
Повикнула са границе стража:
„А на ноге, млади Црногорци,

„Лакше би се звезде пребројиле
„Него турска на искупу војска.“
Када бани гласе разумљеше,
Брзо своју војску наредише,
У граници Турке дочекаше.
Па дозива Богдановић Иво:
„Ђе си, Туре, Селимовић-Ибро,
„Ево мене на мегдан јуначки.“
Али Ибро Иву одговара:
„Нема мејдан, Богдановић-Иво,
„С војском влада паша Ахмет-паша,
„Паша хоће да васухарачи.“
Ал’ му вели Богдановић Иво:
„Тако ли је, турска потурице!“
Па ти пали свога џевердара,
А покличе младе Црногорце,
Удрише се огњем из пушаках.
Ту се бише два бијела дана,
С обје стране многи изгибоше.
А када је при вечери било,
Побјегоше Турци низ нахију.
Црногорци сташе на Врт’јељку.
Ту погибе Пивљанине Бајо
Од Пераста први харамбаша,
И барјактар Марићевић Нико
Од Његуша мјеста јуначкога,
И још с њиме многи витезови.
То је било када се чинило,
А ми браћо здраво и весело!

[Упор. Лет. М. С. 68, 147.]

52.

Лазарић војвода и Осман капетан.

Мала се је чета подигнула,
Мала чета тридест Пераштана,
Пред том четом Лазарић војвода.
Чета пође земљи од Кумбура,
Да се међу пушкам' на никшане
И харају турске винограде.
Кад су дошли земљи од Кумбура,
Сташе харат' турске винограде
И ударат' пушкам' на никшане.
Мало потље време постојало,
Глас допаде у Новоме граду,
У Новоме Осман-капетану:
„Зло ти јутро, Осман-капетане,
„Зло ти вино, а горе ти било,
„Хајдуци ти Кумбур посвојише,
„Међу ти се пушкам' на никшане,
„И харају твоје винограде.“
Кад то чуо Осман-капетане,
Скочио се на ноге јуначке,
Стаде купит' по Новоме Турке,
Три стотине мање ниједнога;
А кад су се они сакупили
Они иду земљи од Кумбура.
Када су се ближе примакнули,
Угледа их од хајдуках стража,
И ста звати Лазарић-војводу:
„Лазарићу, буљумбашо наша,
„Ево на нас Турци од Новога,
„На њима се свијетли оружје

„Како да су Пераст освојили.“
Одговара Лазарић војвода:
„Мучи, стражо, окаменила се!
„Не бије бој свијетло оружје,
„Него бојно срце од јунака.“
Пак када се Турци приближише,
На Турке су јуриш учинили.
Не могоше Турци опријети
На јуришу силнијех хајдука,
Нег' плашиво плећи обратише,
А за њима перашки хајдуци,
Ћерали их до Новога града,
И стотину више погубили.
Задњи бјежи Осман капетане,
А за њиме Лазарић војвода;
Не мога га Лазар достигнути,
Вранац га је коњиц сачувао,
У врата је града уљегао,
А за њиме Лазарић војвода,
Махну сабљом, удари у врата,
И не мога Осман-капетана,
За мало му мога побјегнути.
За тијем се натраг повратише,
Пјевајући, пушкам' потежући,
Здраво дошли у мјесту Перасту.

53.

Нико Поповић и Оцињани.

Књигу пишу Паштровића суђе,
Тер је шаљу у мјесту Перасту

Арамбаши Поповића Нику,
У књизи га лијепо мољаху:
„Пријатељу, Поповића Нико,
„Ти оружај твоје орменице,
„Јер оцињске нами додијаше,
„Воде нами робје на срамоту,
„И плијену стоке и покућства,
„И харају наше винограде.“
Кад је Нико књигу прочитао,
Три оружа своје орменице,
Ноћно пође на врх Воловице.
Ту је с једном Нико остануо,
С другом посла испод Паштровића
Дикесића врлога јунака,
А Ђурицу свога сестричића
С трећом посла пут Оциња града.
Кад је сјутра б’јела зора била,
С краја Ника ста дозиват’ стража,
Коју Нико бјеше поставио
На високо, да у море гледа:
„На ноге се, Поповића Нико,
„Ево једро у велико море,
„Чини ми се да су Оцињани.“
Кад је Нико стражу разумио,
Он заједри својом орменицом.
Кад је дошо броду виђеному,
Он познаде да су Оцињани,
И поче их с топовима бити,
Ал’ им ништа учинит’ не може,
Јер се они врло добро брану.
Кад до мало срећа му је била,
Помоћ му је брзо доједрила

Од Ђурице свога сестричића.
Они скупа боље udarише,
Придобише оцињско дријево,
Које бјеше пуно трговина,
И јуначки бјеше оружано,
Ал' залуду, јер га ухитише
И у Пераст мјесто поведоше.
Већ од тадар нигда Оцињани
Не дођоше робит' Паштровиће,
Нег' се они с њима помирише,
И од плена доста поврнуше.

54.

Виде Маричић и Токовић Осман.

Мили Боже, на свем теби фала!
Мили Боже, помози свакоме,
Ко се с правдом вишњем Богу моли.
Чету води Токовић Османе,
Чету води триест и три друга,
Чету води по гори зеленој,
Међ' њима је Маричићу Виде.
Сели пити под јелом зеленом.
Ал' беседи Токовић Османе:
„Чедо моје, Маричићу Виде,
„Код твојега стаса и узраста,
„Код твојега лица госпоцкога,
„Код твојега ода и погледа,
„Код твојега блага немерена,
„И млогога и сребра и злата,
„А зашто се не ожениш, Виде?“

Одговара Маричићу Виде:
„Арамбаша, Токовић-Османе!
„Код мојега ода и погледа,
„Код мојега лица госпоцкога,
„Код мојега и сребра и злата,
„И код мога блага немерена,
„Зашто ће се оженити Виде?
„Док је секе Стојан-арамбаше,
„Док је секе ајдук-Жеравице,
„Док је љубе сењског капетана,
„Биће Виду танани кошуља,
„Биће Виду свилени марама,
„И белога лица за љубљење.“
Та се фала чак до Сења чула.
Књигу пишу сењски витезови,
Пошаљу је Токовић-Осману:
„Арамбаша, Токовић-Османе,
„Издај нама Маричића Вида,
„Да ми Виду осечемо главу,
„Ево теби товар и по блага
„А за једну та Видову главу.“
Књигу гледи Токовић Османе,
Ону гледи, па им другу пише:
„Чујете ли, сењски витезови,
„Та не могу издати вам Вида,
„Виде ми је кано и девојка,
„Виде ми је итро горско зверје,
„Виде носи до три вишеклије,
„Свака носи по триест вишека;
„Виде носи пушку бришамкињу
„Од три грла, од четири зрна,
„Ди погледи, промашити неће,

„Ди удари, мелем не помаже.
„Па не могу издати вам Вида.“
Књига оде сењским витезов'ма,
Ону гледу сењски витезови,
Ону гледу, па му другу пишу:
„Арамбаша, Токовић-Османе,
„Издај нама Маричића Вида,
„Ево теби три товара блага,
„А за једну та Видову главу.“
Књига оде Токовић-Осману.
Књигу гледи Токовић Османе,
Ону гледи, па им другу пише
(Јесте новац, ал' је губидуше новац):
„Чујете ли, сењски витезови,
„Издаћу вам Маричића Вида,
„Да ви Виду осечете главу.
„Редак реди сва дружина моја,
„Редак реди на води под Сењом,
„Па ће сутра ред на Вида доћи.
„Дочекајте Маричића Вида,
„Дочекајте у бусије тешке,
„Па ви Виду осеците главу.“
Ал' у Вида добри пријатељи,
Кажу Виду кано што је било.
Једва чека Маричићу Виде,
Једва чека да данак осване,
Дан осване и огране сунце.
Редак реди Токовић Османе,
Да идеду под Сења на воду,
Редак дође Маричићу Виду,
Ал' је Виде једва дочекао,
Припасао до три вишеклије,

Свака носи по триест вишека,
И узеде пушку бришамкињу,
И узеде ведро оковано,
Право иде под Сења на воду.
Дође Виде у бусију прву,
У бусији нигди никог нема;
Дође Виде у бусију другу,
У бусији нигде никог нема;
Дође Виде у трећу бусију,
У бусији нигди никог нема;
Дође Виде, све бусије прође,
Дође Виде под Сења на воде,
Па заита воде испод Сења,
Па се врати међ' своју дружину.
А кад дође Маричићу Виде,
А кад дође у бусију прву,
У бусији Стојан арамбаша,
Беседи му Стојан арамбаша:
„Стани мало на белегу, Виде,
„А на моју пушку џеверлију,
„Та ја оћу мало да прокушам,
„Да те питам, Маричићу Виде,
„Чију сестру под срамоту љубиш?“
Стаде Виде њему на белегу.
Земљи клече Стојан арамбаша,
Џеверлији живи огањ даде,
Пуче пуста, ал' пуче на празно,
Па на Виду шкоде не учини,
Не потрефи Маричића Вида,
Потрефила у јелу зелену,
Пусту јелу из корена крену.
Ал' беседи Маричићу Виде:

„Мили Боже, чуда големога!
„Сад је јела управо стајала,
„Које су је обориле виле?
„Арамбаша, Стојановић' млади,
„Стани мени мало на белегу,
„А на моју пушку бришамкињу,
„Да ја пушки живи огањ дадем,
„Да ти кажем, Стојан' арамбаша,
„Чију сестру под срамоту љубим.“
Земљи клече Маричићу Виде,
Бришамкињи живи огањ даде,
Пуче пушка, не пуче на празно,
На зло га је место погодила,
На зло место у чело јуначко,
Мртав паде у зелену траву.
Узе Виде ведро оковано,
Па се диже с Богом да путује.
А кад дође у другу бусију,
У бусији сењски капетану,
Па беседи сењски капетану:
„Стани мени на белегу, Виде,
„А на моју пушку млетачкињу,
„Оћу јунак мало да прокушам,
„Да те питам, Маричићу Виде,
„Чију љубу под срамоту љубиш?“
Земљи клече сењски капетану,
Млетачкињи живи огањ даде,
Пуче пуста, ал' пуче на празно,
Не потрефи Маричића Вида,
Већ потрефи у јелово грање.
Ал' беседи Виде Маричићу:
„Господине, сењски капетану,

„Стани мало на белегу Виду,
„А на моју пушку бришамкињу,
„Оћу мало срећу да прокушам,
„Да ти кажем, сењски капетану,
„Чију љубу под срамоту љубим.“
Земљи клече Маричићу Виде,
Бришамкињи живи огањ даде,
Пуче пуста, не пуче на празно,
На зло га је место погодила,
На зло место у срце јуначко,
Мртав паде у зелену траву.
Узе Виде ведро оковано,
Па се диже с Богом путовати.
А кад дође у трећу бусију,
У бусији ајдук Жеравица.
Беседи му ајдук Жеравица:
„Стани, курво, Маричићу Виде,
„Стани мени мало на белегу,
„Да ми мало шарку прокушамо,
„Да те питам, Маричићу Виде,
„Чију сестру под срамоту љубиш?“
А ту се је Виде препануо,
За зелену јелу заклонио,
А на дугу пушку наслонио.
Земљи клече ајдук Жеравица,
Шарки пушки живи огањ даде,
Пуче пуста, радосна му мајка!
Па не трефи Вида Маричића,
Потрефила у јелу зелену,
И кроз јелу ведро оковано,
А кроз ведро у токе јуначке,
А кроз токе у сребрн’ ђечерме,

Кроз ђечерме у кошуљу танку,
Али Виду шкоде не учини.
Ал' беседи Виде Маричићу:
„Стани мало, ајдук-Жеравица,
„Кад си био јутрос на пооду,
„Љуба ти је дугме запетљала,
„Запетљала на танкој кошуљи,
„Чинимиске да ћу да отпетљам.“
Земљи клече Маричићу Виде,
Бришамкињи живи огањ даде,
Пуче пуста, не пуче на празно,
На зло га је место погодила,
На зло место у грло јуначко,
Мртав паде у зелену траву.
Узе Виде ведро оковано,
Па се врати под Сења на воду,
Заитио воде испод Сења,
Па се врати међ' своју дружину.
Спусти ведро у зелену траву,
Па беседи Маричићу Виде:
„Арамбаша, Токовић-Османе,
„А што сам ти учинио илбе?
„Јесам теби илбе учинио
„Од добитка и сребра и злата?
„Или сам ти илбе учинио,
„Да сам твоју каду обљубио,
„Или каду или милу секу?“
Беседио Токовић Османе:
„Чедо моје, Маричићу Виде,
„Ниси мени учинио илбе
„Од добитка и сребра и злата.
„Мене ниси учинио илбе,

„Каду моју нисп обљубио,
„Нити каду нити милу секу.“
Ал’ беседи Маричићу Виде:
„Арамбаша, Токовић-Османе,
„Камо теби три товара блага
„Та за једну та Видову главу?
„Ајде, брате, да делимо благо.“
Ал’ се Туре куне и оклиње:
„Нисам, сине, Бог и моја душа,
„И тако ми турског Муамеда,
„Твога петка и мојега свеца!“
Расрди се Маричићу Виде,
Па потрже мача пламинскога,
Туковићу осијече главу.
Дружбина је радо дочекала,
Међ’ њима је арамбаша Виде,
Чету води међ’ својом дружбином,
Чету води по гори зеленој,
Чету води па Сењу доводи,
Па он љуби по Сењу девојке,
Ил’ девојке ил’ невесте младе,
Да се пева и приповиједа.
Од нас песма, од Бога вам здравље.

55.

Харамбаша Ђаче и брат му Милован.

Вино пије арамбаша Ђаче
Виш’ Клисуре у гору зелену,
Око ђака тридесет момака.
Кад се рујна вина напојише,

Онда Ђаче поче беседити:
„Браћо моја и моја дружино,
„Лето прође, тамна зима дође,
„Ђе ли ћемо зимовати зиму?“
Дружина му сташе бесједити:
„О да чујеш, наша арамбашо,
„Да идемо у село Љевишта,
„То је село до Мораче близу,
„Њега бране ускоци јунаци,
„Не даду нас прије своје главе;
„Тамо ћемо зимовати зиму,
„Са ускоци опет бити Турке.“
А ђаче им поче бесједити:
„Браћо моја, и дружино драга,
„Да идемо бијелу Травнику,
„А Турчину травничком везиру,
„Млоге ми је књиге оправио,
„У свакој ми божју вјеру дава,
„И куне се дином и аманом,
„И турскијем постом рамазаном,
„Да нам ништа учинити неће,
„И да ће нас обдарити дивно.“
Дружина га добро сјетовала:
„Сједи, Ђаче, изгубио главу!
„Као што је оћеш изгубити,
„Ако сиђеш у Травника града.“
За то Ђаче ни абера нема,
Но устаде, пушку доватио,
С Ђаком оће седам добри друга,
А остали право у Љевишта.
Јунаци се ижљубише дивно,
И ту бијаше жалост погледати:

Сваки јунак сузе проњеваше
Од очију низ бијело лице,
Преко тока и преко оружја,
У црну се земљу сањеваху.
И туна се алалише дивно,
Сваки своје греке опростише.
Ту отиде двадест и три друга
У Њевишта код Мораче близу,
Ђаче оде бијелу Травнику,
И одведе седам добри друга.
Када Ђаче у Травника дође,
Све везиру иду муштулуци:
„Муштулук нам, травнички везиру,
„Ево иде арамбаша Ђаче.“
Везир даје небројено благо.
Док му стиже Ђаче и дружина,
Сусрете га травнички везиру,
Па му пружи ногу и кољено,
Да га љуби арамбаша Ђаче,
На то Ђаче ни гледати неће.
Ражљути се травнички везиру,
Па увати Ђака и дружину,
Тури Ђака на дно у тавницу,
Па добави крвава џелата,
Све му седам посијече друга,
Па им главе носе на бедеме,
Окитише табљу и топове.
Јадан Ђаче у тавницу пишти,
Љуто пишти, јест му и невоља,
У тамницу вода до кољена,
У води су гује и јакрепи,
Гује кољу, јакрепи га штипљу,

Љуто пишти, до Бога се чује.
Мало стало, за дуго не било,
Док везиру ситна књига дође
Од госпође московске краљице,
У књизи га госпа поздрављаше,
И везиру 'вако говораше:
„О Турчине, босански везиру,
„Јесам чула да казују људи,
„Да се Турчин јеси зарекао,
„Да покупиш земљу Босну славну,
„Арнаутску и Ерцеговину,
„Румелију и Македонију,
„Па на Москву мислиш ударити,
„Па ми Москву огњем сагорети,
„А краљицу мене уватити,
„Узјати ме како магарицу.
„Ја ти шаљем мога заточника
„У Зечеву пољу широкоме,
„Да изађеш њему на мејдана,
„Али за се замијену нађи.
„Ако си се, Туре, препануло,
„Те изаћи нећеш на мејдану,
„Кунем ти се Богом истинијем,
„Москове ћу моје покупити,
„Па на Турску земљу ударити,
„Ударити па је разорити.“
Када виђе босански везиру,
Виђе Турчин што му књига пише,
Пушта везир у Босну телала,
Телал виче три бијела дана:
„Није л' мајка родила Турчина,
„Да отиде пољу Зечевоме,

„Да погуби млада заточника,
„Ил' Москова да доведе жива,
„Даје везир хиљаду дуката,
„И сувише своју бурунтију,
„Да не даје паре ни динара,
„Док му тече четврто кољено."
Ту се јунак наћи не могаше,
Да Москову посијече главу.
Узмучи се босански везиру,
Не зна Турчин што ће и како ће.
То зачуо арамбаша Ђаче,
Пак запишта грлом бијелијем:
„Пуштите ме, Турци, из тамнице,
„Ево вама божју вјеру давам,
„Погубићу млада заточника,
„Или ћу га уватити жива,
„Довести га бијелу Травнику."
То је чуо босански везиру,
Па на вјеру испушћао Ђака,
Даје Ђаку руо и оружје
И лабуда коња од мендана.
А да ти је чуда сагледати,
Како Ђаче јаше на лабуду,
Бојно копље у висину скаче,
Преко оба пјене претураше,
У зелену траву дотураше,
Гледало га мало и велико,
Па међу се бесједили Турци:
„Мили Боже, чуда великога!
„Да манита босанског везира,
„Ђе он пушћа горског арамбашу,
„Ђаче ће нам друме затворити,

„Од Турака јаде políградити.“
Оде Ђаче пољу Зечевоме.
Када пољу и ширини дође,
Ту је Москов чадор разапео,
Под чадором рујно пије вино,
Пред чадором копље ободено,
А за копље зелен коњић свезан.
Ђаче не кће часа почасити,
Но пред чадор доћера лабуда,
Па је Ђаче ријеч бесједио:
„Е Москове, јадна твоја мајка,
„Или твоја или моја мајка,
„Ти устани, ајде на мејдана,
„Да јуначки мејдан дијелимо.“
А вели му млади заточниче:
„О јуначе, на коњу лабуду,
„Лако један оће погинути,
„Но одјаши од коња лабуда,
„Да се рујна вина напијемо.“
За то Ђаче ништа не слушаше,
Но Москова зове на мејдана.
Москову се лако умолити,
Па засједе претила зеленка,
Бојнијем се копљем удариште,
Докле бојна копља саломише;
Потегоше перне буздоване,
Док челична пера изломише;
Онда бритке сабље повадише
И нагло се њима удариште.
А кад бритке сабље саломише,
Ту окрњке у траву туриште,
Од добрије коња одсједоше,

За б'јела се грла уватише,
Па се носе по зеленој трави,
Док јунаке пјена попанула,
Попанула б'јела и крвава.
Ту је Москов срцу одолио,
Па обори аранбашу Ђака,
Још га вуче по зеленој трави,
Тражи Москов штогод од оружја,
Да он Ђаку посијече главу.
Моли му се аранбаша Ђаче:
„Богом брате, млади заточниче,
„Лако ћеш ми погубити главу,
„Попушћи ми пребијеле руке,
„И кажи ми ко си и откуд си,
„Да ја данас на мејдану знадем
„Од кога ћу изгубити главу.“
Москов прима богом побратимство,
Попушћа му пребијеле руке,
А даде му пуну чашу вина,
Па му поче ријеч бесједити:
„Немам ти се ни по коме казат'
„Ја сам родом од Ерцеговине,
„Имао сам још брата једнога,
„Иза оца остасмо сироте,
„А у мајке близанци бијасмо,
„Па нас мила одгајила мајка
„На преслицу и куђељу туђу.
„Кад приспјесмо дјеца за науке,
„Одведе нас сјајну манастиру
„Под Малиско код воде Тушиме,
„И ту ђаци обадва бијасмо,
„Нешто мало књигу научисмо.

„Ђе је срећа ту је и несрећа,
„Ударише изненада Турци,
„Поробише мало и велико,
„А манастир ватром сапалише,
„А нас оба брата заробише.
„Бог нареди московску краљицу,
„Те откупи мене од Турака
„За стотину жутије дуката,
„Па ме госпа на науке дава,
„И тако ме сретна учинила.
„А срце ми распорише живо,
„Кад ме с мојим братом раставише.
„После дванест пуније година
„Јесам чуо и казују људи
„За мог брата нејака Милана,
„Да се турског ропства избавио
„И утеко гори у планину,
„Сакупио тридесет јунака,
„Роби, пали и сијече Турке,
„И данас га аранбаша кажу
„Пред тридесет добрије јунака.“.
Кад то зачу аранбаша Ђаче,
Проли сузе низ бијело лице,
Па му стаде ријеч бесједити:
„А ти ли си, брате Миловане!“
Кад се браћа оба познадоше,
Руке шире, у лице се љубе,
У грозне се сузе обљеваху,
Питају се за јуначко здравље.
Све му Ђаче по истини каже,
Па сједоше рујно пити вино.
Кад се ладна напојише вина,

Онда добре коње посједоше,
Па одоше земљи Босни славној.
Кад су близу до Травника били,
Ћаче своза брата Милована,
Па узима троструку канџију,
Ту преда се окупи јунака,
Свога брата млада Милована.
Абер стиже травничком везиру,
Ђе му иде аранбаша Ћаче
И води му жива заточника.
Који први на муштулук дођу,
Даје везир коње нековане;
А који му други долазагу,
Даје везир чоју нерезату;
Који трећи њему долазагу,
Даје везир небројено благо.
Док му стиже аранбаша Ћачс,
Сусрете га босански везиру,
Па му пружи ногу и кољено,
Да га љуби аранбаша Ћаче.
Ћаче не кће ноге ни кољена,
Но везира ували за руку,
Па га баци за се на лабуда,
И потрже сабљу од појаса,
Милу брату опростио руке.
На ма нагле сабље повадише,
Па кроз Травник нагло ударише:
Куд пролази Ћаче на лабуду,
Ту би двоја кола пролазила;
Куда Москов на коњу зекану,
И троја би кола пролазила.
Млоге земљи обориште Турке,

Утекоше здраво у Русију,
Одведоше босанског везира.
Кад краљици браћа долазила,
Краљица их даровала дивно,
Даде њима од злата челенке,
И колајне са каменом драгим,
Па да су јој највјерније слуге
У бијесну Петребуру граду.
Госпа узе рало и волове,
Па ујарми босанског везира,
Са њим оре брда и долине,
Госпа сије бијелу пшеницу.
Још да видиш московске краљице,
После га је добро оседлала,
Оседлала па га зауздала,
И заиста узјала везира,
Нек се чуди мало и велико,
Јер се Турчин тако заклињао,
Да краљицу оће оседлати.
То је било, сад се помињало,
Већ велимо да се веселимо.

56.

Бој под Озијом.

Два галића полећела врана
Од истока испод жарка сунца,
Од Озије испод Московије,
Прелећеше земљу Каравлашку,
Ниђе црне тице не падоше,
Док изишли земљи Шумадији,

И сву равну земљу прелећеше,
Док на мутну Дрину долећеше.
Ту уморне тице починуше,
И хладне се воде напојише,
И од крви крила измиваше;
Па отоле тице полећеше,
И сву равну Босну прелећеше,
Док изишле на Загорје равно,
Па се тамо и овамо виле,
На чије ће дворе попадати,
Ђе л' уморне тице починути.
Оне виле, па се и савиле
Омер-паши на бијелу кулу.
Како пале, упут загр989јале.
Како тице једнолико грачу,
Са крила им брчно перје скаче,
Па га доље по авлији пишу
Како калем по табаку карте.
Ал' из куле нико не чујаше,
Док планине огријало сунце,
Тада зачу пашиница стара
Из душека, из шикли одаје.
Како чула сиње гавранове,
Не били јој мили николико,
Е је чула била од старије,
Ђе падају, niђе добра није.
Ево ти је кроз бијелу кулу,
Док изиђе у мермер-авлију,
А погледа на димњак на кулу,
Док опази двије тице црне.
Оне грдне, па се нагрдиле:
Крвавијех крила до рамена,

И сувише ноге до кољена,
Крвавога до очију кљуна.
Кад их виђе пашиница стара,
Па покупи дрвље и камење,
Гони тице са бијеле куле.
Врани летни, па опет долетни,
Никако их сагнат' не могаше.
Мудра бјеше, па се осјетила,
А с вранима ријеч бесидила:
„Богом браћо, два злослутна врана,
„Оклен сте ми јутрос долећели?
„Није ли вас срећа донијела
„Од Озије града царевога,
„Испод српске равне Московије,
„Виђесте ли двије силне војске,
„Једну турску, а другу каурску
„Код Озије града бијелога.
„Ево има три године дана,
„Како су јој власи ударили,
„Па је верман лани допануо
„Од честита цара од Стамбола
„А на пашу мога господара,
„Те је силну покупио војску,
„Отишо је под Озију с њоме,
„И закле се дину и јаману,
„Да ће српску рашћерати војску,
„Доста од ње јада починити,
„А велико робље заробити,
„И велики шићар задобити.
„Је ли тако паша учинио,
„Води ли ми роба ја робиња,
„Оће ли ми на Загорје брзо,

„Је ли здраво под Озијом градом?“
Први гракну, други проговара:
„Кад ме питаш, право ћу ти казат’.
„Ми смо јутрос тице урaниле,
„Од Озије испод Московије,
„Виђели смо силне двије војске,
„Једну турску а другу каурску,
„И пред њима двије арамбаше,
„Пред московском Милин-џенерале,
„А пред турском паша са Загорја.
„Па међу се вјеру уватише,
„Да не чине међу собом кавге,
„Стара кадо, за по годинице.
„Па се српска војска ослабила,
„И у Турцим’ вјеру подржали,
„На вјеру му паша ударио,
„Чадоре му многе разбучио,
„И војске му мало изгубио.
„По су Срби хитри на оружје,
„Побише се под Озијом градом
„Све брзијем прахом и оловом,
„Докле силне Турке рашћераше,
„Сто хиљада глава посјекоше,
„Седамдесет ага заробише
„Од све Босне и Херцеговине.
„Ако ми ти томе не вјерујеш,
„Сваког ћу ти по имену казат’:
„Три везира из Анатолије,
„Седам паша са сред Румелије,
„Од Мостара челеби пазара
„Најпрвога Бећу барјактара,
„А од Стоца Шарић-капетана,

„Из Благаја Хамета диздара,
„Од Љубошке Гавран-капетана,
„А од Тузле Тузлу капетана,
„С Невесиња седам Љубовића,
„Од Требиња Ризван-агић-хаџа,
„Од Клобука буљубашу Зука,
„Од Никшића два Париповића,
„С Гацка равна два Звиздића млада,
„А од Кључа кључког капетана,
„С Колашина Турку Praванина;
„Одовле ћу преселити, кадо,
„У Китицу варош Подгорицу,
„Од ње, кадо, подгоричког бега,
„А од Спужа спушког капетана,
„А од Скадра пашу скадарскога,
„И од Бишћа агу Бишћанина,
„А од Пећи бега Пејанина,
„Од твојега равнога Загорја
„Твога, кадо, Омер-пашу старог.
„Њега су ти уватили жива,
„И његова два нејака сина,
„И четерес са Загорја бега
„Све Ченгића Омер-паше старог,
„Све су дали московскоме краљу,
„Он их, кадо, у тавницу баци,
„Ту ће њима кости окапати,
„Та ниједан доћи амо неће.
„Нити гледај, нити им се надај,
„До твојега Мухамеда сина,
„Њему кости окапати неће,
„Он је нејак за тамнице царске,
„Он ће ти се покрстити, кадо.“ —

„Јала, вране, јадна тога гласа!“ —
„Богме, кадо, и горије рана,
„Ми одосмо да једемо меса,
„А ти, кадо, и како ти драго.“

[Упор. III, 86.]

57.

Цар Отмановић и Московска царица.

Књигу пише Отмановић царе,
По имену Мехмед Сулимане,
У сјеверу великој кадуни,
Удовици московској царици:
„Ех кадуно, московска царице,
„Ево су ми тужбе додијале
„Од Пољака и од Литуанах,
„Од господе мале и велике,
„Да си силну војску сакупила,
„И послала у земљу пољачку,
„Да их робе арач узимајућ',
„Да не могу живјет' од зулума;
„Да силујеш пољачку господу,
„Да оберу међу собом краља
„Не онога кога они оће,
„Већ некога твога пријатеља.
„Знадем, секо, да си удовица
„Узорита, млада и гиздава,
„Али ми се немој узносити,
„Без потребе рата замећати,
„Него чини кано удовица:
„Вез ти вези, и кујељу преди,

„А остави у миру Пољаке,
„Нек оберу међу собом краља
„По закону, секо, пољачкоме,
„Јер ако ми друга тужба дође,
„Кунем ти се свецом Муамедом,
„Сакупићу војску небројену,
„Са сви страна на те ударићу,
„Тер ако ми Бог и срећа даде
„Да те будем живу уфатити,
„Ставићу те с мојом султанијом
„Да ми везеш и кућељу предеш.“
Кад царици така књига дође,
На њојзи се гротом насмијала.
А кад видје што у њојзи пише,
Тадар ми се мало расрдила,
Пак на књигу цару одговара:
„Отман-царе, турски господаре,
„Од истока велики племићу,
„Господине и господичићу,
„Ја сам твоју књигу проучила,
„И видјела што ми књига пише.
„Пољаци су моји пријатељи,
„Пријатељи и комшије прве,
„Ја Пољаком рата не замећем,
„Тко то жели, доста му га било.
„Ето знадеш, Отмановић-царе,
„Да се купе пољачка господа,
„Да се купе и вијеће чине,
„Да оберу међу собом краља,
„Али су се неки одметнули,
„Засједају кано пустахије,
„И не даду в'јеће учинити,

„Ни обрати краља пољачкога.
„Зато мене молише Пољаци,
„Да им пошљем моје витезове,
„Мусковите на гласу јунаке,
„Да их бране од тих одметника,
„Док окруне краља пољачкога.
„Ја не могох друго учинити,
„Већ им дадох што су запитали.
„Кад окруне међу собом краља,
„Ја ћу вратит' моје Мусковите.
„Што л' ми претиш, Отмановић-царе,
„Да ћеш силну војску сакупити,
„На ме ударит' са четири стране,
„Пак робити села и вароше,
„Разбијати од градова врата,
„Освојити росијске државе,
„Нека знадеш, Отмановић-царе,
„Да нијесам од рода плашива,
„Не бојим се свеца Мухамеда,
„Нит' се бојим од твојих Турака,
„Баш ни тебе Мехмет-Сулимана.
„Ја ћу молит' мога спаситеља,
„Вишњег Бога нашег бранитеља,
„Још ћу молит' моју помоштницу,
„Пресвјатују матер Исусову,
„Цесарицу ангелску царицу,
„Која брани св'јетлу круну моју,
„Све војинство и московско царство,
„Да нам даду срећу на оружју,
„Да тој сили будем одољети,
„И војинство твоје поб'једити.
„А ти моли Мухамеда твога,

„Кој' ни себи помоћи не може,
„Да ти не би отпанула брада,
„И још моли свеца Мухамеда,
„Да се јадан не би преставио
„Док уфатиш удовицу младу,
„Екатерину московску царицу.
„Не фали се, Отмановић-царе,
„С лажљивијем свецом Мухамедом,
„Нит' се фали, Мехмет-Сулимане,
„Незнабожним твојим јаничаром,
„Ал' не знадеш, Отмановић-царе,
„Да ја имам небројену војску,
„Која фали Бога створитеља,
„Истинога Христа спаситеља,
„Још имадем у царству мојему
„Силне лаве орле двојеглаве,
„Витезове, књазе и банове,
„Генерале и младе сердаре,
„Соколове храбре војеводе,
„Барјактаре витешке делије,
„И остале силне војенике,
„Који с Турком желе боја бити,
„Русе Турком главе ос'јецати,
„На бојна их копља натицати."
Када цару така књига дође
И видио што му књига пише,
Од јада га глава забољела.
Л'јевом руком браду уфатио,
А десном се по носу удара,
Пак дозива вјерне слуге своје,
Тер је њима царе бесједио:
„Сакуп'те ми на диван господу."

Када слуге цара разумјеше,
Телар' вичу по Стамболу граду,
Не престају од јутра до мрака:
„И ко гођ је од двора царева,
„Честити је царе запов'једа,
„Да се сјутра на дивану нађе.“
Кад ујутру б'јели данак дође,
Скупише се на дивану Турци:
Ту дођоше велики везири,
Силни паше, аге и бегови,
И цареве слуге и делије,
Незнабожи Турци јаничари.
Када Турци на дивану били,
Ту ишета Мехмет-Сулимане,
Тер се царе по дивану шета,
Пак господи царе бесједио:
„Ну слушајте, вјерне слуге моје,
„Што ми пише једна кавуркиња,
„Удовица московска царица!“
Када Турци књигу проучише,
Силан царе њима бесјеђаше:
„Послушајте, вјерне слуге моје,
„Сакупите силну војску нашу,
„Да робимо московске државе,
„Који хуле свеца Мухамеда.“
Када Турци цара разумјеше,
Лијепо се њему поклонише,
Тер скупише војску небројену.
Кад је царе војску сакупио,
Барјак диже свеца Мухамеда,
С војском пође пут воде Дунава.
Дунав ладну воду преплавио

И Нестеру р'јеци окренуо.
Кад то чула московска царица
Да је турска на оружју војска
Ладни Дунав воду препловила,
Витешки је сабор учинила,
Зове себе росијску господу,
Силне лаве, орле двојеглавне,
Племените бане и кнезове,
Генерале и сердаре младе,
Соколове храбре војеводе,
Барјактаре на гласу јунаке,
И остале витезове младе
Славјанскога рода и племена,
Тер је њима тихо бесједила:
„Послушајте, моји соколови,
„Турска војска Дунав препловила,
„Незнабожни Турци невјерни су,
„Удариће на наше државе,
„Но силану војску сакупите,
„Тер ходите с Турцим' боја бити.
„И вишњем се Богу помолимо,
„Да нам даде срећу на оружју,
„Да цареву силу поб'једимо."
Кад то чуше Руси витезови,
Силни лави, орли двојеглавни,
Што царица њима запов'једа,
Лијепо се њојзи поклонише,
На витешке ноге поскочише,
Тере купе Русе витезове,
Дв'је огњене војске сакупише.
Кад скупише војску силовиту,
Од царице заповјед примише,

Вишњему се Богу помолише,
Двије војске силне раздвојише,
На дв'је стране с војском отидоше,
Сухом једном, а по мору другом.
Која војска по суху отиде,
Пред њом иде витез од старине,
Георгије принцип Галицине,
Која пође по мору сињему,
Пред њом оде на гласу витеже,
Силни соко Орлов Алексија.
Сухом војска код Нестера дође,
Ту их турска војска дочекала.
Ал' је витез принцип Галицине,
Л'јепо своју војску разредио,
Па на Турке складно ударио
Код Нестера водице студене.
Кад се силне војске ударише,
Страховита боја започеше,
Ту се поче крвца проливати.
Ал' су Турци кано мрки вуци,
Јаничари напред приступају,
Не знају тужни што су Московити.
Огањ сипље из војске росијске,
Не да Турком очи отворити.
Мили Боже, боја жестокога!
И од једне и од друге стране
Колико се крвца проливаше
Од јунака и добријех коња,
На све стране она теціјаше,
У Нестер се р'јеку саливаше,
Вас се Нестер р'јека закрвави,
Од румене крвце поцрвени.

Од велика дима и грохота
Жаркога се сунца не видјаше,
Од топова ништа не чујаше,
Од силе се земља тресијаше.
Боја бише од јутра до подне,
Још се не зна чиј мегдан бијаше.
А када је по пол днева било,
Тужни Турци плећа обратише,
Тере бјеже главом без обзира,
Да би Нестер воду препловили,
Ал' не даше млади Московити,
И витеже принцип Галицине,
Јер за Турком трче у потјеру.
Тешко с'јеку паше и везире,
Силне беге, аге и спахије,
Незнабожне Турке јаничаре
И остале цареве делије.
Што од сабље њима утјецаше,
Ладна Нестер вода прождираше;
Што остаде, све је израњено,
За невољне сужње одведено.
После тога боја жестокога,
Румјанцов је војску разредио,
Тер удара на турске државе,
Освојива мјеста и градове,
Булгарију и сву Валахију,
Молдавију и Бесарабију,
Сву Кримеју до Черного мора,
Све државе до воде Дунава.
Долгорук пође на Черному мору,
Орлов разби на мору Турчина,
И потопи цареве гемије;

Што не утопи то огњем сажеже,
Уарачи мјеста и градове,
И затвори т'јесне Дарданеле,
Којено су врата Цариграда,
Нека Турци на мору не ходе,
Да им помоћ с мора не долази.
Сметоше се у Стамболу Турци
Како ждрали у густу облаку,
Оли мрави на изгореној главњи,
Не знадући куд би окренули.
Кад то видје Отмановић-царе
Да погуби војску небројену
И изгуби мјеста и градове,
На прешу је диван учинио,
На дивану господу скупио,
Тер царици б'јелу књигу пише.
У књизи је л'јепо поздрављаше,
Умилно се њојзи поклањаше,
Тер овако царе бесједјаше:
„Богом сестро, московска царице,
„Твој је мегдан, и срећа је твоја,
„Ходи, секо, да се помиримо,
„Да се више крвца не пролива.
„Бог убио пољачку господу,
„Који су ме с тобом завадили."
Кад царици така књига дође,
Царица се на њој смиловала,
Тер на књигу цару одговара,
У књизи је млада бесједила:
„Отман-царе, турски господаре,
„Кад мир просиш, ето ти га дајем,
„И враћам ти мјеста и државе,

„Које јесам сабљом задобила:
„Булгарију и сву Валахију,
„Молдавију и Бесаравију,
„Сву Кримеју до Чернога мора,
„И сва мјеста до Архипелига,
„Ал' ти не дам града Книбурника,
„Ни три друга код Чернога мора,
„Нек се, царе, спомињати можеш
„Од земана кад смо војевали,
„Кад си мене с претњом понудио,
„Да вез везем и кућељу предем."
Када цару б'јела књига дође,
Једва царе тога дочекао,
Оставио града Книбурника
И три друга код Чернога мора.
Посла њојзи велике дарове,
Сребро, злато и камење драго,
Помири се с московском царицом.
Мили Боже, на свему ти хвала,
Јер није земља на св'јет никог дала,
Кој' би таквог змаја предобио,
Турком цара силу уломио.
Ал' процвјета свјетлост од сјевера,
Која сјава кано сунце жарко,
Екатерина славна удовица,
Која предоби Отмановић-цара,
Силанога Мехмет-Сулимана,
Зулумџију христијанскога народа.
Ех витеже, срећна цесарице,
Православна московска царице,
Ти си дика славенског народа,
Вјечна слава московских држава,

Јере ћеш се вазда спомињати
Од јунака храбрих витезова,
Доклен буде сунце исходити;
Бог ти дао много царствовати,
Св'јетлу твоју круну прослављати,
И христјане од зла избавити,
И свободе вјечне оставити,
Православне цркве обновити,
Од сужанства турског свободити,
И небесно царство насљедити.
Свим Славјанам пјесма на поштење,
Дај нам, Боже, за грјехи проштење.

58.

Женидба од Бића Ал-аге.

Запросио од Бића Ал-ага
Милу шћерцу од Босне везира
По имену младу Ефимију.
Але проси, везир се поноси;
Прстен дава, свадбу уговара:
„Да је свадба до године дана,
„Док поновим дворе и тимаре,
„Доклен удрим стакла на пенџере,
„И простремјe свилом и кадифом,
„Кад богата јесен се прикучи,
„И док скупим киту и сватове.“
Отолен се Але подигао,
И отиде двору бијеломе.
Кулу гради, о весељу ради,
Нажикује што може најеше,

Стаде збијат' жито у житнице,
Сваког биља напуња амбаре.
Кад година близу пуна дође,
Књигу пише ђевојачка мајка:
„О мој зете, од Бића Ал-ага,
„Али не знаш, не знали те људи!
„Да си дао прстен на ђевојку,
„До године свадбу углавио,
„Ево брзо излеће година,
„Што не купиш свата неколико,
„Неколико но колико т' драго,
„Ајде шњима, а води ђевојку,
„Узрасле су плећи за каваде,
„И бијеле руке за прстење,
„Узрасле су на пољe јабуке,
„Што мирише, свак радо мирише,
„Пак се бојим големе срамоте,
„Више тебе него себе, Але.“
Када Алу књига допанула,
Не била му мила николико,
Оћу, рече, у зли му час било,
Ал' по њега, али по ђевојку,
Кад не чека пунану годину.
Стаде купит' по Бићу јунаке,
Све сватове пријеђе нежењене,
Вране коње пријеђе неседлане,
Британке сабље пријеђе непасане,
За ђевера брата Усејина.
Отоле се свати подигоше,
И одоше гором и планином.
Кад дођоше на дворе везиру,
Лијепо их везир дочекао,

За готовом софром поставио,
Износио сваке ђаконије,
Најпослије кафе и шећера,
Све сватове редом даривао.
Изведе им лијепу ђевојку,
Њу ми прате до дванаест була,
А каква је, три је јади било!
Засија се соба од ђевојке,
Од љепоте и силни кавада,
И од рука злаћена прстења.
Тад сватови на ноге усташе,
Лијепо их везир испратио,
И ђевера дивно даровао:
Врана коња пријђе нејахана,
Бритку сабљу пријђе невађену,
Невађену ни окрвављену,
И даде му од злата кошуљу,
И ђеверу тихо бесједио:
„Пријатељу, Усејине бане,
„Аманет ти моја Јефимија,
„Чувај ми је као своју главу.“
Турчин бјеше, аманета прими,
Зададе му тврду божју вјеру,
Да јој ништа наудити неће.
Кад сватови из града пођоше,
Обрну се са коња ђевојка,
Превари се, ружно проговори:
„Остај с Богом, земљо Босно равна,
„И у Босни босанске делије,
„Љепо ли сам с вама уранила
„И веселе проводила дане,
„У тебе ми два осташе сина.“

Она мисли нико је не чује,
Зачуо је ђевер Усејине,
И зачуо од Бића Ал-ага.
Усејину срце скамени се,
Грдну ријеч снахи проговори:
„Мучи, снахо, окаменила се!
„И никада среће не имала,
„Што говориш, да те Бог убије!
„Ал' не видиш од Бића Ал-агу."
Онда Але ријеч проговара:
„Усејине, мој брате рођени,
„Штоно рече моја заручница?"
Тад се ђевер на невољи нађе,
Ал' ће лагат', али право казат',
Ал' му паде на ум божја вјера,
Што зададе оцу ђевојчину.
Брату лаже, јер право не каже:
„Што говори, од зла не говори,
„Него плаче за оцом и мајком,
„И кроз сузе тужно јадикује:
„„Остај с Богом, земљо Босно равна,
„„И у Босни босанске ђевојке,
„„Љепо ли сам с вама уранила,
„„И лијепи везак научила,
„„Кроза башчу свако цв'јеће брала,
„„Цв'јеће брала те га мирисала,
„„Два пута ме забољела глава.""
И пођоше гором и планином,
Неко игра, неко попијева,
Неко пали свога џевердана,
Неко вране коње проиграва,
Неко сабљу у јајере баца,

Дочекује у десници руци,
Неко топуз тура до облака,
Дочекује у бијеле зубе,
Растроји се по гори сватови,
Неки боље, неки како може.
Ал' ђевојка о свом јаду ради,
На ђевера погледује често,
Сузе рони, не смије да збори,
Ал' кад дође зубља до ноката,
И кад до'ше под зеленом јелом,
Скочи млада са коња витеза,
Уфати се за јелове гране,
Виком врисну, и помаши д'јете,
Полумртва на земљи панула,
Како паде, на кољена клече,
Ђеверу се око нога свија:
„Богом брате, Усејине бане,
„Не води ме живу брату твоме,
„Него ужди у ме џевердана,
„Нека лако душом се раставим.“
Турчин бјаше, за Бога хајаше,
Стиште своје срце и притеже,
Стаде буцат' свилене кошуље,
И повија оно чедо лудо,
Остави га под зелену јелу,
У недра му даре оставио,
Оставио стотину дуката,
На дијете писмо оставио:
„Који нађе ово чедо лудо,
„Нека носи д'јете и дукате,
„Алај њему злаћени дукати,
„Ако д'јете срани и подрани;

„А који би благо одузео,
„А дијете не би одранио,
„Не имао од срца порода.“
Пак дофати младу Ефимију,
И меће је за се на коњица,
Увежује свиленијем пасом,
И одоше трагом за сватима.
Кад дођоше на дворе бијеле,
Ал' говори од Бића Ал-ага:
„Богом брате, мој ручни ђевере,
„Што си ми се тако затрајао,
„Што је мени зловољна ђевојка,
„Што ли су ти крвави рукави?“
Ал' му братац мудро одговара:
„Не чуди се, брате, добро моје,
„Нагазисмо на јато вукова,
„Доватише коња и ђевојку,
„Ћеро сам се с њима кроз планину,
„Разнијеше коња под ђевојком,
„И ђевојку мало обранише,
„А мене је Бог и срећа дала,
„Ни један ме не довати зубом.“
Кад то зачу од Бића Ал-ага,
Љуби брата међу очи црне,
А ђевојку присвојио за се
По турскоме чину и начину.
Вита јело, сави ниже гране,
Нек су здраво све јуначке главе.

